DOKTORI (PhD) ÉRTEKEZÉS

DR. PAPP LÁSZLÓ

Debrecen
2014

DEBRECENI EGYETEM
MARTON GÉZA ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI DOKTORI ISKOLA

A magyar szabadalmi jog fejlődése a Szabadalmi Bíróság ítélkezési gyakorlatának tükrében

Készítette:
Dr. Papp László

Témavezető:
Dr. Balogh Judit PhD
tanszékvezető egyetemi docens

A doktori program címe: Az állam és jog változásai Közép- és Kelet- Európában

Doktori Iskola vezetője: Dr. Szabó Béla egyetemi tanár

Kézirat lezárva: 2014. október 1.

Debrecen
2014

TÉMAVEZETŐI AJÁNLÁS

Dr. Papp László: A magyar szabadalmi jog fejlődése, különös tekintettel a szabadalmazás előfeltételeire és a szabadalmi jog eljárási és szervezeti kérdéseire a Szabadalmi Bíróság ítélkezése tükrében

című PhD-dolgozatához

A jogtörténet különféle területeinek tudományos feldolgozása során – szakmai ízlés és személyes érdeklődés okán – egymást váltják a klasszikus témák és az új irányzatok. A mai magyar jogtörténet-tudomány középgenerációja néhány évtizeddel ezelőtt már bebizonyította, hogy a szakjogtörténeti kutatásoknak komoly létjogosultsága van, hiszen van közvetlen, kézzelfogható eredménye, és olyan mondanivalója, amellyel a jogtörténet-tudomány értékes teljesítményt felmutatva kapcsolódhat be a jelenkori hazai tudományos közéletbe.

A bírósági szervezet történetére vonatkozó kutatás a klasszikus témakörök közé tartozik, amelynek alapkérdéseit nagy elődök tették fel, és kutatási módszertanát a szakma legnemesebb hagyományai alakították ki. Így tehát – legalábbis módszertani értelemben – látszólag nem volt nehéz dolga a jelölnek akkor, amikor arra vállalkozott, hogy dualizmus-kori bírósági szervezetünk egy tagjának, a Szabadalmi Bíróságnak részletes tevékenységét feltárja és feldolgozza.

A dualizmus-kori rendes- és különbíróságokról szóló alapismereteinket Máthé Gábor örökbecsű művéből szereztük, aki ma élő jogtörténészeink közül az első nemzedék tagjaként vállalkozott az egész szervezetrendszer alapjainak feldolgozására. E könyv nyomán többen kaptak kedvet részletkutatásokhoz, amelyekből a disszertáció szempontjából az egyes különbíróságok történetére vonatkozó munkák emelendők ki. Különösen izgalmas e körből Stipta Istvánnak jelenleg is folyamatban levő, a Közigazgatási Bíróság működését feltáró munkássága, amelyből szintén értékes módszertani segítséget kapott a jelölt. Így aztán elmondható, hogy legalább 30 év alatt felgyülemlett szakmai tapasztalat állt rendelkezésére, kínálkozott hasznosításra.

A könnyen hozzáférhető kiváló feldolgozások azonban, bár mankót adnak és kitaposott utat kínálnak, könnyen vihetik arra a szerzőt, hogy elveszítve önállóságát, önkéntelenül bekerüljön azok hatása alá, és elfelejtve a saját elemzéseket, pusztán megismételje a már igazolt téziseket. Így a jelöltnek különösen vigyáznia kellett arra, hogy nehogy abba a hibába essen, hogy dolgozata mindössze az általánosan elfogadott tantételek új árnyalatban történő lefestése legyen. Az új eredmény felmutatása ugyanis a doktori dolgozatoktól elvárt elemi követelmény.

A dolgozatot végigolvasva azonban nem lehet vitás, hogy Papp László előttünk fekvő dolgozata klasszikus alapokon nyugvó önálló kutatás értékes, új eredménye. A magyar szabadalmi jog kialakulásának és a Szabadalmi Bíróság ítélkezési gyakorlatának bemutatására vállalkozik, amelynek levéltári forrásanyagát elsőként tekintette át és dolgozta fel. Alig harminc év peranyagának aprólékos, szisztematikus rendezése és értékelése azonban önmagában még aligha lenne elég a maga elé tűzött cél eléréséhez. Ehhez az is szükséges volt, hogy a szerző alaposan, módszeresen és következetesen

végigvezesse dolgozatán azt a kritikai elemző szálat, amely arra szolgál, hogy ezt a sajátságosan létrejött „hibrid" magyar szabadalmi jogintézményt egyrészt a nemzetközi környezetben, másrészt a hazai intézményi környezetben elhelyezze és megmérje. A dolgozatban többször vissza-visszatérő gondolatokkal mindig egy már bemutatott jellemző továbbgondolását vezeti be a szerző, módot adva ezáltal vagy a nemzetközi kapcsolódások valamely újabb kontextusának ismertetésére, vagy a korabeli hazai jogszabályi és jogalkalmazási helyzet értelmezésére és értékelésére. Jó érzékkel (már a kutatás viszonylag korai fázisában, évekkel ezelőtt) feltett kérdéseihez végig ragaszkodva tárja fel dolgozatában azokat a hatásokat, amelyek meglehetősen hektikusan formálták a magyar szabadalmi gyakorlat normatív szabályozását. E tekintetben kiemelendő a szerzőnek – a gyakorlat által igazolt – az a tézise, hogy azt, hogy a szabadalom megadása egy szabad mérlegelésen alapuló uralkodói döntésből, kegyből miért és miként vált objektív, előfeltételek kimunkált rendszerén nyugvó jogi aktussá, elsősorban nem jogi szabályozási igények, hanem a gazdaság érdekei, valamint a technikai fejlődés mind nagyobb és gyorsabb lépései határozták meg. A dolgozat azt is plasztikusan állítja az olvasó elé, hogy szabadalmi jogalkotásunk fejlődése hogyan és miért szakadt, majd távolodott el a dualizmus időszakában az osztrák államfél hasonló szabályozásától, igazolva, hogy ez egy olyan területe a jogfejlődésnek, ahol a magyar jogi szabályozás sajátos, önálló utat járhat be. Államok és jogrendszerek egymás közötti kölcsönhatásainak egész szövevényes hálóját bontja ki a szerző dolgozatának erről szóló részeiben.

Két vizsgálati szempont kínálkozik különösen, amelyekre ehelyütt érdemes külön ráirányítani a figyelmet: a szerző által legalaposabban megvizsgált két kérdés a 'Miért nem valódi különbíróság a Szabadalmi Bíróság?' és a 'Miért nem klasszikus polgári per a szabadalmi per?' kérdése. Ez a dolgozatnak az a két fejezete, amelyben Papp László okokat és összefüggéseket kereső, értékelő vénája leginkább megmutatkozik. Az e két körben lépésről-lépésre levezetett elemzés alapján válik világossá az olvasó előtt, hogy a szabadalmi jognak melyek azok a szervezeti és eljárásjogi kérdései, amelyek miatt ezt, mint normaösszességet sajátosan magyarnak, mint intézményt pedig sokáig a közigazgatási szerv és a bíróság között elhelyezkedő sajátos jelenségnek tekinthetjük. Ezen értékelések során a jelölt hasznosította a jogtörténet eddigi tudományos eredményeit, és alkalmazva azokat saját kutatási tárgyára, megalapozottan tett önálló megállapításokat és jutott el dolgozata végső eredményéhez. Tekintettel arra, hogy a szabadalmi jog fejlődéstörténetére vonatkozó magyar szakirodalom mindmáig fragmentális, munkája – megítélésem szerint – feltétlenül hiánypótló.

A fentiek előrebocsátásával ajánlom Papp László kitűnő dolgozatát a Tisztelt Olvasó és a Bíráló Bizottság figyelmébe. Egy olyan dolgozatot, amelynek érdeme, hogy a magyar szabadalmi jogalkotás és joggyakorlat legkülönbözőbb eredményeit, az ezeket ért hatásokat rendszertani és kronológiai rendben foglalja össze, és mindezeket a jogrendszer egyéb aspektusainak kontextusába állítja. A dolgozat a jogtörténet klasszikus módszertanát követi. Forrásait – jogszabályok, levéltári anyagok mint elsődleges források, korabeli és modern tudományos feldolgozások, mint másodlagos, szakirodalmi bázis – a jelölt biztos kézzel használja, jó arányban elegyítve a hazai irodalmat az idegen, elsősorban angol nyelven hozzáférhető munkákkal. Vizsgálódásait a XX. század közepén zárja, amely a hazai jogtörténetben általánosan elfogadott végső időpontja a klasszikus jogtörténeti kutatásoknak. Megállapításaival ugyanakkor lehetőséget ad arra is, hogy a jogtörténet máig nyúló hatásait is észrevegyük (pl. egy lehetséges európai szabadalom kapcsán).

Témavezetőként felelősséggel és meggyőződéssel nyilatkozom arról, hogy Papp László doktorjelölt előttünk fekvő munkája a DE doktori szabályzatában foglalt valamennyi feltételnek megfelel, a követelményeket messzemenőleg kielégíti, a szerző önálló kutató és elemzőkészségéről, elmélyült tudásáról, szakmai műveltségéről és szakmai intelligenciájáról ad tanúbizonyságot, amely alapján a dolgozatot a kutatóhelyi vitára alkalmasnak találom, ennek sikeressége esetén pedig a Tisztelt Bíráló Bizottságnak elfogadásra javaslom.

Debrecen, 2014. október 24.

Tisztelettel:

Dr. Balogh Judit PhD
egyetemi docens, témavezető

NYILATKOZAT

Alulírott, dr. Papp László büntetőjogi felelősségem tudatában kijelentem, hogy a Debreceni Egyetem Marton Géza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskolában a doktori fokozat megszerzése céljából benyújtott, „A magyar szabadalmi jog fejlődése a Szabadalmi Bíróság ítélkezési gyakorlatának tükrében” című értekezésem saját önálló munkám, a benne található, másoktól származó gondolatok és adatok eredeti lelőhelyét a hivatkozásokban (lábjegyzetekben), az irodalomjegyzékben, illetve a felhasznált források között hiánytalanul feltüntettem.

Kijelentem, hogy a benyújtott értekezéssel azonos tartalmú értekezést más egyetemen nem nyújtottam be tudományos fokozat megszerzése céljából.

Tudomásul veszem, hogy amennyiben részben vagy egészben sajátomként mutatom be más szellemi alkotását, vagy az értekezésben hamis, esetleg hamisított adatokat használok, és ezzel a doktori ügyben eljáró testületet vagy személyt megtévesztem vagy tévedésben tartom, a megítélt doktori fokozat visszavonható, a jogerős visszavonó határozatot az egyetem nyilvánosságra hozza.

Debrecen, 2014. október 1.

dr. Papp László
aláírás

TARTALOMJEGYZÉK

TARTALOMJEGYZÉK 4

BEVEZETÉS 13

1. A SZELLEMI ALKOTÁSOK ÁLTALÁNOS FEJLŐDÉSTÖRTÉNETE 16

1. 1. EGYETEMES FEJLŐDÉSTÖRTÉNET 16

1. 2. A MAGYAR SZABADALMI JOG FEJLŐDÉSE A XIX. SZÁZAD VÉGÉIG 30

1.2.1 SZABADALMI JOGFEJLŐDÉS A XVIII. SZÁZAD VÉGÉIG 30

1.2.2. SZABADALMI JOGFEJLŐDÉS A XIX. SZÁZADBAN 32

1.2.3 A MAGYAR SZABADALMI JOG „CSIPKERÓZSIKAÁLMA" ÉS AZ ELFELEDETT JAVASLAT 37

1.2.4. AZ 1852. ÉVI CSÁSZÁRI NYÍLT PARANCS ÉS UTÓÉLETE 42

1.2.5. A KIEGYEZÉS HATÁSA A SZABADALMI JOGALKOTÁSRA 44

2. A PÁRIZSI UNIÓS EGYEZMÉNY 49

3. A SZABADALMI HATÓSÁGOK SZERVEZETE 53

3. 1. AZ ELSŐ SZABADALMI TÖRVÉNY SZERVEZETI MEGOLDÁSA: SZABADALMI HIVATAL ÉS SZABADALMI TANÁCS 53

3. 2. MILYEN TENDENCIÁK HATOTTAK A SZERVEZETI FEJLŐDÉSRE A XX. SZÁZADBAN? 59

3.3. MIÉRT NEM ÉRTELMEZHETŐ A SZABADALMI HATÓSÁGOK EREDETI RENDSZERE KÜLÖNBÍRÓSÁGKÉNT? 61

3.4. MILYEN SZERVEZETI ÉS HATÁSKÖRI VÁLTOZÁSOK EREDMÉNYEZTÉK A KÜLÖNBÍRÓSÁGKÉNTI JELLEG ELNYERÉSÉT? 65

3.5. A SZABADALMI FELSŐBÍRÓSÁG MEGSZÜNTETÉSÉNEK HATÁSA A KÜLÖNBÍRÓSÁGI JELLEGRE. 75

3.6. A BÍRÓI TANÁCS ÖSSZETÉTELE ÉS SZEREPE A KÜLÖNBÍRÓSÁGI JELLEG ELNYERÉSÉÉRT VÍVOTT „HARCBAN" 79

4. A SZABADALMI OLTALOM JELLEGE, ELNYERÉSÉNEK KRITÉRIUMAI 86

4. 1. A TALÁLMÁNY JOGI FOGALMÁNAK ÉRTELMEZÉSI KERETE. 94

4.1.1 A FELFEDEZÉS ÉS A FELTALÁLÓI TEVÉKENYSÉG ELKÜLÖNÍTÉSE A DOGMATIKA ÉS A GYAKORLAT TERÉN 96

4.1.2. A MŰSZAKI HATÁS SZEREPE A TALÁLMÁNYI JELLEG MEGÍTÉLÉSÉBEN 100

4.1.3. A SZABADALMAZTATHATÓ TALÁLMÁNY ÉS A JOGRENDSZERBEN ÉRVÉNYESÜLŐ KÖVETELMÉNYEK, MINT KIZÁRÓ OKOK (2.§ 1-2.) 105
4. 1. 4. A SZABADALMAZTATHATÓ TALÁLMÁNY ÉS A SZABADALMI JOG RENDSZERÉN BELÜL ÉRVÉNYESÜLŐ KÖVETELMÉNYEK, MINT KIZÁRÓ OKOK (2.§ 3,4.) 113
4.1.5. A SZABADALMAZTATHATÓ TALÁLMÁNY ÉS A SZABADALMI JOG RENDSZERÉN BELÜL ÉRVÉNYESÜLŐ KÖVETELMÉNYEK, MINT KIZÁRÓ OKOK (VEGYI TERMÉKEK ÉS GYÓGYSZEREK SZABADALMAZÁSÁNAK KÉRDÉSEI) 119
4. 2. AZ ÚJDONSÁG FOGALMA, MINT A SZABADALMAZHATÓSÁG EGYIK KRITÉRIUMA 125
4.2.1 KÖZZÉTETT NYOMTATVÁNY, MINT ÚJDONSÁGRONTÓ KÖRÜLMÉNY 127
4.2.2 NYILVÁNOS GYAKORLATBAVÉTEL, MINT ÚJDONSÁGRONTÓ KÖRÜLMÉNY 138
4. 2. 3 MEGLÉVŐ SZABADALMI OLTALOM, MINT ÚJDONSÁGRONTÓ KÖRÜLMÉNY 143
4.2.4. AZ ÚJDONSÁGRONTÓ KÖRÜLMÉNYEK ALKALMAZHATÓSÁGÁNAK ELMÉLETI ÉS GYAKORLATI PROBLÉMÁI. 146
4. 3. AZ IPARI ÉRTÉKESÍTHETŐSÉG, MINT A SZABADALMAZTATHATÓSÁG EGYIK KRITÉRIUMA 153
4. 4. AZ ALKALMAZOTTI TALÁLMÁNY 159
4.4.1 AZ ALKALMAZOTTI TALÁLMÁNYOKRA VONATKOZÓ ELKÉPZELÉSEK A SZABADALMI TÖRVÉNYTERVEZETEKBEN 166
5.1. ELJÁRÁSI RENDSZEREK A XX. SZÁZAD ELSŐ HARMADÁBAN 171
5. 2. A SZABADALMAK ENGEDÉLYEZÉSE KÖRÜL FELMERÜLŐ ELJÁRÁS 178
5.2.1. A SZABADALMI BEJELENTÉS ÉS ANNAK JOGHATÁSAI 178
5.2.2. AZ IGÉNYPONTTAL ILLETVE LEÍRÁSSAL SZEMBEN TÁMASZTOTT KÖVETELMÉNYEK. 184
5.2.3 AZ IGÉNYPONT FELÉPÍTÉSE ÉS AZ ENGEDÉLYEZÉSI ELJÁRÁS A KÖZZÉTÉTELIG 190
5.2.4 A BEJELENTÉS KÖZZÉTÉTELE ÉS A FELSZÓLALÁS 196
5.2.5 A FELSZÓLALÁS ELINTÉZÉSE ÉS AZ ELŐKÉSZÍTŐ ELJÁRÁS 204
5.2.6 ROSSZHISZEMŰ FELSZÓLALÁSOK ÉS A FELSZÓLALÁS VISSZAVONHATÓSÁGA . 206
5.2.7 AZ ÉRDEMI TÁRGYALÁS 209
5.2.8 AZ IGÉNYPONT MÓDOSÍTÁSA 215
5. 3. MEGADOTT SZABADALMAKKAL ÖSSZEFÜGGŐ JOGVITÁK ELINTÉZÉSÉRE VONATKOZÓ ELJÁRÁS 225
5.3.1. SZABADALMAK MEGSEMMISÍTÉSE IRÁNTI PEREK 225
5.3.2. MEGÁLLAPÍTÁSI PEREK 232
5.3.3 MEGVONÁSI ÉS HASZNÁLATI KÉNYSZERENGEDÉLY IRÁNTI PEREK 235

5.4. JOGORVOSLAT A SZABADALMI ELJÁRÁSBAN 238
5.4.1.. IGAZOLÁSI KÉRELEM, MINT RENDES PERORVOSLAT A BEJELENTÉSI OSZTÁLY ELŐTT 241
6. ÖSSZEGZÉS 246
FELHASZNÁLT IRODALOM 250
ORSZÁGGYŰLÉSI NYOMTATVÁNYOK 281
JOGFORRÁSOK 283

BEVEZETÉS

A XXI. században szinte egyetlen államot sem ismerünk, amely gazdaságának fellendítése, illetve a feltalálói-szerzői jogok védelme érdekében ne szabályozta volna a szellemi alkotások kérdéskörét. A jelen kor jogalkotójának a génmanipulált növények vagy a szoftver szabadalmazhatóságával illetve a fájlcserélő rendszerek problematikájával kell szembenéznie, azaz egy dinamikusan változó jogterülettel állunk szemben.

Észre kell azonban venni, hogy a szellemi alkotások megítélése szorosan összefügg a technikai fejlődéssel: utóbbi folyton „mozgásban tartja" az előbbit. Ebből adódóan a szellemi alkotások nemcsak napjainkban, hanem az emberiség illetve a technika fejlődésével párhuzamosan, folyamatos kihívást jelentettek. Disszertációmban nem a jövőbe, hanem a múltba tekintek, bemutatva a szellemi alkotások egy részterületének, a szabadalmi jognak a hazai fejlődését.

A kutatás céljaként egy olyan átfogó munka elkészítését jelöltem meg, amely az első modern szabadalmi törvény, az 1895:XXXVII. tc. keletkezését és alkalmazását mutatja be, elhelyezve és értékelve azt a hazai jogfejlődésben. A téma feltárása során magyar és külföldi szekunder irodalomra támaszkodtam, amely kiegészítette a disszertáció törzsét képző bírói gyakorlatot.

A Magyar Nemzeti Levéltár Iparügyi Minisztériumi Levéltárában jelentős mennyiségű peranyag maradt fenn, amelynek tételes feldolgozására eddig senki sem vállalkozott. Mindez szükségessé tette az értekezés témájának időbeli lehatárolását, amely az 1920 és 1949 közötti időtartamra korlátozódott, azonban ezt nem kiragadva, hanem a hazai jogfejlődés ívében elhelyezve mutatom be. Erre utal a címben szereplő kitétel is, amely a Szabadalmi Bíróság ítélkezési gyakorlatát állítja az értekezés középpontjába, amely testület különbíróságként az említett periódusban működött.

Az ismertetett témamegjelölésen belül az értekezés azt a folyamatot mutatja be, amelynek során egy uralkodói kegyből, objektív alapokon nyugvó alanyi joggá fejlődött a szabadalmi oltalom. A disszertáció elsősorban a hazai jogfejlődés ismertetésére irányul, azonban nem hagyható figyelmen kívül a külföldi szabályozás sem. Ennek oka *egyrészt* a XIX-XX. századra jellemző erős osztrák-német jogalkotási befolyás, *másrészt* az a tény, hogy a XIX. század második harmadára a szabadalmi jog nemzetközivé vált. Ebből adódóan az értekezés első fejezetében az osztrák, német, angol, francia és amerikai szabályozástörténet vázlatos ismertetésére törekedtem annak

az igazolására, hogy a XIX. század végére a szabadalmazhatóság anyagi előfeltételeit illetően a nemzetállami szabályozásokban jelentős eltérés nem található. Mindennek következtében lehetővé vált a Párizsi Uniós Egyezmény megszületése, amely a részes államok, így hazánk számára is minimumkövetelményeket írt elő, amelyeket az egyes fejezetekben jogintézményenként külön-külön ismertettem.

Mindezekre tekintettel a disszertációban az alábbi kérdésekre kerestem választ: *Melyek az első szabadalmi törvény keletkezéstörténeti előzményei? Mi indokolta a korabeli felfogás alapján a szabadalmi hatóságok különbíróságkénti megszervezését? Miért nem értelmezhető szabadalmi törvényünk eredeti szervezeti megoldása valódi különbíróságként, és mely tendenciák azok, amelyek mindezt befolyásolták a két világháború között? A szabadalmazhatóság anyagi előfeltételeit illetően hogyan értékelhető a hazai ítélkezési gyakorlat, és az hogyan tudott alkalmazkodni a technikai fejlődés által indukált problémákhoz? Hogyan értékelhető a szabadalmi eljárás az 1911:I. tc. rendelkezéseinek tükrében? Melyek azok az eljárási kérdések, amelyek az 1911:I. tc szabályaitól való eltérést jelentették, és mindez hogyan nyilvánult meg a bírói gyakorlatban?*

Az említett kérdések taglalása során logikai és időrendi sorrendet követtem, amelyet a disszertáció vázában is kifejezésre juttattam. Az egyes fejezetek – kivéve az eljárásjogi részek − felépítése során elsőként a törvényi szabályozást és annak hazai előzményeit ismertetem, kitérve a jogszabály országgyűlési vitájára. Ezt követően az eltérő vagy esetleg hasonló külföldi rendelkezéseket vetettem össze a hazaival. Végezetül mindezek szintéziseként bemutatom és értékelem az adott kérdésben a bírói gyakorlatot, kimutatva annak jogfejlesztő szerepét.

Az egyes fejezetek szerkezeti felépítéséből adódik a felhasznált források differenciáltsága is. Az ítélkezési gyakorlat ismertetése során a Magyar Nemzeti Levéltár szabadalmi jogra vonatkozó pereit használtam fel, kiegészítve azt hazai és külföldi szakirodalommal. Hazai szerzők közül az általam tárgyalt korszakból származó munkák közül többek között Hoff György, Túry Sándor, Kósa Zsigmond, Ladoméri Szmertnik István műveit használtam fel. Tekintettel arra, hogy a témában átfogó jellegű monográfia alig készült, így a korszakból származó folyóiratok, mint pl. Jogtudományi Közlöny, Szabadalmi Közlöny, Magyar Gyáripar, Iparjogi Szemle, Magyar Kémikusok Lapja, Magyar Jog, Kereskedelmi Jog hasábjain olvasható cikkeket, tanulmányokat is hasznosítottam. Bár jelenkori szerzők munkáiban (Csécsy György, Bobrovszky Jenő, Lontai Endre) a két világháború közötti ítélkezési gyakorlat érintetlen, mégis a témára

vonatkozó vagy azzal részben kapcsolatos kutatások készültek, amelyek eredményeit szintén felhasználtam. A külföldi jogfejlődést részben jelenkori szerzőktől – mint pl. Oren Bracha, Aaron Schwabach, Christine MacLeod, Graham Dutfield –, részben a korszakból származó olyan jelentős jogtudósoktól − mint Josef Kohler, Rudolf Klostermann, Paul von Beck-Managetta, Frank D. Prager − származó munkák alapján mutatom be.

Mindezekre tekintettel a fent vázolt kérdések alapján a disszertáció célja egy átfogó és hiánypótló kutatás a tárgyalt korszak szabadalmi jogfejlődéséről.

1. A SZELLEMI ALKOTÁSOK ÁLTALÁNOS FEJLŐDÉSTÖRTÉNETE

1. 1. EGYETEMES FEJLŐDÉSTÖRTÉNET

A civilizációs fejlődés jelentős mérföldköveit azok a korszakalkotó találmányok képzik, amelyek időről-időre új lendületet adnak a gazdasági, technikai fejlődésnek. A találmányok története az ökölkőtől kezdve végigkíséri történelmünket, s ezzel párhuzamosan a legkorábbi időktől kezdve jelen van az ember védekezése, szellemi teljesítményének védelme érdekében. E védekezést kezdetben a titokban tartás jelentette, csak a XV. századtól kezdve manifesztálódik jogi oltalomban, amely kiindulási alapja lesz az iparjogvédelem létrejöttének. Így a szellemi alkotások védelme szempontjából három periódus különböztethető meg. Elsőként a titokban tartást, amelyet a XIV-XV. századtól a privilégiumok, kiváltságok adományozása követett. Ez azonban nem minősül iparjogvédelemnek, hisz ebben az esetben valójában monopóliumok biztosításáról volt szó. A harmadik periódus, az az a modern oltalmi rendszer az államok erre irányuló tudatos törvényhozási aktusaitól számítható, amelyekben már nem uralkodói kegy a szabadalom, hanem olyan jog, amely törvényi feltételek fennállása esetén bárki számára biztosítható.

Mindezekből adódóan a szabadalmi jog csírái már az ókorban fellelhetők. Elsőként Kr. e. 500 körül Sybaris görög városállamban jelent meg ilyen jellegű szabályozás, amely egy évre kizárólagos hasznosítási jogot adott azoknak a szakácsoknak, akik eredeti ételeket készítettek.[1] E megoldás kivételesnek mondható, mert az ókorra és a kora középkorra jellemző, hogy a szellemi alkotásokkal kapcsolatos társadalmi viszonyok a jog keretein kívül rekednek.[2] Ez azonban nem jelenti azt, hogy az alkotók esetén hiányzott volna az erkölcsi, anyagi elismerés, pusztán arról van szó, hogy mindez jogi oltalommá nem transzformálódott. Ugyanakkor a jogi oltalmat a kor gazdasági-társadalmi viszonyai sem indokolták, s ez így is maradt egészen addig, amíg a forgalmazási-felhasználási viszonyok meg nem változtak.[3] E gyökeres változás csak az ipari forradalmak korával, az árutermelés uralkodóvá válásával és a tőkés termelési mód kibontakozásával valósult meg. Ez az oka annak, hogy a modern értelemben vett

[1] MALACKOWSKI, JAMES E. 2011. 32.; SMITH, FORD E. 1960. 431.
[2] LONTAI-FALUDI-GYERGYÁNFY-VÉKÁS 2006. 13.
[3] MEZEI PÉTER 2012. 17-18.

iparjogvédelem – néhány kivételtől eltekintve − csak a XVIII. századtól kezdve jelent meg.

Emiatt az ezt megelőző időkben a szellemi alkotások védelmére kizárólag a titokban tartás és a privilégiumok szolgáltak. A titokban tartás gyakorlata először Kínára [4] volt jellemző, majd a középkori termelési viszonyok kialakulásával, a céhrendszer megszilárdulásával Európában is megjelent. A középkori gazdaság alapkövei a céhek, a kézművesek érdekvédelmi szervei voltak, amelyekben az egyes szakmákra vonatkozó fortélyok mesterről tanítványra szálltak, mintegy kirekesztve mindenki mást az adott hivatás gyakorlásából. Kezdetben a szabadalmi jog körébe eső privilégiumok is hivatáshoz, szakmákhoz kapcsolódtak. Az első szabadalmi joghoz köthető kiváltságlevelek Itáliából, azon belül is Velencéből származnak. Velence hatalma fénykorában egész Itáliából vonzotta a tehetséges építészeket, művészeket, feltalálókat, amelyet az állam különböző kedvezményekkel segített elő, ami nyilvánvalóan súrlódást okozott a céhekkel.[5] Az első ismert eset 1332-ből származik, amikor Bartolomeo Verde megbízást kapott egy szélmalom építésére úgy, hogy annak kivitelezését a város feltételekhez kötötte.[6] Egyértelmű, hogy nem Verde volt az első, aki ilyen különleges szélmalmot épített, tehát nem nevezhetjük őt feltalálónak, azonban rendelkezett a szélmalom építéséhez szükséges tudással, amelyet – némi ellentételezés fejében − Velence rendelkezésére bocsátott. Ez a XV. századra egyedi privilégiumok adományozásának egész sorát indította el, és a gyakorlatot az 1474-ből származó velencei dekrétum állandósította. E dekrétum volt az, amelynek néhány jellemzője miatt azt a modern szabadalmi jog alapjának tekintjük.[7]

A dekrétum értelmében a város hivatalánál bejelentett új és leleményes találmány feltalálója tízéves védelemben részesült azáltal, hogy a találmányt engedélye nélkül senki sem állíthatta elő.[8] A város a feltalálók ötleteit megvizsgálva döntött a kizárólagosság odaítélése felől, azonban korántsem kiforrott kritériumrendszer alapján.

[4] A titokvédelemnek az ókori Kínában évszázados hagyománya volt. A selyemszálak és selyemkészítés titkát is több száz éven keresztül őrizték. A hagyomány szerint kr. e. 2640-ben Si Sung si császárnő találmánya volt, de Európába csak Iustinianus korában jutott el, mikor szerzetesek üreges zarándokbotba rejtve néhány selyemhernyót csempésztek Konstantinápolyba. CSÉCSY GYÖRGY 2006. 94.

[5] PRAGER, FRANK D. 1964. 269.

[6] Verde összesen hat hónapot kapott a tervek elkészítésére és a kivitelezés megkezdésére úgy, hogy annak sikertelensége esetén a kapott jutatást egy összegben azonnal vissza kellett fizetnie. v.ö.: KLITZKE, RAMON A. 1959. 618.

[7] BOBROVSZKI JENŐ, 2008. 20.; DIENNER, JOHN 1950. 622.; PRAGER, FRANK D. 1961. 309.; SHERKOW, JACOB S. 2011. 1096.; WALTERSCHEID, EDWARD.1994. 708.

[8] Ilyen szabadalmat Galileo Galilei is kapott 1594-ben vízemelő és öntözőgépek készítésére. v.ö.: MGBEOJI, IKECHI 2003. 414.

Maga a szabályozás kezdetleges volt, azonban figyelemre méltó, hogy a dekrétum a kizárólagos jog megsértőjével szemben szankciót rendelt alkalmazni. Ugyanis az, aki a jogosult engedélye nélkül a találmány tárgyát előállította, 100 dukát megfizetésére volt kötelezhető amellett, hogy magát a szerkezetet a város elkobozta és megsemmisítette.[9] E megoldással a velencei szabályozás a titokban tartás mellett egy új alternatívát kínált, amely az alanyi jogon alapuló kizárólagos hasznosításban testesült meg.

E korai szabályozás kapcsán azonban három érdekességre szeretném felhívni a figyelmet. *Egyrészt* a dekrétum a találmány újdonságát meglehetősen tágan értelmezte, hiszen minden olyan leleményes eszköz, amely Velence területén ismeretlen volt, újnak minősült. Sőt, ha az egyes privilégiumokat vizsgáljuk, akkor azt tapasztaljuk, hogy ha az újdonság megkérdőjelezhető volt, akkor az nem jelentette a kérelem azonnali elutasítását. Arra általában csak akkor került sor, ha mindenki számára nyilvánvaló volt, hogy a találmányt nem a kérelmező találta fel. Így elutasította a város Girolamo Magagnati üvegre és tükörre, mint új találmányra alapított kérelmét 1554-ben, mivel azt egyértelműen nem a kérelmező találta fel, és Velence területén már ismeretes volt.[10] *Másrészt* a kizárólagos jog a dekrétum értelmében vagyoni jelleggel lett felruházva azáltal, hogy arról élők között és halál esetére is rendelkezni lehetett.[11] Mindez azért jelentős, mert a dekrétum előtt adományozott kizárólagos jog nem volt átruházható vagy örökölhető. A kora-középkori felfogás e privilégiumokat a szó szoros érelmében a feltaláló személyéhez kötötte, így annak halála esetén a kizárólagosság nem szállt át az örökösökre, bárki számára felhasználhatóvá vált. Ez történt Johann von Speyer[12] esetében is, akinek halála egy évvel a privilégium elnyerése után következett be, s bár az oltalmi időből még négy év hátra volt, azt örökösei már nem élvezhették, mivel a kizárólagosság a feltalálóval együtt a sírba szállt.[13] *Harmadrészt* a dekrétum tíz évben határozta meg az oltalmi időt, amely azonban csak ritkán érvényesült. Ugyanis a XV. század második felében – azaz a dekrétum kiadását követően – a kérelmezők továbbra is 25-50 évre igényeltek oltalmat, amelyet bár a magistratus csökkentett, így is találunk tíz évnél hosszabb időre adományozott privilégiumokat.[14]

Velence e megoldással Európában egyedül maradt, mivel a kontinens államainak gazdasága, kereskedelme nem állt azon a fejlettségi szinten, amely ilyen szabályozást

[9] MANDICH, GIULIO 1948.177.
[10] PRAGER, FRANK D. 1944. 716.
[11] MANDICH, GIULIO 1948. 191.
[12] A feltaláló üveggyártásra vonatkozó kizárólagosságot nyert.
[13] PRAGER, FRANK D 1944. 717.

kívánt volna. Ugyanakkor Itália más városaiban is találunk a velencei privilégium-adományozáshoz hasonló megoldásokat, s ez kétségtelenül a velencei minta hatását tükrözi.[15]

A szabadalmi jog terén Európa ébredése a XVI. századtól kezdve figyelhető meg, mikor a technikai fejlődés a mediterráneumról az Atlanti térségre tevődött át. Ennek okát abban látom, hogy Velence kereskedelmi életében meghatározó szerepet játszott az üvegfúvás. Az üveggyártás e különleges eljárásának fortélyait a velencei mesterek féltve őrizték. Az üveg azonban a kora középkor egyik értékes kereskedelmi termékének számított, s így tudását – nagyobb haszon reményében – sok velencei mester külföldön is kamatoztatni próbálta. Ez pedig nemcsak a mesterség, hanem az annak a fortélyait védő kizárólagosság elterjedését is segítette.[16] A mesterségeket védő privilégiumok elterjedéséhez részben hozzájárult Franciaország Észak-Itália felé való terjeszkedése is. Ugyanis 1536-ban a francia király elfoglalta Piemontot, amely a félsziget északi részének azon kereskedőállamai közé tartozott, amelyek ismerték és használták is a kizárólagos jog adományozását. Így nem meglepő, hogy a következő évben Etienne Turquetti Piemontból selyemgyártásra vonatkozó kizárólagos jogot kapott Lyon városától, amelyet a francia király is megerősített.[17] Néhány évvel ezután, 1551-ben egy újabb olasz, Theses Mutio kapott üvegárura vonatkozó kizárólagosságot, és ettől kezdve Franciaországban is általánossá vált a kizárólagos jog gyakorlásának adományozása, amely a XVI. század közepére a merkantilista gazdaságpolitika egyik eszközévé vált.[18]

Bár a francia privilégiumadományozás első ránézésre a velencei mintát követte, attól azonban egy momentumban mégis eltért, amely a párizsi parlament közrehatásának volt köszönhető. Ez a közrehatás Mutio privilégiumánál is megfigyelhető, hiszen annak tartalmát a király tíz évben, míg a testület mindössze öt évben határozta meg.[19] További érdekessége a francia jogfejlődésnek, hogy Colbert 1666-ban felállította az Académie des Sciences intézményét, amelynek véleményét a francia királyok a privilégiumadományozások kapcsán kikérték.[20] E vélemény a francia

[14] MANDICH, GIULIO 1948. 192.
[15] Így Firenzében Filippo Brunelleschi a firenzei dóm kupolájának tervezésére kapott kizárólagos jogot.
[16] FRUMKIN, M. 1945. 144.
[17] Érdekesség, hogy Turquetti a kizárólagos jogot mint feltaláló kapta meg, annak ellenére, hogy Franciaország déli részén már közel száz éve ismeretes volt a selyemgyártás, amely azonban ettől kezdve kizárólag a piemontit illette meg.
[18] KAUFER, ERICH 1989. 7.
[19] PRAGER, FRANK D 1944. 724.
[20] v. ö.: MACLEOD, CHRISTINE 1988. 41.

uralkodót nyilvánvalóan nem kötelezte, azonban az akadémia véleményadása egyfajta vizsgálatként is értelmezhető, amely vizsgálati eljárást 1699-ben írásba is foglalták.[21] A francia szabadalmi jogfejlődés jelentős állomása volt az 1762-ben kiadott királyi rendelet, amely korlátozta a kereskedelmi privilégiumok adományozását.[22] Ennek oka abban keresendő, hogy a XVIII. századi Franciaországban a „szabadalmak" funkciója nem a piaci verseny serkentése, hanem a technikai felzárkózás elősegítése volt, akár az előbbi sérelme által. Mindez a kizárólagos jogok mértéktelen adományozásához vezetett, amelyet a királyi rendelet próbált orvosolni. A szabadalmi jogfejlődés szempontjából azonban jelentősége sokkal inkább abban állt, hogy meghatározta a szabadalmi privilégiumok időtartamát. Korábban ugyanis királyi akarattól függően 5-30 évben[23] volt az oltalmi idő meghatározva, s ez 1762-től kezdve 15 évben állandósult.[24]

A francia jogfejlődés következő jelentős állomásának a polgári forradalom tekinthető. 1790-ben a Találmányi és Felfedezési Egyesület petíciójában kérte a francia nemzetgyűléstől az angol szabadalmi rendszer átvételét.[25] Ennek eredményeképpen 1791. január 7. napján megszületett az első francia szabadalmi törvény, amely azonban az angol rendszer adaptációja helyett új fejezetet nyitott a szabadalmi gondolkodásban. A francia szabadalmi törvény szerint ugyanis, minden felfedezés vagy új találmány, az ipar minden ágában, szerzőjének tulajdona.[26] Ezzel a francia jogalkotás nemcsak elmozdult a diszkrecionalitás álláspontjáról, hanem hatalmasat ugorva, egyenesen szellemi tulajdonként definiálta a feltalálói igényt.[27]

Az 1791-es törvény egészét értékelve az alábbi négy jellemzőt emelhetjük ki. *Egyrészt* abban bármely felfedezés vagy feltalálás a feltaláló tulajdonaként került meghatározásra. *Másrészt* nem használta az abszolút újdonság elvét, így a külföldi találmányok franciaországi bevezetőinek is oltalmat nyújtott. Ebből adódóan kétféle szabadalmat különböztetett meg: a találmányi szabadalmat és a felfedezési szabadalmat.[28] *Harmadrészt* az oltalmi idő a feltaláló választása szerint 5-10-15 évben került megállapításra. *Negyedrészt* szigorú gyakorlatbavételi kötelezettséget állapított

[21] Ez azonban magára az engedélyezésre kötelező jelleggel nem bírt, azaz továbbra is az uralkodótól függött a privilégium odaítélése.
[22] CSÉCSY GYÖRGY 2006. 97.; FEKETE IGNÁC 1884. 9.
[23] WALTERSCHEID, EDWARD 1994. 712.
[24] KLASTERMAN, RUDOLF 1869. 294.; PERPIGNA, ANTONIE 1834. 3.
[25] CSÉCSY GYÖRGY 2006. 97.
[26] KAUFER, ERICH 1989. 7.; KÓSA ZSIGMOND 1914. 42.
[27] v.ö. 4. fejezet
[28] Ezt sort egészítette ki a javítási szabadalom intézménye, mellyel összesen háromfajta oltalom volt igényelhető egyenként, vagy kombinálva. v.ö: PERPIGNA, ANTONIE 1834. 7-8.

meg, hiszen a törvény erejénél fogva szűnt meg a szabadalom, ha a feltaláló az oltalom odaítélésétől számított két éven belül nem vette azt gyakorlatba.

A napóleoni hódítás eredményeként Európa államai a francia magán- és büntetőjogi törvényeket, s köztük a szabadalmi törvényt is kényszerűen adaptálták. Ennek köszönhetően az 1791-es szabadalmi törvény a századfordulót követően Itália, Spanyolország és részben Ausztria jogfejlődésére is hatással volt.[29]

A francia fejlődéshez hasonlóan az angol szabadalmi jog gyökerei is a XV. században keresendőek. Az angol uralkodók a fejletlen angol ipar felzárkóztatása céljából már a XV. századtól kezdve adtak privilégiumokat, amelyek célja az volt, hogy a külföldi mestereket – tudásukkal együtt – a szigetországba csábítsák.[30] E privilégiumok, ugyanúgy, ahogy Franciaországban, Angliában sem tekinthetők modern értelemben vett szabadalomnak, hiszen tételes szabályozás hiányában azok odaítélése az uralkodó diszkrecionalitásától függött.[31] A Tudor-dinasztia alatt a szabadalompolitika eltorzult,[32] és privilégiumokat egyre nagyobb számban nem találmányokra, hanem meghatározott foglalkozások űzésére adtak − amely egyébként a Magna Charta 44. cikkében biztosított vállalkozás szabadságát (freedoms of trade) sértette.[33] Ennek eredményeként született meg 1624. május 25-én a Statute of Monopolies. A törvény általános érvénnyel fogalmazta meg a monopóliumok adományozásának tilalmát, s ez alól csak egyetlen kivételt állapított meg: a találmányi szabadalmat.[34] A Statute of Monopoliest nevezhetjük az első angol szabadalmi törvénynek, azonban korántsem azonosíthatjuk a modern szabadalmi joggal. Kétségtelen, hogy a törvény az angol jogfejlődés egy jelentős állomása, továbbá az is nyilvánvaló, hogy tartalmazza a modern szabadalmi gondolkodás alapelemeit, azonban nem hagyható figyelmen kívül, hogy a törvény nem kifejezetten a találmányi szabadalmak rendezésére született. *Oren Bracha* a törvény keletkezéstörténeti körülményeit alapul véve annak jelentőségét árnyaltabb megvilágításba helyezi. Álláspontja szerint a törvény az uralkodó és a parlament közötti hatalmi harc eredményeképpen született, s így annak célja az uralkodói hatalom korlátozása volt. Így Bracha érvelésében a törvény az abszolút uralkodói hatalom elleni

[29] HORVÁTH GYULA 1994. 8.
[30] v.ö.: GODSON, RICHARD 1832. 20-23.; HOFF GYÖRGY 1939. 24.
[31] BRACHA, OREN 2005 .9.
[32] Ennek oka abban keresendő, hogy I. Erzsébet angol királynő 1601-ben kiáltványt bocsátott ki, amelyben több monopóliumot visszavont és lehetővé tette a monopóliumokkal elkövetetett jogsértésekkel szembeni bírói jogvédelmet. Ezt törölte el I. Jakab, amely ismételten kiélezte a király és a parlament küzdelmét a „monopólium kérdésében", amelynek eredménye a Statute of Monopolies lett.
[33] BAINBRIDGE, DAVID 2007. 346.
[34] CORYTON, JOHN 1855. 61. KLASTERMAN, RUDOLF 1869. 236.; WALTERSCHEID, EDWARD C. 1998. 857.

fellépést célozza azáltal, hogy − a királyi hatalom egy marginális pontját − a privilégiumadományozást, mint királyi felségjogot törvényi korlátok közé szorítja.[35]

A törvény tartalmát megvizsgálva azonban azt tapasztaljuk, hogy az tartalmazta a modern szabadalmi jog alapvető intézményeit: a szabadalom tárgya a találmány, amelyre oltalmat csak az első és igazi feltaláló kaphat.[36] Maga az oltalom területhez kötött, amelynek időbeli tartamát a jogszabály 14 évben maximalizálta.[37] Ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy a törvény a korábbi precedensek és a common law eredményeit is adaptálta. Ezt igazolja az a tény is, hogy a törvény fentebb említett jellemzői − amelyeket a modern szabadalmi jog alapvető intézményeiként határozunk meg – már a common law korábbi szabályaiban is fellelhetőek voltak.[38]

A törvény valódi jelentőségét tehát nem abban látom, hogy éles cezúrát vont az angol jogfejlődésben, hanem sokkal inkább abban, hogy elindította az angol jogfejlődést azon az úton, amelynek végén a szabadalom már nem az uralkodói döntéstől függ, hanem objektív feltételeken nyugvó alanyi jog.[39] Ugyanakkor érdekessége a korai angol szabályozásnak, hogy az oltalom nem a polgárok jogaiként, hanem az uralkodói monopóliumadományozási felségjog korlátjaként jelentkezett. Ebből adódóan paradox módon Angliában egy monopóliumellenes közhangulat váltotta ki az első szabadalmi törvény megszületését.

Angliában a Statute of Monopolies a common law rendelkezéseivel együtt még a XVIII. században is privilégiumként kezelte a szabadalmat. Annak ellenére, hogy egyre erősebbek voltak Angliában is azok a hangok, amelyek a szabadalom alanyi jogként és nem uralkodói adományként való értelmezését hangsúlyozták, a XVIII. század végéig a jogalkotásban érdemi változás nem történt. Gyakorlatilag 1785-től folyamatosan jelen volt az angol parlamentben a szabadalmi jog reformja, de az csak 1835-ben öltött törvényi testet. Azonban sem ez, sem pedig a négy évvel később született 1839-es szabadalmi reform nem hozott érdemi áttörést.[40] Az igazi változásra egészen 1852-ig kellett várni, amikor is Patent Law Amendment Act elnevezés alatt új szabadalmi törvény született. Az 1852-es angol szabályozás jelentőségét *egyrészt* az egységes

[35] BRACHA, OREN 2004.193.
[36] DUTFIELD, GRAHAM 2003. 3.; WALTERSCHEID, EDWARD.1998. 849.
[37] A 14 éves oltalmi idő szokatlan a szabadalmi jogban. Ennek oka az Angliában kialakult gyakorlat, amely szerint a kizárólagos jogot nyert iparos ennyi idő alatt két inast taníthat be a találmány előállítására, gyártására, használatára.
[38] BRACHA, OREN 2004. 197-198.; HULME, E. WYNDHAM 1896. 151.
[39] GRANDSTRAD, OVE 2005. 269.
[40] BOHEM, KLAUS 1967. 32.

szabadalmi hatóság (Patent Office) felállításában,[41] *másrészt* egy új eljárási rendszer, az ún. felszólalási rendszer bevezetésében látom.[42]

Az angol szabadalmi jog a XIX. században több módosításon ment keresztül, amelyek közül az 1883. évi Patent and Design Act a legjelentősebb. A törvény szerint minden új és hasznos eljárás, szerszám, iparcikk vagy anyagösszeállítás, vagy ilyeneket eredményező új és hasznos megváltoztatás szabadalmi oltalomban részesíthető.[43] Mindezekből látható, hogy az oltalmazhatóság középpontjába az újdonság („novellity") és a hasznosság („useful") került, amely a korabeli angol közgondolkodás szerint a találmányi jelleg értelmezésére szolgált.[44] Ugyanakkor érdekes, hogy a törvény értelmező rendelkezései között a találmány, azaz „invention" fogalma még mindig szó szerint egyezett a Statute of Monopolies 6. cikkének fogalommeghatározásával.[45]

E szabályozásban – az 1852-es törvényhez hasonlóan – már egyértelmű, hogy nem a korona által biztosított kiváltsággal, hanem egy objektív kritériumokon nyugvó alanyi joggal állunk szemben. Ezt igazolja, hogy külföldiek is azonos feltételek mellett kaphattak oltalmat, továbbá az is, hogy e törvény tovább részletezte a felszólalási eljárás garanciáit.[46]

Az 1852. és 1883. évi angol szabadalmi törvények a Patent Office felállításával, a felszólalási rendszer bevezetésével, továbbá a szabadalmazhatóság anyagi feltételeinek a meghatározásával a kontinens egyik legmodernebb szabadalmi törvényévé váltak; s méltán jelentettek több állam számára szabályozási mintát. A XIX. század végére az ismertetett angol szabályozást vette alapul Hong-Kong (1862), Új-Zéland (1865), Kanada (1869), Ausztrália (1903) és Dél-Afrika (1910) is.

A XIX. század második felére az Európa egyik vezető hatalmává érő fiatal Németországnak is szembe kellett néznie a szabadalmi kérdéssel. A szabadalmak elterjedését itt az erős politikai széttagoltság akadályozta. Emiatt a francia és az angol szabályozáshoz képest meglehetősen későn találkozunk az egységes szabályozás iránti

[41] WEBSTER, THOMAS 1853.16.
[42] Az angol felszólalási eljárásról lásd bővebben 5.1. fejezet
[43] A.M & VM. CLARK 1884. 8.
[44] TERREL, THOMAS 1895. 26.
[45] MUNRO, CRAWFORD J. E. 1884. 69.
[46] Az 1883-as szabályozás további jellegzetessége az oltalmi idő, amely még mindig a Statute of Monopolies óta alkalmazott 14 év. Bár a kifejtettek értelmében már alanyi jog a szabadalom iránti igény, azonban az oltalmi idő kapcsán mégis némi diszkrecionalitást fedezhető fel. A 14 éves időtartam lejárta előtt hat hónappal ugyanis a jogosult kérelmezhette az oltalmi idő meghosszabbítását, azonban kérelmét a „Privy Council" (királyi tanács) bírálta el. Ezen elbírálás során egyértelmű diszkrécionalitás figyelhető meg, hiszen a törvény 17. és 25. cikkeiből adódóan, újabb 7-14 évvel meghosszabbítható az oltalom, ha a „feltaláló rendkívüli érdemei ezt indokolják. v. ö.: MUNRO, CRAWFORD J. E. 1884. 313.

igénnyel. Előzményként legfeljebb az 1815. október 14-én elfogadott porosz szabadalmi törvényt említhetjük, amely a maga tömörségével hat hónaptól 15 évig terjedő kizárólagos jogot biztosított a feltalálók részére.[47] Ezt követően elsőként 1849-ben a frankfurti parlament tűzte ki célul az egységes szabadalmi szabályozást. Németországban, ellentétben az eddig ismertetett fejlődési utakkal, a szabadalmi privilégiumok adományozása nem terjedt el, így egyáltalán az is kérdéses volt, hogy szükséges-e a kizárólagos jog szabályozása. Míg Angliában és Franciaországban tehát a privilégiumadományozás uralkodói felségjogának fokozatos korlátozásával született meg a modern szabadalmi oltalom, addig Németországban ilyen jelenséggel nem találkozunk. Ebből adódóan Poroszországban 1864-ben még a szabadalmi oltalomnak a létjogosultsága is kérdéses volt, mivel az uralkodó porosz álláspont szerint *„az ipar jelen állása szerint nem szükséges a felfedezési igyekezetet szabadalmak által előmozdítani."*[48] Ez az álláspont majd csak az 1873. évi bécsi kongresszuson fog megváltozni, ahol a német iparosok számára is egyértelművé vált, hogy Európa vezető államai a szabadalmi kérdést törvényi szinten kívánják rendezni.[49] Ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy az 1871. évi birodalmi alaptörvény már a birodalmi törvényhozás hatáskörébe utalta az iparjogvédelmi jogalkotást. Annak ellenére, hogy a XIX. század második harmadában Németországban kétségek voltak a szabadalmi szabályozás létjogosultságát illetően, 1873 után példaértékű gyorsasággal alkották meg az első német szabadalmi törvényt.

Az 1877-ben napvilágot látott törvény szövetségi szinten, Európában addig ismeretlen módon szabályozta a szabadalmi kérdést. A XIX. század végére Németország az iparjogvédelmi szabályozás egyik nagyhatalmává vált, azonban ehhez az 1877-es törvény csak az első lépést jelentette. A szabályozásból szembetűnő a francia, angol, amerikai adaptáció,[50] illetve a német jogalkotásra jellemző szigorú dogmatizmus. Mindez egy rendkívül terjedelmes törvényt eredményezett, amely több ponton magában hordozta a jogalkalmazási nehézségeket. A törvény által bevezetett elővizsgálati rendszer a német szabadalmi hatóság szervezeti fejlődését egészen új irányba terelte, amely az 1891. évi törvénnyel nyerte el végleges formáját. Azonban már

[47] KLEINSCHROD, CARL THEODOR VON 1855. 163.; PHILIPPSON, F. C. 1860. 2.
[48] FEKETE IGNÁC 1884. 1.
[49] A XIX. század második harmadára Európaszerte elfogadottá vált a szabadalmi kérdés törvényi rendezése, így a legtöbb állam jogalkotási munkába kezdett. E tekintetben talán csak Hollandia számított kivételnek, amely 1869-ben megszüntette szabadalmi oltalmát, és az új törvény megszületésére egészen 1910-ig kellett várni. v. ö. : SCHWABACH,ARON 2007. 14.; DOORMAN, G. 1948. 225.
[50] DIENNER, JOHN A. 1950. 625.

az 1877-es szabályozás, részben az anterioritások (újdonságrontó körülmények) taxatív felsorolásával, részben az új eljárási rendszerrel, jelentősen befolyásolta Európa más államainak jogfejlődését. Az említett német törvények ugyanis jelentős hatást gyakoroltak az 1880. évi török, az 1885. évi norvég, az 1894. évi dán, az 1895. évi magyar, az 1897. évi osztrák, az 1898. évi finn, továbbá az 1919. évi csehszlovák és lengyel szabadalmi törvényre.[51]

Az eddigiek alapján megállapítható, hogy a XIX. század végére Európa vezető ipari és egyben szabadalmi hatalmai Franciaország, Anglia és Németország voltak. A szabadalmi szabályozásnál viszont azt tapasztaljuk, hogy az anyagi normák szinte teljes egészében azonosak. Nemcsak e három államban, hanem hatásukra Európa valamennyi országában a szabadalmi oltalom egy olyan kizárólagos jogot jelentett, amelyet az új és hasznos vagy iparilag értékesíthető találmány feltalálója alanyi jogon igényelhetett. A szabadalmazás előfeltételeiben tehát nem található jelentős eltérés, legfeljebb csak az oltalomból kizárt találmányok körében. Ellenben az alaki és szervezeti normák már árnyaltabb képet mutatnak. Így valójában, amikor eltérő fejlődési mintákat keresünk, akkor az alatt csak az eljárási és szervezeti normák eltérőségét értjük, hiszen az oltalom, mint abszolút szerkezetű jogviszony, tartalmilag ugyanazt jelentette valamennyi államban. Ebből adódóan, amikor az egyes nemzetállami szabályozásokat vizsgáljuk, akkor atekintetben, hogy mit lehet szabadalmaztatni, eltérést nem találunk, legfeljebb csak abban, hogy hol és hogyan lehet szabadalmaztatni.[52]

Az említett három állam mellett világviszonylatban nem hagyhatjuk figyelmen kívül az Egyesült Államok szabályozását sem. Az Egyesült Államok szabadalmi törvényeiről nemcsak azért kell említést tenni, mert a XIX. századra az Egyesült Államok a világ vezető hatalmává vált, hanem azért is, mert a szabadalmi jog szempontjából ismét egy sajátos minta fedezhető fel. Európához hasonlóan az amerikai minta sajátosságát is az eltérő szervezeti és eljárási rendszerben, és nem a szabadalmi oltalom tartalmában kell keresnünk.

Az angol gyarmatok közül az Észak-amerikai kontinensen honosodott meg legelőször a kizárólagos jog adományozásának gondolata. Kezdetben ez az angol szabályozás mintáján alapult, amely nyomon követhető Massachusetts által alkotott

[51] A.M & VM. CLARK 1884. 77., 87.

[52] Mindez persze nem jelenti azt, hogy a XIX. század végére valamennyi állam anyagi jogi rendelkezése teljes mértékben azonos lett volna. Az azonosság pusztán az intézmény jellegére, a kizárólagos jog tartalmára vonatkozik. Részletszabályokban találunk eltéréseket, azonban azok nem a szabadalmi

Body of Libertiesben. Az 1641-ből származó törvény a monopóliumok adományozásának általános tilalmát fogalmazta meg, amely alól egyetlen kivételt állapított meg: a hasznos ipari találmányokat.[53] Nyilvánvaló tehát, hogy Massachusetts szabályozása is a Statute of Monopolieshoz hasonlóan különbséget tett „jó" és „rossz" privilégium között. A privilégiumokat általánosságban nemkívánatossá nyilvánították, azonban azok az új találmányok, amelyek hasznosak az állam számára, kizárólagos joggal oltalmazhatóak voltak.[54] Egy lényeges különbség azonban felfedezhető az angol mintához képest: Angliában a XVII-XVIII. századra az oltalom odaítélésének eljárási szabályai is kezdtek kikristályosodni, míg az amerikai gyarmatokon a privilégium odaítélése mindvégig politikai mérlegelés eredménye maradt.

A Függetlenségi Nyilatkozat elfogadása után, de még az Alkotmány megszületése előtt, sajátosan alakult a szabadalmak kérdése. A Konföderációs Cikkelyek nem tartalmaztak a szabadalmak adományozására felhatalmazó rendelkezésekt.[55] Így elviekben az a gyarmatok helyébe lépő tagállamok hatáskörében maradt. Azonban hamar kialakult az a gyakorlat, amely szerint a feltaláló petíció formájában a Kontinentális Kongresszushoz fordult találmányával, amely testület bizottságot létrehozva megvizsgálta és egyedi mérlegelés alapján kizárólagos jogot adományozott. [56] Ez a gyakorlat egészen az Egyesült Államok Alkotmányának elfogadásáig állt fenn, amelynek I. cikk 8. szakasz 8. pontja − a továbbiakban IP Clause − szövetségi hatáskörbe emelte a szabadalmi szabályozást.[57]

A szabadalmi joggal foglalkozó szerzők többsége egyetért abban, hogy a 8. cikk, illetve annak a felhatalmazása alapján megalkotott 1790. évi szabadalmi törvény új korszakot nyitott az Egyesült Államok jogfejlődésében.[58] Kétségtelen, hogy a korábbi szórványos gyarmati szabályozáshoz képest egy szövetségi szintű törvény komoly előrelépést jelentett. Jelentőségét azonban csak ebben a tényben látom, azaz a szövetségi szabályozás iránti igény megjelenésében, amely lehetővé tette, de önmagában nem valósította meg a modern szabadalmi rendszer kiépítését. Az 1790. évi törvény tartalmát közelebbről megvizsgálva azt tapasztaljuk, hogy abban a modern

---

oltalomról való eltérő gondolkodásból, hanem sokkal inkább az adott állam sajátos gazdasági, társadalmi berendezkedéséből adódtak.

[53] DIAMOND, SIDNEY A.1995. 119.

[54] BRACHA, OREN 2004. 213.

[55] DIAMOND, SIDNEY A. 1981. 310.

[56] VÉGH LÁSZLÓ 2005. 90.

[57] DURHAM, ALAN L. 1999. 2014.; ROBINSON, WILLIAM C. 1890. 69-70

[58] BRUMBAUGH, N. J. 1932. 276.; FEDERICO, PASQUALE JOSEPH: 1932. 237. FRUMKIN, M. 1945. 148.; FOWLER, CARY 2000. 451.; SCHWABACH, ARON 2007. 13.

szabadalmi jog elvei csak nyomokban találhatóak meg. A törvény a szabadalmazhatóság középpontjába a *„useful and important”* találmányokat állította.[59] Ebből adódóan szabadalmazható volt minden, korábban nem ismert hasznos mű, gyártmány, szerkezet vagy eszköz, illetve azok javítása, amely azt is jelentette, hogy a szabadalmazhatóság megítélésénél az újdonságról a hasznosságra helyeződött a hangsúly. [60] Mindezekből következik, hogy a törvény által megkívánt újdonság nem azonosítható a modern szabadalmi rendszerekben fellelhetővel. Az újdonságvizsgálat teljes körű hiánya azt eredményezte, hogy gyakorlatilag valamennyi bejelentés oltalomban részesülhetett, tekintet nélkül a találmány új vagy nem új voltára.[61] Mindezt csak tetőzte, hogy az 1790-es jogalkotás az elsőbbség intézményét sem alkalmazta. Ezen túlmenően az 1790-1793 közötti időszak szabadalmi leveleiről csak töredékes információink vannak, mivel az iratállomány az 1836. december 15-ei tűzvész alkalmával megsemmisült, így a beadott kérvények pontos számát nem ismerjük, az azonban bizonyos, hogy e három év alatt összesen 57 szabadalomlevél került kiállításra.[62]

E két alapvető – elsősorban szervezeti és eljárási – hiányosság a szabadalmi hatóság hiányából is adódhatott. A törvény szövetségi szintű hivatal felállításáról nem gondoskodott, hanem egyszerűen a külügyminiszterből, hadügyminiszterből és igazságügy-miniszterből álló háromtagú tanácsra [63] bízta az oltalmazhatóság eldöntését.[64]

Az 1790-es szabadalmi törvény egy átmeneti állapotot teremtett a korábbi angol szabadalmi privilégium és a modern szabadalmi oltalom között. Jelentőségét abban látom, hogy a Statute of Monopolieshoz hasonlóan a szabadalmazhatóság anyagi és eljárási alapjait rakta le, amely azonban még nem alanyi jogként, hanem a diszkrecionalitás korlátjaként jelentkezett.

Az első jogalkotási kísérlet hiányosságaira szinte azonnal reagálni próbált az 1793. évi új szabadalmi törvény, amely azonban a szabadalmi hatóság felállításáról továbbra sem rendelkezett, így az annak hiányából eredő eljárási kérdések sem kerülhettek orvoslásra.

---

[59] PRAGER, FRANK D. 1954.165.
[60] CSÉCSY GYÖRGY 2006. 98.
[61] HOFF GYÖRGY 1939. 25.
[62] CLARK, E. H. 1932. 263.
[63] Ez a tanács a „Board of Art” elnevezést vette fel a „Board of Patent” helyett annak érdekében, hogy még elnevezésében se hasonlítson a volt angol szabályozáshoz.
[64] BRACHA, OREN 2004. 220.

Ezen hiányosságokból adódóan Oren Bracha e törvényt sem ítélte modern szabadalmi törvénynek, mivel abban szabadalmi oltalomra való igény valóságos „alanyi jogi jellege" kétséget kizáróan nem rajzolódik ki.[65] Mindez nehezen támadható, hiszen a törvény a szabadalmazhatóság anyagi feltételeinek a szabályozatlansága miatt erőteljes jogbizonytalanságot eredményezett, amely nemhogy előre vitte, de némely tekintetben hátráltatta a szabadalmi ügyet.[66]

A kezdeti próbálkozások részleges sikerét követően az amerikai jogfejlődés valódi fordulópontjaként az 1836. évi szabadalmi törvény jelölhető meg.[67] E törvény felállította a szabadalmi hatóságot (Patent Office)[68] és bevezette az elővizsgálati rendszert.[69] A szabadalmi hatóság a belügyminiszter irányítása alatt állt, amelynek élére a Commissioner of Patent tisztviselőjét az elnök nevezte ki a törvényhozás jóváhagyásával.[70] E hivatal − ellentétben az Európában működő francia vagy angol hivatalokkal − a szabadalmazhatóság előfeltételeit, így különösen az újdonságot hivatalból vizsgálta. Mindez azt jelentette, hogy valamennyi bejelentést anyagi vizsgálat alá kellett vetni, amely komoly szaktudású és létszámú apparátust igényelt.[71] 1877-ig, a német szabadalmi törvény megszületéséig az elővizsgálati rendszer tekintetében az Egyesült Államok egyedülállónak mondható, amely azt is jelentette, hogy átlagosan 400 foglalkoztatottal a világ legnagyobb szabadalmi apparátusát tudhatta magáénak.[72]

Az 1836. évi törvénnyel az Egyesült Államok minden tekintetben a legfejlettebb szabadalmi joggal rendelkező államok sorába lépett, ahol a szabadalmi oltalom objektív feltételeken nyugvó alanyi jogként jelentkezett. A szabadalmazhatóság anyagi feltételei megegyeztek a fentebb ismertetett európai szabályozásokkal.[73]

Az a tény hogy a francia, angol, német és amerikai szabályozásban, és az e mintákat követő államok jogalkotásában az anyagi kérdések azonos vagy hasonló módon kerültek szabályozásra, nem meglepő, hiszen mindezt a szabadalmi oltalom

[65] BRACHA, OREN 2004. 228.
[66] VÉGH LÁSZLÓ 2005. 97.
[67] 1793 és 1836 között voltak módosítások, azonban ezek a fennálló rendszer érdemi hiányosságait nem pótolták. Így többek között 1800-ban lehetővé tették a külföldiek szabadalomszerzését is, amennyiben a bejelentés időpontjában már legalább két éve az USA területén élt.
[68] EDSON, R. JOSEPH 1907. 5.; SMITH, CHAUNCEY 1890. 47.
[69] lásd bővebben 5. 1. fejezet
[70] KLOSTERMAN, RUDOLF 1869. 269.; SMITH, CHAUNCEY 1890. 47.; WYMAN, WILLIAM I. 1919. 207.
[71] Mindez komoly költségvonzattal járt, amely a 19. század végére azt jelentett, hogy a hivatal működtetése az államnak nagyjából 500.000 $-ba került évente, amelyet azonban a szabadalmi díjakból befolyó évi átlagos 700.00$ bőven fedezett.
[72] DELL'ADAMI REZSŐ 1884/III. 297.
[73] Az szabadalmazhatóság előfeltételeire vonatkozó nemzetállami rendelkezéseket a disszertáció későbbi fejezeteiben, a magyar szabályozással összevetve tárgyalom.

jellegére vezethettük vissza. A jogfejlődés egyetemes ívét vizsgálva mindennek kettős jelentőség tulajdonítható. *Egyrészt* az egyes nemzetállami szabályozásokban a valódi és gyökeres eltérést a szervezeti és eljárási normákban kereshetjük, *másrészt* az anyagi kérdésekre vonatkozó szabályozási koncepciók közös eredete nagymértékben elősegítette a szabadalmi jog nemzetközivé válását. Ennek eredményeként tapasztalható, hogy a XIX. század második felében, a nemzetállami szabályozások megszületésével párhuzamosan érlelődik a nemzetközi integráció gondolata is. E gondolat az 1883. évben létrejött Párizsi Uniós Egyezményben[74] öltött testet, amely a XX. század fordulójához érve, a közös gyökerekből táplálkozó nemzeti szabályozások fejlődését, immár valamennyi részes állam szabályozásában fellelhető minimumnormák azonos tartalmú értelmezése által segítette elő.[75]

[74] Továbbiakban PUE
[75] A Párizsi Uniós Egyezmény létrejöttét és jelentőségét a 2. fejezetben tárgyalom.

1. 2. A MAGYAR SZABADALMI JOG FEJLŐDÉSE A XIX. SZÁZAD VÉGÉIG

1.2.1 SZABADALMI JOGFEJLŐDÉS A XVIII. SZÁZAD VÉGÉIG

Ha a szabadalmi jog magyar fejlődését kívánjuk vizsgálni, akkor a kezdeti időkben tekintettel kell lennünk az Ausztriával fennálló szoros kapcsolatra, amely kapcsolat lehetővé tette a fejlettebb osztrák szabadalmi jog beszivárgását Magyarországra. Így a magyar jogfejlődés az osztrák szabadalmi jog forrásaival együtt értelmezhető. Sem a XVIII. századból, sem az azt megelőző időkből nem rendelkezünk olyan adatokkal, amelyek arra utalnának, hogy a szabadalmak adományozására létezett bármilyen jogi szabályozás. A kizárólagos szabadalmak – mint kiváltság – adományozása uralkodói felségjogból származó ténykérdés volt. Megjelenési formájukat tekintve tehát kezdetben privilégiumok voltak. A privilégium jellegénél fogva többletjogosultságot biztosított a címzett részére. Az általánostól eltérő, megkülönböztetett jogi státusz a kapcsolódási pont a szabadalmakkal. Így tehát a két forrás rész-egész viszonyban áll egymással, és az elhatárolást a funkciójukban kell keresnünk. Ez pedig nem más, mint az ipari fejlődés. Vagyis elmondható, hogy azok a privilégiumok, amelyeket az uralkodó az ipar fejlődésének céljával adott ki, szabadalmaknak tekinthetőek. Így amikor régi ipari szabadalmak után kutatunk, nem az okirat elnevezéséből, hanem annak tartalmából kell kiindulni. Segítségünkre lehet az, hogy az uralkodó okleveleiben, amikor kizárólagos jogot kívánt adományozni, a „privilegium” kifejezés gyakran az „exclusivum” kitétellel párosult. E megkülönböztető jelzés arra utal, hogy „kizárólagossági jogról”[76] van szó, amelyet a jogosulton kívül, az érintett időszakban más nem gyakorolhat. Meg kell jegyezni, hogy a privilegium exclusivum kifejezés mellett – főként a későbbi időktől kezdve − a privilegium privatum megnevezéssel is találkozhatunk a szabadalmak adományozása kapcsán.[77] Ez utóbbi megnevezés elsőként 1775. április 19-én Mária Terézia által aláírt szabadalomlevélben jelent meg, amelyben Löbl Ahron Dindeschernek nyírfaolaj előállítására és forgalmazására adott tíz éves kizárólagos jogot a Cseh Királyság és az osztrák örökös tartományok területére.[78]

A szabadalmak e korai megnyilvánulási formáit többnyire a „gyári” jelzővel illetjük, mert e privilégium birtokában a címzett kizárólagos jogot nyert valamely üzem meghatározott területen történő létesítésére, tekintet nélkül a termelési eljárás vagy

[76] BITTÓ BÉLA 1943. 84.
[77] KINCSES ISTVÁN 1975/I, 27.
[78] BECK-MANNAGETTA 1893. 92.

technológia újdonságára. Így a gyári szabadalom esetén nem valamely találmány vagy eljárás oltalma által valósul meg az ipar fejlesztése, hanem meghatározott területre koncentrálva az oltalom kizárólagos jogot jelent a termelésre és értékesítésre egyaránt, azaz egyfajta monopólium volt. Ez az oka annak, hogy a XVIII. századi szabadalmak között római timsó előállítására[79], vagy alkáli só főzésére[80] is találunk kizárólagos jogot.

A magyar uralkodók közül elsőként I. Lipót adományozott szabadalmat 1672-ben a linzi Christian Sindnek gyapjúszövetgyár létesítésére, de ennek a hatálya még nem terjedt ki Magyarországra. Az első, valóban magyar gyári privilégium 1703-ban született, amelyet posztó és egyéb szövetek festésére kapott Daniel Erasmus de Monte Gratiae. A korszak legnagyobb szabadalmaztatott magyar találmánya Kempelen Farkas[81] által megalkotott gőzgép volt.[82]

A szabadalmi oltalom privilégiumjellegéből adódik, hogy adományozása nem volt jogszabályhoz kötve, annak tartama teljes egészében a mindenkori uralkodó akaratától függött. Önmagában ez a tény nem gátolja az ipari fejlődés előmozdítását mindaddig, míg ennek szem előtt tartásával bocsájtja ki az uralkodó a privilégiumot. Annak az eldöntése, hogy mely találmány, vagy eljárás képes az innovációt megvalósítani, mérlegelést, bizonyítást igényel. Így már a kezdeti időktől kezdve a privilégium kibocsátásának biztos zálogát jelentette, ha a találmány közhasznúsága annak megnevezéséből, körülírásából kiderült. Ennek következményeként a kizárólagos találmányi szabadalom adományozása iránti folyamodványban kulcsfontosságú szerepe volt a találmány nevének, körülírásának.

A kizárólagos jogot ebben az időben 10-30 évre,[83] ellenérték szolgáltatása nélkül adományozta a király.[84]A fent említett közhasznúságot meglehetősen tágan értelmezve I. József és III. Károly bőkezűen járt el az adományozások terén. Ugyanakkor a privilégium hatálya − az uralkodó személyéhez kötődése miatt – megkérdőjelezhetővé válik a kibocsátó király halálával. Ez gyakorlatilag azt jelentette, hogy az új

[79] Magyar Nemzeti Levéltár (a továbbiakban MNL) Magyar Kancellária Levéltára Acta Generalia (továbbiakban A 39) A 39 3014. d. 11810/1799

[80] MNL A 39 737. d. 4986/1781

[81] Kempelen Farkas (1734-1804) Korának legnagyobb magyar polihisztora, író, művész és feltaláló. 21 évesen már fogalmazó a bécsi udvarban, 23 évesen udvari kancellár, majd Mária Terézia és II. József udvari tanácsosa. Megtervezte a schönbrunni szökőkútrendszert, és nevéhez fűződik a világ első beszélőgépe és sakkozógépe.

[82] MNL A 39 1720. d. 10066/1788

[83] Tekintettel arra, hogy a szabadalmazhatóság kritériumait és az oltalom hatályát sokáig nem határozta meg törvény, vagy egyáltalán bármilyen kötelező erejű norma, így azok kizárólag az uralkodó diszkrecionális jogától függtek, s így a fent említett időkorlát pusztán orientáló jellegű.

[84] A szabadalomlevelet szépírással, egyes szám első személyben írva, pergamenhártyára állították ki, tokban, selyem zsinóron, függő pecséttel.

uralkodónak trónralépésével a korábbi szabadalomleveleket meg kellett erősítenie, mivel az nem kötötte az „ifjú királyt.” Ez egészen addig nem jelentett komoly problémát, amíg az egymást követő királyok a szabadalmi kizárólagos jognak ugyanazt a hatást tulajdonították. Mária Terézia a kizárólagos jogokra, így a szabadalmi jogra is gyanakvással tekintett.[85] Iparpolitikája szerint a szabadalmak az iparra korlátozólag hatnak. Így uralkodása alatt azt vizsgálták, hogy a szabadalom adományozásával elszenvedett sérelem arányban áll-e azzal az előnnyel, amelyet az állam a kizárólagos szabadalom adományozásával elér.[86] Ezt az „arányossági tesztet” egy vizsgálati rendszer keretében lehetett elvégezni, amelyben a találmány hasznosságát, célszerűségét vették górcső alá. Ennek eredményeként Mária Terézia 1767-ben állította ki első szabadalomlevelét, s ezt uralkodása alatt mindössze 4 további követte. II. József még tovább szigorított a szabadalmaztatáson, és gazdaságpolitikájának köszönhetően sorra tagadta meg a szabadalmak megerősítését.[87] Új szabadalmat pedig csak kivételes esetben, főként művészeti, pipere,- és díszműárukra adott. Beszüntette a szövő- és egyéb gépek szabadalmaztatását, hogy ezáltal fellendítse a kézi szövőipart.

A korszakban a kizárólagos találmányi szabadalmak iránti kérvényeket az örökös tartományokban a tartományi kormányszékeken keresztül juttatták el az Udvari Kamarához. Németalföld, Lombardia, Magyarország és Erdély esetén a Titkos Udvari és Állami Kancelláriához kellett azokat beterjeszteni. Ennek megfelelően a kizárólagos szabadalom adományozásánál öt szabadalomlevelet állítottak ki. II. József halálát követően a szabadalmakkal szemben érzékelhető bizalmatlanság enyhült, és ismét a feltalálói tevékenység serkentése került középpontba az oltalmak odaítélésénél.

1.2.2. SZABADALMI JOGFEJLŐDÉS A XIX. SZÁZADBAN

Megállapítható, hogy az eddig ismertetett gyári szabadalmak nem tekinthetők a modern értelemben vett találmányi szabadalmaknak, de a technikai fejlődés előrehaladtával a gyári szabadalmakba a találmányok is beleépültek.[88] Ezt bizonyítja az is, hogy I. Ferenc 1794. évi rendeletében a találmányi és a gyári szabadalmak már azonos fogalomként szerepelnek. Találmányi szabadalmat Magyarországon elsőként – 1711. szeptember 4-én − Lothar Vorgemontnak adományozott malmok építésére Eleonóra Magdolna, Magyarország királynéja és régense. A gyári szabadalmakhoz hasonlóan a találmányi

[85] KAUFER, ERIC 1989. 8.
[86] SZARKA ERNŐ 1996. 2.
[87] KINCSES ISTVÁN 1975/I. 27.

szabadalmak is alapvetően az uralkodói kegytől függtek, de már jogi szabályozást nyertek uralkodói rendeletek által. Ezt azonban hiba lenne a nyugat-európai szabályozáshoz hasonlítani – már csak a jogforrási jellegből adódó különbségek miatt is –, ugyanis e pátensek mögött továbbra is az uralkodó pillanatnyi érdeke húzódott.[89] Ugyanakkor azt is meg kell jegyezni, hogy a XVIII. századi magyar gazdaság nem állt azon a fejlettségi szinten, hogy ugyanazt a jogi oltalmat igényelje, mint a nyugat-európai. Így a pátensi úton történő jogi rendezés kezdetben elősegítette az ipari, mezőgazdasági fejlődést, később azonban e hagyomány a modern értelemben vett szabadalmi törvény megalkotásának legfőbb akadálya lett.

A rendeleti úton történő szabályozás jellegzetessége, hogy mindig csak az aktuális kérdésre terjedt ki. Így az 1798. évi „legfelsőbb elhatározás" értelmében az újdonság mérlegelésénél csak a Birodalmon belüli viszonyok voltak figyelembe vehetők.[90] Ennek értelmében az újdonság megítélésénél nem az alapvető újszerűséget vették alapul, hanem csak azt, hogy a szóban forgó találmányt a Birodalmon belül korábban alkalmazták-e.[91] Az újdonság értékelése a találmánnyal és az eljárással szemben is két alapvető követelményt támaszt. *Egyrészt* a találmány lényegét, működését, célját pontosan körül kellett írni, *másrészt* az így egyértelműen meghatározható találmányt kellett megvizsgálni abból a célból, hogy azt korábban valaki alkalmazta-e. Ezt a vizsgálatot a tartományok gyári felügyelői végezték.[92]

E vizsgálat ellenére is előfordulhatott, hogy már ismert vagy szabadalmaztatott találmány nyert kizárólagos oltalmat, így a szabadalomlevelekbe felvettek egy záradékot, amelynek értelmében az oltalom csak abban az esetben érvényes, ha nem bizonyítható, hogy a Birodalomban volt már hasonló, a szabadalom tárgyától lényegesen el nem térő találmány. A „lényeges el nem térés" megítélése csak a találmány pontos jellemzőinek a birtokában dönthető el, így a rendelet kötelezi a feltalálót, hogy az oltalom megszerzésétől számított egy éven belül a találmány leírását, rajzát, a kezelés magyarázatával együtt lezárt borítékban nyújtsa be.

Az újdonság és a gyári felügyelők általi vizsgálat az eljárás sarokpontjait képzik, azonban nem tekinthetjük olyan intézményeknek, amelyek a király diszkrécionális

---

[88] SZARKA ERNŐ 1996. 14.
[89] Ebből adódóan hazánkban nem találkozunk olyan diszkrecionalitást korlátozó rendelkezésekkel, mint Franciaországban vagy Angliában.
[90] SÉTHY IMRE 1964. 11.
[91] Ez nem meglepő, hiszen a korszakban születendő 1791. évi francia szabadalmi törvény sem alkalmazta az abszolút újdonság elvét.
[92] SCHILLING ZOLTÁN 1936/I. 183.

jogának tudatos korlátozására irányulnak.[93] Ugyanakkor rámutatnak arra a törekvésre, amely a XVIII. század végén jelentkezik, s előre vetíti azt az igényt, hogy a szabadalmak odaítélésénél bizonyos szabályok, elvek érvényesüljenek. Ennek hatására adta ki az uralkodó 1802. április 11-én kelt udvari rendeletet, amelynek eredményeként létrejött az 1810-es osztrák szabadalmi törvény.[94] Bár Magyarországon nem hirdették ki, de mivel szövege egyértelműen utal az egész birodalomra, egyes tartományokra, ezért kétségtelenül Magyarországra is alkalmazható volt. Jellegzetessége, hogy a szabadalmi oltalom tíz évre volt adható, és először említi, hogy az oltalom forgalomképes vagyoni jog. Elsőként rendelkezik arról is, hogy a tulajdonosnak a szabadalom gyakorlását az esetében meghatározott időn belül meg kell kezdenie és egy évig folytatnia kell, különben a szabadalom érvényét veszti.[95]

Lombardia és Velence Ausztriához csatolása sajátos helyzetet teremtett a szabadalmi jog terén. A lombard-velencei tartományban ugyanis 1791-ben francia szabadalmi törvényt vezettek be, amely tiszta bejelentési rendszeren alapult[96]. Emellett a két típusú szabályozás közötti számos eltérés, a szabadalmi ügyek kezelését jelentősen megnehezítette. A szabályozás megosztottsága hamar arra sarlkallta az uralkodót, hogy rendezze a kérdést, amely a két rendszer egybegyúrásával valósult meg. Alapelvként fogalmazódott meg, hogy a szabadalmazáskor, a feltalálói tevékenység serkentése mellett a nemzeti iparra is tekintettel kell lenni. A találmány nem a feltaláló tulajdona, és nem követelheti az államtól, hogy minden esetben oltalomban részesítse. Így megfogalmazódott az az elv, hogy bár elsődlegesen a feltalálói tevékenység serkentése a fő cél, de csak azon találmányok esetén, amelyek kedvezően hatnak a nemzeti iparra.

E szabadalmak hatálya azonban csak az örökös tartományokra terjedt ki, s a század első két évtizedéből pusztán egyetlen magyar szabadalmat ismerünk, amely Vagner József pozsonyi gépész számára biztosított kizárólagos jogot posztónyíró ollók finom élének előállítására belföldi acélból.[97] E szabadalom jelentősége abban áll, hogy általánosságban határozza meg a szabadalmazás négy jellemzőjét, amely az alábbiak szerint határozható meg: az igénylő köteles a találmány pontos működését ismertetni, amely az „újdonságvizsgálat” alapja volt. Amennyiben bebizonyosodik, hogy más, hasonló és lényegében el nem térő megoldást már korábban használt, akkor a

[93] Ugyanígy az 1762-es francia dekrétum sem a királyi adományozási jog korlátjaként jelentkezett. E dekrétum jelentőségét az oltalmi idő maximalizálásában határozhatjuk meg.
[94] SIMON, ALFRED 1891. 22.
[95] BITTÓ BÉLA 1943. 60.
[96] V. ö.: CSÉCSY GYÖRGY 2006. 96.

privilégium érvénytelennek tekintendő. Az oltalmi idő hat évben volt megállapítva oly módon, hogy a szabadalomlevél kiállításától számított egy éven belül a hasznosítást meg kellett kezdeni. A hatéves oltalmi idő lejártával a feltaláló köteles volt találmányát közhírré tenni.

A rendeletek sorában egyértelműen az 1820. december 8-án kelt pátens hozott igazi szemléletbeli áttörést. E jogszabály célja ugyanis az ipar fellendítése volt a feltalálói tevékenység serkentése által. E norma az örökös tartományok számára készült, de ez lett az alapja a találmányi szabadalmak magyarországi rendezésének is. Az 1821. február 1-jén kelt 1132. számú helytartótanácsi rendelet, a szabadalmak ügyét az 1820. évi osztrák pátenssel egyezően kívánta rendezni. Ezt Magyarországon a rendek sérelmezték, mert egyes részeit törvénybe ütközőnek találták. A király a rendeletet ezért visszavonta és új javaslatot kért, amelynek eredménye a Helytartótanács következőkben ismertetendő rendelete lett. Így az 1820-as osztrák szabályozást átültető rendelet csak egy évig volt alkalmazható Magyarországon, amely évből egyetlen egy magyar szabadalmat ismerünk, amelyet Farkasfalvi Ferenc ügyvéd, búvárkészülék előállítására kapott.[98] Ennek oka az, hogy az osztrák pátens 21.§-a kizárja az önálló magyarországi szabadalmak engedélyezését, ha az nem vonatkozik az örökös tartományokra vagy Erdélyre. Így az 1821. évben kiadott 31 szabadalom – bár több magyar feltaláló nevéhez fűződik − döntően csak az örökös tartományokban lett engedélyezve.

A 6137/1822. március 12-én kelt Helytartótanácsi rendelet sem szakított az 1821-ben megszületett megoldással, csupán néhány – a rendi előjogokat védő – cikkel egészült ki.[99] A rendelet rögzítette, hogy a kizárólagos jog mindig a hazai törvények szerint gyakorolható, különös figyelmet fordítva a földesúri jogok sértetlenségére.

A rendelet tárgyi hatálya kiterjedt az új találmányra, meglévő találmány tökéletesítésére, javítására, feledésbe ment dolognak újra való feltalálására feltéve, hogy az, az ipar valamely ágához tartozik. Itt az utolsó pont érdemel említést, amely elveti az abszolút újdonság fogalmát, így időbeli korlátnak tekinthető. A tárgyi hatály ilyen tág meghatározása rendkívüli mértékben kiterjesztette az oltalom körét, s a szabadalom kategóriájába a javítást, és az elfeledett dolgok ismételt feltalálását is bevonta.[100]

---

[97] MNL A 39 5121. d. 3408/1817
[98] BITTÓ BÉLA 1942 95.
[99] TÖRÖK LÁSZLÓ 1913. 13.
[100] Ez nem egyedülálló jelenség, hiszen a korabeli francia szabályozás is különbséget tett találmányi szabadalom, felfedezési szabadalom és javítási szabadalom között.

Az egységesítés felé hajló osztrák-magyar szabályozásnak köszönhetően a szabadalomlevelek[101] száma 1822-1827[102] között soha nem látott mértéket öltve elérte az 1025-öt.[103] Bár a kizárólagosan[104] Magyarországra kért oltalmak száma az 1025-ből mindössze 138 db, az mégis komoly előrelépés a korábbi évek gyakorlatához képest. A szabadalmak ilyen nagyarányú növekedése – hazánkban és az örökös tartományokban egyaránt – az újdonság fogalmának korábban említett értelmezéséből következett.

A kérelmet az alispánnál vagy a városi tanácsnál kellett benyújtani úgy, hogy meg kellett jelölni a találmányt és az oltalom időtartamát, amely legfeljebb 15 év lehetett. A kérelemhez latin nyelvű[105] leírást – lehetőség szerint rajzokkal együtt − kellett csatolni, olyan részletességgel, hogy abból a találmány újdonsága megállapítható legyen, s amelyből a találmány előállítható. Az átvételéről a hatóság átvételi elismervényt állított ki, és a kérelmet a leírással együtt zárt borítékban a Helytartótanácshoz továbbította. Innen haladéktalanul, de legfeljebb nyolc napon belül az uralkodó elé került, kivéve ha „a közhaszon, rendészet vagy egészség érdekeivel ellenkezik," aki szabadalom levelet állított ki.[106] A rendelet megállapította az oltalom tartalmát: az a használaton túl a gyümölcsöztetésre is kiterjedt oly módon, hogy összességében az oltalom tárgyától – vagyis a találmánytól – függetlenül, forgalomképes vagyoni jogként nyilvánult meg.

Az oltalom ellenértékeként a kérelmezőnek díjat kellett fizetnie. Ennek mértéke az első öt évre 10 Forintpengő, majd az ezt követő években 5 Forintpengő volt évente. Vagyis egy 15 éves szabadalom ára 100 Forintpengő. Ennek az összegnek a felét a kérelem benyújtásakor, a többi részét pedig az adott év kezdetétől kellett fizetni. Ezen felül azonban egyéb vagyoni hozzájárulás nem volt előírható a kérelmező részére.[107] Az oltalom időtartamát a kérelmező választhatta meg, és a védelem a szabadalomlevél

[101] E szabadalomlevelek alatt Magyarországra és kapcsolt részeire, a Habsburg-Birodalomra és annak örökös tartományaira adományozott szabadalomleveleket kell érteni.
[102] Az intervallum meghatározása során az 1827. év azért tekinthető záróidőpontnak, mert a később kifejtettek alapján 1827-től kezdve, annak ellenére, hogy a rendelet továbbra is hatályos, Magyarországra vonatkozó szabadalomlevelet az uralkodó nem írt alá.
[103] A megjelölt időszakban ez évente átlagosan 171 szabadalmat jelent, amelyek tárgyai azonban nem minősülnek a modern értelemben vett találmányoknak, mivel azok több, mint 80%-a külföldi találmányok szabadalmaztatását, illetve külföldi találmányok javítását jelentette.
[104] A két statisztikai adat közötti ellentmondás csak látszólagos, ugyanis 1822-től kezdve kizárólagosan Magyarországra, vagy e nélkül illetve e mellett az örökös tartományokra is lehetett oltalmat kérni. Így a 138 db szabadalom nem tartalmazza azt az esetet, amikor magyar feltaláló nem Magyarországra, hanem az örökös tartományokra kér szabadalmat.
[105] A későbbi évektől a latin nyelvű leírás mellett, valószínűleg az értelmezési zavarok miatt, a feltalálók kérésére német nyelven is rögzítették a találmány leírását, de mindez gyakorlattá csak az 1825. évtől vált.
[106] A rendelet értelmében háromszabadalom levél kiállítására került sor, amelyek azonos tartalommal, de eltérő területi hatállyal rendelkeztek. Így a Magyar Királyságra, az Erdélyi Fejedelemségre és a Császári tartományokra külön szabadalomlevél vonatkozott.

kiadását követően, az oltalmi idő lejárta előtt csak a rendeletben meghatározott okok miatt szűnhetett meg.

1.2.3 A MAGYAR SZABADALMI JOG „CSIPKERÓZSIKAÁLMA" ÉS AZ ELFELEDETT JAVASLAT

A szabadalom adományozásával kapcsolatos aggodalmakat e rendelet sem oszlatta el, hiszen azt a rendek több ponton is sérelmezték. Álláspontjuk szerint a norma a nemesi és földesúri előjogokat is sérti, továbbá a rendelet szövegezéséből nem derül ki, hogy a szabadalom bitorlóival szemben milyen szankciónak van helye. Mindezek megoldását több vármegye abban látta, hogy a szabadalmazhatóságot és annak tartalmát törvényi szinten kell rendezni. A rendi ellenállás különösen a szabályozás jogforrási jellegét sérelmezte. Ennek köszönhetően az Országgyűlés 1827. április 3-ai ülésén a rendek a felterjesztett sérelmek között, azok 45. pontjában arra kérték a királyt, hogy míg érdemi javaslat nem születik, helyezze hatályon kívül a rendeleteket.[108] Álláspontjuk szerint a szabadalom csak a legritkább esetben, és csak akkor indokolt, ha a találmány kiválóan hasznosítható, vagy a nemzeti ipar és a közjó számára valódi fejlődést hoz. Ezzel a kijelentéssel a rendek a kizárólagos jog monopol jellege ellen foglaltak állást, amely nem a szabadalom, mint jogintézmény ellen irányult, hanem sokkal inkább az ellen a tény ellen, hogy a szabályozás kialakításába érdemi beavatkozásuk nem volt. Ez a burkolt vélemény olvasható ki a sérelmek szabadalombitorlásra vonatkozó további értelmezéséből is. A rendek ugyanis nem azt sérelmezték, hogy a szabadalmaztatott találmányt jogosulatlanul igénybe vevő személy ellen fel kell lépni, hanem ennek a fellépésnek a kereteit. A bitorlás esetén kilátásba helyezett pénzbírság, mint szankció büntetőjogi jellegű, így e tárgyban normát alkotni – a magyar történeti alkotmány szerint – kizárólag az Országgyűlés jogosult. Így az alkotmányosság, és a nemesi kiváltságok mögé bújva a rendek azt szerették volna elérni, hogy az uralkodó az Országgyűlés kizárólagos hatáskörébe tartozó ügyként ismerje el a szabadalmi kérdést.

A király, látszólag érdemben foglalkozva a gravaminával értesítette a rendeket, hogy a szabadalmazásra vonatkozó rendelkezések megváltoztatása tárgyában, az illetékes hatóságok meghallgatása után dönt.[109] Egyúttal utasította a Magyar Kancelláriát, hogy terjessze elő véleményét a tekintetben, hogy a rendek kívánalmai

[107] Ez a szabály nem vonatkozik a szabadalomlevél kiállításáért járó három Forintpengő adminisztrációs költségre.
[108] MNL A 39 6509.d. 5282/1827
[109] MNL A 39 6521. d. 6888/1827

mennyiben egyeztethetők össze a fennálló szabadalmi rendszerrel.[110] E leiratból nyilvánvaló, hogy a király nem kívánt érdemben foglalkozni a rendelet hatályával vagy a szabályozás jogforrási jellegével, pusztán arra a kérdésre kereste a választ, hogy a bitorlásra vonatkozó rendelkezésekkel együtt, vagy azok nélkül kell a szabadalomleveleket a továbbiakban kibocsátani. A Magyar Kancellária a Helytartótanáccsal egyetemben arra a következtetésre jutott,[111] hogy ha az uralkodó a „jelentéktelen találmányok" szabadalmazásától eltekint, az önmagában alkalmas lesz a sérelmek orvoslására. E kedvező vélemény ellenére az uralkodó továbbra sem döntött a kívánalmak tekintetében, s ezzel párhuzamosan megtagadta a Magyarországra vonatkozó szabadalomlevelek aláírását. Ennek nyomát találjuk az 1829. május 14-én kelt felterjesztésben, amelyben a Magyar Kancellária arra kéri az uralkodót, hogy foglaljon állást a magyarországi szabadalomügy kérdésében.[112] Ekkorra már 328 szabadalmi kérelem hevert a király asztalán, amelyek aláírása a rendelet időbeli hatályának tisztázásától függött. Ugyanakkor a vitatott kérdésben sem ekkor, sem a későbbi években − az erre irányuló felterjesztések ellenére[113] – nem született meg az uralkodói elhatározás, s így a rendelkezésre álló adatokból egyértelműen megállapíthatjuk, hogy az uralkodó a rendelet teljes vagy részleges hatályon kívül helyezésében soha nem foglalt állást. Ennek egyenes következménye, hogy az 1822-es helytartótanácsi rendelet továbbra is érvényes és hatályos jogszabály volt. Önmagában ugyanis az a tény, hogy 1827-től kezdve nem állítottak ki szabadalomlevelet e rendeletre hivatkozva, nem jelentette a rendelet hatálytalanítását. Ezt bizonyítja az is, hogy 1827 után is a rendelet formai szabályai szerint nyújtották be a szabadalmi kérvényeket, és az eljáró hatóságok is az 1822-es norma alapján ítélték meg azokat. Ugyanakkor az uralkodót még a teljesen hibátlan kérelmek esetén sem kötelezte semmi az aláírásra. Ez magára az eljárásra is rányomta a bélyegét, azaz nyilvánvaló, hogy a szabályozás ellenére továbbra is uralkodói kegy volt a szabadalom. Továbbá meg kell jegyezni, hogy a rendek az eljárásnak épp ezt a minőségét sérelmezték a gravaminák között, amelyre egyértelmű válasz a diszkrécionalitás politikai fegyverként történő felhasználása volt.

Így a kialakult helyzet kapcsán megállapíthatjuk, hogy bár Magyarországon az 1822-es helytartótanácsi rendelet hatályos norma volt, ennek ellenére 1827-től szünetelt

[110] MNL A 39 6554. d. 11514/1827
[111] MNL A 39 6630. d. 4738/1828 ; 6632. d. 4965/1828
[112] MNL A 39 6795. d. 5816/1829
[113] MNL A 39 6838. d. 10099/1829; 6916. d. 3071/1830; 7424. d.1351/1833

a szabadalomlevelek kiállítása. Kérdésként merül fel, mi késztette az uralkodót erre a hosszú szüneteltetésre. Véleményem szerint itt nemcsak a rendek sérelmeire és kívánalmaira történő politikai válaszlépésről van szó. A szabadalomlevelek magyarországi kiadásának több éves befagyasztása túlmutat mindezen, s figyelembe véve a korábbi pátensek valódi szándékát, – nevezetesen az egész birodalomra kiterjedő egységes szabadalmi jog kialakítása – e kérdés teljesen más megvilágításba kerül. Ezt támasztja alá a korszak több dokumentuma,[114] amelyekben a Magyar Kancellária konstatálja a kialakult gyakorlatot, amely a magyarországi szabadalomlevelek kiállításának szüneteltetését jelentette mindaddig, amíg új szabályozás nem születik. Így a szabadalmaztatás magyarországi szüneteltetésének valódi oka nem a gravaminák következtében az 1822-es helytartótanácsi rendelet körül keletkezett vita, hanem az új, egész birodalomra kiterjedő szabadalmi szabályozás előkészítése. Az osztrák kormányzat a szabadalmazással összefüggő magyarországi állapotokra nem válaszolhatott annak veszélye nélkül, hogy az egységes birodalmi szabályozást ne ássa alá. Így e szabadalmi politika halogató taktikának tűnik, amely egyben a kérdés rendezésének kitolása arra az időpontra, amikor az egységes birodalmi szabályozás elkészül. A magyar rendek már ennek kapcsán kénytelenek állástfoglalni az önálló szabályozás iránti igényükben. Megállapítható, hogy nem a szabadalomlevelek kiállításának szüneteltetése fogja az új szabályozás iránti igényt szülni, hanem éppen fordítva, az új osztrák szabadalmi törvény birodalmi jellege miatt válik szükségessé a magyar szabadalmi rendszer felfüggesztése, s ezáltal az önálló szabályozás teljes ellehetetlenítése. Ezt a megállapítást támasztja alá az 1820-as évek második harmadában megfigyelhető bécsi törekvés, amely a szabadalmi jog kodifikációjára irányul, s amelynek eredménye az „1832-es osztrák szabadalmi törvény”.[115] A pátens Magyarország és Erdély kivételével az összes örökös tartományra kiterjedő hatállyal bírt.[116] Magyarországra e pátens hatályát márcsak azért sem lehetett kiterjeszteni, mert az 1822-es helytartótanácsi rendelet a fentebb kifejtettek fényében még továbbra is hatályos. Így a rendek a szabadalmazással kapcsolatos aggályaikat kénytelenek voltak átértelmezni, s immár az új szabadalmi törvény fényében véleményt alkotni róla.

A szabadalmi törvény hatálybaléptetésével egy időben Ferdinánd utasította a Magyar és az Erdélyi Kancelláriát, hogy dolgozzanak ki egy javaslatot arra

[114] MNL A39 7184. d. 1800/1832; 7391. d. 9714/1832; 7424. d. 1351/1833
[115] MNL A 39/1832/9814 A szakirodalomban e norma „1832-es osztrák szabadalmi törvény” néven vált ismertté, azonban jogforrási jellegét tekintve ez is pátens, így a továbbiakban e megjelölést alkalmazom.
[116] FEKETE IGNÁC 1885., 12.; IMLING KONRÁD 1895. 1.

vonatkozóan, hogy az új osztrák szabadalmi törvény Magyarországon és Erdélyben milyen feltételek mellett vezethető be.[117] Hosszas tárgyalások eredményeként a Kancellária arra a következtetésre jutott, hogy a Magyarországon fennálló szabadalmi rendszer – a korábban kifejtett érvek alapján – tovább nem tartható fenn, de az új osztrák szabadalmi törvény bevezetését sem tartotta kívánatosnak.[118] Így az egységes birodalmi szabályozás ismét meghiúsult, s az uralkodó nem tehetett mást, mint utasította a Kancelláriát, hogy dolgozza ki javaslatát, de csak akkor, ha a kereskedelmi törvénytervezetet az Országgyűlés elfogadta. Bár az osztrák törvény magyarországi bevezetése elmaradt, az mégis jelentős hatást gyakorolt a magyar szabadalmi ügyre. Az osztrák szabályozás szerint a külföldi feltalálók már nem voltak kötelesek magyar kizárólagos szabadalmat is igénybe venni, ami a Magyarországra vonatkozó kizárólagos szabadalmak számának csökkenéséhez vezetett. Természetesen ehhez járult hozzá az is, hogy a Magyarországról érkező kérelmeket az uralkodó nem írta alá. Ezekben az években kizárólag Magyarországra engedélyezett szabadalmakkal nem találkozunk, csak olyanokkal, amelyeket az örökös tartományok számára állítottak ki, s amelyek kiterjesztését hazánkra is kérték.[119] Mindezek alapján megállapítható, hogy 1827 és 1852 között van ugyan magyar szabadalmi jog, de alkalmazása megkérdőjelezhető.

Az Országgyűlés az 1840. évi XVIII. törvény 66. §-ában rögzítette, hogy a szabadalmazás kérdésében a helytartótanácsi rendelet rendelkezései érvényben vannak. Vagyis, ha hallgatólagosan is, de továbblépett korábbi álláspontján, így kérelmek tucatjai érkeztek a fent említett rendelet szabályaira hivatkozva. Gyakorlatilag azonban 1828-tól nem engedélyeztek szabadalmat Magyarországra, és a Kancellária több esetben is rögzítette, hogy mindez így is marad mindaddig, amíg új szabályozás nem születik.[120]

Egyetlen kivételről azonban tudunk, Erdős János Mózes tűzbiztos épületek építésére szabadalmat nyert 1841-ben.[121] A szabadalmi kérelmek minden más esetben aláíratlanok maradtak[122] E rendhagyó eset okára azonban nem derült fény. Mindazonáltal jól példázza a XIX. század közepének gyakorlatát – függetlenül attól,

[117] MNL A 39 7256. d. 9814/1832
[118] MNL A 39 7632. d. 6399/1835
[119] BITTÓ BÉLA 1943. 69.
[120] MNL A39 7184. d. 1800/1832; 7255. d. 9714/1832; 7317. d. 1351/1833
[121] MNL A 39 8352. d. 11971/1841
[122] MNL A 39 7995. d. 9407/1838; 8608. d.13147/1843; 8629. d. 16088/1843; 8949. d. 3409/1846; 8977. d. 7734/1846

hogy van-e kétséget kizárólag hatályos norma vagy sem –, amely szerint még mindig uralkodói kegynek számít a szabadalom.

A kérdés rendezésére született egy javaslat, amely az 1820-as rendelet alapján helytartótanácsi hatáskörbe utalta volna a szabadalmi eljárást oly módon, hogy ahhoz már nem lett volna szükséges az uralkodó jóváhagyása.[123] A javaslat újítása abban állt, hogy mellőzni rendelte az uralkodói jóváhagyást, s kizárólag a helytartótanácsi döntéstől tette volna függővé a szabadalom megadását. Az 1843-ban készült tervezet hűen tükrözi a reformkor mentalitását, amely szerint nem annyira a bécsi udvarral való szakítás, hanem az uralkodóval való együttműködés és kompromisszum szüli a haladást.[124]

A korábbi megoldástól való eltérés egyértelmű jele mutatkozik az elnevezés különbözőségében. Míg a pátensek értelmében „szabadalomlevél" kiadásával valósult meg az oltalom, addig a javaslat a „kizárólagos gyakorlati biztosítvány" elnevezést használja, utalva ezzel is arra, hogy itt már nem uralkodói kegyről van szó. Ezen kívül az elnevezésben a „gyakorlati" jelző új fogalmi elemként jelenik meg, amely a hasznossággal jellemezhető. Így egy találmány akkor hasznos, és akkor van értelme a gyakorlati alkalmazásának, ha a kereskedelmi forgalomra vonatkozik, és az ipar valamely ágának a fejlesztésére szolgál. Az eljárás megindítására, a kérelem és a leírás feltételeire vonatkozó javaslatbeli szabályok megegyeztek a helytartótanácsi rendeletben foglaltakkal.

[123] Kereskedési és azzal kapcsolatban lévő tárgyak iránt kiküldött kerületi választmánynak jelentése. MNL C64 1843 VII. Rész
[124] v. ö.: BECK SALAMON 1937. 24-31.

1.2.4. AZ 1852. ÉVI CSÁSZÁRI NYÍLT PARANCS ÉS UTÓÉLETE[125]

A neoabszolutizmus közjogi és politikai berendezkedése lehetővé tette az osztrákkal azonos szabályozás bevezetését, amely az 1852. évi pátensben öltött testet.[126] E jogforrás nemcsak új termék vagy termelésnek új eszköze esetén, hanem termelésnek új nemét tartalmazó találmány esetén is oltalmat biztosított. Ez utóbbi esetben észre kell vennünk, hogy az tulajdonképpen egy *eljárásra* is vonatkozik, ami lehetővé tette azt, hogy a klasszikus, fizikai értelemben vett találmányon túllépjünk, és minden olyan megoldást szabadalmaztathassunk amely bármilyen módon hozzájárul az ipar fejlesztéséhez. Így lehetővé vált az, hogy egy speciális eljárás is oltalmat nyerjen. E megközelítést támasztja alá a pátens is, amikor a találmányt meghatározza.[127] A találmány középpontjában a *matéria* áll, míg a fölfedezés központi eleme az *eljárás*. Ez lényegi újítás a korábbi felfogáshoz képest. Az újdonság értelme is megváltozik, mivel az eddigi területi alapú szemlélet némileg csorbul. Ugyanis külföldi szabadalmi oltalomban részesült találmány belföldi védelmét csak a külföldi jogosult kérheti.[128] Így az újdonság kritériuma elszakadt a területiségtől, azonban e szakasz csak akkor volt alkalmazható, ha a találmány megfelelt a birodalomban hatályos kritériumoknak. Vagyis nem arról volt szó, hogy egy „nemzetközi szabadalom" jön létre. A külföldi szabadalmast pusztán választási jog illeti meg a tekintetben, hogy kívánja-e a birodalom területén oltalomban részesíteni találmányát vagy sem. Ha nem, akkor e jog mást sem illet meg.

A szabadalmi eljárás továbbra is közigazgatási jellegű, erősen formalizált maradt. A szabadalmi igény továbbra sem vált el a feltalálói minőségtől, így az eljárást csak a feltaláló vagy annak meghatalmazottja indíthatta. 1852-től kezdve magyar nyelven is be lehetett nyújtani a kérelmet,[129] amely azonban nem értelmezhető úgy, mint egy neoabszolutizmusban tett kedvezmény, hanem sokkal inkább az 1842. évi II. törvénycikkből folyó kötelezettség.

---

[125] A pátens által nem rendezett kérdésekben a korábbi gyakorlat maradt hatályban.
[126] KLOSTERMAN, RUDOLF 1869. 224-226.; SIMON, ALFRED 1891. 22-23.
[127] A pátens értelmében a szabadalmazhatóság kategóriái az alábbi esetekben foglalhatók össze:
- új tárgy új eszközzel való előállítása,
- már ismert tárgy új eszközzel való előállítása,
- új tárgy előállítása régi eszközzel.

[128] 1852. évi császári nyílt parancs 3. §. Magyarországot illető Magyar közlöny és kormánylap, 1852. 329.
[129] A kérelem az alábbi részekből állt:
- A formanyomtatványon benyújtott szabadalmi kérelem
- eljárási díj befizetésének az igazolása

A leírásnak olyan részletességűnek kellett lennie, hogy egy „dologértő” ember által elkészíthető legyen. Ezzel a jogalkotó tulajdonképpen az újdonság kritériumához is támpontot adott, mert a rendelkezésre álló adatok alapján nem egy átlagos, hanem egy, az adott *szakmában jártas* szakember szaktudása szükséges. Az átvevő hatóság csak formai szempontokból ellenőrizte a kérelmet, majd időbélyegzővel látta el. Ez az időpont lett az *elsőbbség* ideje. Ezt követően haladéktalanul, legfeljebb három napon belül a helytartósághoz kellett azt felterjeszteni, ahonnan az Ipari és Kereskedelmi Minisztériumhoz került. A minisztériumban újabb alaki vizsgálat után került sor a lezárt boríték első felbontására, és a szabadalmi kérelem első érdemi vizsgálatára. Így a kor neoabszolutista törekvéseivel összhangban, az eljárás vonatkozásában is teljes centralizációról beszélhetünk, teret nem engedve a közigazgatás helyi szerveinek. Így a háromszintű eljárás első két szintje az eljárás elhúzódását eredményezte anélkül, hogy érdemi funkciót ellátott volna.

A szabadalom 15 évre volt adható, amelynek meghosszabbítását – különös méltánylást érdemlő esetekben – a pátens elvi jelleggel fenntartotta, de ez csak az uralkodó diszkréciójától függhetett.[130] Az oltalmi idő a szabadalmi okirat kiállításának a napjától kezdődött, így továbbra sem lehetséges a bejelentési időpontra visszamenőleges szabadalmazás. Mindebből következik, hogy a bejelentési elsőbbség jelentősége csak az újdonság vizsgálatánál releváns, mivel a későbbi bejelentővel szemben újdonságrontó lehet.

Összegzésképp elmondhatjuk, hogy a pátens érdemi újítást nem hozott az eljárás terén, azonban a szabadalmazhatóság feltételei tekintetében jelentősége vitathatatlan. Bár a reformkori tervezethez képest visszalépést jelent, e jogszabály alapján az oltalom anyagi feltételei objektivizálódni látszanak.

- leírás.

[130] Az oltalmi idő 15 évben történő meghatározása az általános európai trendnek felelt meg. Angliában a Statute of Monopolies óta 14 éves oltalmi időt alkalmaztak, amely a XIX. század során sem változott. Franciaországban az 1844-es szabadalmi törvény egységesen 15 évben határozta meg az oltalmi időt, amely megegyezett az 1815. évi porosz szabadalmi törvénnyel. Ez utóbbi esetében azonban a hatóság mérlegelésétől függött az időtartam megállapítása, amely hat hónaptól 15 évig terjedhetett. v.ö.: KLEINSCHROD, CARL THEODOR VON 1855. 163. Az Egyesült Államok szabadalmi jogalkotása angol minta alapján szintén 14 évben maximalizálta az oltalmi időt.

1.2.5. A KIEGYEZÉS HATÁSA A SZABADALMI JOGALKOTÁSRA

Az 1867-es kiegyezés közjogi háttere megteremtette annak a lehetőségét, hogy szabadalmi jogalkotásunk arra a rögös útra lépjen, amelynek végén ott áll az első szabadalmi törvényünk.[131] Az eddigi pátensek közös jellemzője, hogy a szakmai kritériumokat háttérbe szorítva uralkodói kegynek számított a szabadalom. Az 1852. évi császári nyílt parancstól való távolodás első jele mutatkozik meg a Magyar Királyi Földművelés,- Ipar,- és Kereskedelemügyi Minisztérium 1867. évi június 14-én kelt, 2719. számú rendeletében.[132] Ekkortól kezdve ugyanis a szabadalmakat a Magyar Királyi Földművelés,- Ipar,- és Kereskedelemügyi Minisztérium önállóan engedélyezte.[133] Ez az eljárás azonban rövid ideig tartott, mivel 1867 végén, az Ausztriával kötött vám- és kereskedelmi szövetség okiratának XVI. cikke szerint a magyar minisztérium szabadalmat csak az osztrák kereskedelemügyi miniszter hozzájárulásával adhatott, és viszont.[134] A szabadalomlevelet Magyarországon magyarul, Ausztriában németül állították ki és ezek érvényesek voltak az Osztrák-Magyar Monarchia egész területén.[135] Így a Monarchia egységes vám- és kereskedelmi terület, a szabadalmak kedvezményei mind a két állam lakosait megillették. Ugyanakkor szó sincs arról, hogy e megállapodás létrehozott volna bármilyen közös szervet a szabadalmi igények elbírálására, az ugyanis továbbra is a miniszterek hatáskörében maradt. A szövetséget eredetileg tíz évre hozták létre, majd 1878. június 31-ig meghosszabbították.[136] Már az 1867:XVI. tc. is kimondta, hogy a szabadalmazás feltételeit mindkét államban törvényhozás útján kell megállapítani úgy, hogy az engedélyezés feltételei a két állam területén egységes szabályok és rendező elvek mentén legyenek szabályozva.[137] Mindaddig, amíg ez meg nem történik, a fennálló szabályok maradnak hatályban, amely Magyarország esetén az 1852-es pátens hatályban tartását jelentette. Ugyanakkor a két ország közötti gazdasági különbségek a szabadalmazás terén is megmutatkoztak. Ausztriában jóval több szabadalmi bejelentés érkezett, s így jóval több eljárási díj is folyt be, mint Magyarországon. Az 1868. évi

[131] A kiegyezés közjogi, politikai vetületéről lásd bővebben: MÁTHÉ GÁBOR 2000. 217-232.; MEZEY BARNA 2007. 31-42.; SZABÓ ISTVÁN 2005. 125-135.; SZENTE ZOLTÁN 2011.
[132] Magyarországi Törvények és Rendeletek Tára. Pest 1868. 164-167.
[133] KINCSES ISTVÁN 1975/II. 30. CSIKY KÁLMÁN 1889. 59.
[134] BONCZ FERENC 1876. 158.; GRÜNWALD BÉLA 1880. 385.; RÉCSI EMIL 1871. 194.
[135] HORVÁTH GYULA 1994. 8.; KISS ISTVÁN 1886. 548.; NAGY ERNŐ 1907. 450.
[136] A szövetség meghosszabbításáról az 1877. évi XXVII., az 1878. évi IV., és az XIII. törvénycikkek rendelkeztek.
[137] BALOGH JUDIT 2007. 6.

állapotok értelmében ez azt jelentette, hogy a megadott szabadalmak közül Bécs városára 41%, a többi nem magyar tartományra 28%, külföldre 21%, míg a Magyar Korona területére csak 9% jutott.[138] Ezek az arányok, ha nem is ilyen markánsan, de a következő években is megfigyelhetők. Ezt a sérelmes helyzetet az 1878. évi XX. tc. azzal próbálta kompenzálni, hogy a bejelentés helyétől függetlenül, a másik állam részére az adott szabadalom után járó eljárási illeték 25%-át meg kellett fizetni. Ez azonban nem a bejelentés helye szerinti állam bevételét csökkentette, hanem e 25%-os többlet költséget az eljárási díjak drasztikus emelésével érték el, amely végső soron a feltalálót vagy az igénybejelentőt terhelte.

E szövetség elsődleges érdeme az volt, hogy szakított a korábbi gyakorlattal, amely szerint a szabadalom egy uralkodói privilégium, és a közigazgatásra bízta az eljárás lebonyolítását.[139]A szerződés csak a szabadalmak engedélyezésének a módját határozta meg, de ez nem jelenti azt, hogy a két állam által közösen engedélyezett szabadalmak, egy egységes és oszthatatlan szabadalmi oltalmat képeztek volna. A két ország közötti alapvető technikai, gazdasági különbségek azonban megmerevítették az eljárást, és lehetetlenné tették azt, hogy mind a két állam saját kvalitásának megfelelően rendezze a találmányok jogi sorsát. Ennek fényében az 1890-es évek elejére az alábbi három alapelv fogalmazódott meg a szabadalmi ügy kapcsán:[140]

- szabadalmi eljárás gyorsasága,
- jogbiztonság,
- a hazai ipar fejlesztése, védelme.

Ezen elvek maradéktalan érvényesülését azonban – az ún. bejelentési rendszer, illetve az a tény, hogy minden egyes szabadalom megadását a Monarchia mindkét állama közötti hosszadalmas tárgyalásnak kell megelőznie – a fennálló rendszer rugalmatlansága kizárta. E miatt egyre nagyobb igény mutatkozott egy szabadalmi törvény megalkotására.[141] Kezdetben ez a szövetség keretein belül körvonalazódott, mivel a szabadalmi ügy ekkor még közös érdekű ügynek számított. Az új alapokon nyugvó eljárás kivitelezésére két elképzelés látott napvilágot. Az egyik szerint egy közös Szabadalmi Hivatalt kell felállítani, a másik megoldás szerint pedig olyan eljárást

[138] KONEK SÁNDOR 1868. 330.
[139] FÉSÜS GYÖRGY 1887. 396.
[140] KI. 1892. XVI. 33.

kell kidolgozni, amely az egyik államban megadott szabadalmat minden érdemi vizsgálat nélkül a másik államban is automatikusan érvényesíti. Ezen elképzelések három tervezetben is megjelentek. Az osztrák kormányzat által 1882-ben és 1889-ben közölt tervezetet a kereskedelmi és iparkamarák, valamit az országos iparegyesületek kedvezően fogadták.[142] Ennek oka az volt, hogy ezen tervezetekben körvonalazódott először egy hivatal, mint közigazgatási szerv felállításának gondolta.[143] Ugyanakkor egyik javaslat sem szolgálhatott érdemi tárgyalási alapként, mivel az osztrák tudományos közvélemény a német dogmatika hatására, elővizsgálati rendszert kívánt bevezetni, amely azonban a magyar közvélemény szerint hazánk akkor fennálló rendszerével összeegyeztethetetlen. Ugyanez tükröződik vissza az 1892-es tervezetből is, amelynek sorsát szintén e sarkalatos kérdésben történő egyet nem értés pecsételte meg. Itt azonban nem csak egy jogelméleti kérdésről van szó, hanem sokkal inkább a két állam eltérő gazdasági, technikai, pénzügyi jellemzőiről, amelyek nem tették lehetővé egyik módozat kidolgozását sem.[144] Így egyre inkább világossá vált, hogy a szabadalmazást mindkét államnak önállóan, saját adottságaira tekintettel kell szabályozni. Híven tükrözi a korabeli közvélemény álláspontját Herz Bertalan megállapítása, aki szerint *„irtózunk – teljes joggal – a közös intézmények és hatóságok szaporításától.*[145]*”*

Mindezek tükrében úgy került sor a vám- és kereskedelmi szövetség módosítására, hogy az, a két állam által külön-külön megalkotandó szabadalmi törvények megszületésével hatályát fogja veszíteni.[146]

Összegezve megállapítható, hogy az 1893. évi XLI. törvény úgy rendezte az Ausztriával kötött vám- és kereskedelmi szövetséget, hogy Magyarország 1894. január 1-jével visszakapta teljes törvényhozói szabadságát. E naptól a két ország egymástól majdnem teljesen függetlenül engedélyezhette a szabadalmakat, és lehetővé vált az önálló magyar szabadalmi törvény megalkotása.[147]

A korszakban a magyar szabadalmi jog fejlődéséhez nagymértékben hozzájárult az 1873-as bécsi világkiállítás. E rendezvény alkalmával találkozhatunk először azzal az

---

[141] IMLING KONRÁD 1895 4.
[142] KÓSA ZSIGMOND 1911, 14.
[143] FEKETE IGNÁC 1885 19.
[144] KN. 1892. XXV. 233
[145] HERZ BERTALAN 1892. 98.
[146] 1893. évi az 1878. évi XX. törvénycikkbe iktatott és az 1887. évi XXIV. törvénycikkel meghosszabbitott vám- és kereskedelmi szövetség XVI. Cikkének módositásáról szóló XLI. tc.; KI. 1892. XVI. 34.
[147] TÚRY SÁNDOR 1911 13.

igénnyel, hogy a kiállítandó tárgyak valamilyen oltalomban részesüljenek, függetlenül a feltaláló nemzetiségétől. A világkiállítás célja, hogy a földkerekség minden részéből érkező feltalálók bemutassák találmányukat, megvitassák a technika legújabb fejlesztéseit. Ezzel kapcsolatban két, jól felfogható érdek ütközik. Az egyik azzal függ össze, hogy a világkiállításon kiállítandó tárgyak java része nem részesült még semmilyen oltalomban, így többen aggodalmukat fejezték ki amiatt, hogy a közszemléretétellel találmányukat „ellophatják."[148] Ugyanakkor tekintettel arra, hogy a találmány célja nem önmagában keresendő, hanem az ipari hasznosításban, ami a legtöbb esetben komoly tőkeigényt és infrastruktúrát igényel, a feltalálónak is érdeke, hogy mindezek megvalósítására befektetőket keressen. E célra tökéletes alkalom lehet egy világkiállítás. Így az oltalom iránti igény és a találmány befektetők általi megismeréséhez fűződő érdekek ütköztek, amelyet a kiállítás sikeres megrendezése érdekében a rendezőknek fel kell oldani. A megoldás alapjául a fent említett vám- és kereskedelmi szövetség alapokmánya szolgált. Ebben az esetben azonban olyan oltalomra van szükség, amely nemcsak a Monarchia egész területére, hanem valamennyi államra érvényes. Nemzetközi szabadalmi egyezmények hiányában ez igazi kihívást jelentett, hisz olyan oltalmi megoldást kellett kitalálni, amely egyaránt kötelező erővel bír valamennyi kiállító nemzet állampolgárai számára. Ennek elérése érdekében a szervező ország egy fikción alapuló korlátozott oltalmat kreált, amelynek odaítélése a világkiállítás igazgatójának a hatáskörébe tartozott.[149] Az oltalom fiktív, mert az a találmány érdemi vizsgálata nélkül kerül megadásra,[150] és időben korlátozott, mert csak a kiállítás időtartamára vonatkozik.[151] Ugyanakkor az oltalom közjogi erejét hivatott biztosítani az, hogy a védelmi igazolványt[152] a Magyar Királyi Földművelés,- Ipar,- és Kereskedelmi Minisztérium kirendelt közegének a hozzájárulásával a vezérigazgató adja ki.[153]

A XIX. század harmadik harmadára a szabadalmi jog terén is egyre erőteljesebb kodifikációs hangulat uralkodott, amely ekkor egész magánjogunkat teljesen áthatotta.

[148] Scientific American 1871. 12. 23-án megjelent számában new yorki iparosok is e veszélyre hívják fel a figyelmet.
[149] 1872. évi XXIV. tc az 1873. évi bécsi világkiállításon kiállítandó tárgyak ideiglenes oltalmáról, 2. §
[150] Ezt támasztja alá a törvénycikk 2. § is, amely szerint az oltalom „*mindazon jogokat biztositja, a amelyek őt különben a szabályszerüleg nyert szabadalom, - illetőleg az árubélyeg, mustra vagy mintának szabályszerü bejegyzése erejénél fogva illetnék."*
[151] A kérelem benyújtásának a napjától 1873. december 31-ig tart.
[152] A „védelmi igazolvány" megnevezés is bizonyítja, - a szabadalomlevéllel ellentétben – az oltalom korlátozott jellegét.
[153] Indokolás az 1873-ik évi bécsi világkiállítás alkalmával kiállítandó tárgyak ideiglenes ótalmazása iránti törvényjavaslathoz., KI. 1872. I. 121.

Más területeken, mint a kereskedelmi jog, váltójog, iparegyesülések stb, hazánk már megalkotta a megváltozott gazdasági viszonyoknak megfelelő törvényeket, amelyek sorába csak egy önálló, nemzeti sajátosságokat szem előtt tartó szabadalmi törvény illeszkedhetett bele.

2. A PÁRIZSI UNIÓS EGYEZMÉNY

A XIX. század végére a világkereskedelem globalizációjával egyre erőteljesebb igény mutatkozott a nemzetközi iparjogvédelmi rendszer kiépítésére. A bilaterális egyezmények sokasága ekkorra már képtelen volt az államok közötti szabadalmi oltalomra vonatkozó igényeket kielégíteni.[154] Az Egyezmény létrejöttéhez az 1873-as bécsi világkiállítás szolgált alapul, amely során összeült az I. nemzetközi szabadalmi kongresszus. E kongresszus elsődleges érdeme a világkiállítás alkalmából biztosított ideiglenes oltalom volt, amely később a nemzetközi oltalom alapjául szolgált. Az igazi áttörést azonban az 1878-as párizsi világkiállítás alkalmából tartott II. kongresszus hozta, ahol már megjelent az ipari tulajdonjogok oltalmára irányuló általános igény, mégpedig nemzetközi elveken nyugvó szabályozás alakjában. [155] A tanácskozás során megfogalmazódott elvek rendkívül haladóak voltak.[156] Az integráció nem pusztán egy nemzetközi oltalom létrehozására irányult, hanem az egyenlő elbánás elvének maradéktalan biztosítása végett a nemzeti szabályozás számára is minimumkövetelményeket[157] írt elő.[158] E megoldás a jogközelítés túlságosan gyors eszközének bizonyult, s e miatt a tervezetet a francia kormány felhívására több állam nem fogadta el. Ez azonban nem jelentette az elképzelés teljes elvetését, mert a határozattervezet immár végérvényesen kijelölte a nemzetközi együttműködés fő irányvonalát, amelyet az 1880-ban tartott III. konferencia is bizonyít. Az Egyezmény alapjait azonban csak 1883-ban sikerült lerakni, amelyet akkor tíz állam írt alá (Belgium, Franciaország, Guatemala, Olaszország, Hollandia, Portugália, Salvador, Szerbia, Spanyolország, és Svájc). Az egyezménnyel az ipari tulajdoni formák nemzetközi védelmének új szintje jelent meg, hiszen a ratifikálással egy univerzális egyezmény jött létre.[159] A Párizsi Uniós Egyezmény,[160] szakítva a korábbi bilaterális szerződések

[154] SELL, SUSAN K 2003. 10.

[155] Ennek értelmében a II. kongresszus határozattervezete nemcsak a találmányi szabadalmakra, hanem védjegyekre, ipari mintákra, ipari kitüntetések védelmére is kiterjedt. v. ö.: STRINGHAM, EMERSON 1925. 219.

[156] DELL' ADAMI REZSŐ 1885/I. 65.

[157] DINWOODIE, GRAEME 2002. 994.

[158] E tekintetben a következő megállapításokat emelném ki:
- a feltaláló joga tulajdont képez, amely csak törvényben szabályozható,
- az ipari tulajdoni formák védelmére külön központi hatóságot kell létrehozni, és minden formáját külön törvényben kell szabályozni,
- mindennemű bitorlás a büntető törvénykönyv hatálya alá eső jogsértés

[159] Az ipari tulajdon védelmére vonatkozó nemzetközi együttműködést három szinten szokás jellemezni. A XIX. századra jellemző bilaterális szerződések mellett a PUE univerzális együttműködést jelent, amelyhez regionális megállapodások társulnak. Utóbbiak a tárgyalt korszakra nem jellemzőek, mert

szektoriális jellegével, átfogóan rendelkezett az iparjogvédelmi intézményekről, s a szabadalmon túl a védjegyre, mintaoltalomra, kereskedelmi névre, és hamis árumegjelölésre vonatkozóan is tartalmazott szabályokat.[161] Az univerzális jelleget erősítette, hogy a részes államok a csatlakozást követően csak olyan nemzetközi szerződéseket köthettek, amelyek az unió rendelkezéseivel nem voltak ellentétesek.

Az Egyezmény értelmében a felek időről-időre konferenciákat tartanak, amelyek az Egyezmény folyamatos felülvizsgálatát jelentette. Az első ilyen értekezletre 1886-ban Rómában került sor, ahol tervezet született a találmányok gyakorlatba vételére, illetve az Egyezmény végrehajtásának módozataira vonatkozóan. E rendelkezések nem léptek hatályba, mert a francia kormány ismét vétót emelt. Ezen a ponton a nemzetközi együttműködés megrekedni látszott, s a holtpontról a döntéshozatali mechanizmus átalakítása jelentette az elmozdulást.[162] Ennek eredményeként született meg az ún. négy madridi egyezmény, [163] amely nemcsak új lendületet adott a nemzetközi együttműködésnek, hanem 1897-re lehetővé tette az Unió bővítését, s így Magyarország, Ausztria és Németország is jelezte csatlakozási szándékát.

Magyarország a Párizsi Uniós Egyezményhez az 1908:LII. törvénycikkel csatlakozott, amelynek elfogadtatása semmilyen ellenállásba nem ütközött.[164] Az Unióhoz történő csatlakozást kimondó törvény indokolása felsorolja az Unió előnyeit és hátrányait, s összegezve megállapítja, hogy „*a csatlakozás előnyei az azzal járó némely hátránnyal szemben túlnyomóak.*”[165] Ugyanakkor joggal merül fel az olvasóban a kérdés: melyek ezek az előnyök? Valóban a magyar iparügy terén érdekelt körök előnyeiről lehet szó? [166] A törvény indokolását közelebbről megvizsgálva az az érdekesség tapasztalható, hogy az szó szerint megegyezik a csatlakozást kimondó osztrák törvény indokolásával. Ez természetesen nem jelenti azt, hogy az indokolásban

---

döntően csak az 1970-es évektől jelennek meg, egyfajta kiegészítő jellegként, amely a gazdasági fejlődés azonos szintjén álló, egy régióba tartozó államok együttműködéseként jellemezhető.

[160] Párizsi Uniós Egyezmény (továbbiakban PUE) Magyarországon kihirdetve az 1908:LII. törvénycikkel.

[161] DUNCAN, MATTHEWS 2002.10.; GEHR, GEORGE VON 1936. 609.

[162] A főegyezmény vonatkozásában továbbra is egyhangúság maradt, de az Unió keretén belül lehetőség nyílt az államok szűkebb körű szövetkezésére.

[163] 1. Az árukon lévő hamis származási megjelölések megakadályozás iránt Brazília, Franciaország, Nagy Britannia, Guatemala, Portugália, Spanyolország, Svájc és Tunisz között kötött megállapodás.
2. A gyári vagy kereskedelmi védjegyek nemzetközi belajstromozása iránt Belgium, Spanyolország, Franciaország, Guatemala, Olaszország, Németalföld, Portugália, Svájc és Tunisz között kötött megállapodás
3. A PUE értelmében az Unió irodája költségeinek fedezésére vonatkozó jegyzőkönyv
4. A PUE értelmezésére és alkalmazására vonatkozó megállapodás

[164] KINCSES ISTVÁN 1975/III.18.

[165] 1908:LII. tc indokolása

[166] V. ö.: KAYSER SZILÁRD 1910. 3.

ismertetett előnyök ne lennének azok, de tekintettel az osztrák és magyar ipar között fennálló fejlettségbeli különbségre, a kérdés mindenképp elgondolkodtató. Hisz ami a fejlettebb osztrák ipar számára előnyös, az lehet, hogy nálunk még nem az, és fordítva. Ennek az eldöntése azonban kívül esik a jogtudomány körén, viszont azt kétségkívül megállapíthatjuk, hogy a magyar szabadalmi jogalkotás nem volt felkészülve az Unióhoz való csatlakozásra. A csatlakozást kimondó törvény maga is elismerte, hogy hazánknak vannak elmaradásai az integrációhoz képest, s ezt csak jóval a csatlakozás után − mintegy dacolva a nemzetközi tendenciákkal – sikerült korrigálni.

Az egyezmény a jogközelítés eszközével élve minimumkövetelményeket állapított meg a tagállamok számára, amelyek egyúttal az együttműködés további irányát is kijelölték.[167] A jogközelítés alapja a 2. cikkben foglalt viszonosság,[168] amelynek értelmében az iparjogvédelmi intézmények kapcsán az Unió tagállamának állampolgárai a többi részes államban is ugyanazokat a jogokat élvezik, mint amelyeket a tagállam a saját állampolgárai számára biztosít. A napjainkban már evidensnek mondható viszonosság a XIX. században közel sem volt magától érthetődő, sőt a legtöbb állam különbséget tett a feltalálók állampolgárságát illetően. Így az Egyesült Államok 1793. évi szabadalmi törvénye csak azoknak a külföldieknek adott oltalmat, akik az államok területén tartózkodási hellyel rendelkeztek.[169] E diszkriminatív rendelkezést az 1836. évi szabadalmi törvény eltörölte, de bel- és külföldi bejelentők között továbbra is különbséget tartott fent, hiszen amerikai állampolgárnak 30$, külföldieknek 300$, angol állampolgároknak pedig 500$ bejelentési díjat kellett fizetni.[170] Az amerikaihoz hasonló különbségtételt az államoknak a PUE megjelenésével fokozatosan meg kellett szüntetni. A magyar szabadalmi törvény[171] a viszonosság alkalmazását teljes mértékben lehetővé tette, hiszen már a csatlakozást megelőzően is deklarálta, hogy a szabadalmak engedélyezésénél a magyar és külföldi állampolgárok között különbség nem tehető.

A 2. cikkben foglalt viszonosság alapja a honosság,[172] amely azonban a 3. cikkben a territoriális elv alkalmazásával egészült ki, bővítve az oltalmi kört. A 3. cikk értelmében a szerződő államok honosaival egyenlő elbánásban részesülnek az Unióhoz

[167] SELL, K SUSAN 1989. 408.
[168] PUE 2. cikk: *„A szerződő államok mindegyikének alattvalói vagy honosai az Unió báramely másik államában a találmányi szabadalmak [.....] tekintetében ugyanazokat az előnyöket élvezik, amelyeket a vonatkozó törvények a saját honosok részére jelenleg biztosítanak, vagy a jövőben biztosítani fognak."*
[169] BROWN, WALTER D 1889. 5.
[170] U. o. 9.
[171] A találmányi szabadalmakról szóló 1895. évi XXXVII. tc. (a továbbiakban szabadalmi törvény).

nem tartozó államok azon polgárai, akik valamely tagállam területén lakóhellyel vagy kereskedelmi telephellyel rendelkeznek.[173] Ennek eredményeként az Unióhoz tartozó államok polgárai más állam iparjogvédelmi oltalmát olcsóbban és gyorsabban vehették igénybe. Ebben volt segítségükre az Unió központi szerve, a Bernben működő nemzetközi iroda, amely többek között az ipari tulajdonjogokra vonatkozó kérdésekben felvilágosítást nyújtott, s egyúttal a tagállamok közötti folyamatos kapcsolat megteremtését is biztosította.[174]

A nemzetközi együttműködés fő vezérfonala tehát a viszonosság elve mentén bontakozott ki, amelynek keretében a feltaláló ugyanolyan feltételek mellett igényelhetett más tagállamban oltalmat, mint az adott tagállam honosa, s mindebben az Unió Irodája is segítséget nyújtott. A részletszabályokat az egyezmény nem határozta meg, de annak biztosítékául, hogy az együttműködés fő célkitűzései ne hiúsuljanak meg – s egyszersmind a nemzetközi kooperáció univerzális jellegét hangsúlyozva – az iparjogvédelem terén a tagállamok csak olyan nemzetközi szerződéseket köthettek, amelyek az egyezmény szellemiségével nem voltak ellentétesek.[175]

[172]A honosság intézményéről v. ö.: VARGA NORBERT 2003. 267-293.; VARGA NORBERT 2012. 29-34.
[173] vö: TATTAY LEVENTE, 2003. 68.; EGYED ISTVÁN 1948. 135.
[174] PUE 13. cikk; OSTERTAG, M. 1926. 108.
[175] PUE 15. cikk

3. A SZABADALMI HATÓSÁGOK SZERVEZETE

Amint ezt már többször megállapítottuk, a szabadalmi oltalom elnyerése a XVIII. századig kizárólag az uralkodói kegytől függött, és ez a XIX. századra folyamatosan egy hatósági eljárássá alakult át. Ennek a folyamatnak az eredményeként a XIX. század végére már nem a királyi diszkrécionalitás, hanem az objektív feltételek megléte eredményezte az oltalom elnyerését, amely közigazgatási eljárásban intézményesült. A korábbi fejezetekben az egyetemes és a magyar fejlődés ívét vázolva egyértelművé vált, hogy a XIX. század végére a legtöbb állam szabályozása anyagi jogi tekintetben azonos elveken nyugodott.[176] Ebből adódóan a szabadalmi jogra vonatkozó szabályozások sokkal inkább a szervezeti és eljárási normákban különböztek. A következő alfejezetekben a magyar szabadalmi hatóságok szervezetét teszem vizsgálat tárgyává annak az eldöntése érdekében, hogy a szervezetre vonatkozó magyar szabályozás hordoz-e nemzeti sajátosságokat.

3. 1. AZ ELSŐ SZABADALMI TÖRVÉNY SZERVEZETI MEGOLDÁSA: SZABADALMI HIVATAL ÉS SZABADALMI TANÁCS

A találmányi szabadalmakról szóló 1895. évi XXXVII. törvénycikk megalkotásakor már nyilvánvaló volt, hogy a szabadalmi oltalom objektív feltételeken nyugvó alanyi jog, amely kapcsán akár az uralkodó akár más állami szerv diszkrécionalitása kizárt.[177] *Bánó József* Országgyűlési képviselő ezt úgy akképp ki, hogy *„a találmány nem egyéb, mint a szorgalomnak, tudománynak, leleményességnek és a zseninek a megnyilvánulása, egy olyan iparilag értékesíthető formában, amely esetleg a nagyközönségnek vagy pedig az egész emberiségnek a javát szolgálja.”*[178] A törvény szellemiségében ez a szemlélet úgy fejeződött ki, hogy az oltalom megadásának objektív kritériumokhoz kötése növelni fogja a kiadandó szabadalmak értékét.[179] Ez a szemlélet azonban csak akkor diadalmaskodhat, ha az eljárást nem a kereskedelemügyi minisztérium valamely ügyosztályának hatáskörébe, hanem egy teljesen új, önálló hivatalra bízzák. A politikai indíttatású elméleti alapvetésen túl egyéb oka is volt annak, hogy a tisztán közigazgatási

[176] v.ö.: a nemzetállami szabályozásokra vonatkozó 1.1. fejezet
[177] KÓSA ZSIGMOND 1914. 64.
[178] KN. 1892. XXV. 283.
[179] A találmányi szabadalmakról szóló 1895. évi XXXVII. tc. miniszteri indokolása. KI. 1892. XXIII. 108.

intézményrendszerbe integrálódó szervezeti megoldáson túllépjen a jogalkotó. Ezen ok pedig a szabadalmi eljárás és a szervezetrendszer közötti összefüggésben keresendő. A törvény ugyanis a felszólalási rendszert[180] vezette be, amelynek értelmében a találmányi bejelentések hivatalból nem vizsgálhatók. Ugyanakkor az iparfejlesztési szempontokat figyelembe véve az államnak nem közömbös, amely bejelentésekre ad oltalmat, sőt érdekében áll, hogy csak azon bejelentések részesüljenek oltalomban, amelyek kapcsán a törvényi feltételek fennállnak. Ez a hosszú távú jogpolitikai érdek – amelynek akár az állammal szemben is érvényesülnie kell[181] − egy felszólalási eljárás keretében csak akkor valósulhat meg, ha semlegességet tükröző független hivatalt állítunk fel.

Ezen két okcsoport késztette a jogalkotót arra, hogy − szakítva a korábbi gyakorlattal − a szabadalmi ügyek elbírálására új hatóságokat hozzon létre, amelyek a Szabadalmi Hivatal és a Szabadalmi Tanács. Annak eldöntéséhez, hogy az új szabadalmi hatóságok képesek voltak-e megvalósítani a fent említett célokat, a két szerv működését és hatáskörét közelebbről is meg kell vizsgálni.

A Szabadalmi Hivatal elnökből, alelnökből, állandó bírói és műszaki, továbbá nem állandó bírói és műszaki tagokból állt. Az elnököt, az alelnököt és az állandó tagokat a kereskedelemügyi miniszter előterjesztése alapján a király[182] majd kormányzó nevezte ki,[183] míg a kezelőszemélyzetet maga a miniszter.[184] A bírói tagoknak az 1869:IV. tc 7. §-ában meghatározott bírói képesítéssel,[185] míg a műszaki tagoknak *„valamely műegyetemen a tanulmányok szabályszerű bevégzése alapján a kir. József*

[180] v. ö. 5.1. fejezet

[181] Ez alatt például a hadászati találmányok szabadalmazhatóságának esetét értem, ahol az oltalomból fakadó kizárólagos jog az állam önvédelmi érdekével ütközhet, amelynek minkét fél általi kielégítő elrendezése aligha képzelhető el olyan esetben, mikor a jogvitát, egy a kormány irányítása alatt álló hivatal bírálja el.

[182] MNL Minisztertanácsi jegyzőkönyvek – továbbiakban K 27 - (1902.12.27) 10R/19.; (1911. 08. 11.) 25R/35;

[183] MNL K 27 (1921. 01. 04.) 28R/86; (1921.06.03) 78R/122 ; (1922.01.24.) 39R/81; (1922.07.07) 90R/133; (1923. 02.16.) 65R/103

[184] LÉVY BÉLA 1898. 14. ; KÓSA ZSIGMOND 1911. 145.; TÖRÖK LÁSZLÓ 1913. 104.; MNL K 27 (1905. 10. 05.) 7R/52;

[185] **7. § „**Jogi képzettség tekintetében kimutatandó, hogy:

1. vagy a köz- és váltóügyvédi vizsgát letette; vagy pedig
2. hogy:

a) a jogi tanulmányokból valamely felsőbb, akár hazai, akár külföldi nyilvános jogi tanintézetben, a hazai jogból pedig mindenesetre valamely magyarországi ily intézetben a szabályszerü elméleti vizsgákat letette, és ezenfelül

b) az utolsó vizsga letételétől számitandó 3 éven át jogi gyakorlaton volt, és pedig: egy évig valamely bíróságnál, a más két év alatt valamely bíróságnál vagy ügyvéd mellett, s e három év letelte után a gyakorlati birói vizsgálatot szintén sikerrel állta ki.”

műegyetemről nyert, vagy ez által honosított oklevéllel" kellett rendelkezniük.[186] A Szabadalmi Hivatal hatáskörébe tartozott a szabadalmak megadása, illetve az ehhez kapcsolódó valamennyi adminisztratív ügy elintézése.[187]A hivatal ezeket a feladatokat bejelentési és bírói osztályban végezte el. Érdekesség, hogy a törvény eredetileg három osztályt rendelt el felállítani: bejelentési osztályt, felfolyamodási osztályt, megsemmisítési osztályt. Az igazságügyi bizottság javaslatára azonban az utolsó kettő egy egységes bírói osztállyá lett összevonva, utalva arra, hogy a tervezett felfolyamodási és megsemmisítési osztályok hatáskörébe tartozó ügyek döntően jogi természetűek, így a szervezeti különállást semmi sem indokolja.[188]

Azonban a két osztály szervezeti különállása is csak korlátozottan értelmezhető, hiszen a hivatal elnöke évente kétszer[189] beosztotta a tagokat az egyik vagy másik osztályba, illetve azok tanácsába. [190] A bejelentési osztály kizárólag elsőfokú hatóságként járt el, a szabadalmazással összefüggő „adminisztratív" ügyek kapcsán. Vagyis a törvény a két osztály közötti hatásköri kérdést úgy rendezte, hogy a bejelentési osztály volt az általános hatáskörű elsőfokú fórum, s így a bírói osztály csak akkor járhatott el elsőfokon, ha a törvény ezt kifejezetten előírta. Így a bejelentési osztály hatáskörébe tartozott különösen a szabadalmi bejelentések vizsgálata, közzététele, visszautasítása, a szabadalom megadása vagy megtagadása, felszólalások elintézése, meghatalmazottak belajstromozása, lejárt szabadalmak megszüntetésének kihirdetése, szabadalmi díjak beszedése. Ezeket a feladatokat az osztály tanácsülésen vagy ülésen kívül látta el. A Szün[191] 23. §-a szerint csak az *„ügyek elintézésére kell"* tanácsülést összehívni. A hivatal gyakorlata alapján ez kizárólag az ügyek érdemi elintézését jelentette, vagyis tanácsülésre csak a bejelentés visszautasítása, közzététel elrendelése, bejelentés visszavontnak való kimondása, szabadalom megadása, díjfizetés elengedése, hitelezése esetén volt szükség. Minden más esetben az ügyek elintézését az elnök

[186] 1895:XXXVII. tc. 24. § (3) bekezdés. Ilyen műszaki képesítésű tag volt a teljesség igénye nélkül Bittó Béla, Virág József, Menczer Árpád, Bruckmüller Ferenc, Jendrassik Kornél, Imre László, Sályi István, Lancsalics Alajos.

[187] Kifejezetten a Szabadalmi Hivatal hatáskörébe tartozott a szabadalmak megadása, nyilvántartása, szabadalmi lajstrom vezetése, a szabadalmak átruházásának használati és gyakorlatbavételi engedélyek bejegyzése, megsemmisítései és megállapítási perek elsőfokon való elintézése.

[188] Az igazságügyi bizottság jelentése „a találmányi szabadalmakról szóló" törvényjavaslat tárgyában. KN. 1892. XXIX. 56.

[189] Tipikusan a januári és júniusi hónapokban.

[190] KELEMEN MANÓ 1905. 11.

[191] Szabadalmi Hivatal [Bíróság] ügyviteli szabályazta, amelyet a 733/1896. sz. eln. rendelet szabályozott. A tárgyalt korszakban ezt módosította a 3333/1901. K. M. rendelet, 81.588/1914. K.M. rendelet, és az 74.825/1920 K. M. rendelet, amelyek egységes szerkezetbe foglalt rendelkezéseit továbbiakban „Szün" rövidítés alatt használok.

tanácsülésen kívül rendelte el, s ez az eljárás gyorsítását eredményezte. A bejelentési osztályon belül a tanácsok összetétele viszonylagos állandóságot mutatott. A két tanács közül az egyik elnöke a hivatal alelnöke volt, a másik tanácsot pedig a legidősebb bírói képesítésű tag vezette. A fennmaradó jogi és műszaki tagokat pedig egyenlő arányban a naptári év elején osztották be.

A bírói osztály már vegyes folyamodású hatóság volt. Elsőfokon kizárólag a megvonási, megsemmisítési és a szabadalmak terjedelmének megállapítása iránt indított perekben járt el, amelyeket tanácsülésben tárgyalt.[192] Nem volt kifejezetten tanácsi formációhoz kötve, de a gyakorlat alapján mégis így járt el az osztály azokban az esetekben, mikor más hatóság megkeresése alapján a szabadalmi leírás értelmezésében nyújtott segítséget. Fellebbviteli fórumként pedig a felszólalások másodfokú elintézése során szintén tanácsülésben járt el. A bírói osztály hatásköri szabályaiból az látható, hogy a már megadott szabadalomból illetve magából az oltalomból folyó jogok védelmét, mint vagyonjogi kérdést, a törvény rendes bírósági hatáskörben hagyta.[193]

A Szabadalmi Tanács,[194] mint fellebbviteli fórum eredetileg nem szerepelt a törvényjavaslatban, s felállítása csak akkor került szóba, mikor az Országgyűlés közgazdasági bizottságának javaslatára a szabadalmi felügyelő intézményét kivették a tervezetből.[195] A szabadalmi felügyelő intézményére eredetileg azért lett volna szükség, mert a bejelentések hivatalból nem vizsgálhatók, ugyanakkor az állam részéről nem megengedhető, hogy törvényes alap nélküli bejelentéseket is oltalomban részesítsen. Ezért szükség volt egy olyan közegre, amely az állam ezen érdeke felett őrködik. Ugyanakkor ez a megoldás nem illeszkedett a felszólalási rendszer alapján kiépített szabadalmi eljárásba, sőt annak alapelveivel kifejezetten ellentétes volt, hisz e rendszer központi eleme az volt, hogy a szabadalom kiadása feletti ellenőrzést a társadalomra, illetve az érdekeltekre bízta.[196] Azzal, hogy az állam ezt a szerepet a felügyelői intézmény által magára vállalta,[197] indokolatlan beavatkozást valósított meg a

[192] KÓSA ZSIGMOND 1900/I. 3.; FENYŐ HENRIK 1914. 139.
[193] KÓSA ZSIGMOND 1914. 65.; LADOMÉRI SZMERTNIK ISTVÁN 1935. 9.
[194] A Szabadalmi Tanács [Felsőbíróság] szervezeti és ügyviteli szabályzatát a 734/1896 K. M. rendelet szabályozta. A tárgyalt korszakban ezt módosította a 34.549/1914. K. M. rendelet, 74.825/1920 K. M. rendelet, amelyek egységes szerkezetbe foglalt rendelkezéseit továbbiakban „Sztüsz" rövidítés alatt használok.
[195] KI. 1892. XXVI. 56.
[196] Nem véletlen, hogy a felszólalási rendszer őshazájában, Angliában sem találunk hasonló intézményt.
[197] A tervezet csak exemplifikatív jelleggel, de így is széles körben határozta meg a felügyelők hatáskörét, akik

szabadalmi eljárásban. Ráadásul a felügyelőknek adni tervezett azon hatáskört, hogy mások felszólalásaihoz, visszavonási, megsemmisítési kereseteihez közérdekből csatlakozhatnak, felboríthatta volna a magánjogi jellemzőkkel bíró eljárás kontradiktórius jellegét. Hisz ez által az eljárásban részt vevő felek közül az egyik előnyösebb helyzetbe kerülhetett volna, mert a felügyelő személyében egy olyan „pertársat" kaphatott volna, aki az *„összes állami segédeszköz felett rendelkezhetett."*[198]

Mindezekből látszik, hogy a Szabadalmi Hivatal eljárása feletti „kontrollt" nem direkt állami beavatkozás által, hanem másképp kellett megvalósítani.[199] Ennek eredményeképp jött létre a Szabadalmi Tanács, mint fellebbviteli fórum. Ez a hatóság járt el másodfokon a megsemmisítési, megállapítási és megvonási perekben. A Szabadalmi Tanács tagjait a Magyar Korona területén működő felsőbíróságok tagjai közül, illetve a kir. műegyetem tanárai közül[200] – a kereskedelemügyi miniszter előterjesztése alapján − az uralkodó nevezte ki.[201] A Szabadalmi Tanács összetételét megvizsgálva ez azt jelentette, hogy általában négy bíró a kúriai bírák közül,[202] kettő pedig a zágrábi hétszemélyes tábla ülnökei közül került ki.[203]

Mindezekből látható, hogy szabadalmi törvényünk műszaki és bírói képesítésű tagokból álló, bírói és közigazgatási hatósági jogkört gyakorló „hibrid" szervet hozott létre. E szerv a törvény általános célkitűzését – amely a modern szabadalmi jog alapvető intézményeinek a megszilárdítására irányul – megvalósította. Ugyanakkor a szabadalmi hatóságokkal szemben támasztott – fent említett – szigorú elvárásoknak az új hatósági szervezet nem volt képes megfelelni. E célokat nem érte, és nem is érhette el, de kiváló kiindulási alapot biztosított a szervezeti fejlődés következő szintjéhez, amelyet a *„szabadalmi jogszolgáltatás"* kategóriájával jellemzek. E kategória tulajdonképpen a

---

- a bejelentette találmányok szabadalmazása ellen közérdekből felszólalhattak, vagy az oltalmat megállapító határozat ellen felfolymodással állhettek,
- ellenőrizték a szabadalmak gyakorlatbavételét, s ennek elmaradása esetén visszavonási javaslatot nyújthattak be,
- az állam érdekében megsemmisítési keresetet nyújthattak be,
- továbbá lehetőségük lett volna az eljárás során mások által benyújtott felszólaláshoz, visszavonási, megsemmisítési keresethez közérdekből csatlakozni.

[198] DEUTSCH IZIDÓR 1895. 46.

[199] v.ö. Közgazdasági Bizottság jelentése. KI. 1892. XXVI. 56.

[200] MNL K 27 (1896.02.08.) BR/9; (1900.03.21) 11R/117; (1902. 11. 18.) 35R/57;(1905.07.19.) 10R/14; (1906.03.01) 22R/48; (1908.05.25.) 18R/33; (1910. 11. 27.) 11R/59; (1911.02.12.) 6R/18; A két világháború között gyanezen eljárás érvényesült, csak már kormányzói megerősítéssel. MNL K 27 (1925. 03.12) 15R/110; (1926.02.26) 28R/40

[201] A bírák felsőbírósági megbízatásuk teljes időtartamára, míg a műszaki tagokat öt évre nevezte ki. 1895:XXXVII. tc. 24. §

[202] MNL K 27 (1896.02.08.) BR/9; (1901.06.12.) 46R/58; (1907.05.16.) 15R/45; (1909. 01.30.) 4R/117; (1911. 10.17.) 63R/103; (1912.02.26.) 61R/103; (1913. 02.28.) 101R/112; (1918.06.06) 83R/136.

[203] MNL K 27 (1896.02.08.) BR/9; (1913.10.23.) 15R/69

szabadalmi hatóságok különbírósági jelleggel való teljes körű felruházása által valósult meg, amely kapcsán az alábbi kérdéseket kell vizsgálni. *Milyen tendenciák hatottak a szervezeti fejlődésre a XX. században? Miért nem értelmezhető a szabadalmi hatóságok eredeti rendszere különbíróságként? Mely szervezeti és hatásköri változások eredményezték a különbírósági jelleg elnyerését?*

3. 2. MILYEN TENDENCIÁK HATOTTAK A SZERVEZETI FEJLŐDÉSRE A XX. SZÁZADBAN?

Az első kérdés taglalása nem merül ki a német és osztrák jogalkotás Magyarországra gyakorolt hatásában, hanem tekintettel kell lennünk egy olyan új jelenségre, amely az iparjogvédelem nemzetközivé válását jelentette. A Párizsi Uniós Egyezmény a jogközelítés eszközével élve minimumkövetelményeket állapított meg a tagállamok számára, amelyek között a szabadalmi hatóság is szerepelt. Az egyezmény értelmében a tagállamok kötelezettséget vállalnak arra, hogy „*az ipari tulajdon védelmére külön hivatalt rendeznek be."*[204] Ebből a rendelkezésből két sarkalatos megállapítás vonható le. *Egyrészt* a tagállamoknak az ipari tulajdonjogokkal kapcsolatos kérdések rendezésére egy új, központi hatóságot kell felállítaniuk. Akár az egyezmény eredeti francia szövegét,[205] akár az említett magyar fordítást vizsgálva szembetűnik, hogy a szövegezés szándékosan kerüli a „független" jelző használatát. Az angol megfogalmazás is a „*special industrial property service and a central office"* fordulatot használja, amelyekből az olvasható ki, hogy a központi hatósággal szemben támasztott szervezeti különállás nem éri el a függetlenségnek azt a szintjét, amelyet a bírósági szervezetrendszer kapcsán szokás megállapítani.

Másrészt a hivatkozott cikk értelmében ennek a hatóságnak a funkciója: az ipari tulajdonjogok védelme.[206] Vagyis itt nem pusztán egy adminisztratív funkciót ellátó szervről van szó, amely kizárólag az engedélyezéssel foglalkozik, hanem egy olyan szervről, amely az engedélyezéssel összefüggő kérdések elbírálására is jogosult, tehát valódi jogvédelmet lát el. Sem a PUE, sem annak módosításai nem határozták meg, hogy mit kell *„ipari tulajdon védelme"* alatt érteni, így a központi hatóság szervezeti és hatásköri megoldása a részes államok viszonylatában rendkívül széles skálán mozgott.

Mindezek fényében a nemzetállami megoldások között két alapvető modellt lehet megkülönböztetni. Az első modellben[207] az államok szervezeti értelemben is különálló hivatalt állítottak fel, mint pl.: Magyarország, Ausztria, Svájc, Franciaország, Kanada,

---

[204] PUE 12. cikk

[205] A PUE 12. cikkének eredeti francia megfogalmazása a „*Chacunce des Hautes Parties contracantes s'engage établir un* ***service special*** *de la propriété industrielle et un dépót central pour la communication au public des brevets d'invention, des dessins ou modélles industriels et des marques de fabriqe ou de commerce"* fordulatot használta.

[206] BODENHAUSEN, G.H.C.1968. 154.

[207] Az Unióba belépő államok legnagyobb része ezt a modellt követte.

Egyesült Államok, Japán, Mexikó.[208] Míg a másik modellt megvalósító államok esetén is egy központi hatóság döntött az engedélyezésről, de ez sokkal inkább valamely szakminisztériumnak alárendelten működött.[209] Kétségtelen, hogy az egyezmény célját az első modellbe tartozó államok valósították meg. Ennek ellenére mégsem beszélhetünk egységes szervezeti megoldásokról, hiszen az ebbe a csoportba tartozó államok hatóságai is különböztek attól függően, hogy az *„ipari tulajdon védelmét”* hogyan értelmezték, és a konkrét jogvédelmet milyen szinten kívánták biztosítani. A 12. cikk értelmében létrehozott hatóság hatásköre két csoportra osztható. *Egyrészt* rendelkezett egy adminisztratív hatáskörrel,[210] amelynek értelmében az oltalmi kérelmeket átvette, leírásokat megvizsgálta, az oltalmat megadta, díjakat beszedte, a lajstromot vezette. Ez a tevékenység egy közigazgatási eljárást jelent, amelyben valódi jogkérdés nem merült fel. A hatáskörök *másik* csoportjába tartozó kérdések azonban már valódi jogkérdések, − mint pl.: az érvénytelenítés, megsemmisítés, megszűnés, bitorlás – amelyek eldöntése bírói útra tartozik. E bírói út jelenthette a rendes bíróságokat,[211] és különbíróságokat egyaránt.[212] Vagyis annak a megítélése, hogy a szabadalommal összefüggő jogkérdések eldöntése a 12. cikk által létrehozott szerv vagy rendes bíróság hatáskörébe tartozott-e tovább színesítette a tagállami megoldásokat.[213]

[208] KÓSA ZSIGMOND, 1911. 142.
[209] Ilyen volt többek között Magyarország és Ausztria 1895 előtt, illetve Hollandia.
[210] v.ö. DELL'ADÁMI REZSŐ 1885/III. 149.
[211] Tipikusan valamennyi jogkérdés eldöntését rendes bírósági hatáskörbe utalta az angol, amerikai és a francia szabályozás.
[212] KÓSA ZSIGMOND 1917. 83.
[213] A dualizmuskori bírósági szervezetről lásd bővebben: MÁTHÉ GÁBOR 1983. 137-148.; STIPTA ISTVÁN 2003. 67-85.; STIPTA ISTVÁN: 2010. 117-158.;

3.3. MIÉRT NEM ÉRTELMEZHETŐ A SZABADALMI HATÓSÁGOK EREDETI RENDSZERE KÜLÖNBÍRÓSÁGKÉNT?

Ebbe a nemzetközi tendenciába a magyar szervezeti megoldás úgy illeszkedett, hogy a 12. cikk követelményének megfelelő olyan hatóságot hozott létre, amely magában foglalta a különbíróság kialakításának lehetőségét. S ezzel át is térhetünk a második kérdés taglalására: *Miért nem értelmezhető a szabadalmi hatóságok eredeti rendszere különbíróságként?* Itt elsősorban arra a sajátos jelenségre szeretnék utalni, amely a bíróságok és a közigazgatási hatóságok közé helyezte el a szabadalmi hatóságokat. E „hibrid" jogállásnak az oka a szabadalmi hatóságok kettős hatásköre, amely adminisztratív és bírói funkciót is magában foglal.[214] A jogalkotó akkor, amikor a Szabadalmi Hivatal feletti kontrollt nem egy már meglévő bíróságra, hanem a Szabadalmi Tanácsra bízta, egyszersmind állást foglalt abban a kérdésben, hogy nem a rendes bírósági rendszerben kívánja biztosítani a törvényességi felügyeletet. Ugyanakkor ez nem eredményezte a Szabadalmi Tanács és Hivatal különbíróságkénti megjelölését. Ezt támasztja alá az is, hogy alkotmányos értelemben a szabadalmi hatóságok nem feleltek meg a bíróságokkal szemben támasztott követelményeknek. Az 1869:IV. tc. értelmében a bírák a törvények és törvényes rendeletek szerint kötelesek ítélni, s ennek biztosítására számos olyan alaptételt fogalmaz meg a törvény, amely a bírói függetlenség fundamentumaivá váltak. [215]A bírói függetlenség − mint alapvető alkotmányos követelmény – tágan értelmezendő, mert magában foglalja a bíróságok és az ítélőbírák önállóságát is. Továbbá a bíróság, mint állami szerv esetén nem érvényesülnek azok a szabályok, amelyek egyéb állami szervek esetén nyilvánvalóak pl. a közigazgatási szerv vezetője utasíthatja az ügyintézőt a konkrét ügye eldöntésében. A bírákat azonban sem a bíróság elnöke, sem más nem utasíthatja. Így a bírói függetlenség azt az igényt fejezi ki, hogy a bírói hatalmat védeni kell a törvényhozó és végrehajtó hatalom általi illetéktelen beavatkozásoktól.[216] A bírói függetlenségnek a bíróságokra vonatkozó vetülete (szervezeti függetlenség) azt fejezi ki, hogy bíróságot csak törvényben lehet szervezni, hatáskörét megváltoztatni. Jelen esetben ez a szabadalmi hatóságok vonatkozásában korlátozottan érvényesült, mivel a hatóság működésére

[214] A korabeli közjogi és perjogi irodalom az okok ismertetése és értelmezése nélkül is kifejezésre jutatta a szabadalmi hatóságok nem egyértelmű jogállását. Ennek ellenére, vagy ezt figyelmen kívül hagyva azonban rendre a különbíróságokhoz sorolta. v. ö.: FERDINANDY GEJZA 1902. 268.; MAGYARY GÉZA 1913. 125.;

[215] FERDINANDY GEJZA, 1902. 588.; KISS ISTVÁN 1886. 505.; KMETY KÁROLY 1911. 434-436.; KORBULY IMRE 1889. 357.; NAGY ERNŐ 1907. 406-409.

vonatkozó részletszabályokat a törvény felhatalmazása alapján a kereskedelemügyi miniszter határozta meg.[217] Ráadásul a törvény értelmében a szabadalmi hatóságok igazgatási tekintetben a kereskedelemügyi miniszter felügyelete alatt álltak, aki e jogát a Szabadalmi Tanács elnökén keresztül gyakorolta.[218] Így az ügyviteli szabályzat 61-62. §-ai értelmében a Szabadalmi Tanács a Szabadalmi Hivatal ügymenetét évente legalább egyszer megvizsgálta, és erről jelentést tett a miniszternek. Ugyanakkor meg kell jegyeznünk, hogy itt nem pusztán a felügyeleti jog gyakorlásáról volt szó, hanem több olyan ügy elintézéséről, amelyeket más törvény a kereskedelemügyi miniszter hatáskörébe utalt, aki ezen ügyek elintézését a Szabadalmi Hivatalra ruházta át.[219] Vagyis a hivatalnak voltak olyan feladatai, amelyek nem kifejezetten a szabadalmi törvényből, hanem miniszteri rendeletből eredtek. Ez joggal veti fel azt a kérdést, vajon szervezeti értelemben független-e az a szerv, amelynek működését, ügyviteli szabályzatát a kormány határozza meg?

A szervezeti függetlenségtől még árnyaltabb képet mutat a bírák személyi függetlensége, amelynek fő biztosítéka az elmozdíthatatlanság és összeférhetetlenség. Az elmozdíthatatlanság értelmében a bírákat törvényben meghatározott eseteken és módokon kívül elmozdítani nem lehet. Elmozdításukra nyugdíjazás esetén, illetve büntető vagy fegyelmi eljárás keretében kerülhet sor.[220] Ez az alapvető alkotmányos követelmény a szabadalmi bírák vonatkozásában két tekintetben is sérült. *Egyrészt* a kültag[221] intézménye teljesen összeegyeztethetetlen a fent említett elvvel, mivel ezen bírák kinevezése mindössze öt évre szólt. *Másrészt* a fegyelmi felelősség tekintetében is kedvezőtlenebb elbánás alá estek. Mindez nem pusztán dogmatikai érdekesség, hiszen az 1869:IV. tc. szellemiségéből levezethető, hogy a fegyelmi felelősség, az elmozdíthatatlanság elvén keresztül a bírói függetlenség egyik biztosítéka. Ebből adódóan alkotmányos értelemben csak akkor nevezhetjük bíróságnak a szabadalmi hatóságokat, ha a fegyelmi felelősség az ott működő bírókkal szemben is érvényesül. Kétségtelen ugyanis az, hogy ennek a követelménynek érvényesülni kell, hisz a szabadalmi hatóságok igazságszolgáltatási funkciót látnak el. Közvetlenül ezt a funkciót

[216] CONCHA GYŐZŐ 1902. 10-11.
[217] 1895:XXXVII. tc. 24. §.
[218] TÚRY SÁNDOR 1911 310.; v.ö.: 8.358/1916. K. M. rendelet
[219] Az 5207/98 K. M. E. rendelet értelmében ilyen ügynek minősült az alkalmazott személyzet kinevezése, ügyviteli szabályzat megalkotása, a Szabadalmi Közlöny kiadása, díjnokok szolgálati viszonyának megállapítása.
[220] NAGY ERNŐ 1907. 411-412.
[221] A szakirodalom az 1895:XXXVII. tc. 24. § (1) bekezdése alapján öt évre kinevezett és működési díjat élvező nem állandó bírókat nevezte kültagnak.

emeli ki a szabadalmi törvény 24. § és 38. §-a is, amelyek utalnak az 1869:IV tc 7. §-ában meghatározott bírókra vonatkozó képesítési követelményekre. Mindezekből következik, hogy a szabadalmi hatóságoknál tevékenykedő bírókkal szemben ugyanolyan képesítési követelmények, etikai elvárások és magatartási szabályok állíthatók, mint báramely más „rendes bíróval" szemben.

Ezen követelmény az 1869:IV. tc. rendelkezéseiből is levezethető, s ennek szellemiségében született meg a bírák és bírósági hivatalnokok felelősségéről szóló 1871. évi VIII. tc., amely a felelősség kérdését általánosságban, a bírói kar egészére kiterjedően rendezi, mellőzve a különbségtételt[222] az eltérő fórumokon ítélkező bírák között. Mindezek ellenére a szabadalmi hatóság bíráinak és hivatalnokainak fegyelmi eljárására nem a fent említett törvény, hanem − a szabadalmi törvény 28. §-ának felhatalmazása alapján − a 733/1896 K. M. eln. rendelet 63-66.§§-ai az irányadóak. Tekintettel a hatalmi ágak szétválasztásának alkotmányos követelményére, s ezzel együtt a bírói pártatlanság, függetlenség, felelősség kérdésének jelentőségére, önmagában a kérdés rendezésének jogforrási jellege is komoly aggodalomra adhat okot. Jelen esetben nem az azonos felelősségi szabályok rendeleti köntösbe bújtatásáról van szó, hanem eltérő felelősségi szabályok megállapításáról, amely nemcsak a bírói hatalomról szóló törvény rendelkezéseivel ellentétes, hanem alkalmas arra, hogy a hatalommegosztás kényes rendszerét alapjaiban rengesse meg.

A hivatkozott rendelet értelmében a hivatal elnöke és alelnöke felett fegyelmi joghatóságot a Szabadalmi Tanácsból alakított fegyelmi bíróság gyakorolt, a bírák felett a saját bíróságukból alakult fegyelmi fórum, míg a hivatalnokok felett a Szabadalmi Hivatal tagjaiból létrehozott öttagú fegyelmi bíróság ítélkezett. Scheuer Róbert az Országgyűlés 1933. június 22-én tartott ülésén erre az alapvető visszásságra mutatott rá, s jelezte, hogy ha a saját bíróság kebelén belül alakul egy fegyelmi hatóság saját tagjaival szemben, ott nem szükségszerűen, de nagy valószínűséggel érzelmi elfogultság keletkezik.[223] Az alapeljáráson túl a fegyelmi felelősségre vonás sajátos szervezeti megoldásaival találkozunk a jogorvoslati szakban is. A másodfokú fegyelmi hatóságot a bírák felett a Szabadalmi Tanácsból alakított fórum képezte, míg a hivatalnokok fellebbviteli szerve a kereskedelemügyi miniszter volt.

[222] A felelősség kérdésében az egyenlő megítélés elsősorban az azonos felelősségrevonási szabályokban nyilvánul meg, amely a fegyelmi hatóságok rendszerére értelem szerűen nem terjed ki.
[223] KN. 1931. XVII. 405.

E megoldás két sajátosságot hordoz magában. *Egyrészt* a bírák és a hivatalnokok fegyelmi fóruma a jogorvoslati szakban eltér, annak ellenére, hogy az 1871:VIII tc kifejezett rendelkezése, hogy az igazságszolgáltatásban [224] részt vevő személyek fegyelmi felelősségre vonása egységes legyen, ideértve az eljáró fórumokat is. *Másrészt* a hivatalnokok fellebbviteli fóruma a bírósági szervezetrendszeren kívül, a végrehajtó hatalmon belül elhelyezkedő kereskedelemügyi miniszter.[225]

Mindezek alapján megállapítható, hogy bírák esetén az eljárás egésze, hivatalnokok esetén pedig az alapeljárás bírói természetű. E bírói természetben a fegyelmi eljárás – legalábbis a bírókra vonatkozóan – bírói függetlenségét látjuk biztosítani, amely függetlenséget a rendelet 65. §-a romba dönti azzal, hogy a kereskedelemügyi miniszter rendelkezésétől teszi függővé az eljárás megindítását. Így bár a fegyelmi felelősség szervezeti kérdésben bírói természetű, valójában azzal, hogy a rendelet a miniszter diszkrécionalitásától teszi függővé a felelősségre vonási eljárás megindítását, az közigazgatási jellegűvé válik, ami a közigazgatás és az igazságszolgáltatás következetes elválasztásával nem egyeztethető össze. E tényen az sem változtat, hogy az 1089/1898 K. M. rendelet a hivatalvezető számára is lehetővé tette az eljárás megindítását.

A fentiek fényében megállapítható, hogy a Szabadalmi Hivatal bírói tagjaira nézve a bírói függetlenség nem részesült oly mértékű biztosítékban, mint a rendes bírák esetén.[226] Mindezekből következik, hogy − a miniszteri indokolással és az igazságügyi bizottság érvelésével ellentétben – a szabadalmi bírák függetlensége nem részesült oly mértékű biztosítékban, mint a „rendes" bírák függetlensége *s ott, ahol a bírói függetlenség nincs maradéktalanul biztosítva, nem beszélhetünk jogállami értelemben vett bíróságról.*[227] A második kérdésre adott válaszom tehát elsősorban arra irányul,

---

[224] Az 1871:VIII. tc nemcsak a bírák fegyelmi felelősségéről rendelkezik, hanem ezzel párhuzamosan, azonos szabályozási koncepció mentén a bírósági hivatalnokokéról is. E fogalmat a törvény a lehető legtágabban értelmezi: a 2.§ rendelkezése szerint hivatalnoknak értendő:

- bíróságoknál alkalmazott ügyészek és a koronaügyész;
- bírósági segédszemélyzet;
- bíróságoknál alkalmazott ügyészek és a korona-ügyész segéd-személyzete;
- bíróságok, a bíróságoknál alkalmazott ügyészek és a korona-ügyész kezelő-személyzete;
- bíróságoknál állandóan alkalmazott szakértők.

[225] A megoldás további érdekessége, hogy a másodfokú hatóság a miniszter volt egy személyben, míg az elsőfokon eljáró szervet egy öttagú bíró tanács testesítette meg.

[226] Az 1871:VIII. tc szerinti felelősségre vonás az imént ismertetettől az alábbiakban tér el:

- A hivatalnokokra ugyanazok az anyagi és eljárásjogi szabályok vonatkozna, mint a bírókra.
- A fegyelmi eljárás megindítása csakis és kizárólag bíró kezében van.
- fegyelmi tanács tagja, csak fellebbviteli szervnél működő bíró lehet.

[227] Érdekességként meg kell említeni, hogy a fegyelmi felelősségen túl az áthelyezés és nyugdíjazás is eltérően alakult a szabadalmi bírák esetén. Minden más bíró vonatkozásában e jogokat az 1871:IX. tc. 2.§

hogy a szabadalmi hatóságok „hibrid” jogállásából adódóan a bírói függetlenség nem érvényesül annyira letisztultan, mint más bíróságok vonatkozásában. Így az elvitathatatlan ítélkezési tevékenység ellenére a különbírósági jelleg nem, vagy csak korlátozottan érvényesülhetett.

3.4. MILYEN SZERVEZETI ÉS HATÁSKÖRI VÁLTOZÁSOK EREDMÉNYEZTÉK A KÜLÖNBÍRÓSÁGKÉNTI JELLEG ELNYERÉSÉT?

Paradox módon épp az említett jogalkotási mulasztás az, amely lehetővé tette a tudományos közvéleménynek, hogy továbbgondolja a szabadalmi hatóságok szerepét és működését, amely lehetőséget biztosított az általam vázolt harmadik fejlődési szakaszba lépéshez. Ezzel át is térhetünk a harmadik kérdésre: *Milyen szervezeti és hatásköri változások eredményezték a különbírósági jelleg elnyerését?* Ez a folyamat két egymást kiegészítő tendenciával jellemezhető, amely *egyrészt* a bírói függetlenség hatékonyabb biztosítására, *másrészt* a „hibrid” jogállás megszüntetésére irányult.

Véleményem szerint – a fentebb kifejtettek fényében – a szabadalmi bírák teljes körű függetlenségének a biztosítása érdekében a *bejelentési és bírói osztály kapcsolatának átértelmezésére, a kültag intézményének eltörlésére és a fegyelmi felelősség újraszabályozására* volt szükség.

A törvény eredeti koncepciójában ugyanis a hivatal bejelentési és bírói osztálya nem volt szervezeti értelemben szétválasztva.[228] Ezt igazolja az a tény, hogy a hivatal elnöke évente kétszer osztotta be a tagokat az egyik vagy másik osztályba. Ennek két szempontból is sérelmes következménye volt. *Egyrészt* könnyen elképzelhető volt, hogy a bírói osztályban dolgozó bíró a következő periódusban a bejelentési osztályba került, így annak a bírónak a döntését bírálta felül, akit a következő periódusban felváltott, és fordítva. Fazekas Oszkár szavait idézve *„Nincs rendjén az, hogy akinek a határozatát ma én vizsgálom felül, holnap abba a helyzetbe jut, hogy ő dönt az én határozatom sorsa felett.”*[229] Ez a jelenség kétségtelenül a pártatlan ítélkezést, és vele együtt a bírói függetlenséget csorbította. *Másrészt* pedig a bírói osztály folyamatos rotációja a következetes fellebbviteli gyakorlat kialakulását lehetetlenítette el.[230] Ezt bizonyítja az is, hogy a hivatal működésének első éveiben a bejelentési osztály határozatainak 70-

és 14. §-ai értelmében az igazságügyi miniszter gyakorolta, míg a szabadalmi bírák vonatkozásában ez is a kereskedelemügyi miniszterhez tartozott.

[228] LÉVY BÉLA, 1898. 15.; DELL' ADAMI REZSŐ 1885/II.149.

[229] FAZEKAS OSZKÁR 1904. 252.

80%-a megváltoztatásra került, ami következetlen fellebbviteli gyakorlatot eredményezett.[231] Az ingadozó joggyakorlat pedig sérelmesebb lehet a jogbiztonságra, mint egy alkalmatlan vagy hibás törvény. A probléma orvoslására két megoldás volt elképzelhető. Vagy szervezeti értelemben is külön kell választani a két osztályt, s ezáltal megteremtve a következetes fellebbvitelt, vagy a hivatal valamennyi határozatának fellebbvitelét a Szabadalmi Tanács elé kell utalni. Ez utóbbi megoldás – amelyet Beck Hugó és Fazekas Oszkár is támogatott – azt a veszélyt rejtette magában, hogy a két osztály funkcionális szétválasztása okafogyottá válik, ami a tisztán adminisztratív ügyek elintézési időtartamát növelte volna. Érdekes azonban, hogy az első ránézésre is szimpatikusabb első megoldás törvényi szinten soha nem nyert szabályozást, amelynek valószínűleg humánpolitikai okai voltak.[232] Az 1920:XXXV. tc. azáltal kívánta e helyzetet orvosolni, hogy *„a bírói osztály a bejelentési osztály határozatai ellen benyújtott felfolyamodások felett a szabadalmi bíróság elnökének vagy helyettesének elnöklete alatt öttagú tanácsban határoz, amely a tanács elnökét is beszámítva két jogi és három műszaki képesítésű bíróból áll.”*[233] Vagyis ahelyett, hogy mereven elválasztotta volna a két osztályt, inkább a bírói osztály fellebbviteli hatáskörének tanácsi formációját változtatta meg. E változtatás abban állt, hogy a korábbi három bíróból és két műszaki tagból[234] álló tanács összetétele megfordult, s így a fellebbvitelben a bíró helyett a műszaki tag dominált, kizárva a fent említett következetlenséget. Bármely más esetben a fellebbviteli tanács olyan összetétele, amelyben a bírói tagokkal szemben a laikus elem dominál, sértheti az igazságszolgáltatás egységességét. Jelen esetben ez azért nem áll fent, mert a bírói osztály – mint fellebbviteli fórum – elé került másodfokú ügyek kivétel nélkül adminisztratív természetűek[235] voltak, vagyis kizárólag műszaki kérdést tartalmaznak. Így nemcsak nem sérti ez a megoldás az igazságszolgáltatás egységét, hanem amellett, hogy kiküszöbölte a következetlen fellebbvitelt, egyúttal az adminisztratív ügyek másodfokú elintézését is meggyorsította.

---

[230] FENYŐ HENRIK 1914. 139.
[231] BECK HUGÓ 1909. 343.
[232] Majd csak az 1943. évi javaslat vetette fel újból a két osztály szervezeti különválasztását. A javaslat értelmében a bejelentési osztály kapta volna meg összes elsőfokú hatáskört, s ezáltal önmagában Szabadalmi Bírósággá alakult volna, míg a bírói osztályt kizárólag fellebbviteli fórumként, azaz Szabadalmi Felsőbíróságként kívánta megszervezni.
[233] 1920:XXXV. tc. 5. § (2) bekezdés
[234] 1895:XXVII. tc 25. § (2) bekezdés
[235] v. ö.: a bejelentési osztály hatáskörével 3.1. fejezet.

Az állandó és nem állandó bírák közötti különbségtétel két szempontból releváns. *Egyrészt* a nem állandó bírói tagok megbízatása kizárólag 5 évre szólt, *másrészt* őket nem az uralkodó, hanem a kereskedelemügyi miniszter nevezte ki. A nem állandó bírói tagokat a szakirodalom kültagnak nevezte, amely működésével kapcsolatban több anomália is megfigyelhető volt. A kültagi intézményt a törvény eredetileg költségmegtakarítással indokolta, azonban a gyakorlatban ez a hatékonyság rovására ment. A kültag ugyanis a hivatal működésében és munkájában úgy vett részt, hogy mellette egyéb kereső foglalkozása is volt, amelynek eredményeként *„a szabadalomjogi ismeretek megszerzésében a beltagokkal lépést nem tarthattak."*[236] Vagyis ezen tagok a gyakorlati élet emberei közül kerültek kinevezésre, s számukra így a szabadalmi jogszolgáltatás mindig csak másodlagos maradt, ami nem tette lehetővé, hogy a szabadalmi hatóságoknál kifejlődött speciális joggyakorlatot a rendes bírókhoz hasonló minőségben elsajátítsák. Ennek következtében a hivatal működésének első néhány évét követően a kültag intézménye háttérbe szorult. Mindezekből adódóan hiába érvelt Kósa Zsigmond az 1916. évi törvénytervezet kritikája kapcsán a kültag intézményének újraélesztése mellett, számunkra ma már nyilvánvaló, hogy az a bíróságokkal szemben támasztott alkotmányos követelményeket sértette volna.[237]

Végezetül a törvény indokolásában olvasható költségmegtakarítás a századfordulót követően kétségtelenül nem állta meg a helyét. Ugyanis már a XX. század első éveiben a szabadalmi ügy évente átlagosan *„egy milliót jövedelmezett a kincstárnak."*[238] A kültag intézményével összefüggő anomáliát már az 1905-ös[239] törvénytervezet is felismerte, amely 28. §-ában elhagyta az említett intézményt, de végérvényesen csak az 1920:XXXV. tc. szüntette meg.

E törvény a szabadalmi bírák fegyelmi felelősségét is rendezni kívánta, mikor egy elbújtatott rendelkezésben deklarálta, hogy „*a szabadalmi bíróság elnökére, alelnökére és bíráira mindazok a rendelkezések kiterjednek, amelyek az ítélőbírák függetlenségét, elmozdíthatatlanságát, javadalmazását, szabadságidejét és nyugdíjazásának korhatárát szabályozzák."* [240] Kétségtelen, hogy az 1920:XXXV. tc. komoly előrelépés a szabadalmi bírák függetlenségének biztosításában, de ez a függetlenség továbbra sem maradéktalan. Ugyanis a megerősített garanciarendszeren a fent említett fegyelmi

[236] KELEMEN MANÓ 1905. 9.
[237] KÓSA ZSIGMOND 1917. 86.
[238] FAZEKAS OSZKÁR 1904. 251.
[239] KELEMEN MANÓ 1905. 221.
[240] 1920. évi XXXV. tc. 4.§

felelősség ütött rést. Ennek oka, hogy a törvény hivatkozott rendelkezése nem értelmezhető úgy, hogy fegyelmi ügyekben a szabadalmi bírák a rendes bírákkal egy megítélés alá estek volna. Shilling Zoltán, a Szabadalmi Bíróság elnöke nemcsak a fegyelmi felelősségre vonás tekintetében látott különbségeket, hanem a bírói függetlenség tekintetében úgy fogalmazott, hogy azt „*csak bizonyos mértékig terjesztették ki*”[241] a szabadalmi bírákra.

Az 1920:XXXV. tc. kifejezett rendelkezést, illetve hivatkozást nem tartalmazott arra vonatkozóan, hogy a fegyelmi felelősség tekintetében az 1871:VIII. tc. alkalmazható-e a szabadalmi bírákra. Továbbá a törvény nem tartalmazott semmilyen rendelkezést a szabadalmi törvény 28.§-ára vonatkozóan, így a fegyelmi felelősség rendeleti úton való rendezésére adott felhatalmazás továbbra is hatályos volt. Ezen kívül az 1871:VIII. tc. fegyelmi hatóságai között továbbra sem találjuk a Szabadalmi Bíróságot vagy Felsőbíróságot. Így a fent hivatkozott rendelkezést nem értelmezhetjük úgy, hogy az a szabadalmi bírák fegyelmi felelősségét az 1871:VIII. tc. hatálya alá vonta volna.[242]

Összegezve megállapítható, hogy az 1920:XXXV. tc. a szabadalmi hatóságok szervezetének átrendezésénél elmulasztotta a fegyelmi hatáskörök tisztázását, amely továbbra is a bírói függetlenség alkotmányos elvének csorbítását eredményezte.

Még érdekesebb helyzetet teremtett az 1927:XX. tc., amely megszüntette[243] a Szabadalmi Felsőbíróságot úgy, hogy annak bírói hatáskörét a Kúriára ruházta.[244] Ugyanakkor ugyanezen törvény 5.§-a a Kúriának szabadalmi ügyekben irányadó eljárási és ügyviteli szabályainak megállapítására az igazságügyminisztert hatalmazta fel. Ennek eredményeként született meg a 36243/1928 IM rendelet, amely azonban a Szabadalmi Felsőbíróság fegyelmi joghatóságának átruházásáról nem rendelkezett. Mindezek ellenére, azonban nem juthatunk arra a következtetésre, hogy a megszűnt bíróság fegyelmi hatásköre a Kúriára szállt volna, mivel a törvényhez fűzött indokolás e kérdésben sem kifejezett, sem hallgatólagos rendelkezést nem tartalmazott. Továbbá, ha e „hallgatólagos hatáskörátruházást” el is fogadnák, a Kúria olyan tanácsára hárulna a fegyelmi joghatóság, amely egyébként ilyen jogosultsággal nem rendelkezett.

[241] BÍRÓ GYÖRGY 1936. 238.
[242] KŐHÁZI ENDRE 1933.12.
[243] Érdemes megjegyezni, hogy a törvényhez fűzött miniszteri indokolás a megszüntetés okaként, - szakmai indokokat figyelmen kívül hagyva kizárólag fiskális szempontokra alapozva - az államháztartás egyensúlyának helyreállítását jelöli meg.
[244] 1927:XX. tc. 1.§,3.§

Mindezek alapján a szabadalmi bírák fegyelmi felelősségre vonásával kapcsolatban az alábbi hiányosságokat állapíthatjuk meg:

- A Szabadalmi Bíróság elnökének és alelnökének fegyelmi ügyeire egyáltalán nincs fegyelmi hatóság. Ezen személyek esetén, mint felettes fellebbviteli fórum a Szabadalmi Felsőbíróság járt el, de ennek megszüntetésével, illetve a fegyelmi joghatóság rendezésének elmulasztásával, fegyelmi fórumuk megszűnt.
- A szabadalmi bírák esetén bár elsőfokú fórum létezett, az említett okok miatt a fellebbviteli fórum hiányzott.[245]
- Bíráknál az elsőfokú fegyelmi joghatóságot ugyanazon bíróságnál alakult fegyelmi fórum gyakorolta.
- A fegyelmi eljárás rendeletileg, hiányosan volt szabályozva, különbséget téve a bírák és bírósági hivatalnokok tekintetében.

Mindezekből látható, hogy 1927 és 1933 között a szabadalmi bírák jogszerűen nem vonhatók felelősségre. Az elnök és alelnök esetében azért, mert egyszerűen nincs olyan fórum, amely a fegyelmi felelősségükről dönthetne, bírák esetén pedig bár elsőfokú fórum van, fellebbviteli fórum azonban nincs, így a jogorvoslathoz való joguk sérülne a felelősségre vonás kapcsán. Továbbá meg kell jegyezni, hogy eddig csak a fegyelmi felelősségről tettem említést, a vagyoni felelősségről nem, annak ellenére, hogy az 1871:IX. tc. a bírák vagyoni felelősségére is kiterjedt. A szabadalmi bírák esetén, ezt az el nem hallgatható kérdéskört azért nem említettem, mert esetükben ilyen jellegű szabályozás nincs.

Látható tehát, hogy az 1920:XXXV. és az 1927:XX. törvénycikkek az eredeti szabályozáson nemhogy nem javítottak, de tovább bonyolították a szabadalmi bírák felelősségét. Ezen a sérelmes helyzeten az 1933:XX. tc. változtatott, amely több, mint három évtized után rótta le régi tartozását a fegyelmi felelősség vonatkozásában. Az említett sérelmes helyzet a törvény egyetlen egy mondatával orvoslásra került, amely szerint *„azokat a jogszabályokat, amelyek a bírák és bírósági hivatalnokok felelősségéről rendelkeznek, a magyar kir. szabadalmi bíróság elnökére, alelnökére, bíráira és hivatalnokaira a jelen törvényben meghatározott eltérésekkel kell*

[245] A szabadalmi bírák fellebbviteli fóruma a 733/1896 K. M. rendelet alapján a Szabadalmi Tanács bíráiból alakított fórum, amelyet az 1920:XXXV tc. 3, 4 §-a értelmében a Szabadalmi Felsőbíróság bírói tagjaiból létrehozott fórum váltott fel.

alkalmazni.[246] "A fegyelmi felelősségre vonás szempontjából a szabadalmi bíróság elnöke, alelnöke, bírái és hivatalnokai a budapesti kir. törvényszék elnökével, másodelnökével, bíráival és hivatalnokaival estek egy megítélés alá.[247]Ebből adódóan a fegyelmi felelősségre vonás anyagi és eljárási szabályai 1933-tól kezdve – néhány értelemszerű eltérést leszámítva – a rendes bírókkal azonos módon alakult.[248]

E három tényező[249] az, amelynek organikus fejlődése lehetővé tette a bírói függetlenség maradéktalan kiterjesztését, s ezáltal, az egyik feltétel teljesülését, amelyet a szabadalmi hatóságok különbíróságkénti elismerése elé támasztottunk.

A különbírósági jelleg elnyerése érdekében – a függetlenség maradéktalan biztosítása mellett – a „hibrid" jogállás megszüntetése is szükséges volt. Ez lényegében a Szabadalmi Tanács működésének újraértelmezését jelentette. Nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a törvény eredetileg olyan szerepet szánt a Szabadalmi Tanácsnak, amely alapján felügyeletet gyakorolhat a hivatal felett és egyúttal másodfokú jogorvoslati fórumként is eljárt. Véleményem szerint a Tanács eleve be sem tölthette ez utóbbi funkciót, mert arra felépítésénél fogva alkalmatlan volt. Ugyanis e fórum bírói tagjai – az elnök kivételével – a korona területén működő felsőbíróságok tagjai közül kerültek kinevezésre, vagyis a fellebbviteli fórum úgy lett kialakítva, hogy az ott működő tagok eredetileg szabadalmi joggyakorlattal nem rendelkeztek. Ennek a megoldásnak azonban volt egy még súlyosabb következménye, mert azt az elméleti és gyakorlati tudást, amelyet a bírák a bejelentési és bírói osztályban hosszú évek alatt megszereztek, nem kamatoztathatták a Szabadalmi Tanácsban, hiszen a két fórum közötti átjárhatóság ki volt zárva. Így egy olyan sajátos helyzet állt elő, hogy a Hivatal bírái nagyobb tapasztalattal és gyakorlattal rendelkeztek a szabadalomügy terén, mint az őket felülbíráló Tanács tagjai.[250]

---

[246] A magyar kir. szabadalmi bíróság bíráinak és hivatalnokainak a felelősségéről szóló 1933. évi XX. törvénnyczik. (Továbbiakban 1933:XX. tc.)

[247] E megoldásnak az az oka, hogy az 1921:XXIV. tc. 2. §-a a szabadalmi bíróság elnökét a kir. ítélőbírák és ügyészek részére az 1920:XX. törvénycikkel megállapított negyedik fizetési csoportba, alelnökét ugyanezen státusz harmadik, míg bíráit első és második csoportba osztotta. Ebből adódóan az ebbe a csoportokba tartozó bírák fegyelmi fórumát rendelte a jogalkotó a szabadalmi bírákhoz is.

[248] A szabadalmi bíróság hivatalnoka felett első fokon a szabadalmi bíróságból alakult háromtagú fegyelmi tanács ítélkezett, amelynek elnöke a bíróság elnöke vagy alelnöke, két tagja pedig a bíróság két bírója volt. Ez a szervezési mód az 1871:VIII. tc. 31-36. §-ainak teljes mértékben megfelelt. Az eljárás során a vádat a budapesti kir. ügyészség látta el, ugyanis az 1871:VIII. tc. 37. § (1) bekezdése értelmében az ügyészség illetékessége az adott bíróság székhelye szerint alakult, amely jelen esetben Budapest volt.

[249] Nevezetesen a bejelentési és bírói osztály kapcsolatának átértelmezése, a kültag intézményének eltörlése és a fegyelmi felelősség újraszabályozása.

[250] KELEMEN MANÓ 1905. 12.

Ebből adódóan a XX. század első évtizedének sürgető kérdése: *Folytassa-e a Szabadalmi Tanács fejlődése a megkezdett utat vagy sem?* A kormányzati törekvések kezdetben az utóbbi felé hajlottak, amelyet az 1908-as szabadalmi törvényjavaslat is tanúsít.[251] E tervezet ugyanis megszüntette volna a Szabadalmi Tanácsot és hatáskörét a Közigazgatási Bírósághoz utalta volna, elsősorban költségtakarékosságra hivatkozva.[252] Tekintettel arra, hogy a Közigazgatási Bíróság bírái ugyanúgy nem rendelkeztek szabadalomjogi gyakorlattal, így a hatékony fellebbvitel ezáltal sem valósult volna meg.[253] Ez a megállapítás azonban csak akkor állja meg a helyét, ha elfogadjuk azt az előfeltevést, hogy a szabadalmi jogszolgáltatás eltér a „rendes jogszolgáltatástól". Ezt az eltérést én abban látom, hogy a szabadalmi ügyek – ideértve az engedélyezést és az ezzel összefüggő jogvitákat – nem intézhetők el műszaki kérdésben való állásfoglalás nélkül. Ezt az állásfoglalást a bíró azonban nem volt képes meghozni, hisz műszaki képzettséggel nem rendelkezett, így a szabadalmi jogszolgáltatás szükségszerű következménye volt egy műszaki szakember bevonása az eljárásba. A műszaki szakember bevonása az eljárásba elkerülhetetlen, hiszen az első ránézésre olyan egyszerű találmányok, mint pl. egy szappantartó[254] vagy seprűnyél[255] műszaki leírása is gondot okozhat a jogászbírónak. Ez a következtetés teljesen új dimenzióba helyezi az intézményrendszerről alkotott felfogásunkat, amely a tudományos közéletben ennyire letisztultan nem jelentkezett. Véleményem szerint a szakirodalom e problémakört összemosva kezelte. Akkor, amikor a Szabadalmi Tanács hatáskörének Közigazgatási Bírósághoz való áttétele előtérbe került, ezen fórum alkalmatlanságát azzal támasztották alá, hogy az ott dolgozó bírák „szabadalmi joggyakorlattal" nem rendelkeztek.[256] E kitétel alatt azt a sajátosságot értjük, amely alapján szabadalmi jogviták műszaki kérdések elintézése nélkül nem bírálhatók el. Kinek is kell a „szabadalmi joggyakorlattal" rendelkeznie? A bírónak vagy magának a bírói tanácsnak? Ha a bírónak kell ezzel a plusz kvalitással rendelkeznie, akkor az nem azt jelenti, hogy a bírónak kell a műszaki kérdést eldöntenie, hanem csak arra irányul, hogy rendelkeznie kell azzal a képességgel, hogy a felek által előterjesztett – műszaki kérdésben állást foglaló – szakértői vélemények között döntsön. Ebben a felfogásban akár a

[251] A javaslatot ismerteti: BECK HUGÓ 1909. 304-307.
[252] KÓSA ZSIGMOND 1917. 83.; SZIVÁK IMRE 1906 164.
[253] FAZEKAS OSZKÁR 1907. 29.
[254] Magyar Nemzeti Levéltár – továbbiakban MNL - Polgári kori kormányhatósági levéltárak K szekció – továbbiakban K - Iparügyi minisztériumi levéltár – továbbiakban 603 583. cs. G.6755/1929
[255] MNL K 603 186. cs. B. 16288/1944

Közigazgatási Bíróság, akár más bíróság intézményi keretei között is elképzelhető a szabadalmi jogszolgáltatás. Ha viszont ezzel a kvalitással magának a bírói tanácsnak kell rendelkeznie, akkor azt kell eldönteni, hogy ez a sajátos összetételű tanács illeszkedhet-e valamely meglévő bíróság szervezetébe.

Vagyis láthatjuk, hogy a „szabadalmi joggyakorlatra" történő hivatkozás önmagában nem elegendő a Közigazgatási Bíróság – vagy báramely más bíróság – elutasítására, mert e mögött egy másik összefüggés is húzódik. Ezzel tulajdonképpen el is érkeztünk az egész szervezeti problémakör gyökeréhez, amely a műszaki szakember igazságszolgáltatásban való részvételének minőségében testesül meg. Mindez egyetlen kérdésként úgy fogható fel, hogy *szakértőként vagy szakbíróként vegyen részt a műszaki elem az igazságszolgáltatásban?*

A kifejtettek fényében a hagyományos értelemben vett jogszolgáltatástól a szabadalmi jogszolgáltatás annyiban tér el, hogy ebben a műszaki elem elengedhetetlen. Bleuer Samu szavait idézve „*a szabadalmi ügyek elbírálása különös szakértelmet igényel, […] ily kérdéseknél okvetlenül szükséges lesz a bíróságnak szakértőhöz fordulnia, mert másképp aligha tudja megállapítani, hogy miben áll a szabadalom, s mi által és mennyiben sértetett az meg."*[257] A műszaki elem részvételének minősége lesz tehát az, ami a rendes bíróság-különbíróság dilemmáját eldöntötte. A műszaki elem szakértőként vagy szakbíróként vehetett részt a szabadalmi jogszolgáltatásban. A szakértő feladata volt a jogászbíró kitaníttatása oly módon, hogy az a vitás kérdés lényegével annyira megismerkedjen, hogy az ítélet meghozatalánál figyelembe veendő összes műszaki kérdést eldönthesse. Ellenben a jogászbíró mellé ültetett szakbíró kettős funkcióval rendelkezett. *Egyrészt* ellátta a szakértőt is terhelő kitaníttatási feladatot, *másrészt* az ítélet meghozatalában egyenrangú félként szerepelt. Ebből következik, hogy a szakértővel ellentétben osztozott az ítélettel járó felelősségben is. Sajátos, hogy a szabadalmi jogszolgáltatásunkban a szakértő és a szakbírói intézmény is meghonosodott. Ugyanis a szabadalmak engedélyezése, megtámadása és terjedelmük megállapítása iránti perekben szakbírót, míg a szabadalomból folyó jogok érvényesítése iránti – pl. bitorlási – perekben szakértőt alkalmaztak. Ennek oka részben a hatásköri szabályok sajátos rendezésében keresendő.

[256] BERNAUER ZSIGMOND 1910. 95.; BECK HUGÓ 1909. 297.; DEUTSCH IZIDÓR 1895.84.; FAZEKAS OSZKÁR 1907. 29.
[257] DEUTSCH IZIDÓR 1895. 87.

Amennyiben tehát az állam megelégedett azzal, hogy szakértőket vont be az eljárásba, akkor a jogvita eldöntése maradhatott rendes bíróság hatáskörében. A szakértői és a szakbírói intézményt összehasonlítva a szakértőkkel szemben az alábbi ellenérvek hozhatók fel.[258] A szakértők alkalmazása azt a veszélyt rejtette magában, hogy ugyanabban a kérdésben eltérő szakértői vélemények születhettek, amely az egységes jogalkalmazást ásta alá.[259] Erre a valós veszélyre elsőként a német iparjogvédelmi egyesület hívta fel a figyelmet 1908-ban. Érvelésük szerint az ipari tulajdonjogok egységes jogszolgáltatása a műszaki elem elengedhetetlensége miatt csak külön szakbíróság[260] felállításával valósítható meg.[261] Ezen kívül a szakértő igénybevétele rendkívül költséges, és nem is biztos, hogy a szakértő az általa adott szakvélemény súlyával és következményeivel tisztában volt. Bernauer Zsigmond említett érvei kétség kívül helytállóak, azonban a szakbírák alkalmazása mellett még egy további érv is szólt. Szakértő alkalmazására ugyanis nemcsak szabadalmi, hanem más peres eljárásban is sor került, ahol ezen érvek szintén megállhatnák a helyüket, de mégsem merül felt a szakbíróság felállításának gondolata. Így egy olyan perben, amelynek tárgya az alperes gondnokság alá helyezése, a bíróság kétséget kizáróan a orvosszakértő véleményét fogja kikérni. Ennek ellenére mégsem merül fel a szakbíróság gondolata ezekben az esetekben. Ennek oka véleményem szerint az, hogy a szabadalmi perekben igénybe vett szakértő funkcionálisan különbözik az egyéb magánjogi perekben igénybevett szakértől. Ugyanis ha valamilyen szakkérdés alapjául szolgál egy ítéletnek, akkor elegendő lehet a szakértő bevonása, jelen esetben azonban a műszaki kérdés, mint szakkérdés maga az ítélet.[262] Ítéletet pedig csak bíró hozhat, így a szakbíró alkalmazása a legmegnyugtatóbb és leghatékonyabb a szabadalmi jogszolgáltatás során. *Ennek értelmében a szabadalmi jogszolgáltatás során olyan tanácsot kell összeállítani, amely bírókból és szakbírókból, tehát műszaki képesítésű tagokból egyaránt áll. Vagyis azzal a sajátos jellemzővel, amely a szabadalmi jogszolgáltatást megkülönbözteti a „rendes" jogszolgáltatástól, nem magának a bírónak, hanem a bírói tanácsnak kell rendelkeznie.*

[258] BERNAUER ZSIGMOND 1911. 8.
[259] E megállapítás akkor is igaz, ha a szakértői tevékenységet hatósági engedélyhez kötötték.
[260] Ennek a testületnek a különbírósági jellegét pedig az adta, hogy a jogász végzettségű tanácselnök mellett két jogi és két műszaki végzettségű tag alkotta a bírói tanácsot. Ebből következik, hogy a német judikatúra a műszaki elem fajsúlyos jelenlétében és a különbírósági jellegben látta biztosítva a hatékony iparjogvédelmet.
[261] FAZEKAS OSZKÁR 1917/I. 20.
[262] FAZEKAS OSZKÁR 1907. 20.

Ezen sajátos tanácsi formáció kapcsán már csak azt kell eldönteni, hogy az illeszkedhet-e valamely bíróság szervezetébe, mert ha erre igenlő választ adunk, akkor nem csak a Közigazgatási Bírósághoz, de gyakorlatilag bármely bírósághoz utalni lehet a szabadalmi kérdést. A dualizmuskori gondolkodás ebben a kérdésben határozottan foglalt állást, mivel úgy ítélte meg, hogy ez a sajátos tanácsi formáció sem rendes sem meglévő más bíróságok szervezetébe nem illeszkedhet. Álláspontom szerint ezen megállapítás a második logikai következtetés, amely a műszaki elem részvételének szükségszerűsége mellett adta a hazai különbírósági koncepció jellegét. Észre kell vennünk ugyanis, hogy pusztán a műszaki elem részvételének hangsúlyozása nem lehet elegendő ok a dualizmus kori és két világháború közötti szabadalmi különbíróság létrehozására, ugyanis ezen körülmény más államokban is hasonló tartalommal fennállt, amely államok különbíróságot nem hoztak létre. Aligha állíthatnánk azt, hogy a korabeli Anglia illetve Franciaország a hazainál kevesebb szakszerűséget szánt volna a szabadalmi kérdések eldöntésére, pedig ezekben az országokban az engedélyezéssel összefüggő jogvita rendes bíróság hatáskörébe került. Mindezekből adódóan azt látjuk, hogy a különbíróság-rendesbíróság európai dilemmájának az eldöntése valójában akörül a kérdés körül forgott, hogy a sajátos tanácsi formáció beleilleszthető-e a rendesbírósági szervezetbe vagy sem. Németország, Ausztria és Magyarország erre a kérdésre, ha nem is határozott, hanem sokkal inkább bártortalanabb „nemmel” válaszolt, amely elvi alapon, de mindenképp megalapozta a további szabályozások irányvonalait.

Véleményem szerint ez az a logikai következtetés, amely lehetővé tette a szabadalmi hatóságok továbbfejlődését, és különbíróságkénti elismerését. E fejlődés az 1920:XXXV. törvénycikkben[263] tetőzött, amely átalakította a szabadalmi hatóságok rendszerét.[264] E törvény értelmében a Szabadalmi Hivatalból Szabadalmi Bíróság, a Szabadalmi Tanácsból pedig Szabadalmi Felsőbíróság lett.[265] A névváltoztatáson túl a törvény a szabadalmi hatóságokat a bírói függetlenség attribútumával ruházta fel, amely a PUE 12. cikkének legszigorúbb értelmezését jelentette, s amely német minta[266] alapján megalapozta a korszak legmodernebb és leghatékonyabb szabadalmi

[263] E novella elsősorban nem a szabadalmi hatóságok szervezeti kérdéseinek rendezésére született, hanem a világháború következményeként fellépő két probléma orvoslására. Nevezetesen a háború miatt ki nem használt szabadalmak oltalmi idejének meghosszabbítása, illetve a valuta romlása miatt a szabadalmi díjakban beálló jelentős reálérték csökkenés kiküszöbölése.

[264] Meg kell jegyezni, hogy már az 1916-os tervezet is tartalmazott hasonló rendelkezéseket, de akkor az még az ügyvédi kar buzdítására és a háború viszonyokra tekintettel keresztülvihetetlennek bizonyult.

[265] 1920. évi XXXV. tc. 3.§Ebből adódóan a Szabadalmi Felsőbíróság összetételére a Szabadalmi Tanácsnál megállapítottak az irányadóak azzal, hogy a jogászbírák a kúriai illetve a Szabadalmi bíróság bírái közül kerültek ki.

jogszolgáltatását, immár egyértelművé téve – nemcsak elnevezésében, hanem jogállásában is – a szervezet különbírósági jellegét.[267]

Mivel a Szabadalmi Felsőbíróság a Szabadalmi Tanács „hibrid" jogállásának a megszüntetéséből eredeztethető, ezért az újonnan felállított bíróságok, csak akkor lehetnek működőképesek, ha a köztük lévő kapcsolat is új értelmezést nyer. A Szabadalmi Hivatal és a Szabadalmi Tanács viszonyának legsúlyosabb problémája a már említett átjárhatatlanság volt. Az új bíróságok egységes jogalkalmazása csak akkor valósulhat meg, ha a köztük lévő átjárhatóság biztosítottá válik, vagyis lehetőséget biztosít a törvény arra, hogy a tapasztaltabb bírók elméleti és gyakorlati tudásukat a Szabadalmi Felsőbíróságban is kamatoztathatják. E kritériumot az 1920:XXXV. tc. 6. §-a teljesítette, ezáltal elhárítva az utolsó akadályt is, amely a német mintára épülő különbíróság hatékony működése előtt állt.[268]

3.5. A SZABADALMI FELSŐBÍRÓSÁG MEGSZÜNTETÉSÉNEK HATÁSA A KÜLÖNBÍRÓSÁGI JELLEGRE.

Látható, hogy a szabadalmi hatóságok bírósági jellegének az elismerése, egy hosszú folyamat, amely a bírói függetlenség teljes körű biztosításával jellemezhető. A szakirodalom a szabadalmi hatóságok szervezeti fejlődésének tetőpontját az 1920:XXXV. törvénycikkben látja, amely a polgári kori különbíróságoktól eltérően az egyetlen kétszintű különbíróságot hozta létre. Ez az önálló kétszintű bírósági szervezet mindössze hét évig maradt változatlan, mert az 1927:XX. tc. megszüntette a Szabadalmi Felsőbíróság önállóságát. Fontos hangsúlyozni, hogy nem a másodfokú ítélkezés megszüntetéséről van szó, hanem annak átalakításáról, amelyet a törvény értelmében a Kúria szabadalmi tanácsa fog ellátni.[269] Sajnálatos, hogy a jogalkotó szakmai szempontokat mellőzve, kizárólag fiskális indokok alapján, az államháztartás egyensúlyának a megőrzésére hivatkozva szüntette meg a bíróság önállóságát.[270] A korabeli tudományos közvélemény aggodalmait fejezte ki a törvény kapcsán, mivel a felsőbíróság megszüntetése miatt a szabadalmi jogszolgáltatás minőségi romlásától

[266] KENT, PAUL 1907. 2-3.; SCHILLING ZOLTÁN 1936/II 52.
[267] EGYED ISTVÁN 1917. 6.; FAZEKAS OSZKÁR 1917/II. 7.; KOHN JAKAB 1916. 2.
[268] MELLER ERIK 1916. 299.
[269] 1927:XX. tc. 1-2 §.
[270] A Felsőház közjogi és törvénykezési bizottságának jelentése a „m. kir. Szabadalmi Felsőbíróság megszüntetése és kapcsolatos rendelkezésekről" szóló 58. számú törvényjavaslat tárgyában. FI. 1927. II. 370.; A képviselőház igazságügyi bizottságának jelentése a „m. kir. Szabadalmi Felsőbíróság megszüntetése és kapcsolatos rendelkezésekről" szóló 19. számú törvényjavaslat tárgyában. KI. 1927. IV. 34.

tartottak. Ezen aggodalmak közös nevezője abban állt, hogy „*a szakbírósági szervezet egysége és zártsága logikus befejezést csak úgy nyer, ha a Szabadalmi Bíróság és felettes fóruma a Szabadalmi Felsőbíróság önálló szervezetek maradnak, más bíróságba való beolvasztás mellőzésével.”*[271]Ebből adódóan az Európa szerte is elismert szabadalmi jogszolgáltatás zálogát a kétszintű különbírósági rendszer zártságában látták, amelynek megváltoztatása attól a jellemzőtől fosztaná meg a bírósági rendszert, amely miatt nemzetközi figyelemre is méltóvá vált.[272]

Megvizsgálva a bírói gyakorlatot megállapíthatjuk, hogy ezen előzetes aggodalmak ellenére a Szabadalmi Felsőbíróság megszüntetése nem eredményezte a jogszolgáltatás minőségi romlását. Tekintettel a szervezeti fejlődés eddig ismertetett ívére, amely a Szabadalmi Hivatal és Szabadalmi Tanács különbírósági jellegének elnyerésére irányul, joggal merül fel az olvasóban az a kérdés, hogy ezen fejlődési ívvel szembemenő rendelkezés miért nem befolyásolta az ítélkezést. Ennek oka nem abban keresendő, hogy eddigi megállapításaink ne lettek volna igazak, sőt épp a vázolt fejlődési tendencia általam meghatározott mozgatórugójának helyességét támasztja alá.

A kifejtettek fényében a szabadalmi ítélkezés sajátossága az, hogy az eljárásban felmerülő műszaki kérdés eldöntése nemcsak alapjául szolgál az ítéletnek, hanem a műszaki kérdés, mint szakkérdés maga az ítélet.[273] Ebből adódóan a műszaki elem szakbíróként vesz részt az eljárásban, ami egy olyan sajátos tanácsi összetételt jelent, amely a bírói és műszaki tagok ideális kombinációján alapszik. Vagyis a szabadalmi jogszolgáltatást megalapozó sajátosság, a tanács szervezeti összetételében nyilvánul meg, a bírói tanácsnak kell tehát azzal rendelkezni. A bírói és műszaki tagok között fennálló sajátos szimbiózis más jogterületekre nem jellemző, ezért a leghatékonyabban csak úgy juthat kifejeződésre ha különbíróságot állítunk fel. Akkor, amikor a törvény a Felsőbíróság önállóságát intézményi értelemben megszüntette, ezt a sajátos tanácsi összetételt nem érintette. Ezért fogadhatjuk el helyesnek Rubinek István érvelését, amely szerint a reform, *„az ügyek elintézésének módjában lényegében, érdemben semminemű változás nem történik.”* [274] A szabadalmi felsőbíráskodást ugyanolyan összetételű tanács[275] látta el ezután is, mint 1927 előtt, vagyis a hatékony szabadalmi jogszolgáltatás zálogát jelentő sajátos tanácsi összetétel változatlan maradt, csak ezután

[271] FAZEKAS OSZKÁR 1904. 253.; NN. 1920. VI. 130.
[272] PERLMUTTER ALFRÉD 1927. 86.
[273] v. ö.: 3.6. fejezet.
[274] KN. 1927. V. 149.
[275] 1927:XX. tc. 3. §, 6. §

nem Szabadalmi Felsőbíróságnak, hanem a Kúria legfelsőbb szabadalmi tanácsának nevezték.

Eredeti érvelésünk szerint a tanács sajátos összetétele az, ami kizárta a szabadalmi felsőbíráskodás Közigazgatási Bírósághoz vagy más hatósághoz történő telepítését. Ez a megállapítás a Horthy-korban is igaz, de a Kúria vonatkozásában – a XIX. század végétől megfigyelhető szervezeti változások miatt - kivételt tehetünk. A Kúria szervezetét érintő törvények[276] értelmében ugyanis, a XX. század első harmadára olyan tanácsi formációk honosodtak meg, amelyek speciális kérdések eldöntésére orientálódtak.[277]A legfelső ítélkezési fórumunkban beálló funkcionális munkamegosztás hasonló logikára vezethető vissza, mint amit a szabadalmi felsőbíráskodás kapcsán megállapítottunk. Így a XIX. század végétől eltérően, a Horthy-korban egy sajátos tanácsi összetételű fórum integrációja a Kúriába nem zárható ki, hisz az kétségtelen nem ugyanazt a hatást eredményezné, mint 20-25 évvel korábban. Mindezt persze csak akkor fogadhatjuk el, ha a tanács összetétele változatlan marad, ami az 1927:XX. tc. 3-6. §-ai által meg is valósult. Így a hivatkozott törvény nem hatott, és nem is hathatott a szabadalmi ítélkezés minőségére, hisz az továbbra is ugyanazon elvek mentén történt, csak olyan sajátos szervezeti megoldásban, amelyet „*bíróság a bíróságban"* jelzővel is illethetünk. Kétségtelen ugyanis, hogy a felsőbíróság mechanikus integrációja a Kúriába sajátos szituációt teremtett, hisz egyetlen kúriai tanács sem rendelkezik azokkal a jellemzőkkel, mint a szabadalmi tanács, amelyet a törvény azáltal kívánt oldani, hogy a szabadalmi tanács elnöke a Kúria valamely más tanácsának elnöke vagy elnökhelyettese lehetett.[278]

Látható tehát, hogy a törvény a szabadalmi felsőbíráskodás működési mechanizmusát érdemben nem érintette, de a korábbi szabadalmi bíróságok zártságát megszüntette. Ez a zártság az, amelyből levezethető a két bíróság közötti átjárhatóság, amely a hatékony fellebbvitel záloga.[279]A törvény azon rendelkezéséből, amely szerint a Kúria szabadalmi tanácsa elnökből, két kúriai bíróból és két ülnökből áll, látszólag azt az átjárhatatlanságot zárta ki ismét, amelynek értelmében a tapasztaltabb szabadalmi bírák az alsó fórumról a felettes fórumba felléphetnek. Kétségtelen, hogy a törvény e

[276] Itt elsősorban az 1881:LIX., 1901:LIV., 1912:LIV. törvénycikkekre gondolok.
[277]Kifejezetten a következő ügycsoportokat emelném ki: Büntetőügyek, Polgári ügyek, Úrbéri ügyek, Kereskedelmi-, váltó- és csődügyek, Bányaügyek, Sommás felülvizsgálati és felfolyamodási ügyek 1897-től, Fegyelmi ügyek.
[278] 1927:XX. tc. 3. § (1) bekezdés
[279] A Szabadalmi Tanács vonatkozásában épp ez volt az egyik követelmény, amely a különbírósági jelleg elnyeréséhez szükséges volt. lásd: 3.4. fejezet.

követelmény biztosítására semmilyen rendelkezést nem tartalmazott, de a gyakorlati élet ezt a hiányosságot orvosolni tudta. Ugyanis 1927 előtt is gyakori volt, hogy a Szabadalmi Felsőbíróság ülnökei nemcsak a Szabadalmi Bíróság tapasztalt bírói közül kerülnek ki, hanem a kúriai bírók köréből is. Ez logikus, hiszen több évtizedre lett volna szükség arra, hogy a Szabadalmi Bíróság önmagából „termelje ki" a fellebbviteli fórum bíráit, így gyakran szabadalmi joggal foglalkozó más kúriai bírók is helyet kaptak a Szabadalmi Felsőbíróságban. Ezt igazolja az, hogy a Szabadalmi Felsőbíróság bíráinak azon része, akik nem a Szabadalmi Bíróságnál dolgoztak, döntően a Kúria egyéb bírái közül kerültek kinevezésre.[280] Így a Szabadalmi Felsőbíróság integrációja a Kúriába a szabadalmi fellebbviteli ítélkezést folytató bírák személyére nem volt kihatással, s bár kétségtelen, hogy az átjárhatóságot nem szabályozta, de erre nem is volt szükség. Ugyanis a Kúria szabadalmi tanácsának bírái ezentúl kúriai bírók lehettek, akik értelemszerűen a hasonló jogvitákban ítélkező alsóbíróság bírái közül kerültek kinevezésre, azaz a Szabadalmi Bíróság bírái közül.

Mindezekből látható, hogy az 1927:XX. tc. értelmében csak a Szabadalmi Bíróság értelmezhető különbíróságként, ami azonban nem jelenti azt, hogy a fellebbvitel automatikusan betagozódna a rendes bírósági rendszerbe, hisz a fellebbvitel során továbbra is érvényesül az a sajátos tanácsi összetétel, amely eredetileg a Szabadalmi Felsőbíróságot jellemezte. A szervezeti fejlődés történeti ívében értékelve az 1927:XX. törvénycikket világossá válik, hogy szakított a kétszintű szabadalmi különbíróság elvével.[281] Ennek ellenére ez nem jelentett visszalépést a szervezeti fejlődésben, hisz olyan sajátos konstrukciót hozott létre, amelyben a Szabadalmi Bíróság valódi különbíróság, a fellebbvitelt pedig rendes bíróságként a Kúriának egy különbírósági jelleggel rendelkező tanácsa látta el. Ennek a megoldásnak azonban egy nagyon súlyos következménye volt. A kifejtettek fényében a törvény nem eredményezte a szabadalmi jogszolgáltatás minőségének romlását, de nem is javított azon. Vagyis a jogalkotó - valószínűleg szándékán kívül - meghúzta azt a határvonalat, amely megakadályozta a szabadalmi hatóságok további függetlenedését a rendes bírósági rendszertől, és egyúttal végérvényesen lezárta a polgári kori szervezeti fejlődést.

[280] MNL K 27 (1926.05.21.) 25R/36; MNL K 27 (1926.03.26.) 54R/67; MNL K 27 (1925.03.12.) 16R/110

[281] 1927-1949 között periodikusan visszatérő jelenség volt a Szabadalmi Felsőbíróság visszaállításának gondolata, amely azonban csak szakmai körökben és csak elméleti feltevésként jelentkezett. v.ö.: SCHUSTER RUDOLF 1934. 158-159.; LADOMÁRI SZMERTNIK ISTVÁN 1937. 81-83.

3.6. A BÍRÓI TANÁCS ÖSSZETÉTELE ÉS SZEREPE A KÜLÖNBÍRÓSÁGI JELLEG ELNYERÉSÉÉRT VÍVOTT „HARCBAN”

Más oldalról megközelítve a szervezeti fejlődést, azt látjuk, hogy a különbírósági jelleg elnyerésével párhuzamosan – a kifejtettek következményeként – növekedett a laikus műszaki elem súlya az igazságszolgáltatásban. Ennek oka az, hogy nem a bírónak, hanem magának a bírói tanácsnak kellett azzal a képességgel rendelkeznie, hogy az előttük fekvő ügyben felmerült műszaki kérdésben dönteni tudjon. Mindezekből adódóan az előbbi fejezetek alapján két alapvető megállapítást tehetünk. *Egyrészt* a szabadalmi hatóságok funkciójukat illetően engedélyezéssel és megadott szabadalommal összefüggő jogvita elbírálásával foglalkoznak. A két eset szorosan összefügg, az egyik a másik nélkül nem értelmezhető. Mindezek eredményeként a bíróság elé került ügyek tisztán műszaki, tisztán jogi, vagy vegyes jellegűek lehettek. A szabadalmi jogszolgáltatás során az első és a harmadik érvényesült, amelynek a szervezetben is kifejeződésre kellett jutnia. Így a műszaki és jogi tag egyidejű jelenléte mellett, az adott tanácsban megfigyelhető arányukat a hatáskör jellege fogja eldönteni.

Ebből adódóan engedélyezésnél, amely döntően műszaki jellegű, a műszaki elemnek kellett dominálnia, míg megadott szabadalommal összefüggő jogvita esetén a műszaki elem jelenléte mellett a jogászi elem túlsúlya kellett, hogy érvényesüljön.[282] Már most megállapíthatjuk, hogy ennek a következtetésnek a szabadalmi törvény eredetileg csak részben tudott megfelelni, hiszen a bírói osztály három jogi és két műszaki tagból álló tanácsban ítélkezett, tekintet nélkül arra, hogy fellebbviteli vagy elsőfokú hatóságként járt el. Márpedig ha az engedélyezés döntően műszaki kérdés körül forgott, akkor értelemszerűen az engedélyezés során megvalósuló fellebbvitel is ezen műszaki kérdésre irányult, azaz indokolatlan volt a tanácsi formáció megváltoztatása a bejelentési osztályéhoz képest. Továbbá a rendes bírósági szervezet tanácsi formációit alapul véve is azt tapasztaljuk, hogy a fellebbviteli tanácsokban a bírák száma mindig meghaladta az alsóbb fórumokon ítélkező tanácsok bírói létszámát.[283]

Másrészt a jogvita eldöntése bírói hatáskörbe kell, hogy tartozzon, ezért szabadalmi hatóságokat bíróságként kellett megszervezni, amely a műszaki elem

[282] JÁMBOR GYULA 1894/II. 139.

[283] Ha járásbíróság járt el elsőfokon, akkor a törvényszék, mint fellebbviteli fórum mindig három tagú tanácsban ítélkezett. Ha a törvényszék járt el elsőfokon három tagú tanácsban, akkor az ítélőtábla, mint másodfokú fórum mindig öttagú tanácsban ítélkezett. Továbbá a Kúria, mint felülvizsgálati bíróság

részvételének korlátját fogja jelenteni, hiszen végső soron a szabadalmi hatóságok mégiscsak bíróságok voltak.

Ahhoz, hogy a szabadalmi hatóságok ezen két következtetésnek meg tudjanak felelni, a műszaki tagok részvételét az adott fórum hatásköréhez kellett igazítani, amely a tanácsi formáció átszervezése által a műszaki elem részvételének növelését eredményezte.

Ez a tendencia, illetve az erre irányuló igény a XX. század kezdetétől folyamatosan jelen volt, és a szabadalmi törvénytervezetekben is nyomon követhető. Az 1905. évi tervezet az engedélyezési eljárást tisztán műszaki tagokból álló hármas tanács elé utalta volna.[284] A bejelentési osztály hatáskörébe tartozó, de nem az engedélyezéssel, hanem a megadott szabadalmakkal összefüggő adminisztratív ügyek eldöntésére három jogi végzettségű tagból álló tanácsot rendelt felállítani, míg a szerződéses elsőbbség elbírálására két jogi és egy műszaki tagból álló tanács ítélkezett volna. Mindezekből adódóan a tervezet tehát a bejelentési osztály hatáskörei alapján eltérő tanácsi formációkat rendelt felállítani, amelyek tovább bonyolították volna a hatóság szervezetét, és nyilvánvalóan a személyzeti állomány növelését vonták volna maguk után. Továbbá kétségtelen, hogy az engedélyezés döntően műszaki kérdés körül forgott, azonban a jogi képesítésű tagok teljes mellőzése összeegyeztethetetlennek bizonyult a bírósági jelleggel. Hasonló szervezeti túlburjánzást tapasztalunk a bírói osztály szabályozásánál is. Ugyanis a bírói osztály, mint fellebbviteli fórum tanácsi formációja az elsőfokhoz igazodott, míg elsőfokú hatáskörében három műszaki és két jogi tagból álló ötös tanácsban ítélkezett.[285] Az 1905. évi tervezet tehát az elsőfokú hatáskörök osztályozása alapján többféle összetételű tanácsokban gondolkodott, amelyek jelentős részben, s talán indokolatlanul növelték volna a műszaki tagok létszámát.

Az 1909. és 1916. évi tervezetek a korábbihoz képest konszolidáltabban, de mégis hatékonyságot szem előtt tartva próbálták a kérdést rendezni. A tervezetek érdeme, hogy felismerték a jogi képesítésű tagok kihagyhatatlanságát, tehát azt a tényt,

---

általában öttagú tanácsokban ítélkezett kivéve azokban az esetekben, amikor az ítélőtábla öttagú tanácsa által hozott ítéleteket vizsgálta felül, mert ekkor a Kúra is héttagú tanácsban járt el.

[284] KELEMEN MANÓ 1905. 115.; Továbbá érdemes megjegyezni, hogy a bejelentések tisztán műszaki tagokból álló tanácsokban történő elintézése az osztrák szabályozásban sem volt ismeretlen.

[285] A bírói osztály fellebbviteli formációja az elsőfokú fóruméhoz igazodott. Így ha a bejelentési osztály három műszaki tagból álló tanácsban ítélkezett, akkor a bírói osztály öt műszaki tagú tanácsban járt el. Ugyanígy a három jogásztagból álló tanács fellebbviteli fóruma öt jogászbíróból álló tanács lett volna, s azokban az ügyekben ahol az elsőfok két jogi és egy műszaki tagból álló tanácsot rendelt, ott a másodfok három jogi és két műszaki tagból álló tanácsot állított volna fel.

hogy legalább egy jogi végzettségű tagra a tanácsban mindenképp szükség van.[286] Ezen túl a koncepciók rávilágítottak arra is, hogy a műszaki kérdés körül forgó engedélyezései eljárásban a műszaki tagok arányának növelése az 1905. évi tervezetben foglalt széttagolt szervezet nélkül is megvalósíthatók. [287]Az 1916. évi tervezet valódi jelentőségét abban látom, hogy felismerte e bírói osztály fellebbviteli hatáskörében a műszaki kérdés dominanciáját, és ezt a tanácsi formációban úgy juttatta kifejezésre, hogy a szervezet bírósági jellege sem sérült.[288]

A fejezet elején megállapított két következtetést illetve a tervezetekben megfigyelhető tendenciát alapul véve, 1920-ra a tanácsok átalakítására vonatkozóan az alábbi megállapításokat tehetjük. *Egyrészt* az engedélyezési eljárás során a törvény eredeti koncepciójában megfigyelhető három tagú tanács[289], továbbá a bírói osztály, mint fellebbviteli fórum tanácsi formációja[290]azért nem bizonyult szerencsésnek, mert ezekben az esetekben a kérdések döntő többsége műszaki jellegűnek bizonyult. Ebből adódóan ha a két műszaki tag nem értett egyet, akkor annak a jogászbírónak kellett döntenie, aki a kérdéshez eredetileg sem értett.[291] Így a tanácsokat az engedélyezés során úgy kell megszervezni, hogy az ítélet alapjául szolgáló tényállás, azaz a műszaki kérdés eldöntésében, páratlan számú műszaki tagok vegyenek részt. *Másrészt* a társas bíráskodás fellebbviteli rendszerénél általánosan elfogadott szervezési elv a felettes tanácsok tagjainak számbeli többsége az alsófokhoz képest.[292] A rendes bírósági szervezetben ez három-, öt- illetve hétfős páratlan számú tanácsokban nyilvánult meg. Ezt az elvet a szabadalmi törvény automatikusan átvette, hiszen a három-, öt-, illetve hétfős tanácsok a bejelentési osztály - bírói osztály - Szabadalmi Tanács viszonylatában fennálltak, azonban a törvény nem vette figyelembe a tanácsok sajátos összetételét. Ugyanis ugyanúgy ahogy az engedélyezési eljárásban a szabadalmi pereknél is műszaki kérdés eldöntésében kellett állást foglalni, s az utóbbit az előbbitől csak az

[286] Ezzel a megállapítással a korabeli szakirodalom egy része nem értett egyet. v. ö.: BERNAUER ZSIGMOND 1917. 62.; KELEMEN MANÓ 1905. 164.; KÓSA ZSIGMOND 1917. 86.;
[287] BERNAUER ZSIGMOND 1917. 62.
[288] A tervezet értelmében ezekben az ügyekben a bírói osztály két jogi és három műszaki képesítésű tagokból álló tanácsban járt el. .v. ö.: LÉVY BÉLA 1916. 43.
[289] E tanács két műszaki és egy jogi végzettségű tagból állt.
[290] E tanács három jogi végzettségű és két műszaki tagból álló bíróból állt.
[291] Az, hogy a bírói tanácson belül a műszaki tagok milyen esetekben nem értettek egyet és, hogy ez mennyire volt gyakori pontos adataink nincsenek. Ugyanis a fennmaradt peranyagokból már csak a végleges döntést ismerhetjük meg, és különvélemény megfogalmazásának nem volt helye. Azonban, hogy a jelenség tényleg gyakori volt, arra következtethetünk azokból az ügyekből, amelyeknél a bírói osztály, mint másodfokú hatóság az elsőfokú ítéletet műszaki kérdés eldöntésének megváltoztatásával módosította. Ilyen döntés figyelhető meg: MNL K 603 1073. cs. L. 6175/1931
[292] v. ö. 291. lábjegyzet

különböztette meg, hogy a szabadalmi pereknél jogilag releváns egyéb kérdések is felmerültek. Ebből adódóan a szabadalmi perekben is számolni kellett azzal, hogy műszaki kérdésben a műszaki tagok nem értettek egyet. Márpedig a bírói osztály, mint elsőfokú bíróság tanácsában, illetve a Szabadalmi Tanács tanácsaiban is mindössze két műszaki tag szerepelt.[293] Így a fellebbviteli fórumok megszervezésénél nemcsak a tanácsok összességében kellett a fellebbviteli társasbíráskodás jellemzőjét érvényre juttatni, hanem mindegy kétszeresen értékelve azt, az adott tanácson belül is a műszaki tagok vonatkozásában.[294]

Mindez a tényleges szervezetre kivetítve az 1920:XXXV. tc. vonatkozásában azt jelentette, hogy engedélyezésnél, amely döntően műszaki jellegű, a műszaki elemnek kellett dominálnia, míg megadott szabadalommal összefüggő jogvita esetén a műszaki elem jelenléte mellett a jogászi elem túlsúlya kellett, hogy érvényesüljön. Ebből adódóan a bejelentési osztály elé kerülő engedélyezési eljárásban, mint „közigazgatási eljárásban" a műszaki elemnek kellett dominálnia, azaz egy jogász és két műszaki tagból álló tanács ítélkezett.[295] Ugyanez érvényesült az engedélyezéssel összefüggő fellebbvitel, azaz a bírói osztály, mint fellebbviteli fórum eljárásában, ahol két jogász és három műszaki tag ítélkezett.[296] Ugyanakkor a bírói osztály elsőfokú hatáskörénél (megsemmisítés, megállapítás, megvonás) azt tapasztaljuk, hogy szintén van műszaki kérdés, de az eljárás jellege döntően egy jogkérdés körül forog, azaz a jogászi elemnek kell dominálnia. Tekintettel arra, hogy a tényállás megállapítása során az elsőfokra különös hangsúly helyeződött, a törvény egy jogi és két műszaki tagból álló tanácsot rendelt felállítani. Ellenben ugyanez a formáció a bírói osztály fellebbviteli fórumára, azaz a Szabadalmi Felsőbíróságra már nem lehetett igaz, hiszen azon túl, hogy szükségtelen szervezeti megkettőződést jelentett volna, jelen esetben a jogi kérdés dominál, így a fellebbvitel már a tényállás változatlansága mellett jogkérdés körül forgott, azaz a Szabadalmi Felsőbíróság tanácsa három jogászból és két műszaki tagból állt.

Összességében értékelve az 1920:XXV. tc tanácsi összeállításra vonatkozó rendelkezéseit, azt tapasztaljuk, hogy az általunk felállított elveknek majdnem teljes mértékben megfelelt. Általánosságban érvényre juttatta a fellebbviteli

[293] A bírói osztály, mint elsőfokú bíróság ötös tanácsban járt el, amely három jogi és két műszaki tagból állt, míg a Szabadalmi Tanács öt jogi végzettségű és két műszaki képesítésű tagból álló hetes tanácsban járt el.
[294] TÖRÖK LÁSZLÓ 1913. 104-105.
[295] 1920:XXXV. tc. 5. §

társasbírsáskodás elvét és a tanácsokon belül a műszaki tagok páratlan számát. Ez utóbbi alól csak a bírói osztály elsőfokú hatáskörénél látunk kivételt, ahol két műszaki tag szerepelt. Álláspontom szerint ez nem jogalkotói következetlenség, hanem sokkal inkább a gyakorlati élethez való alkalmazkodás. Ugyanis, ha a jogalkotó az első ránézésre szimpatikusabbnak tűnő – a bírói osztály fellebbviteli összeállításánál megfigyelhető - ötös tanácsi összetételt alkalmazta volna, akkor ennek logikus következménye a Szabadalmi Felsőbíróság hetes összetételű tanácsa. Márpedig 1920-ra nyilvánvalóvá vált, hogy a Szabadalmi Felsőbíróság hetes tanácsi összetételét sem a gyakorlati élet sem pedig fiskális szempontok nem indokolták. Bár Lévy Béla álláspontja szerint a nagyobb tanács nagyobb biztonságot jelent, azonban a tanácsi létszámnövekedésnek hatékonysági korlátai is voltak.[297] Nem véletlen tehát, hogy hetes tanáccsal a Kúrián belül is csak kivételes esetekben találkoztunk.[298] Ebből adódóan a Szabadalmi Felsőbíróság öttagú tanácsa – amely három jogi képesítésű és két műszaki tagból állt – nem felelt meg a fentebb említett követelményeknek, amelynek oka azonban bírói kar indokolatlan szaporításának megakadályozása. Ezzel ellentétes álláspontot képviselt Lévy Béla mellett Fenyő Henrik is.[299] A fentebb említett fiskális ok mellett álláspontjuk az alábbi érvek miatt vitatható.

Egyrészt a Szabadalmi Bíróság elé szabadalmi perek kerültek, ahol a műszaki kérdés mellett a jogkérdés dominált, így szükséges a jogi végzettségűek túlsúlya. *Másrészt* a fellebbvitel általános szabályai szerint a másodfokú ítélkezésben az elsőfok által megállapított tényállást kell alapul venni, s új bizonyításnak, ahol műszaki kérdés felmerülhetne, csak kivételesen van helye. *Harmadrészt* ha az elsőfokra megállapított tanácsi formáció arányát alkalmazta volna a jogalkotó a Szabadalmi Felsőbíróságra, akkor a kifejtettek miatt az ítélkezés súlypontja a másodfokra tevődött volna, amely az elsőfok tevékenységét tehette volna súlytalanná.

A tanácsok átalakítására irányuló tendencia kapcsán két további érdekességet is észre kell vennünk. A szabadalmi törvényünk eredetileg a hivatal elnöki pozícióját jogi végzettséghez kötötte.[300] A műszaki tagok térnyerésének növekedésével párhuzamosan felmerült az elnöki poszt betöltésének újraértelmezése, amely eltörölte

[296] U.o.
[297] LÉVY BÉLA 1916. 38.; Beck Hugó ezt már az 1916. évi tervezet kapcsán is kiemelte. v.ö.: BECK HUGÓ 1916. 437.
[298] 1881:LIX. tc. 3.§-a értelmében a Kúria csak akkor jár el héttagú tanácsban, ha ítélőtáblai illetékesség-összeütközésről vagy ítélőtábla öttagú tanácsa által hozott határozatról kellett dönteni.
[299] FENYŐ HENRIK 1914. 110.
[300] 1895:XXXVII. tc. 27. §

volna a jogi végzettséghez kötést.[301] E folyamat tetőzése már az 1916-os tervezetben is megfigyelhető, amely a Hivatal elnöki pozíciójának betöltéséhez nem kívánt volna jogi végzettséget,[302] hanem elegendőnek tartotta volna a műszaki képesítést is.[303] Kétségtelen, hogy a Hivatal adminisztratív hatásköréből adódóan döntően műszaki kérdésekkel foglalkozott, de nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a Hivatal járt el elsőfokon a megadott szabadalmakkal összefüggő jogvitákban is. Lényegében ez biztosította a Hivatal igazságszolgáltatási jellegét, amelyből adódóan, mint bíróságot mindenképp jogi végzettséggel rendelkező személynek kell irányítania.[304] Sokkal megnyugtatóbb és elfogadhatóbb lett volna az az elképzelés, amely szerint a Hivatal elnöke jogász végzettségű, míg a két alelnök közül az egyik jogi a másik pedig műszaki képesítéssel rendelkezett volna.[305]

Mindezek ellenére a műszaki képesítésű tagok teljes egyenjogúsítására az 1920. évi reform alkalmával sor került, hiszen ettől kezdve a jogi végzettség mellett műszaki képesítéssel is betölthető volt az elnöki pozíció.[306]Ennek következtében a tárgyalt korszakban Pompéry Elemér[307] és Schilling Zoltán[308] személyében gyakorlatilag csak nem jogi végzettségű elnökökkel találkozunk.

A másik érdekesség a tanácsi összetétel átalakítása során a képesítési követelmények újraértelmezése. A jogászbírói képesítés kritériumai adottak voltak, így azokon csak szigorítani lehetett. Szabadalmi törvényünk eredetileg csak a szakvizsgához kötelező gyakorlati időt írta elő, s e tekintetben a tervezetek sem tartalmaztak változtatást. A szakirodalom azonban azon az álláspontón volt, hogy szabadalmi bírává csak valamely komoly gyakorlati tapasztalattal rendelkező személy legyen kinevezhető.[309] Bár e törekvés jogszabályi testet soha nem öltött, s az 1920. évi reform is csak az elnök számára írt elő kötelező gyakorlati időt,[310] a valóságban mégis érvényesült. Áttekintve a szabadalmi bírói kinevezéseket, azt tapasztaljuk, hogy szinte

[301] BERNAUER ZSIGMOND 1917. 161.; KINCSES ISTVÁN 1975/IV. 17.
[302] Magából a tervezet indokolásából is kitűnik, hogy ebben a kérdésben a német szabadalmi törvényt vette alapul. A tervezet azonban hallgat arról a tényről, hogy Németországban bár lehetőség lett volna rá, de 1877-1916 között egyetlen műszaki képesítésű elnöke sem volt a német Szabadalmi Hivatalnak.
[303] FENYŐ HENRIK 1914. 139.
[304] KÓSA ZSIGMOND 1917. 85-86.
[305] Ezt a megoldást vette alapul az osztrák szabályozás is. v.ö.: LÉVY BÉLA 1916. 32.
[306] 1920:XXXV. tc. 4. §
[307] 1922-1928 között a Szabadalmi Bíróság elnöke, aki a budapesti műegyetemen (had)mérnöki oklevelet szerzett.
[308] 1928-1942 között a Szabadalmi Bíróság elnöke, aki a budapesti műegyetemen gépészmérnöki oklevelet szerzett, majd elektrotechnikai tanulmányokat végezett a zürichi polytechnikumban.
[309] LÉVY BÉLA 1916. 33.

valamennyi jogászbíró a szakvizsga letételét követően gyakorlati jártasság után került csak kinevezésre.[311] A jogi végzettségű bírák mellett a műszaki tagokkal szemben budapesti műegyetemi végzettség volt előírva, amely kapcsán már az 1916. évi tervezet is változtatást eszközölt. A tervezet szerint az említett oklevél gazdasági, erdészeti vagy bányászati akadémiai oklevéllel is hellyettesíthető lett volna,[312] sőt Kósa Zsigmond egyenesen a felsőfokú végzettségtől is eltekintett volna. Álláspontja szerint a műszaki tagok kiválasztásánál eddig sem a műegyetemi végzettség, hanem sokkal inkább a gyakorlati jártasság volt a meghatározó, így sokkal inkább arra kellene a hangsúlyt fektetni.[313] Hasonlóan a jogi képesítéshez ez a meglátás sem került tényleges szabályozásra, azonban itt is észre kell vennünk, hogy ennek ellenére egyetlen olyan műszaki taggal sem találkozunk a tárgyalt korszakban, aki a mérnöki oklevél mellett legalább néhány év komoly gyakorlattal ne rendelkezett volna.

Összességében megállapíthatjuk, hogy a különbírósági jelleg kialakítása során a szabadalmi hatóságok tanácsi formációja is új értelmezést nyert, amely *egyrészt* a műszaki tagok térhódításával, *másrészt* a tanácsi összetétel hatáskörökhöz való igazításában nyilvánult meg.

---

[310] 1920:XXXV. tc. 4. §-a értelmében „*Elnökké csak az nevezhető ki, aki a szabadalmi vagy a rendes bíróságnál bírói minőségben legalább öt évet a bírói státus II. fizetési csoportjában töltött.*"

[311] A teljesség igénye nélkül: Kósa Zsigmond szabadalmi bírói kinevezéséig 1882-1896 között alügyészi, ügyészi majd Igazságügy Minisztériumi gyakorlattal is rendelkezett. Pálos Géza a szakvizsga letételét követően a Kereskedelemügyi Minisztériumban dolgozott kinevezéséig. Krasznay Mihály négyéves járásbírósági praxis után került a szabadalmi bírósághoz.

[312] LÉVY BÉLA 1916. 33.

[313] KÓSA ZSIGMOND 1917. 85. Itt érdemes megjegyezni, hogy a német szabadalmi törvény 13. §-a sem felsőfokú végzettséghez, hanem sokkal inkább kimagasló műszaki jártassághoz kötötte a tagok kiválasztását. v.ö.: KLOSTERMAN, RUDOLF 1877. 282.

4. A SZABADALMI OLTALOM JELLEGE, ELNYERÉSÉNEK KRITÉRIUMAI

A korábbi fejezetekben részleteztük, hogy a kizárólagosságot biztosító oltalmi elképzelések már a XV. századtól kezdve jelen voltak, azonban azt is megállapítottuk, hogy azon privilégiumok nem azonosíthatóak a modern szabadalmi oltalommal. A modern oltalmi rendszer ugyanis objektív feltételek nyugvó alanyi jog, amely diszkrécionalitást nem tűrt. A királyi kegyből alanyi joggá válásnak nemcsak a szervezetrendszer fejlődése szempontjából volt jelentősége, hanem az egész oltalmi rendszer elvi és dogmatikai alapjai is e folyamat keretében nyertek új értelmezést.

A szellemi alkotásokat övező oltalmak nem privilégiumként való értelmezése összefügg a tulajdonjogról alkotott elképzelések változásával. Bár ennek a jogfilozófiai háttere bizonyos esetekben már a XVIII. században kimutatható volt, érdemi áttörést csak a következő évszázad hozott.[314] A szellemi alkotásokra vonatkozó oltalmak elméleti igazolása márcsak azért is összefügg a tulajdonjog értelmezésével, mert első ránézésre is nyilvánvaló, hogy mind a két intézmény központi eleme a jogosultat megillető kizárólagosság abszolút szerkezetű jogviszonyban történő megnyilvánulása.

Mindezek alapján nem meglepő, hogy a szellemi alkotások oltalmát a XVIII. század végén és XIX. század elején tulajdonjogként fogták fel. Ezen felfogás az angol, amerikai és francia társadalomfilozófiában gyökeredzett, amelynek első tényleges megnyilvánulása az 1791. évi francia szabadalmi törvény volt.[315] A francia felfogás értelmében a feltaláló joga találmányának kizárólagos hasznosítására a természet rendjében gyökeredzett, amelynek nyomatékosítására a törvény egyenesen a *„propriété”,* azaz tulajdon kifejezést alkalmazta.[316] Mindezekből következik, hogy a tulajdoni elmélet a szellemi alkotások jogosultját tulajdonosnak tekintette, így azt a tulajdonosi jogok illették meg. A tulajdoni elmélet bírálata két gondolatkör köré csoportosítható. *Egyrészt* az elképzelés nem tett különbséget a tulajdonjog tárgyát képző dolog és a szellemi alkotás között. *Másrészt* a koncepció csupán a szellemi alkotásokhoz fűződő vagyoni érdek kifejezésére lehetett alkalmas. Maga a tulajdoni elmélet a XIX. század második felére fokozatosan meghaladottá vált, hatása azonban a mai napig érzékelhető. Az angolszász és francia felfogásban gyökeredző elképzelés Németországban is megjelent, amelynek következménye az „*intellectual property”* és

[314] Itt elsősorban Blackstone munkásságára, tulajdoni értelmezésére gondolok. v.ö.: JAKAB ÉVA 2012. 86-93.
[315] v.ö.: 1.1. fejezet

„geistiges Eigentum” kifejezések megszületése. Így az elmélet jelentőségét *egyrészt* abban látom, hogy rávilágított a szellemi alkotások tulajdonként való felfoghatatlanságára, *másrészt* univerzális jelleggel megteremtette a nemzetállami szóhasználatokban a szellemi tulajdon kifejezést.[317]

A tulajdoni elmélet tehát teljes mértékben figyelmen kívül hagyta a feltaláló individumát, és kizárólag a vagyoni jelleget hangsúlyozta. Ennek ellentételezésére, és a vagyoni jelleg helyett a feltaláló személyiségére helyeződött a hangsúly *Otto von Gierke* által megfogalmazott személyiségi elméletben. Az elmélet a természetjogias, részben kantiánus filozófiára épülő, személyiséghez fűződő jogként értelmezte az oltalmat.[318] Ugyanúgy, ahogy a tisztán vagyoni jelleget hangsúlyozó tulajdoni elmélet, a tisztán személyiségi oldalt hangsúlyozó személyiségi elmélet sem lehetett alkalmas a szellemi alkotások oltalmi jellegének alátámasztására.[319]Ennek oka az volt, hogy Gierke elmélete figyelmen kívül hagyta a szellemi alkotások társadalmi rendeltetését, ugyanakkor nyilvánvaló vált, hogy a személyiségi oldal többé nem hanyagolható a szellemi alkotások oltalma köréből.

Az eddig említett elméletekhez képest, amelyek a vagyoni és személyiségi oldal szembeállítására törekedtek, szemléletbenileg különbözött *Josef Kohel* immateriális javak elmélete. Az elmélet a szellemi alkotások tulajdonként való felfoghatatlanságából indul ki, amelynek oka a tulajdon tárgyának pandektista felfogású *„res corporalis”*-ként való értelmezése. Ebben a megközelítésben dolog csak testi dolog lehet, márpedig nyilvánvaló, hogy a szellemi alkotások ilyen testiséggel nem bírnak, így azok tulajdonjog tárgyai sem lehetnek. Továbbá észre kell vennünk, hogy a szellemi alkotások keletkezésük és felhasználásuk tekintetében is különböznek a fizikai, testi dolgoktól, s így védelmükre a tulajdonjog eleve nem is lehet alkalmas.[320] A szellemi alkotásoknak e sajátosságát Kohler nem dologként, hanem eszmei javakként fogta fel, s magát az oltalmat eszmei javakon fennálló jogként definiálta.[321] Ezzel tulajdonképpen Kohler a szellemi alkotásokon fennálló oltalmat a vagyonjog egy külön kategóriájaként kezelte, utalva arra, hogy azokhoz bizonyos személyiségi jogok is kapcsolódnak.

---

[316] KÓSA ZSIGMOND 1914. 63.; RÖHRICH, WILHELM 1863. 3.

[317] Bár a 19. század második felétől egyre elfogadottabbá vált, hogy a szellemi alkotások oltalma nem fogható fel tulajdonként, mégis a mai napig a szellemi tulajdon kifejezést használjuk. Erre a legszembetűnőbb bizonyíték a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatalának megnevezése. A szellemi tulajdon kifejezés értelmezéséről lásd bővebben: MOLNÁR ISTVÁN 2008. 11-12.;

[318] A német jogfilozófia személyiségi jogok kialakulására gyakorolt hatásáról lásd bővebben: JAKAB ÉVA 2012. 63-67.

[319] LONTAI ENDRE-FALUDI GÁBOR-GYERGYÁNFY PÉTER-VÉKÁS GUSZTÁV 2006. 22.

[320] TATTAY LEVENTE 2003. 27.

Az immateriális javak elméletét gondolta tovább *Alexander Elster*, aki a szellemi javak feletti versenyjogi funkciót hangsúlyozta. Álláspontja szerint a szellemi alkotások ipari-és kereskedelmi felhasználás által válnak mindenki számára elérhetővé, amely lényegében a piacon történik. Ebből adódóan piaci közegben, a versenytársakkal szemben nyújtott védelem fogja a szellemi alkotások valódi védelmét ellátni. Ezen elmélet további érdekessége, hogy a védelem az alkotót csak piaci közegben és csak versenyhelyzetben illette meg, azaz a piacra lépést megelőzően az alkotót megillető személyiségi jogok a piacralépés ténye által vagyonjogivá alakulnak. Tattay Levente az elmélet ezen mozzanatát úgy határozta meg, „*hogy a szellemi alkotásokra vonatkozó alanyi jogot a verseny emeli az érzékelhetőség és ténylegesség szintjére."*[322] Ebből a megállapításból azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a versenyelmélet is a szellemi alkotások vagyoni jellegét hangsúlyozza, s a tulajdonjogi jelleggel való azonosulás elől menekülve egy hasonló csapdába esett. Ugyanis észre kell vennünk, hogy ha a versenyelméletet a maga egészében elfogadnánk, akkor a szellemi alkotásokra vonatkozó szabályozás a versenyjog egyik elemeként, s kizárólag annak alárendelve létezne.

A versenyelmélet mellett említést kell tennünk *Eugen Ulmer* kombinációs elméletéről, amely a vagyoni és személyiségi jogok szétválaszthatatlanságát hangsúlyozta.[323] Az elmélet középpontjában a mára már közismertté vált „fa hasonlat" állt, amely értelmében az oltalmat a fa törzséhez hasonlította, amelynek gyökerei az alkotó különböző érdekeit, míg ágai az eltérő részjogosítványokat jelentették. A „fa hasonlatban" kifejezésre jutó vagyoni és személyiségi jelleg egységes és oszthatatlan volta azonban megint csak a szellemi alkotások rendeltetésével összeférhetetlen, ugyanis azok a tényleges felhasználás által vállnak mindenki számára elérhetővé. Márpedig a személyiségi jogok forgalomképtelenek, s a jogok egységessége miatt ez a vagyoni jogosítványokra is kihatna, amely alapvető rendeltetésétől fosztaná meg a szellemi alkotásokat.

Mindezekből adódóan a tárgyalt korszak végére a szellemi alkotásokra vonatkozó különféle elméletekből két megállapítást tehetünk. *Egyrészt* a szellemi alkotások oltalma a tulajdonjoghoz hasonló kizárólagosságot jelent, azonban a tulajdonjogtól – márcsak annak tárgya miatt is – meg kell különböztetnük. A szellemi

[321] KOHLER, JOSEF 1900. 55-58.
[322] TATTAY LEVENTE 2003. 25.
[323] LONTAI ENDRE-FALUDI GÁBOR-GYERGYÁNFY PÉTER-VÉKÁS GUSZTÁV 2006. 23.

alkotások oltalmának tulajdonjoghoz való szoros kötődése, s ugyanakkor az attól való mesterséges elhatárolása legelfogadhatóbb módon az immateriális javak elméletében figyelhető meg. *Másrészt* a szellemi alkotások oltalma során a személyiségi jogi jelleg nem hagyható figyelmen kívül, azt az oltalomban mindenképp kifejezésre kell juttatni. Ezen két megállapítás akár arra is vezethetne minket, hogy az ismertetett elméleteket nem egymással szembe állítsuk, hanem egymás mellett, mintegy egymással kiegészítve értelmezzük azokat. E minden tekintetben kielégítőnek tűnő megoldás azonban nem lenne tekintettel a XIX-XX. századi realitásokra, amelyben elmélettől függetlenül a vagyoni jelleg dominanciája jelentkezik.

A továbbiakban a vázolt fejlődési tendencia hazai vonatkozásit kívánom ismertetni, elfogadva a gyakorlati életből eredő azon sajátosságot, amely a vagyoni jelleget helyezi előtérbe.

Eddig a szellemi alkotásokra vonatkozó oltalomról általánosságban tettünk említést, amelynek oka, hogy az egyes részterületekre vonatkozó szabályozás nagyjából párhuzamosan volt megfigyelhető. E tekintetben hazánk a XIX. század elején máris kivételnek számított, ugyanis a szerzői jogi oltalomra vonatkozó törvényt 1844-ben az Országgyűlés elfogadta, s érvényességének csak az uralkodói szentesítés hiánya szabott gátat. Ezzel ellentétben a szabadalmi jogra vonatkozó szabályozás jóval töredékesebb és visszamaradottabb volt, amelyet az 1843. évi törvényjavaslat próbált volna áttörni.[324]A szerzői jogi törvényt sem tartalmában sem pedig a jogalkotási előrehaladottságában el nem érő szabadalmi javaslat híven tükrözi Magyarország, illetve a Korona szellemi alkotásokhoz való viszonyát. Az oltalom jellegére vonatkozó előrelépés a neoabszolutizmusban bevezetett Osztrák Polgári Törvénykönyv, − a továbbiakban Optk − illetve annak bizonyos rendelkezéseit adaptáló Ideiglenes Törvénykezési Szabályokban – továbbiakban ITSZ − figyelhető meg.[325] Az ITSZ 23. §-a értelmében *„végre kijelentetik, hogy az ész szüleményei is oly tulajdont képeznek, amely a törvény ótalma alatt áll."* Ebből adódóan a szerzői jogot az ITSZ szellemi tulajdonként fogta fel. [326] Azonban mindez sokkal inkább tekinthető az *„intellectual property"* és a *„geistiges Eigentum"* kifejezésekhez hasonló szófordulatnak, mivel a klasszikus tulajdoni elméletet a magyar civilisztika teljes terjedelmében soha nem fogadta el.[327] A

[324] v.ö: 1.2.2. fejezet
[325] A XIX. századi magyar magánjogi kodifikáció alapjairól lásd bővebben HOMOKI-NAGY MÁRIA 2004. 3-10.
[326] SUHAJDA JÁNOS 1874. 103.; WENCZEL GUSZTÁV 1863. 687.
[327] LONTAI ENDRE-FALUDI GÁBOR-GYERGYÁNFY PÉTER-VÉKÁS GUSZTÁV 2006. 21.

neoabszolutizmusból örökölt 1852. évi pátens sem tulajdonjogról, hanem „kizáró szabadalomról", azaz kizárólagos jogról tett említést. Az első szabadalmi törvényünk is kerüli a tulajdon kifejezés használatát és teljesen véletlenül, csak egyetlen egy helyen tesz róla említést. A törvény 10. §-a a „szabadalom tulajdonosa" fordulatot használja, amely alatt azonban a szabadalom jogosultját kellett érteni.

A német dogmatikához hasonlóan a magyar jogi irodalom sem tudott szabadulni a pandektista tulajdonjogi felfogás béklyójától. A magyar magánjogászok is egyet értettek abban, hogy a tulajdonjog tárgya csak testi dolog lehetett.[328] Ez a szemlélet figyelhető meg az Mtj. 433. §-ban is, amely csak testi tárgyakat jelölt meg dolgoknak, azaz tulajdonjog tárgyának. Mivel egy eszme, idea, ötlet vagy báramely szellemi alkotás önnön magában nem testi, s dolognak nem minősült, Szladits Károly, Kolosváry Bálint és Tóth Lajos még a dologi jog köréből is száműzte az intézményt.[329] Szladits értelmezésében azok az elméletek, amelyek a szellemi alkotások feletti uralmat dologi jogként kezelték, a *„lehető legrosszabb dogmatikai tévedésnek"* minősültek.[330] Mindezekből következik, hogy a XX. század egyik legnagyobb magánjogásza nemcsak a tulajdoni elméletet, hanem általában a dologi jog talaján álló elméleteket is elutasította, ideértve Kohler immateriális javak elméletét is. Szladits álláspontja szerint Kohler sajátos kategóriája *„mesterkélt fogalom",* amelynek létjogosultságát az a tény, hogy a szellemi alkotások oltalma a tulajdonjoghoz hasonló kizárólagosságot takar, nem indokolja.[331]

Mindezekből következik, hogy a XIX-XX.. századi magyar magánjogi gondolkodás nem használta ki az Optk által felkínált „testetlen dolog" lehetőségét.[332] Ugyanis az osztrák szabályozás 311.§-a értelmében *„minden testi és testetlen dolog, amelyek a jogi forgalom tárgyai, birtokba vehetők."* Ebből adódóan mind testi mind testetlen dolog lehetett az Optk. értelmében tulajdon tárgya.[333] Kétségtelen az is, hogy a tulajdoni elmélet tökéletlensége miatt mindez nem lehetett volna gyógyír, de megalapozhatta volna a dolog fogalmának kiterjesztő értelmezését. Ehhez képest azonban pont az ellenkezőjét látjuk megvalósulni a XX. század elejére. Szladits határozottan különbséget tett a dolgokon fennálló abszolút jogok, és olyan jogok között,

[328] KOLOSVÁRY BÁLINT 1930. 158.; SZÁSZY-SCHWARZ GUSZTÁV 1911. 366.; VADÁSZ LAJOS 1933., 2. ZLINSZKY IMRE 1902. 161.;
[329] KOLOSVÁRY BÁLINT 1930. 158.; SZLADITS KÁROLY 1942. 9.; TÓTH LAJOS 1930. 87.
[330] SZLADITS KÁROLY 1942. 9.
[331] SZLADITS KÁROLY 1942. 9.
[332] Az Optk hazai magánjogra gyakorolt hatását lásd bővebben: HOMOKI-NAGY MÁRIA 2007. 16-23.
[333] WENCZEL GUSZTÁV 1854. 303.

amelyek bizonyos személy érdekeit vagy szellemi alkotást részesítenek mindenki mással szemben abszolút védelemben. Ezzel Szladits az eszmei javakon fennálló jogokat egy átmeneti kategóriaként kezelte a személyiségi jogok és a dologra irányuló tulajdonjog között.[334]

Bár ez az elképzelés első ránézésre igazolható, azonban a XX. század magánjogi gondolkodásában közel sem támadhatatlan. *Egyrészt* ugyanis az Mtj. az adásvételre vonatkozó rendelkezései önmagukban lehetővé tették a tulajdonjog tárgyának szigorú értelmezésétől való elrugaszkodás lehetőségét.[335] Ebből adódóan Lányi Bertalan már 1903-ban megjegyezte, hogy a *„gyakorlati szükség folyománya, hogy a műértelemben vett tulajdon mellett a tulajdonnak bizonyos különszerű alakjai képződjenek. Ilyennek minősül a találmányi szabadalom tulajdona."*[336]

Másrészt a gyakorlati élet is a tulajdonhoz hasonló, egyfajta „dologias jogként" kezelte a jelenséget. Már a vagyoni és személyiségi elem érvényesítésére vonatkozó normaanyagból is szembetűnik a vagyoni jelleg dominanciája. Kétségtelen, hogy a két elemet egyszerre és egy térben kell értelmezni, amelynek oka a szellemi alkotások oltalmának valódi célja. E cél pedig nem más, mint az ipar fejlesztése a feltalálói tevékenység serkentése által.[337] Ez utóbbi elem a kizárólagosságon kívül abban is megnyilvánult, hogy a szabadalmazás után a társadalom egésze számára legyen nyilvánvaló, hogy az adott találmány kinek az eszmei szüleménye. Ezt az igényt fejezte ki a feltalálói minőség elismerése és védelme iránti igény. Ez az igény az, amely abból a sajátos kapcsolatból adódott, amely a feltaláló és találmánya között figyelhető meg, s amely kapcsolat semmilyen dologi jogosítvánnyal nem írható le. Maga a szabadalmi törvényünk rögzítette ezt az igényt, azzal, hogy az oltalom a feltalálót vagy annak jogutódját illette meg, ezt az igényt a szabadalmi lajstromba is fel kellett vezetni.[338] Érdekes módon azonban ehhez az igényhez kapcsolódó jogvédelem döntően a szabadalmi jog körén kívül, az általános magánjog körében, a személyiségvédelem kapcsán volt megfigyelhető. A személyiségi jogvédelem döntően objektív szankciókat alkalmazott, amelyek: a jogsértés abbahagyására kötelezés, további jogsértéstől való eltiltás és az ítélet közzététele. Azonban a XIX. század végétől kezdődően egyre

[334] SZLADITS KÁROLY 1933. 362.
[335] Az Mtj. 1353. §-a értelmében: *„Vételi szerződésénél fogva az eladó köteles az eladott dolgot a vevő tulajdonába bocsátani és neki átadni, az eladott jogot pedig a vevőre átruházni, és ha e jog dolog birtoklására jogosít, a dolgot neki átadni."*
[336] LÁNYI BERTALAN 1903. 34.
[337] DEUTSCH IZIDÓR 1894/I. 10.
[338] 1895:37. tc. 5. §; 41. § (2) bekezdés

erőteljesebb volt az az igény, hogy a személyiségi jogsértésből eredő vagyoni és nem vagyoni kár, kártérítés címén követelhető legyen. Hazai magánjogunk e lehetőséget a neoabszolutizmus korától magában hordozta, hiszen az Optk. 1293. §-a kár alatt a sértett személyében − ideértve az eszmei javakat is − bekövetkezett kárt is értette, amelynél fogva, ha a károkozás szándékos vagy súlyosan gondatlan volt, akkor pénzbeli jóvátételt is lehetett igényelni.[339] Lényegében a XX. század első harmadára a személyhez fűződő jogok védelmének szubjektív eszközeként a nem vagyoni kártérítés intézménye szolgált, amely a Mtj 107-108. §§-aiban önálló szabályozást is nyert.[340]

Ebben a megközelítésben tehát az oltalom részét képző személyiségi jelleg egyértelmű távolodást mutat a dologi jogi alapú felfogásoktól. Azonban nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a gyakorlati életben a feltalálót megillető személyiségi jogok védelmére ritkán került sor. Ennek oka meglátásom szerint nem a személyiségi elem védelemre méltatlan voltában, vagy az intézmények alkalmatlanságában keresendő, hanem egyszerűen abban, hogy ritkán került rá sor. Egy találmány valódi rendeltetése ugyanis felhasználása, a nagyközönség számára hozzáférhetővé tételében nyilvánult meg. Ennek a folyamatnak szerves része volt a feltalálói minőség elismeréséből fakadó „dicsőség", azonban a reflektorfény mindig is a vagyoni elemre fókuszált. Megvizsgálva a rendelkezésre álló peranyagot nyilvánvalóvá vált, hogy az alkalmazotti találmányok problematikáját leszámítva a bíróság elé rendre vagyonjogi minőségben érkeztek jogviták, amely az ítélkezési gyakorlatot és az erre reagáló szakirodalmat is arra késztette, hogy az oltalom vagyoni oldalával foglalkozzon.

Az oltalom vagyoni jellege egy abszolút szerkezetű jogviszonyban nyilvánult meg, amely kizárólagos jogot biztosított az iparszerű készítésre, forgalomba hozatalra, továbbá a szabadalmi jog fölötti rendelkezésre.[341] Szabadalmi törvényünk kifejezetten az átruházás és a használati engedély adásának jogát nevesítette.[342] Ugyanakkor Hoff György helyesen állapította meg, hogy *„a szabadalom feletti szabad rendelkezés lehetősége nem a szabadalmi jogban foglalt külön jogosítvány, hanem az egész*

[339] SZLADITS KÁROLY 1908., 85.
[340] A személyiségi jogvédelem esetkörén túl egyéb magánjogi tárgyú törvények is védték, még ha csak közvetve is a feltalálói minőséget. Fontos hangsúlyozni, hogy a szabadalmi jog által biztosított jogvédelem csak a bejelentést követően, illetve már megadott szabadalom esetén volt elérhető. Ebből adódóan a bejelentést megelőzően a feltalálói minőség a szabadalmi törvény által védelemben nem volt részesíthető, azonban a találmány titokban tartásához fűződő feltalálói érdek oltalmazható volt. Ez tulajdonképpen nem is a feltaláláshoz, hanem a találmány titkának ismeretéhez fűződött, amely a tisztességtelen versenyről szóló 1923. évi V. tc. (továbbiakban Tvt.) rendszerében bírt relevanciával. v.ö.: KUNCZ ÖDÖN-BALÁS P. ELEMÉR 1924.
[341] TÚRY SÁNDOR 1911., 270.
[342] 1895:XXXVII. tc. 10. § (2) bekezdés

jogrendszerünk alapfeltételéül szolgáló és minden személyhez nem kötött vagyonjog tekintetében érvényesülő szabad rendelkezési elv folyománya."[343] Ebből adódóan tehát az oltalomban megnyilvánuló kizárólagosságot nemcsak a magánjog egyéb szabályaival összhangban, hanem egyenesen azokkal együtt kell értelmezni. *Almási Antal* ebből azt a következtetést vonta le, hogy *„eltérő forráshely hiányában a szellemi termékekre a dologbeli jogosultságokra vonatkozó szabályok az irányadóak."*[344] S valójában mi is azt tapasztaljuk, még ha dogmatikailag nem helyes is, hogy a jogalkalmazásban a szabadalmi oltalommal kapcsolatban felmerült elvi kérdések eldöntésekor a jogalkalmazó rendre a dologi jogosultságokra vonatkozó szabályokat használta analógiaként, amelynek folytán önkéntelenül is egy dologi jogosultsághoz hasonló azaz, „dologias jogként" is tekintünk a szabadalmi oltalomra.

Összegezve tehát megállapíthatjuk, hogy a tárgyalt korszakban a szellemi alkotások személyiségi jogoknak, és még ha kimondatlanul is, testetlen dolgoknak, vagy Szladits fogalomhasználatával eszmei javakon való jogoknak is tárgyai lehettek, amelyek közül mindig az domborodott ki, amelyiket sérelem ért. Ugyanakkor azt is látni kell, hogy míg a személyiségi oldal stabil elméleti lábakon állt, addig a vagyoni oldal a dolog fogalmának szűk értelmezése miatt, egy erőltetett de szükségszerű tulajdonjogi analógiával volt jellemezhető. A szellemi alkotások vagyonjogi eleme ugyanis egy kettős megszorítással jellemezhető abszolút szerkezetű kizárólagosságban nyilvánult meg. E kettős megszorítás határozottan megkülönböztette a tulajdonjogtól, ugyanis az oltalom határozott időtartamra szólt, és a feltalálót csak díjfizetés illetve gyakrolatbavételi kötelezettség mellett illette meg.[345]

[343] HOFF GYÖRGY 1939., 214.
[344] ALMÁSI ANTAL 1928. 80.
[345] MNL K 603 1083. cs. L. 6541/1933; 1083. cs. L. 6546/1934

4. 1. A TALÁLMÁNY JOGI FOGALMÁNAK ÉRTELMEZÉSI KERETE.

A törvény 1. §-a értelmében szabadalmi oltalom tárgya a találmány, feltéve ha újszerű és iparilag értékesíthető. E két alapvető feltételnek a bejelentés időpontjában kellett fennállnia, és a találmányra kellett irányulnia. Ez azonban felveti a találmány fogalmának tisztázását, hisz az újszerűség és az ipari értékesíthetőség aligha ítélhető meg anélkül, hogy tudnánk, pontosan mire is irányul. A fogalmi alapvetés nem pusztán dogmatikai érdekesség, mert olyan kulcsfontosságú kérdések, mint a feltalálás-felfedezés elhatárolása, eljárások, vegyi anyagok, műveletek szabadalmazhatósága mind erre vezethető vissza. A törvény a találmány fogalmát nem határozta meg, hisz úgy ahogy a technika, a találmány fogalmának értelmezési kerete is – a műszaki fejlődés által – folyamatosan változott, és jelenleg is változik.[346] Az újdonságrontástól eltekintve, a szigorú fogalomhasználat azért sem helyeselhető, mert az *„ami ma találmányt képez, holnap már lehet, hogy nem az, mert nem emberi alkotásnak, hanem a természeti törvények logikus folyamatának tekintjük”.*[347] Mindazonáltal a fogalom törvényi szintű meghatározása azért sem szerencsés, mert meggátolná a tudomány és a gyakorlat számára a fogalom továbbfejlesztését.[348]

A miniszteri indokolás megemlíti, hogy „*nem minden találmány jogosít az állam részéről adandó szabadalmi oltalomra.”* A törvény szellemiségéből kiolvasható, hogy itt egyértelműen azokra az esetkörökre utal, amelyek különböző jogpolitikai érvek alapján ki lettek véve az oltalmi körből annak ellenére, hogy találmányként elismerhetőek. Valójában a helyes fogalmi körülhatárolásra a joggyakorlat és a jogtudomány adott választ, amelyből egy fogalmi hármas rajzolódik ki. Így különbséget tehetünk a találmány hétköznapi értelme, a jogi értelemben vett találmány, és a szabadalmaztatható találmány között. A hétköznapi szóhasználat eredményezi a legszélesebb értelmezést, amely alapján találmánynak minősül egy adott közösség számára adott időpontban, minden – számukra ismeretlen − technikai megoldás, dolog előállítás, vagy akár egy egyszerű ötlet is. Ennek alapján megállapítható, hogy Gutenberg találta fel a könyvnyomtatást, holott egyértelmű adataink vannak arról, hogy azt már századokkal korábban az ókori kínaiak kifejlesztették.

---

[346] SCHÖN TIBOR 1934. 11.; TÚRY SÁNDOR 1911. 25.; TÖRÖK LÁSZLÓ 1913. 66.,
[347] KÓSA ZSIGMOND 1911. 26. ; LÁSZLÓ ARTHUR 1910. 65.
[348] Ugyanakkor volt olyan álláspont – többek között Deutsch Izidóré – amely szerint ha fogalmat nem is lehet alkotni, de mindenképpen szükséges törvényi szinten rögzíteni azokat az elveket amelyek a fogalom határvonalait a bíró számára megszabhatják.

A jogi értelemben vett találmány annyiban szűkebb értelmű, hogy magában hordozza azt a sajátosságot, ami miatt az állami szabályozás egyáltalán indokolt. Nevezetesen az ipari fejlődés előmozdítását, és az ember szellemi tevékenységének elismerését. Ugyanakkor ezen ismeret birtokában sem tudunk egy mindenre kiterjedő fogalmat alkotni. Bár a korszakból származó törvények kísérletet tettek arra, hogy e jellemzők alapján körül írják a találmány fogalmát, azonban ez mindig csak viszonylagos meghatározásként volt értelmezhető. Egyesült Államok és Anglia szabadalmi joga illetve az 1852. évi osztrák császári pátens tett kísérletet ilyen jellegű meghatározásra, ezek azonban nem definíciók, hanem sokkal inkább a találmány egyes megjelenési alakjainak körülírásai.[349] Így az osztrák pátens szerint ipartermék, termelési eszköz, termelési mód trichotómia áll a meghatározás középpontjában. A francia jog az ismert eszköznek új eredmény elérésére való alkalmazását emeli ki, [350] de a legérdekesebb mind közül az angolszász megoldás. E szerint minden új és hasznos eljárás, szerszám, iparcikk vagy anyagösszeállítás, vagy ilyeneket eredményező új és hasznos megváltoztatás jogi értelemben vett találmánynak minősíthető. [351] Ebből a meghatározásból a hasznosság alapú (utility) megközelítés rajzolódik ki, amely alapján az újdonság és az ipari alkalmazhatóság szemszögéből közelítették meg a találmány fogalmát.[352] E gyakorlatias megoldás azonban fogalmi elmosódást eredményezett, hisz valójában a szabadalmaztatható találmánnyal szemben támasztott két kritériumot vetítették vissza magára a találmányra, amelynek folytán annak valódi tartalma továbbra is homályos. Az angol és az amerikai szabályozással ellentétben a német és az osztrák normák a találmány megjelenési formáinak a körülírására kísérletet sem tettek, hanem a találmány kategóriáját adottnak véve, annak tartalommal való felruházását a tudományra és a gyakorlatra bízták.[353]

Nyilvánvaló tehát, hogy találmányfogalmak kimunkálására a törvényhozások nem törekedtek, legfeljebb csak azok megjelenési alakjait próbálták meghatározni. Ezzel ellentétben a jogtudomány számos megoldást dolgozott ki, amelyek különböző

[349] NAGY BENŐ - WÁMOSCHER ENDRE 1931.15.
[350] SINGER, BERTHOLD 1911.149.; DELL' ADAMI REZSŐ 1884/I. 329.; Az 1790. évi francia szabadalmi törvényét meghatározását lásd 1.1. fejezet.
[351] LENGYEL BÉLA 1942 31.; THOMPSON, W. P. 1920. 4.; Az 1852. és 1883. évi angol szabadalmi törvény fogalommeghatározását lásd bővebben 1.1. fejezet. Az USA 1790. évi szabadalmi törvénye „*useful and important"* találmányokról rendelkezik, amely a későbbi törvényekben sem került megváltoztatásra. Lásd bővebben 1.1. fejezet.; v. ö.: RENWICK, EDWARD S. 1893. 41.
[352] v.ö.: 1883. évi angol szabadalmi törvényhez fűzött magyarázat. TERREL, THOMAS 1895. 26.; Hasonló értelmezés tulajdonítható az amerikai szabályozásnak is. v. ö.: WALKER, ALBERT H 1917. 97-98.
[353] DAMME, FELIX 1906. 156.; JOSEF, KOHLER 1900. 1.; PHILIPP, ALFRED 1904. 1.

szempontokból, de mindig csak egy irányból közelítették meg a kérdést.[354] E fogalmi alapvetések közös jellemzője két megállapításban foglalhatók össze. *Egyrészt* mindegyik definíció valamely technikai eredményt[355] állított a középpontba, *másrészt* az eredmény előállítására irányuló szellemi tevékenység mindig valamihez viszonyítva jelentkezett. E viszonyítási alapoknak – véleményem szerint – a feltalálói tevékenység a közös nevezője, amely egyszersmind kijelöli a jogi értelemben vett találmány fogalmának határvonalait. Ez az alkotórész az, amely a hétköznapi értelemben vett találmányfogalomtól szűkebb értelmezést biztosít, s ezáltal a felfedezés gyűjtőkategóriájába tartozó esetkörök leválaszthatók a találmány fogalmáról.

4.1.1 A FELFEDEZÉS ÉS A FELTALÁLÓI TEVÉKENYSÉG ELKÜLÖNÍTÉSE A DOGMATIKA ÉS A GYAKORLAT TERÉN

Az előző fejezetben a jogi értelemben vett találmány értelmezési keretének a meghatározása során azt tapasztaltuk, hogy a felfedezés és a feltalálás között fogalmai összemosódás keletkezhet.

A felfedezés és a feltalálás között nem a szellemi tevékenység kifejtése a különbség, hanem annak minősége. A felfedező nem készít, nem alkot, csak a létező dolgokat, tulajdonságokat deríti fel, olyan tapasztalásokat tár elénk, amelyek eddig elkerülték figyelmünket. A feltalálás is tapasztaláson alapul, s e tekintetben a két intézmény közös, hisz mind a két esetben ismeretlen dolog bemutatására törekszik az alkotó. A valódi különbség a tapasztalás és a szellemi tevékenység kifejtése közötti

[354] SZAKOLCZAI ÁRPÁD 1898. 5-6. *Köbler*: A találmány lényege a természeti erők technikai kombinációja, minden találmány egy technikai eredmény létrehozása. *Selinghson*: A találmány a természeti erők felhasználásával létrehozott technikai eredmény, amely a technikai jelen állásához képest lényeges haladást képez. *Robolszky*: Csak akkor létezik találmány, ha a természeti erők olyan kombinációja használtatik fel, amely technikai eredményt létesít. *Schöffle*: Technikai haladás a találmány lényege. *Gierke*: A találmány új eszme, amely a természeti erők eddig ismeretlen kombinációjával a technikának lényeges haladást idéz elő. *Raulaun*: Találmány minden eljárás és kombináció az ipar terén, amely egy anyag, egy eszköz, egy eljárás vagy pedig a technikai eredmény létrehozására szükséges alkatrészek összetételével valósul meg, s amely a jelenlegi berendezéstől és technikai alkotásoktól eltér. *Knoop*: Találmánynak tekinthetők az iparilag értékesíthető alkotások és eljárások, amelyek által új technikai hatás vagy régi technikai hatás új eszközökkel érhető el. DEUTSCH IZIDÓR 1894/I. 252-253. *Gareis*: A találmány egy előbb nem ismert ténynek felfedezése, hogy a külvilág egy anyagára eszközölt műszaki behatás által egy ismételendő eredmény éretik el. *Dambach*: A találmány egy anyagi használati célokra szolgáló új, eddig nem létezett tárgynak vagy termelési eszköznek teremtése és előállítása. *Reuleaux*: A találmány egy berendezés vagy termék az ipari téren, amely egy anyag vagy eszköz vagy eljárás vagy műszaki hatásra egyesült részek összeállítása tekintetében létező berendezésektől és termékektől messzibre menő hatás által elüt.

[355] A technikai eredmény tehát a találmány fogalmának szerves része, mellyel szemben egyéb követelményeket is támasztunk (minőség és irányultság). Ezek azonban már a szabadalmaztatható találmány fogalmi körébe tartoznak, amelyeket a 4.1.3-4.3. fejezetekben tárgyalok.

okozati kapcsolatban keresendő. Míg felfedezésnél a felfedező csak közvetíti felénk az általa tapasztaltakat, addig a feltaláló tevékenysége egészen más. A feltaláló nem pusztán közvetít, hanem az ő tevékenységének egyenes eredménye maga az új tapasztalás.

Így a felfedezés a természetben lévő dolgok bemutatása, míg a feltalálás olyan eredményt produkál, amely a természetben nincs.[356] Ennek köszönhetően Lavoaisier a savakat, Wöhler az alumíniumot, Bunsen a Rubídiumot felfedezte, ezeket feltalálni nem lehetett. Mindezekből látható, hogy a feltalálói tevékenység sajátos minősége az, ami különbséget tehet a felfedezés és a feltalálás között. E határ azonban csak a dogmatika terén volt ilyen éles, a gyakorlat árnyaltabb képet mutatott. Ennek két okát különítem el. *Egyrészt* a találmánynak megismételhetőnek kellett lennie, a feltalálói tevékenységnek pedig tudatosnak. Tudatosság alatt azt értem, hogy a feltalálónak ismernie kellett találmánya legalább egy olyan jellemzőjét, amelyben akár az értékesíthetőség, akár az új műszaki hatás megnyilvánult.[357] Ebből adódóan a bíróság elfogadta a felszólaló azon érvelését, amely szerint a *„bejelentés tárgya nem találmány, mert nincs benne semmilyen konkrét feltalálói intézkedés sem, legjobb esetben sem tekinthető egyébnek, mint konstruktőri tanácsnak, s így a bejelentés kizárólag az értelemre hat […] továbbá nem megy tovább a feladatkitűzésnél.”*[358]

E tudatosság hiányában ugyanis a kifejtett szellemi tevékenység, és az eredmény – mint tapasztalás – közötti okozati összefüggés hiányzott. Ugyanezen oknál fogva az állítás fordítva is igaz, hisz egy találmány nem ismert tulajdonságának a felderítése – a fentiek miatt – szintén nem minősül találmánynak, csak felfedezésnek.

Mindezeken túl a feltalálói tevékenység tudatossága az, ami eligazítást adhat a kombinatív találmányok és az equivalencia problematikájával kapcsolatban. A legtöbb találmány ugyanis több elemből áll. Ha ezek az elemek újak, akkor akár mindegyik eleme önállóan is szabadalmaztatható, ha viszont ismert elemekről van szó, akkor azok önállóan csak akkor szabadalmaztathatóak, ha a feltalálói tevékenység tudatossága az *„új célra való alkalmazásban nyilvánul meg”.*[359] E nyilvánvalóan ritka kivételtől eltekintve tehát ismert elemek esetén kizárólag azok csoportosítása, kombinációja képezhet találmányt. Ebben az esetben a feltalálói tevékenység tudatossága kétfelé

[356] TÚRY SÁNDOR 1911. 27. KOHLER, JOSEF 1900. 90.; SCHANZE, OSCAR 1901. 388.
[357] MNL K 603 422. cs. F. 5894/1931
[358] MNL K 603 1196. cs. M. 8048/1924

irányulhat. Vagy az elemek olyan csoportosítására, amelynek eredményeképpen olyan dolgot kapunk, amely az alkotóelemektől eltérő, sajátos tulajdonságokkal rendelkezik. Így a bíróság szerint a „*szabadalmazást nem gátolja, ha egy szerkezetnek egyik vagy másik eleme, vagy mind külön-külön ismert volt, feltéve, ha az egész szerkezetnek új műszaki hatása van.*”[360]Másrészt a − feltalálói tevékenység tudatossága − irányulhat az egyes elemek tulajdonságainak olyan fokozására, amely az alkotóelemek összegénél lényegesen nagyobb. Ezt támasztja alá a bíróság azon érvelése, amely szerint „*a bejelentő találmányában az alkatrészeket úgy kombinálta, hogy a kitűzött műszaki feladatot újszerűen, eddiginél tökéletesebb módon oldotta meg.*”[361]

Ebből következik, hogy az elemek puszta egymás mellé rakása nem képezhet találmányt.[362] Ugyanakkor, ha egy találmány több elemből áll, akkor az egyik elem helyettesítése vajon értelmezhető-e tudatos feltalálói tevékenységnek? Az eddig megállapítottakból következik, hogy egy elemnek mással való pótlása, a problémának ugyanazon úton és módon való megoldása nem képzett találmányt, az legfeljebb felfedezés lehetett.[363] Ugyanakkor ennek a megállapításnak is megvannak a korlátai, hiszen ez csak addig igaz, amíg az új elem a régivel egyenértékű (equivalens), vagyis ugyanazt a funkciót tölti be, ugyanolyan módon és úton éri el az adott eredményt. Ezt a megközelítést juttatta érvényre a bírói gyakorlat is, mikor a Kúria megállapította, hogy a szabadalmi oltalom köre kiterjed azokra a jelentéktelen eltérésekre és módosításokra is, amelyek a szabadalmazott eljárással vagy gépi berendezéssel egyenértékű megoldást nyújtanak, azonos műszaki hatást váltanak ki.[364] Ha azonban az equivalencia megdől, vagy a kombinatív találmány valamely elemét oly módon helyettesítik, hogy az a kombináció lényegére, eredményére, gazdaságosságára kihat, akkor azzal tulajdonképpen egy új kombináció jön létre, amely részben vagy egészben értelmezhető önálló tudatos feltalálói tevékenységnek, amely ha önállóan nem is, de pótszabadalom vagy javítási szabadalom keretében oltalmat kaphat.[365]

---

[359] Magyar Nemzeti Levéltár – továbbiakban MNL - Polgári kori kormányhatósági levéltárak K szekció – továbbiakban K - Iparügyi minisztériumi levéltár – továbbiakban 603 1. cs. A. 2961/1926; 194. cs. C. 3738/1928; 1916. cs. Sch. 4915/1933

[360] MNL K 603 684. cs .H. 7492/1928

[361] MNL K 603 2126. cs W. 5223/1926

[362] MNL K 603 265. cs. D. 4109/1933

[363] MNL K 603 194. cs. C. 3738/1928;

[364] MNL K 603. 699. cs. S. 12027/1927.

[365] A kombinatív találmányok és az equivalencia kérdése a puszta méretbeli változtatással is összefügghet. Tekintettel arra, hogy ez már a műszaki hatás értékelésének kérdésköre, ezért azt a 4.1.2. fejezetben tárgyalom.

Mindezeken túl a feltalálás és felfedezés közötti határvonal elmosódásához *másrészről* maga a gyakorlat is hozzájárult azáltal, hogy a törvény két ponton is gyengítette a találmány és felfedezés következetes szétválasztását. Az egyik eset a már szabadalmazott találmány javítását, vagy tökéletesítését jelentette. Ha egy találmány valamilyen hibában szenvedett, és ezt valaki felismerte, akkor ez felfedezésnek minősült. Ha viszont a hibát nemcsak felismerte, hanem orvosolni is tudta oly módon, hogy az a találmány részét addig nem képezte, akkor legyen az bármilyen egyszerű is feltalálói tevékenységnek minősült, s mint ilyen oltalomban volt részesíthető[366] Látható, hogy a fent említett dogmatikai tétellel – amely szerint egy ismert találmány nem ismert tulajdonságainak a felismerése csak felfedezés lehet – ellentétben a bírói gyakorlat a felfedezés és feltalálás határvonalát elsősorban iparfejlesztési szempontokat értékelve árnyaltabban kezelte.

Továbbá a törvény deklarálja, hogy a száz év óta gyakorlatba nem vétetett, vagy közzé nem tett találmány is szabadalmaztatható. [367] Ebben az esetben tehát bővült az oltalmi kör, hisz nem a feltalálói tevékenység, nem az egyén eddig ismeretlen eredményt produkáló szellemi terméke részesül oltalomban, hanem az „újrafeltalálás" vagy felfedezés. Kétségtelen, hogy az ilyen munka is szellemi termék, de ebben az esetben hiányzott az a szellemi többlet, amely az oltalomhoz szükséges, az a szellemi többlet, amely novuma alapján olyan technikai újítást tartalmazott amely alkalmas az ipari fejlődés előmozdítására.[368]

A törvényhez fűzött miniszteri indokolás ezt a problémát a következő érveléssel hidalja át: *„vannak ugyanis olyan régi technikai eljárási módok, amelyek ismeretlenné válván, érdemesek arra, hogy az emberi ész ezeknek felújításáról gondoskodjék."* Ezzel az indokolással a gyakorlati élet azonban ellentétes képet festett, hiszen több, mint száz év óta feledésbe ment ötlet, elképzelés aligha lehetne alkalmas arra, hogy az újramegtalálás időpontjában ténylegesen szabadalmi oltalom tárgyát képezze, így a rendelkezés inkább dogmatikai sem, mint gyakorlati kérdésként fogható fel. Ezt igazolja az a tény is, hogy a tárgyalt korszakból egyetlenegy olyan eset sem maradt, ahol az érintett jogszabályhelyet felhívták volna.

[366] A törvény 7. §-a alapján az új megoldás az eredeti feltaláló kívánsága alapján vagy mint pótszabadalom, vagy mint önálló szabadalom jelentkezett.
[367] Ez két szempontból problematikus. Egyrészt az abszolút újdonság elvét ássa alá, másrészt e rendelkezés önmagában ellentétes azzal a vélelemmel, hogy az első bejelentő a feltaláló, hisz ez esetben ez fogalmilag kizárt.
[368] HOFF GYÖRGY 1939. 65.

Összességében megállapíthatjuk, hogy a találmány központi elemét képző feltalálói tevékenység alatt olyan tudatos tevékenységet kellett érteni, amely a természetben elő nem forduló eredmény megismételhető előállítására irányult. Azonban az is nyilvánvaló, hogy ezt önmagában nemcsak meghatározni, de értelmezni is lehetetlen, hiszen a feltalálói tevékenységet mindig egy értelmezési közegben kell elhelyeznünk, amely a hazai ítélkezési gyakorlatban a műszaki hatás értékelésében nyilvánult meg.

4.1.2. A MŰSZAKI HATÁS SZEREPE A TALÁLMÁNYI JELLEG MEGÍTÉLÉSÉBEN

Az előző fejezetben a feltalálói tevékenység értelmezése eligazítást adott a felfedezés és a feltalálás elhatárolása kapcsán. Ugyanakkor az ismertetett bírósági határozatokból is kitűnik, hogy a feltalálói tevékenységet a bíróság nem absztrakt módon önállóan értelmezte, hanem mindig annak hatásából indult ki. Ebből adódóan a bírói gyakorlatban a feltalálói tevékenység mindig, annak műszaki hatásával együtt jelentkezett. Ez az a műszaki hatás, amely számos bírói határozat középpontjában áll, méghozzá a találmányi jelleg megítélésével összefüggésben. A fentebb kifejtettek alapján nem volt, és nem is volt szükség egy egységes találmány definícióra, azonban a bíróságnak törvényadta kötelezettsége volt a találmányi jelleg vizsgálata. [369] E kötelezettségének a műszaki hatás értékelésével tett eleget.

Vagyis azt látjuk, hogy a bíróság sem törekedett egy egységes találmány definíció megalkotására, hanem mindig az adott bejelentés tárgyában a feltalálói tevékenység konkrét, kézzelfogható megnyilvánulási formáját, azaz a műszaki hatást kereste. *Ebből adódóan a bírói gyakorlat a találmányi jelleg megítélésénél a bejelentés tárgyának műszaki hatását vette alapul.* [370] Annak érdekében, hogy teljeskörű képet kapjunk a bírói gyakorlat által kimunkált találmányi jellegről, két kérdést kell közelebbről megvizsgálni. *Egyrészt mire irányult a műszaki hatás? Másrészt miben nyilvánult meg a műszaki hatás?* Mind a két kérdés taglalása során az előző fejezetben a feltalálói tevékenységgel szemben támasztott kritériumokat veszem alapul, és ennek ismeretében mutatom be a műszaki hatás irányultságát és megnyilvánulását.

[369] 1895:XXXVII. tc. 32-35. §; v.ö.: 4.1.2. fejezet
[370] MNL K 603 1974. cs. T.4079/1928; 194. cs C. 3738/1928; 1. cs. A. 2961/1930; , 1196. cs M. 8023/1930; , 2195 cs. Z. 1821/1938; 2187. cs. Z. 1338/1925; 407. cs. F. 4847/1926; 1211. cs. M. 8915/1930; 401. cs. F. 5894/1931;821. cs. I. 2912/1931; 114. cs. B. 13711/1937

Ami az első kérdést illeti első ránézésre talán triviálisnak tűnik az a megállapítás, amely szerint a műszaki hatás egy műszaki feladat megoldására irányul.[371] Ha azonban tekintettel vagyunk arra, hogy a műszaki feladat irányulhat egy konkrét végtermékre illetve az annak előállítására irányuló mechanizmusra, azaz eljárásra is, akkor sokkal összetettebb képet kapunk. Továbbá különbséget kell tenni a találmány és az annak alapján előállított konkrét fizikai tárgy között. *A szabadalmi jogvédelem tárgya ugyanis az eszmei jószág, és nem az eszme felhasználásával készült testi dolog.*[372] Ez az oka annak, hogy a bíróság rendre oltalomban részesítette azokat a bejelentéseket, amelyek ugyanazt az eredményt, de eltérő módon, azaz eltérő műszaki hatással valósították meg. Így többek között számos kályhára vonatkozó szabadalmi bejelentést találunk, amelyeket rendre oltalomban részesített a bíróság abból kifolyólag, hogy ugyanazt az eredményt más-más műszaki hatással, azaz más műszaki feladat megvalósításával érték el.[373] Azt, hogy az ismerttől eltérő műszaki hatás pontosan mikor volt megállapítható, a bíróság mindig eseti jelleggel döntötte el. Így a *„bejelentő állításával ellentétben az elnyomórácsnak a katódfűtőkörhöz kapcsolása és a katódpotenciál ingadozásaitól való függetlensége csak oly csekély mértékben befolyásolhatja a cső tulajdonságait, hogy nem adhat olyan műszaki hatást, amely a szabadalmazhatóságot indokolná.”*[374]

A helyzet némileg árnyaltabb akkor, amikor egy mechanizmust, egy eljárást kívánunk oltalomban részesíteni. Ezeknél az ún. eljárási szabadalmaknál az első szembetűnő probléma a végtermék kérdése, azaz, hogy az eljárási szabadalom hatálya kiterjed-e magára a végtermékre is. A bírói gyakorlat a kezdetektől fogva egyértelművé tette, hogy eljárási szabadalmaknál kizárólag maga az eljárás az, amelyet akár a találmányi jelleg akár a szabadalmazhatóság többi feltétele kapcsán vizsgálni lehet, így az oltalom elnyerése szempontjából is csak ez számított.[375] Ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy volt ettől eltérő álláspont is. Ezt képviselte az 1916. évi szabadalmi törvénytervezet, amely az oltalom hatályát az „eljárással közvetlenül előállított termékre” is kiterjesztette volna. Ezt a kisebbségi álláspontot képviselte Kelemen Manó

[371] BRÓDY GYÖRGY 1930. 478.; FLEISCHER JÓZSEF 1930. 427.; .LADOMÉRI SZMERTNIK ISTVÁN 1938/I 4.; LADOMÉRI SZMERTNIK ISTVÁN 1941 4.; PERLMUTTER ALFRÉD 1925/II 172.; TÖRÖK LÁSZLÓ 1913. 66.
[372] HOFF GYÖRGY 1939. 63.
[373] MNL K 603 573. cs. G. 6083/1926; 264. cs. D. 4059/1930; 1722. cs. S. 13483/1930; 1985. cs. T. 4694/1931; 437. cs. F. 6755/1932; 1438. cs. P. 7904/1933; 2150. cs. W. 6465/1935; 114. cs. B. 13731/1937; 1468. cs. P. 8947/1937; 996. cs. K. 14547/1938; 1302. cs. M 12214/1942; 162. cs. B 15343/1942; 423. cs. E. 5910/1943
[374] MNL K 603 1083. cs. L. 6573/1933
[375] MNL K 603 882. cs. K 7326/1926

is azzal a megszorítással, hogy a gyógyászati és vegyi termékek szabadalmazhatóságát továbbra is tiltotta.[376] Ez lényegében egy meglehetősen paradox álláspont, hiszen a kémiai és vegyi termékek esetén mindig is csak az eljárás volt szabadalmazható, a végtermék soha. E tekintetben tehát az 1916-os tervezet újat nem mondott. Azonban azzal, hogy minden más esetben kiterjesztette az oltalmi kört a végtermékre, egyúttal az adott eljárás és végtermék továbbfejlesztésének a lehetőségét is megszűntette, azaz „beszűkítette" a szabadalmi jogot. Így, az 1916-os tervezettel ellentétben szabadalmi törvényünk eredeti – és a későbbiekben is változatlanul maradt – rendelkezése a bírói gyakorlatban nyilvánvalóan tágította az oltalmi kört méghozzá a feltalálói érdekek védelmében. Hiszen rendkívül életszerű volt, hogy a bejelentés idejében már ismeretes volt egy termék, amelynek előállítására a feltaláló új eljárást alakított ki. Ebben az esetben az oltalom a végtermékre, mint közismert termékre nem terjedhetett ki, ellenben a konkrét eljárásból a feltaláló bárkit kizárhatott. Így a feltalálói érdek védelme sem sérült és az iparfejlesztés lehetősége is megmaradt, hiszen azzal, hogy pusztán az eljárás került oltalom alá, az nem zárta ki annak a lehetőségét, hogy akár később más, az adott terméket az oltalomban részesített eljárástól eltérően előállítsa, vagy akár ezt az újabb mechanizmust szabadalmaztassa.[377] Éppen emiatt az eljárási szabadalmaknak különösen nagy jelentőségük volt a vegyipar körében, hiszen így fordulhatott elő, hogy a C vitamint feltaláló Szentgyörgyi Albert is csak a vitamin előállítására irányuló eljárást tudta oltalom alá venni[378] amely értelemszerűen nem zárta ki annak a lehetőségét, hogy más feltaláló ugyanazt a vitamint egyéb eljárással előállítsa.[379]

Az eljárási szabadalmak megítélését tovább bonyolította az a tény, hogy a gyakorlatban a bejelentők többször az eljárást és annak produktumát azaz a terméket is megjelölték az igénypontokban.[380] Ebben az esetben a bíróságnak nemcsak a „termékszabadalmat" kellett leválasztania az „eljárási szabadalomról", hanem az igénypontok közötti kapcsolatokat is újra kellett értelmeznie, sőt magát az igénypontot is újra kellett fogalmazni.[381]

Áttérve a második kérdésre fontos kiemelni, hogy a műszaki hatás megnyilvánulásában nem újdonságot kell keresni, hanem csak azt, hogy a műszaki hatás miben ölt testet. Ugyanis a találmányi jelleg megítélése szempontjából nincs jelentősége

[376] KELEMEN MANÓ 1905. 196.
[377] MNL K 603 1855. cs. S. 18165/1937; 1805. cs. S. 16764/1937; 1875. cs. S. 18854/1941
[378] MNL K 603 1870. cs. S. 18634/1941
[379] MNL K 603 244. cs. C. 5636/1942; 562. cs. F. 10980/1944
[380] MNL K 603 1083. cs. L. 6548/1933

annak, hogy a bejelentés tárgyában a korábbihoz képest *„van-e haladás vagy sem, mert ez a találmányi jelleg megítélése szempontjából nem ügydöntő.*[382]*”* A műszaki hatás irányultságát tételesen felsorolni aligha lehetséges feladat, hiszen rendkívül sokféleképpen nyilvánulhat meg.[383] Műszaki hatást tulajdonított a bíróság az olcsóbb, biztonságosabb kezelhetőség, egyszerűbb kivitelezés [384] vagy hatékonyabb gyártásmód[385] kapcsán is. Így műszaki hatást tulajdonított a bíróság annak a sörfőzési eljárásnak, amelynek eredményeként az előállított szeszes ital egyben B és C vitamint is tartalmazott.[386] Ezen kívül a műszaki hatás megnyilvánulásának széles tárházát igazolja, hogy a bíróság az esztétikai és kényelmi funkciónak is műszaki hatást tulajdonított többek között a melltartós kombiné szabadalmazása kapcsán.[387] Sőt mindezeken túl egy egyszerű költségmegtakarítás is műszaki hatásként volt értékelhető. A bírói gyakorlat szerint, ha egy eljárás fázisainak időtartama változik, azaz rövidül, és ez költségmegtakarítást eredményez, akkor az, mint gazdasági előny kétségtelenül egy műszaki hatás eredménye.[388]

Látható tehát, hogy a műszaki hatás megnyilvánulását a lehető legtágabban értelmezte a bíróság, azonban e tág értelmezés nem irányulhatott a párhuzamos, vagy feltalálói tevékenységet nem igénylő bejelentések találmánykénti elismerésére. Ezért a bírói gyakorlat fokozatosan kimunkálta azokat – a szakirodalomban már korábban hangoztatott [389] – elveket, amelyek a találmányi jelleg elismerésének a határait jelentették. Ezek közül a legalapvetőbb a „puszta szerkezeti konstrukció”,[390] ahol a technikai feladat a már meglévő ismeretek együtthatásából állt oly módon, hogy az feltalálói tevékenységet nem igényelt. Ugyanígy nem minősült találmánynak az egyszerű számszaporítás, azaz a mennyiségi növelés, feltéve ha ez nem tette olcsóbbá a dolog előállítását. A bírói gyakorlat értelmében egyszerű számszaporításnak minősült, ha *„a bejelentő által eszközölt üzemi intézkedés pusztán kommerciális megfontolásból adódik, és nem is műszaki feladat, hanem csupán a szükségleti konjunktúrával való*

---

[381] Bírói igénypontmódosítást lásd 5.2.8. fejezet
[382] MNL K 603 684. cs. H .7454/1927; 422. cs. F. 5894/1931;
[383] LÉVY BÉLA, 1898 42.; TÖRÖK LÁSZLÓ 1913 167.; BRÓDY GYÖRGY 1930. 479.
[384] MNL K 603 262. cs. D. 3931/1931; 2027. cs. T. 6326/1939
[385] MNL K 603 1916. cs. Sch. 4915/1933
[386] MNL K 603 1073. cs. L. 6170/1931
[387] MNL K 603 1358. cs. N. 3388/1939
[388] MNL K 603 1187. cs. M. 7405/1922; 257. cs. D. 3643/1928; 1908. cs. Sch. 4389/1928; 2042. cs. T. 6805/1942
[389] DEUTSCH IZIDÓR 1895. 185.;
[390] KÓSA ZSIGMOND 1911. 29.

lépéstartás egyik megoldása."[391] Ugyanígy nem értékelte találmányként a bíróság az alakbeli vagy méretbeli változtatást feltéve, ha mindezekhez egyéb műszaki hatás nem párosult.[392] Az alakbeli változtatás tipikus esete volt, amikor egy ismert berendezés vagy dolog külső megjelenésén eszközöltek változtatást, azaz a méretbeli vagy alakbeli változtatás pusztán esztétikai célt szolgált.[393] Ez már csak azért sem lehetett találmány, hiszen az ipari minták és művészi alkotások a szabadalmi jog körén kívül eső intézmények.[394] Azonban ha az esztétikai átalakításnak bármely más műszakilag értékelhető hatása is volt, akár egy egyszerű kényelmi funkció, akkor az már találmányként elismerhető volt. Hasonló kérdéskört vet fel egy ismert találmány műszakilag lényeges alkotórészeinek fokozása, csökkentése esetleg kicserélése. Ami az utóbbit illeti, az gyakorlatilag a kombinációs találmányok és equivalencia kérdéskörével függ össze, amelyet a 4.1.1. fejezetben már kifejtettem. Ami az alkotóelemek fokozását illetve csökkentését illeti, a bírói gyakorlat következetes a tekintetben, hogy ez csak akkor képezhetett találmányt, ha a fokozásból illetve a csökkentésből olyan új, egyedi hatás adódik, amely az eredeti találmányra nem volt jellemző. Amennyiben ez hiányzik akkor a találmánykénti elismerést meg kellett tagadni. Így „*egy korábban ismeretes eljárás egyes fázisainak időtartamát csökkentő"*[395] bejelentést találmányként elismerni nem lehetett, ellenben ha ezen átalakítás *költségcsökkenést eredményez*, akkor az már mint műszaki hatás értékelhető volt.[396]

Összegezve megállapítható, hogy a bíróság a találmányi jelleg megítélésénél a műszaki hatást vette alapul, amely műszaki hatás mindig valamilyen műszaki feladat megoldására irányult. Azt pedig, hogy a műszaki feladatot hogyan oldotta meg a feltaláló, azaz a műszaki hatás miben nyilvánult meg, a bíróság szintén tágan értelmezte, és mindig az adott bejelentés tárgyára nézve a fent megállapított elvek mentén eseti jelleggel döntötte el. A találmányi jelleg műszaki hatás által történő értelmezése lehetővé tette a tárgyalt korszakban a feltalálói tevékenység kézzelfogható megítélését, amely tendencia a bíróság által kidolgozott törvényjavaslatokban is nyomon követhető. Véleményem szerint egyértelműen a bírói gyakorlat jogfejlesztő

[391] MNL K 603 1211. cs. M. 8915/1930
[392] MNL K 603 574. cs. G. 6119/1928
[393] Érdemes megjegyezni, hogy az 1790. évi francia szabadalmi törvény a méret vagy aránybeli változtatásokat automatikusan kizárta az oltalomból. Az 1844. évi illetve a 19. század során más államok ezt a szabályt már nem alkalmazták, ugyanis a méretbeli vagy aránybeli változás műszakilag értékelhető hatással is jár, akkor az oltalomból azt kizárni nem lehetett. v.ö.: SIMONDS, WILLIAM EDGAR 1883.47-51.
[394] HOFF GYÖRGY 1939. 110.
[395] MNL K 603 257. cs. D. 3643/1929

szerepe figyelhető meg az 1943. évi javaslat 1. §-ában, amely már nem egyszerűen „találmányt" hanem *„műszaki feladat megoldására alkalmas találmányt"* állított a szabadalmazhatóság középpontjába.[397]

4.1.3. A SZABADALMAZTATHATÓ TALÁLMÁNY ÉS A JOGRENDSZERBEN ÉRVÉNYESÜLŐ KÖVETELMÉNYEK, MINT KIZÁRÓ OKOK (2.§ 1-2.)

A korábbi két fejezetben a jogi értelemben vett találmány fogalmát illetve a bírói gyakorlat alapján kialakított tartalmát vizsgáltam meg. Azonban a bejelentés tárgyának találmánykénti elismerése még nem azonos a szabadalomjogi találmánnyal, hiszen a törvény kizáró okokat is meghatároz. Ebből adódóan a fogalmi hármas utolsó elemére térnék ki, amely a *szabadalmaztatható találmány* kategóriáját jelenti. Ez a legszűkebb értelmezés, amely alapján csak azon jogi értelemben vett találmányok voltak szabadalmaztathatóak, amelyeket a törvény az oltalmi körből nem zárt ki, és amely találmányok újszerűek és iparilag értékesíthetőek voltak.

Az egyes államok szabadalmi törvényei a találmányok bizonyos kategóriáit különféle jogpolitikai elvek menték kizárták az oltalmi körből.[398]Ez tulajdonképpen azt jelentette, hogy a találmány nem azért nem részesülhetett oltalomban mert nem feltalálói tevékenység eredménye, hanem azért mert az állam nem kívánta védelemben részesíteni. Ezen okok egy része a jogrendszerben érvényesülő általános követelményekre, más része pedig szabadalmi jog körén belül keletkező indokokra vezethető vissza.

Az első csoportba azon találmányok tartoznak, amelyek gyakorlatba vétele jogszabályba vagy közerkölcsiségbe ütközik,[399] illetve amely a közös hadsereg, haditengerészet vagy honvédség hadképességének az emelésével álltak

---

[396] MNL K 603 1187. cs. M. 7405/1922; 257. cs. D. 3643/1928; 1908. cs. Sch. 4389/1928; 2042. cs. T. 6805/1942

[397] MNL Z 574 169. cs. 769.

[398] A tudományos tantételeket és elveket az összes állam; állami egyedárúság körébe tartozó tárgyakat: Ausztria és Románia; katonai célra szolgáló fegyverekre, lőszerekre, erődítményekre és hadihajókra: Magyarország; élelmiszerekre vonatkozó találmányokat: Magyarország, Ausztria, Svájc, Németország, Luxemburg, Dánia, Svédország, Norvégia és Japán; gyógyszerekre: Magyarország, Ausztria, Németország, Svájc, Olaszország, Spanyolország, Portugália, Franciaország, Dánia, Svédország, Norvégia, Finnország, Oroszország, Románia, Törökország, Argentína és Japán; vegyi úton előállított termékekre: Magyarország, Ausztria, Németország, Svájc, Portugália, Luxemburg, Finnország, Oroszország, Argentína és Mexikó.

[399] A törvény 2. § 1. pontja alapján *Szabadalom nem engedélyezhető olyan találmányra, amelynek gyakorlatba vétele törvénnyel rendelettel vagy a közerkölcsiséggel ellenkezik*.

összefüggésben.[400] A törvény eredeti koncepciója a 2. § 1. pontjában kiterjedt volna olyan találmányokra is amelyek az állam egyedárúságát érintik.[401] Hagyományosan ebbe a körbe tartozott a dohány, só, lőpor és olyan robbanóanyag amely lőfegyverből való kilövésre alkalmas.[402] E tilalmi kör azonban azért sem volt indokolt mert a szabadalmi jog szempontjából a tényleges értékesítés és felhasználás irreleváns.[403] Ebből adódóan semmilyen jogpolitikai érvvel nem lehetett alátámasztani az értékesítés állami monopóliumát, mint a feltalálói tevékenység korlátját, s így a rendelkezés szükségtelenné vált.[404]

A törvény fogalomhasználata értelmében nem szabadalmazható az a találmány amelynek gyakorlatbavétele jogszabályba ütközik.[405] E tekintetben lényegtelen, hogy magánjogi vagy közjogi normáról van szó, ugyanakkor fontos hangsúlyozni, hogy a tilalom csak akkor állt fent, ha az adott találmány valamennyi rendeltetésszerű használata jogszabályt sértett.[406] Ebből adódóan a lőfegyverekre vonatkozó találmányok szabadalmazhatóak, mivel azok egyik, de nem kizárólagos rendeltetésszerű használata az, amikor a lőfegyvert bűncselekmény elkövetésére, mint nyilvánvalóan jogrendbe ütköző cselekményre használták fel.[407] A 2. § 1. pontját illetően Ladoméri érdekes gondolatmenetet vázol.[408] Álláspontja szerint bizonyos találmányok gyakrolatbavétele nem kívánatos, mert nem szolgálja a társadalom érdekét. Azonban a körülmények megváltozása folytán könnyen előfordulhat, hogy az adott találmány olyanná válik, hogy gyakrolatbavételét a közérdek kívánni fogja. Így az I. világháború alatt nem volt gyakrolatbavehető olyan őrlési eljárás amely nagyobb fehérliszthozam mellet az összes kiörlési hányadot csökkentette.[409] Ladoméri szerint a háború után azonban egy ilyen

[400] A törvény 2. § 2. pontja alapján *Szabadalom nem engedélyezhető olyan találmányra, amely a közös hadsereg, haditengerészet, vagy honvédség hadképességének emelésére szükséges hadi fegyverekre, robbanó vagy lőszerekre, erődítésekre vagy hadi hajókra vonatkozik; amennyiben a szabadalom megadása ellen a 34. § (2) bekezdésében foglalt határidő alatt a kereskedelemügyi miniszter tiltakozik.*
[401] Az 1897. évi osztrák szabadalmi törvény tartalmazott hasonló rendelkezést. SINGER, BERTHOLD 1911. 39.
[402] 40.302/90 B.ü. m. r.
[403] vö: DEUTSCH IZIDÓR, 1895. 8-9.; KÓSA ZSIGMOND 1911. 39.
[404] KN. 1892. XXV. 234.;Továbbá meg kell jegyezni, hogy e rendelkezés elhagyása nem sérthette az állam érdekeit, mert ettől függetlenül a 14. § szerinti kisajátítási lehetősége továbbra is megmaradt.
[405] A törvénybe ütköző találmányok valamennyi állam szabályozása által ki voltak zárva az oltalomból, azonban a jó erkölcsbe ütközés külön nevesítése csak a német szabályozásra jellemző, s ennek hatására a szófordulat használata megjelent az osztrák, illetve a magyar szabályozásban is. v.ö.: CARPMAEL, ALFRED - CARPMAEL, EDWARD 1885. 208.; DAMME, FELIX 1906. 156.; ABBOTT, BENJAMIN VAUGHAN 1886. 205.;
[406] NAGY BENŐ – WÁMOSCHER ENDRE 1931. 19.
[407] MNL K 603 1914. cs. Sch. 4758/1929; 587. cs. G. 7010/1931; 2165. cs. W. 7008/1939
[408] LADOMÉRI SZMERTNIK ISTVÁN 1939/II 109.
[409] U.o.

találmány már közérdekű lehet. Továbbá azzal érvelt, hogy a törvény 9. §-a[410] egyenesen kizárta a találmány törvényellenes felhasználását, így a 2. § 1. pontját ki kell venni a szabadalmi törvényből. Ugyanakkor a többségi vélemény és a bírói gyakorlat is azon az álláspontón volt, hogy a bíróság tekintélyét és méltóságát sértené az, ha olyan bejelentésekkel is foglalkoznia kellene, amely akár a jogrendet akár a társadalom erkölcsi érzékét sértené. Így a rendelkezés a szabadalmi reformok vonatkozásában is a normaszöveg megváltoztathatatlan részének bizonyult.[411]

Mindezektől még érdekesebb a 2. § 2. megítélése. A honvédelmi célt szolgáló találmányok kizáró jellege eredetileg hiányzott a tervezetből, s csupán a közös hadsereg képviselőinek a kérésére került bele az alábbi változat:

„amelyek a közös hadsereg, haditengerészet és honvédség hadképességének emelésére szükségesek, amennyiben az illetékes hadikormányzat a szabadalom megadása ellen tiltakozik.”[412]

Helfi Ignác és Bánó József a tervezet képviselőházi vitáján a szakasz teljes mellőzését indítványozták.[413] Érvelésük szerint a nemzetgazdaság jelentős részét képző hadiipar fejlesztését minden eszközzel támogatni kell, s ezzel a feltalálói tevékenység korlátozása teljes mértékben ellentétes. Ugyanakkor a közgazdasági bizottság rávilágított a hadászati találmányok honvédelmi és nemzetbiztonsági jelentőségére. Jelen esetben a feltalálói érdek, és az állami létből, szervezettségből adódó honvédelmi érdek ütközik. E két érdek csak akkor és csak annyiban ütközik, amennyiben egymástól mereven elválasztva értelmezzük őket. A feltaláló szemszögéből lényegtelen, hogy találmányát az állam hasznosítja vagy a piacgazdaság keretei között kerül felhasználásra.[414] A feltaláló valódi érdeke a feltalálói minőség elismerésében és a kizárólagos jog által biztosított díjazási lehetőségben merül ki. Az állam részéről ugyanakkor méltányolható a közérdekű korlátozás, amennyiben a találmány nyilvánosságra hozatala nemzetbiztonsági érdeket sértene. A probléma nem az érdekek szembeállításával, hanem összhangba hozatalával orvosolható. A kérdés úgy is feltehető, hogy a feltalálói tevékenység a hadiipar által hozzájárulhat-e a honvédelem fejlődéséhez oly módon, hogy a feltalálói érdek sem serül?

---

[410] 1895:XXXVII. tc. 9. §-a értelmében *„A szabadalom, annak tulajdonosát nem menti fel a fennálló törvényekben és rendeletekben foglalt szabályok megtartása alól.”*

[411] Egyedül az 1909. évi tervezet tartalmazott stiláris módosítást, amely szerint a „közerkölcs” helyett a „jó erkölcsbe” ütköző találmányok szabadalmazhatóságát kell tilalmazni. Erre a tervezet szerzőjét minden bizonnyal a német szabadalmi törvény 1. § 1. pontjának *„gutten Sitten”* fordulata vezette.

[412] KÓSA ZSIGMOND 1911. 40.

[413] FI. 1892. XV. 75.

Ennek eredményeként egy olyan köztes megoldás született, amelyben az állam önvédelmi elve és a hadiipar fejlesztéséhez fűződő érdek sem sérült.[415] A korábbi változathoz képest a törvény végleges szövege szűkítést tartalmazott, amely taxatíve határozta meg azokat az esetköröket, amelyekre a tilalom kiterjedt.[416]Ezt az esetkört azonban szűken kellett értelmezni, mert a tilalom csak a hadsereg hadképességének az emelésére *közvetlenül* szükséges hadieszközökre vonatkozó találmányokra irányult. Így minden más, hadászati szempontból releváns találmány pl. ruházat, főzőedény továbbra is szabadalmaztatható volt. [417]Ettől – a mind a két érdeket szem előtt tartó – megoldástól a gyakorlat teljesen eltérő képet mutatott. Annak ellenére, hogy a kormányzat csak a hadképesség emelését közvetlenül érintő találmányok esetén szólalhatott volna föl, a törvényi fogalmazás ellenére a miniszter olyan bejelentések ellen is tiltakozott, amelyek nem kizárólag hadászati célra alkalmazható találmányokra irányultak, hanem mezőgazdasági vagy meteorológiai célra is felhasználhatók voltak. Ebből adódóan olyan sajátos tilalmi körről van szó, amely a jogalkotó eredeti szándéka ellenére a valóságban jóval jelentősebb korlátozást jelentett, mint amire valójában szánták.

Közelebbről megvizsgálva ezt az esetkört azt látjuk, hogy a törvény szóhasználatában a „tiltakozás" kifejezés eljárásjogilag értelmezhetetlen. Magából a törvényből nem derült ki, hogy a jogalkotó ezen aktusnak milyen joghatást szánt. Az nyilvánvaló, hogy a kereskedelemügyi majd később az iparügyi miniszter[418] csak a felszólalási határidőn belül terjeszthette elő tiltakozását, de az attól még nem minősült felszólalásnak. Magának a tiltakozásnak a következménye az volt, hogy a bejelentő részére a szabadalmat nem lehetett megadni.[419] Ezt a szabadalmi jogban csak úgy lehetett elérni, hogy a szabadalom megtagadásával a bejelentést visszautasította a bíróság. Jelen esetben azonban nem ez történt, hanem a bíróság rendre felfüggesztette az eljárást. Ezt a gyakorlatot bár elvi jelleggel támadta a tudományos közvélemény is, de - azon oknál fogva, hogy ez bizonyult a bejelentő szempontjából az adott helyzetben a legelőnyösebbnek, - hallgatólagosan mégis elfogadta.[420] Fontos kiemelni, hogy a tiltakozást, ellentétben a felszólalással, a bíróság nem mérlegelhette, célszerűségi

[414] BECK HUGÓ 1909. 290.
[415] KI. 1892. XXVI. 52.
[416] A közös hadsereg, haditengerészet, vagy honvédség hadképességének emelésére szükséges hadi fegyverek, robbanó vagy lőszerek, erődítések vagy hadi hajók.
[417] Továbbá az 1. ponthoz hasonlóan itt is meg kell jegyezni, hogy az állam részére további garanciát jelentett a 14. §-ban biztosított kisajátítás.
[418] 7500/1935 M. E. rendelet a tiltakozási jogot az iparügyi miniszter hatáskörébe utalta.
[419] LÉVY BÉLA 1898. 32.
[420] TÚRY SÁNDOR 1911. 185.; KÓSA ZSIGMOND 1911. 43.; PERLMUTTER ALFRÉD 1915 880.

szempontból azt nem vizsgálhatta. Ennek nem csak törvényi, hanem gyakorlati akadálya is volt, hiszen a miniszter a tiltakozást még indokolni sem volt köteles. Mindezek alapján helyesen állapította meg Nagy Benő és Wámoscher Endre, hogy bár a tiltakozás a felszólalási határidőn belül történt, *„de az nem felszólalás, hanem szuverén vétó.”*[421]

Látható tehát, hogy a törvény 2. § 2. pontja rendkívül durva beavatkozást biztosított a kormányzat részére úgy, hogy egyúttal a feltaláló szabadalmi igényét teljes mértékben negligálta. Kilépve a 2. §. 2. pontjából, azt a szabadalmi jog egészéhez viszonyítva az alábbi megállapításokat tehetjük.

Elsősorban a hivatkozott rendelkezés már a törvény eredeti szövegének elfogadásakor is megvolt, azaz akkor keletkezett amikor hazánk az Osztrák-Magyar Monarchia részese volt. A dualizmus rendszerében a hadügy közös ügynek számított. Azonban a hadügyi kormányzat részére csak a magyar szabadalmi törvény biztosított tiltakozásai jogot, az osztrák szabadalmi jog ilyen intézményt nem ismert.[422] Ez olyan sajátos helyzetet szült, hogy az érintett pont alá tartozó találmányok hazánkban nem, míg Ausztriában szabadalmazhatóak voltak annak ellenére, hogy hadseregünk közös volt. Mindezeken túl Helfy Ignác a 2. § 2. pontjának eredeti szövegezésében szabadalmi jogunk önállóságának sérelmét is látta. Érvelése szerint a találmányi bejelentéskor nem lehet tudni, hogy az adott találmány ellen van-e kifogása a hadügyi kormányzatnak vagy sem. Így attól tartott, hogy olyan gyakorlat alakul ki, amely szerint a hatóság a legtöbb bejelentést egyenesen a közös hadügyminiszternek fogja megküldeni.[423] Ebben Helfy az 1893-ban kivívott szabadalmi önállóság elvesztését látta. A későbbi évek gyakorlata azonban igazolta, hogy sötét víziója nem vált valósággá, márcsak azért sem, mert a törvény szerint nem a közös hadügyminisztert, hanem a kereskedelemügyi minisztert illette meg a tiltakozás joga. Ez a sajátosság értelemszerűen a Monarchia felbomlásával a továbbiakban relevanciával nem bírt.

Másodsorban nem minden állam szabadalmi joga biztosított különleges elbánást a hadügyi tárgyú szabadalmaknak. Azok az államok, amelyek mégis így jártak el, rendre figyeltek arra, hogy a feltalálói érdek a lehető legminimálisabb mértékben sérüljön. Így a hazainál fejletlenebbnek mondható orosz vagy török szabadalmi jog is azon találmányok esetén, amelyek nem kizárólag a hadsereg keretein belül

[421] NAGY BENŐ – VÁMOSCHER ENDRE 1931. 20.
[422] SCHUSTER RUDOLF 1916/I 113.; TÖRÖK LÁSZLÓ 1913. 69.
[423] KN. 1892. XXV. 234-235.

alkalmazhatóak – mint például töltényhüvely – úgy biztosított oltalmat a feltaláló részére, hogy az a kormánnyal szemben hatálytalan volt.[424]Ebből adódóan a feltaláló oltalmat is kapott, és az állam hadügyi érdeke sem sérült. Mindezekből következik, hogy olyan megoldással, amelynek értelmében az állam a feltaláló érdekének teljeskörű figyelmen kívül hagyásával, egyoldalúan, érdemi bírói kontrol nélkül vonja el a szabadalmat, gyakorlatilag nem találkozunk.

Harmadsorban a vitatott törvényi rendelkezés ellen felhozott legnyomosabb érv az volt, hogy az állam hadügyi érdeke a törvény egyéb rendelkezései által is megvédhető, s így a hivatkozott rendelkezés felvételét egyáltalán semmi sem indokolja. A szabadalmi törvény 14. §-a ugyanis kisajátítási jogot biztosított az állam részére többek között a hadsereg, a honvédség illetve a haditengerészet érdekeltségi körébe tartozó találmányok esetén.[425]E kisajátítás értelmében az állam azonnal, teljes, előzetes és feltétel nélküli kártalanítás fejében magához vonhatta a szabadalmat, mellyel az állam önvédelmi érdeke és a feltalálói érdek sem sérült. Maga az indokolás is elismerte, hogy *„nem lehetne célszerű, ha az állam […] közérdekből fontos találmányokat általában nem szabadalmazna, mert akkor a kutatói észnek minden nemű jutalmazása ki volna zárva és a találmányok elmaradnának […] vagy ily találmányok külföldre vándorolnának.”*[426]Az indokolásból is azt látjuk, hogy a 14. § kellő védelmet biztosított a honvédelmi tárgyú szabadalmak iránt, így a 2. § 2. pontjában felvett korlátozás valóban aránytalanul és indokolatlanul sérelmes volt a feltalálóra nézve.[427] Ezen felismerés alapján a későbbi szabadalmi törvénytervezetek a 2. § 2. pontját teljes mértékben elvetették, és pusztán a 14. §-ban lefektetett kisajátítási jog által biztosították az állam önvédelmi jogának érvényesülését.[428]

Negyedsorban meg kell jegyezni, hogy a 2. § 2. pontjának kiterjesztő alkalmazása, azaz az a gyakorlat amely szerint a miniszter tiltakozása nem kizárólag hadászati, hanem egyéb célra alkalmazható találmányokra irányult, az 1920 utáni években változni látszott. Bár a törvény továbbra is ismerte a 2. § 2. pontját, azonban

---

[424] DEUTSCH IZIDÓR 1895. 10.

[425] 1895:XXXVII. tc. 14. §-a értelmében *„A szabadalom hatálya korlátozható annyiban, hogy az a kereskedelemügyi miniszter rendelete alapján a hadsereg, a honvédség, vagy a haditengerészet részére, vagy az állami egyedáruság czéljaira az állam részére egészben vagy részben, a szabadalom egész tartamára vagy ennél rövidebb időre igénybe vehető. Ily esetben a feltalálónak kellő kártérítés nyújtandó; amelynek összege, ha megegyezés létre nem jön, bírói úton állapítandó meg. A kártérítés iránti per folyama az államnak fentemlített használati jogát meg nem akaszthatja”*

[426] KI. 1892. XXIII. 100-101.

[427] DEUTSCH IZIDÓR 1895 10.; KELEMEN MANÓ 1905 34.; KÓSA ZSIGMOND 1911. 42.; LÉVY BÉLA 1898. 33.

[428] KÓSA ZSIGMOND 1917 69.; LÉVY BÉLA 1916. 4.; MESSINGER SIMON 1909. 368.; SCHUSTER RUDOLF 1916/I 114.; SZENTE LAJOS 1907. 243.

egyre csökkentek az erre a pontra alapított miniszteri tiltakozások. Ennek nyilvánvaló oka az lehetett, hogy míg a XX. század első évtizedében a világháború miatt kulcsfontosságúnak bizonyultak ezen hadászati találmányok, addig az 1920. évet követően a gazdaság talpraállítására és a megcsonkított Magyarország iparának újraélesztésére helyeződött a hangsúly. Ennek köszönhetően a két világháború között gomba módra szaporodtak a hadászati tárgyú, de nem kizárólag a hadsereg érdekeltségi körébe tartozó találmányok, mint az önműködő kézi lőfegyver,[429]gépfegyverhevedertöltő gép[430] vagy a forgódobtár.[431] Ugyanakkor a II. világháború előszeleit érezve ismételten előtérbe került a katonai találmányok megítélése. A nemzetközi integráció előrehaladta, illetve a szabadalom határon átnyúló jellege más megoldást kívánt, mint az első világháború esetén.[432] A jogalkotó szándéka továbbra is az volt, hogy a feltalálók részére adott szabadalmak ne akadályozzák a haditechnikai találmányok állam általi használatát. Ennek biztosítására a 14. §-on túl 1932. évtől kezdődően a kormány rendelkezésére állt a szabadalmi kényszerengedély intézménye is, továbbá a honvédelemről szóló törvény kivételes, és csakis a háború időtartamára adódóan adott felhatalmazást a kormány részére.[433]Ennek értelmében a hadügyi tárgyú találmányok kizárólag az iparügyi és a hadügyi miniszter engedélyével voltak szabadalmazhatóak. Az engedély iránti kérelmet a szabadalmi bejelentéssel egy időben kellett előterjeszteni, amelyről a miniszterek 14 napon belül döntöttek.[434]Ezen kéthetes időtartam alatt a bejelentés, és a leírás valamennyi kelléke a törvény erejénél fogva katonai titoknak minősült.[435] Ez az eljárás a 14. §-ban szabályozott kisajátításhoz hasonló, azonban két lényeges ponton mégis eltért tőle. *Egyrészt*, ha az állam az engedélyt megtagadja, akkor a találmány nem enyészik el, hanem az állam köteles a maga javára – a feltaláló kártalanítása fejében – szabadalmaztatni. *Másrészt* az engedély részleges hatályú megtagadása esetén a feltalálónak továbbra is lehetősége volt, – ha csökkentett terjedelemben is – a szabadalmaztatásra.[436] E rendelkezésnek köszönhetően az I. világháborúban tapasztalt anomália a II. világháború alatt elmaradt. A harci események ellenére vagy éppen annak hatásaként számos katonai célt is szolgáló találmány került

[429] MNL K 603 2165. cs W. 7008/1939
[430] MNL K 603 1914. cs. Sch. 4758/1929
[431] MNL K 603 587. cs. G. 7010/1931
[432] LADOMÉRI SZMERTNIK ISTVÁN 1940/I 40.
[433] A honvédelemről szóló 1939. évi II. törvény 117. §.
[434] Amennyiben a 14 nap eredménytelenül telt el, akkor a 15. napon az engedélyt megadottnak kellet vélelmezni.
[435] LENGYEL BÉLA 1942 18.
[436] A honvédelemről szóló 1939. évi II. törvény 117. §. (4) bekezdés

szabadalmazásra, többek között a légitorpedó[437], lövedékhez való gyújtó[438] vagy a robbanótest.[439]

Összegezve megállapítható, hogy a jogszabályba illetve közerkölcsbe ütköző találmányok szabadalmazhatóságának tilalma nemcsak, hogy különösebb nehézséget nem okozott, de egyenesen kívánatos is volt. A hadügyi tárgyú szabadalmak esetén kezdetben egy rendkívül erőteljes és indokolatlan állami beavatkozás érvényesült, melynek az alapját biztosító törvényi szabályozást a két világháború között a „gyakorlat felülírt". Ezt követően aszabadalmi kényszerengedély és a kormány részére biztosított kivételes hatalom kialakította a katonai és magánérdekek közötti ideális egyensúlyt. Véleményem szerint e folyamat lehetett az oka annak, hogy a 30-as évektől kezdve a miniszteri tiltakozás folyamatosan háttérbe szorult, majd a honvédelemről szóló törvény hatálybalépésével gyakorlatilag eltűnt a szabadalmi eljárásból.

[437] MNL K 603 1902. cs. S. 20028/1945
[438] MNL K 603 2184. cs. W. 7553/1945
[439] MNL K 603 1903. cs. S 20075/1945

4. 1. 4. A SZABADALMAZTATHATÓ TALÁLMÁNY ÉS A SZABADALMI JOG RENDSZERÉN BELÜL ÉRVÉNYESÜLŐ KÖVETELMÉNYEK, MINT KIZÁRÓ OKOK (2.§ 3,4.)[440]

A találmányok másik csoportja a szabadalmi jog körén belül található elvek mentén voltak kizárva az oltalomból. Így a tudományos elvek és tételek sem voltak szabadalmaztathatók önmagukban. A tudományos felfedezések és elméletek általában valamennyi állam jogában a kezdetektől ki voltak zárva az oltalmi körből. Hazánkban már az 1852. évi pátens 5.§-a is rendelkezett e tilalmi körről kiemelve, hogy az kizárólag magára az elméletre vonatkozik.[441] Ugyanis, ha az elv egy technikai eljárásban, vagy eszközben manifesztálódik, az már minden további nélkül oltalom tárgya lehetett. Visontai Soma a törvény képviselőházi vitáján indítványozta e pont teljes kihagyását arra hivatkozva, hogy a törvény 1. §-a alapján csak iparilag értékesíthető találmányok szabadalmaztathatók.[442] Fontos hangsúlyozni, hogy a törvény 2. §-a azokra az esetekre vonatkozik, mikor a találmány oltalomban részesülhetne. Szabadalmi jogunk rendszeréből és szerkezetéből is arra következtethetünk, hogy a 2. § vélelmezi a találmány szabadalmaztathatóságát, hisz nem azért zárta ki őket az oltalmi körből, mert az 1. § feltételeinek nem felelnek meg, hanem azért, mert egyéb jogpolitikai elvek ezt kívánták meg.[443]

Ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy maga a tilalom lényegében ebből a gondolatból vezethető le. A találmánynak műszaki feladat megoldására kell irányulnia. Ebből adódóan bármilyen tetszetős és hasznos is egy eszme, idea vagy ötlet, az önmagában még nem szabadalmaztatható.[444] Ha azonban e tétel vagy elv a puszta konstruktív ötleten túlmutat, csak abban az esetben lesz oltalomképes, ha maga az elv valamilyen módon iparilag értékesíthetővé válik. [445]

Ez a rendkívül logikus és egyszerű tétel a nemzetközi integrációban közel sem mutatkozott ennyire egyértelműnek. A francia jogban ismert „propriété scientifique”

[440] A kémiai és vegyi termékek, illetve gyógyszerek szabadalmazási kérdéseit, tekintettel azok sajátos megítélésére külön fejezetben tárgyalom.
[441] Magyarországot illető magyar közlöny és kormánylap, 1852 330.
[442] FI. 1892. XV. 75. A 20. század esős évtizedében hasonló álláspontot volt Lévy Béla is. Álláspontja szerint a találmány fogalma önmagában kizárja a tudományos elvek szabadalmazhatóságát, hiszen azokat csak felfedezni lehet, feltalálni nem.
[443] Már csak azért is ez az értelmezés lehet helytálló, mert a magyar törvény 2.§, annak 2. pontját kivéve gyakorlatilag megegyezett az osztrák és német szabadalmi törvényekkel, amelyik szintén ezt a logikát tették magukévá.
[444] TÖRÖK LÁSZLÓ 1913 67.; MNL K 603 2187. cs. Z. 1338/1925
[445] DEUTSCH IZIDÓR 1895 15.

értelmezésénél merült fel először kérdésként, hogy a szabadalmazhatóságot ki kell-e terjeszteni a tudományos és elméleti koncepciókra.[446]Önmagában a tudós műve addig, amíg a leírt szöveg védelméről van szó szerzői jogi oltalom alá esik. A tudományos tulajdon fogalma kapcsán lényegében arról volt szó, hogy elképzelhető-e, és van-e értelme a szerzői jogi védelemtől minőségileg másabb oltalomnak? A XX. század első évtizedeiben e gondolat legmeghatározóbb alakja Ruffini[447] volt. Az általa 1923-ban kidolgozott javaslat szerint a tudományos kutatók szellemi alkotásonként, amelyeken ipari eljárások alapszanak, anyagi jövedelemben részesülnek a felhasználó vállalat részéről.[448] Ruffini abból indult ki, hogy a formába öntött gondolat megjelenési formájában – amely lehet könyv, cikk stb – szerzői jogi védelemben részesült. Tudományos tulajdon alatt nem az irodalmi szellemi alkotás külső megjelenési formáját, hanem annak tartalmát kell érteni, azaz azt az esetet, amikor a szellemi alkotás nem egy határozott műszaki feladat megoldására irányul, hanem későbbiekben értékesíthető elveket fektet le. Ruffini érvelése szerint ezt is oltalomban kell részesíteni, méghozzá úgy, hogy az adott ötletet felhasználó vállalat valamilyen különadó megfizetésére lesz köteles a tudós irányába. Ezt az érvelést alapul venni csak nemzetközi közegben és csak „íróasztal mögül lehet".

Hazai közegben ez az érvelés egyáltalán nem állta meg a helyét, hiszen szabadalmi jogunk egyik sarokpontja, hogy a találmány műszaki feladat megoldására irányul. A fentebb kifejtettek értelmében műszaki feladat nélkül nemcsak, hogy szabadalmaztatni nem lehetett, de egyáltalán a bejelentés tárgyának találmánykénti elismerése sem volt lehetséges. Ettől eltekintve a Ruffini-féle érvelés azt vonta volna maga után, hogy az eljáró hatóságnak valamennyi tudományos írást és közleményt nyomon kellett volna követnie. Az Oxford University Press 1925-ben közzétette az 1901-1921 közötti időszakra vonatkozó katalógusát, amely a világ tudományos folyóiratainak jegyzékét foglalta magában. E katalógus 24128 folyóiratot tartott számon.[449] Az is nyilvánvaló, hogy a legjobban felszerelt könyvtárak is csak ezen mennyiség töredékével rendelkeztek. Mindezekből következik, hogy ha a tudományos közlések anyagaiból a szabadalmi joghoz hasonló igényt kívánunk származtatni, akkor a

[446] PALÁGYI RÓBERT 1927 147.
[447] Olasz szenátor, politikus, aki az olasz delegáció tagjaként rendszeresen képviselte Olaszországot a nemzetközi integrációban.
[448] KELEMEN ANDRÁS 1930 382.
[449] VÁSÁRHELYI LÁSZLÓ 1929/II. 510.

világ összes tudományos közlésére tekintettel kell lenni, amely a korszak technikai állása szerint kivitelezhetetlennek bizonyult.[450]

Nyilvánvaló tehát, hogy a tudományos tulajdon vagy tudományos felfedezés problematikája hazai viszonyok között azért nem bírt relevanciával, mert a magyar szabadalmi jog alapvető intézményeivel bizonyult ellentétesnek, míg nemzetközi viszonylatban kivitelezése bizonyult lehetetlennek. Ezzel az utolsó olyan kérdést is körbejártuk, amely egyáltalán beárnyékolhatta a tudományos elvek és tantételek oltalomból való kizárását.

A tudományos elvek és tantételekhez hasonlóan az emberi és állati élelmezési cikkeket is kizárta a törvény az oltalomból. A 2. § 4. pontja mindezt közérdekkel indokolta.[451] *Egyrészt* a kizárólagos jog az élelmiszerek árát megdrágította volna, ami közérdekkel ellenkezett, *másrészt* pedig attól tartottak, hogy a feltaláló az ilyen tárgyakra nyert szabadalmi védelemmel visszaél.[452] Az emberi fogyasztásra szánt élelmiszerek tekintetében a legtöbb állam ezt a szabályozást követte, az állati takarmány szabadalmazhatósága kapcsán viszont megoszlottak az elképzelések. Az osztrák szabadalmi törvény csak az emberi élelmezésre szolgáló cikkeket zárta ki[453], míg a kezdeti német szabályozásból nem volt egyértelműen megállapítható, hogy az állatok számára előállított élelmiszer ki volt-e zárva az oltalomból.[454] A 2. §. 4. pontjának gyakorlatából is kitűnik, hogy a magyar jogalkotó egy felemás helyzetet teremtett. *Egyrészről* csak a termékszabadalmakat tiltotta a törvény, azaz az emberi és állati élelmezésre szolgáló cikkek eljárása szabadalmazható volt.[455] *Másrészről* nem minden fogyasztási cikk volt kizárva az oltalomból, hiszen az élvezeti cikkek továbbra is szabadalmazhatóak voltak.[456] Ezzel a megoldással az állam védte is a közérdeket meg nem is. Hiszen az élelmiszerre, mint végtermékre kizárólagos jog nem volt adható, azaz az élelmiszer árát a szabadalom nem drágította meg, azonban azzal, hogy az adott élelmiszer előállítására irányuló eljárás oltalomban részesülhetett, maga az innovációs költség ha közvetve is, de beépült a végtermék árába. Ugyanakkor meg kell jegyezni,

[450] PALÁGYI RÓBERT 1927 148.; KELEMEN ANDRÁS 1930 384; HOFF GYÖRGY 1939 122.
[451] 1895:XXXVII. tc. 2. § 4. : „*Szabadalom nem engedélyezhető emberi és állati élelmezésre szolgáló czikkekre, gyógyszerekre és olya tárgyakra, amelyek vegyi úton allíttatnak elő; ezek előállításánál alkalmazandó eljárás azonban szabadlmazható.”*
[452] KI. 1892. XXIII. 91.
[453] SINGER, BERTHOLD 1911 39.
[454] KÓSA ZSIGMOND 1911 44.
[455] MNL K 603 166. cs. B. 15484/1941
[456] Ezzel ellentétben a német szabadalmi törvény 1. § 2. pontja a „Genussmittel” kitétel alatt egyértelművé tette, hogy az élvezeti cikkeket is ki kívánta zárni az oltalomból. v. ö. : KLOSTERMAN, RUDOLF 1877. 117-118.

hogy a törvény elfogadásakor ez a felemás megoldás biztosíthatta az iparfejlesztés érdekét. Az a tény, hogy a törvény az eljárást nem zárta ki a szabadalomból, szabad piaci verseny mellett *„elegendő inger gyanánt szolgált a feltalálók tevékenységéhez.”*[457]

Az is érthető, hogy a törvény indokolásának, illetve a 2. § 4. pontja mellett érvelő képviselőházi hozzászólásoknak mi volt a valódi indoka. Valójában a tilalmi kör azt kívánta megakadályozni, hogy az élelmiszerek szabadalmazhatóságával „elszabaduljon” azok ára, amely nyilvánvalóan nem volt kívánatos. A szabadalmi törvény elfogadásakor ennek biztosítékát kizárólag az említett rendelkezésben látták, amelyről kiderült, hogy valójában a kívánt célt betölteni nem képes. Nem is volt elvárható, hogy az oltalom megtagadásával egy árszabályozó piaci mechanizmust alakítson ki az állam, mivel a szabadalmi jognak ez nem volt feladata. A fentiekből látszik, hogy a szabályozás mögötti valódi indok teljes válszélességgel támogatható, viszont a megvalósítás módját nem a szabadalmi jogra, hanem egyéb jogterületre, így többek között a tisztességtelen piaci magatartást szabályozó törvényre kell hárítani. Azzal, hogy a tisztességtelen versenyről szóló 1923. évi V. törvénycikk megszületett, lényegében e feladat rendeltetésének megfelelően kikerült a szabadalmi jog köréből, azonban a 2. § 4. pontjának fenntartása továbbra is szükségszerűnek bizonyult a mezőgazdasági termékek szabadalmazhatósága miatt.

A mezőgazdasági termékek szabadalmazhatósága az 1920-as évek második felétől jelentkező és egyre sürgetőbb problémának bizonyult. A termék szabadalmazhatóságának kérdését maga a törvény fogalomhasználata szülte. Ugyanis a 2. § 4. pontja az élelmiszert zárta ki az oltalomból. Az általánosan elfogadott meghatározás szerint élelmiszer alatt azokat a készítményeket kell érteni, amelyek rendeltetése, hogy elfogyasztásuk által az embert vagy az állatot táplálja.[458]Így a kenyér egyértelműen élelmiszer, de vajon a búza minek minősül? A búzát, mint közismert dolgot szabadalmaztatni nem lehetett, hiszen hiányzott belőle a találmányi jelleg. Azonban akkor, amikor a búzának, mint közismert dolognak az összetételét, hatását, jellemzőit megváltoztatta a feltaláló, egy teljesen új dolgot kapott. Ez lényegében a búza fiziológiai tulajdonságának megváltoztatását jelentette. Jelen esetben tehát a kérdés az, hogy a fiziológiai hatás értékelhető-e a szabadalmi jog által?[459]Az ipari érékesíthetőség

[457] LÉVY BÉLA 1898 32.
[458] HOFF GYÖRGY 1939 122.
[459] Ellentétben a mai szabályozással a növények nem voltak kizárva az oltalomból, hiszen még évtizedeket kellett várni ahhoz, hogy a génmanipuláció szabadalmi megítélése egyáltalán napirendre kerüljön.

és a találmány fogalma műszaki hatást várt el a bejelentés tárgyától, amely elvileg nem zárta ki, de jelentős mértékben korlátozta a mezőgazdasági termékek szabadalmazhatóságát. A PUE 1. cikkéhez fűzött értelmezés szerint az ipari értékesíthetőség a mezőgazdaságra is kiterjedt. Továbbá a fiziológiai hatások ugyanúgy fizikai, fiziokémiai és vegyi folyamatokon alapulnak, mint az ipari találmányok műszaki hatásai. Elviekben – korabeli szabadalmi jogunk – valamennyi mezőgazdasági termék szabadalmazható volt, azonban az oltalom kiterjesztésének dogmatikai akadályai voltak.

Egyrészt a bejelentéshez csatolt leírás és rajz értelmezése között különbség van az ipari és „elő találmányok" között.[460] Utóbbi esetben pl. ha szaporodóképes vagy szaporítható egyedek nem voltak, akkor a szakértő az új egyedet létrehozni nem tudta. Mindezekből következik, hogy a 3. § szerinti újdonságrontás[461] nem a nyomtatvány közzétételében állt, hanem abban, hogy a szaporítható egyedet forgalomba hozták vagy sem. *Másrészt* az igénypontok[462] is más értelmezést nyernek, hiszen egy új állat vagy növényfajta esetén nem lehet csupán egyes jellegzetes és nélkülözhetetlen jellegzetességüket kiemelni. Lényegében mind a két sajátosság arra az elvre vezethető vissza, hogy a leírás és a rajz alapján megvalósítható találmányok immateriálissá absztrahálhatók, vagyis anyag nélkül is létezni tudnak. Ennek oka az volt, hogy míg a találmány eszmei tartalma újból és újból létrehozható,[463] addig az „élő találmányok" léte az anyaghoz van kötve, azaz meg tudnak úgy semmisülni, hogy többé nincs mód az előállításukra. Lényegében ez volt az elvi akadálya az „élő találmányok" vagy a mezőgazdasági termékek szabadalmazhatóságának.

Az elvi illetve dogmatikai akadályok ellenére azonban a gyakorlat árnyaltabb képet mutatott, reagálva arra a társadalmi igényre, hogy e tevékenység is állam általi elismerést igényel. A kifejtettek fényében nyilvánvaló, hogy az államnak el kellett ismernie, és oltalomban kellett részesíteni az ilyen jellegű alkotó tevékenységet is, de erre a szabadalmi oltalom nem, vagy csak korlátozottan volt alkalmas. A dogmatikai akadályokat leszámítva a probléma gyökere a fiziológiai hatás értékelésében keresendő. A korai ítélkezési gyakorlat és a szakirodalom a fiziológiai hatást nem értékelte műszaki hatásként[464]. Műszaki hatás hiányában pedig nem volt találmányi jelleg. Ez az elv az

[460] LADOMÉRI SZMERTNIK ISTVÁN 1940/II 102.
[461] Lásd bővebben 4.2.1. fejezet
[462] Lásd bővebben 5.2.2. fejezet
[463] v.ö.: A feltalálói tevékenység tudatossága 4.1.1. fejezet
[464] HOFF GYÖRGY 1939 70.

amerikai és a német ítélkezési gyakorlatban fokozatosan megdőlni látszott az 1930-as évektől kezdődően. A gumós növények kivételével, ivaros úton szaporítható új növényfajták szabadalmazhatóságát 1931-ben elismerte az amerikai szabadalmi hatóság, majd rögtön ezt követően a német szabadalmi bíróság bizonyos biológiai termesztő eljárásokra is szabadalmat adott.[465]Érdekes, hogy ennek hatásaként vagy ettől függetlenül, de a magyar Szabadalmi Bíróság merev álláspontja is változni látszott az 1930-as évek végére. A kezdeti ítélkezési gyakorlattal ellentétben, a Szabadalmi Bíróság olyan bejelentéseket is oltalomképesnek ítélt, melyek tárgya kizárólag fiziológiai hatással bírt. Így az az eljárás, amelynek keretében *„olyan tojás termelhető, amelyben az egyes hormonok, halogének, és nehéz fémsók az átlagosnál nagyobb mértékben fordulnak elő, s ezáltal terápiás célra felhasználhatók,"* nyilvánvalóan pusztán fiziológiai hatást takar.[466] Ugyanakkor fontos hangsúlyozni, hogy ezek nem termék, hanem eljárási szabadalmak, azaz tárgyukat tekintve valamely mezőgazdasági növény termesztésének, vagy állat tenyésztésének hatékonyságára irányultak úgy, hogy az eljárás az adott növény vagy állat fiziológiai tulajdonságára hatott.[467] Így szabadalmat kapott többek között a répamagtermesztési eljárás[468], illetve az az eljárás, amely kúszó mályvának egyenesen álló szárú növénnyé való átalakítására[469] irányult, továbbá az az eljárás, amely állati termékekben és ivadékokban sűrített hormonok előállítására irányult.[470]

Látható tehát, hogy a hazai ítélkezési gyakorlat a nemzetközi változásokkal lépést tartva, még ha nem is ismerte el az „élő találmányok" szabadalmazhatóságát, de az eljárási szabadalmak keretében a fiziológiai hatásnak műszaki hatást tulajdonított, azaz lehetővé tette, hogy a szabadalmi jog a mezőgazdasági termelékenységre is kiterjedjen.

Összegezve megállapítható, hogy a 2. §. 3-4 pontjainak közös jellemzői, hogy azok azért voltak kizárva a szabadalmi oltalomból, mert a szabadalmi jog alapvető tételeivel bizonyultak ellentétesnek. Míg a tudományos elvek és tantételek esetén ez egyszerűen volt igazolható, addig az élelmiszerek kapcsán egy felemás megoldás született. Ugyanakkor az is egyértelmű, hogy ez a felemás megoldás teremtette meg a táptalaját annak az ítélkezési gyakorlatnak, amely kezelni tudta a mezőgazdasági

[465] BRANN, LUDWIG 1932 415.
[466] MNL K 603 2009. cs. T. 5725/1936
[467] MNL K 603 1468. cs. P. 8964/1937; 1352. cs. N. 3187/1937; 1804. cs. S. 16706/1937
[468] MNL K 603 207. cs. C. 4589/1934
[469] MNL K 603 20. cs. A. 3985/1935

termékek és állatok termelésével illetve tenyésztésével összefüggő szabadalmi kérdéseket.

4.1.5. A SZABADALMAZTATHATÓ TALÁLMÁNY ÉS A SZABADALMI JOG RENDSZERÉN BELÜL ÉRVÉNYESÜLŐ KÖVETELMÉNYEK, MINT KIZÁRÓ OKOK (VEGYI TERMÉKEK ÉS GYÓGYSZEREK SZABADALMAZÁSÁNAK KÉRDÉSEI)

Az előző fejezetben a 2. § 3-4 pontjait tettem vizsgálatom tárgyává, kihagyva belőle a vegyi termékek és gyógyszerek szabadalmazásának kérdését. Bár a normaszöveg egy pont alatt említi, mégis a kérdés terjedelme és sajátossága miatt érdemes erről külön fejezetben szólni.[471]

A vegyi termékek szabadalmazhatósága körül kialakult szakirodalmi vita valójában az eljárási szabadalmak hatályáról szólt.[472] A kérdést elvi szinten elsőként *Bernauer Zsigmond* vetette fel. Álláspontja szerint a vegyi termékek terén a szabadalmi törvény *„nagyon ingatag alapon nyugszik”* így azt módosítani kell.[473] Bernauer és Perlmutter is azon az állásponton volt, hogy a vegyi termékek esetén is biztosítani kell a termékszabadalmat. Érvelésük szerint ez azt jelentette volna, hogy az eljárási szabadalom hatálya kiterjed a végtermékre is. Mindez pedig azért nem sérelmes, mert ha végtermékre kap a feltaláló szabadalmat, a törvény 8. § és 9. §-a értelmében más, ugyanazon termék előállítására még eljárási szabadalmat kaphat. Tehát álláspontjuk szerint az eljárási szabadalmak hatálya kiterjed a végtermékre is, azaz vegyi termékek esetén nemcsak az eljárás, hanem az eljárás eredményeként előállított végtermék is oltalomban részesült volna. A tudományos közvélemény többsége[474] a vegyi termékek termékszabadalmát egyértelműen elvetette.[475] Álláspontjuk szerint a vegyi úton előállított termék azért nem szabadalmazható, mert az valóságosan vagy potenciálisan a természetben fellelhető, vagyis előállítása nem minősült másnak, mint felfedezésnek.[476] E meglehetősen sarkos megállapítás csak akkor fogadható el, ha a feltaláló a termék előállítása során annak tulajdonságaival nem volt tisztában. A feltalálói tevékenységnek

---

[470] MNL K 603 2009. cs. T. 5725/1936

[471] E kérdést azért is érdemes külön fejezetben vizsgálni, mert a vegyipari termékek, gyógyszerek és élelmiszerek szabadalmazhatóságáról az uralkodó álláspont az 1960-as évekig az volt, hogy ezen termékekre legfeljebb eljárási szabadalom adható, anyagszabadalom nem.

[472] Az eljárási szabadalmakról lásd bővebben 4.1.2. fejezet

[473] BERNAUER ZSIGMOND 1900 64.

[474] Többségi véleménytől eltérő álláspontot fogalmazott meg Lévy Béla. v.ö.: LÉVY BÉLA 1898 31.

[475] KÓSA ZSIGMOND 1911 44.; VÁSÁRHELYI LÁSZLÓ 1929/III 134.; LENGYEL BÉLA 1942 45.

[476] V.ö.: A felfedezés és feltalálás elhatárolására vonatkozó 4.1.1. fejezet

a találmány használhatóságára is ki kellett terjednie, s ha ez a bejelentéskor nem volt meg, akkor, de csak akkor volt felfedezésnek minősíthető. E nyilvánvalóan erőltetett felfogás nehezen, és csak akkor állja meg a helyét, ha mindezt a szabadalom iparfejlesztő céljaként értelmezzük. Nem vitás, hogy a XX. század elejétől a nemzetgazdaság jelentős részét a vegyipar tette ki, s így különösen fontos minden olyan intézkedés, amely a vegyipar fejlődését szolgálhatja.[477] Márpedig ha termékszabadalmat biztosított volna a jogalkotó a vegyi termékekre, akkor az azt is jelentette volna, hogy ugyanarra a termékre, még ha az eredetitől jobb is, más szabadalmat nem kaphatott volna.[478]

Látható, hogy a vegyi úton előállított anyagok termékszabadalma valójában hosszú távú iparfejlesztési szempontokat vetett fel. *Deutsch Izidór* ezen iparfejlesztési szempontból azt a következtetést vonta le, hogy azon államok, amelyek a szabadalmi törvények keletkezésekor fejlett vegyiparral rendelkeztek nem alkalmazták a vegyipari termékszabadalmat, míg a gyenge vegyiparral rendelkező államok igen.[479]Ez a gondolat a szabadalmi jogon kívül eső tényezőknek próbált meg szabadalom jogi relevanciát biztosítani, azaz a szabadalmi jog működésére és dogmatikájára egyáltalán nincs tekintettel. Továbbá az egyes nemzetállami megoldások is ez ellen az érvelés ellen szóltak. Érdekes ugyanis, hogy a fejlett szabadalmi joggal rendelkező államok vegyipari termékszabadalmat nem adtak. Nem biztosított oltalmat Nagy-Britannia, Németország, Japán, Hollandia, Svájc és Ausztria szabadalmi joga sem.[480] A vegyiparilag fejletlennek nem mondható Egyesült Államok azonban igen, amely egyértelműen a deutschi érveléssel ellentétes.[481] Mindezeken túl Franciaország szabályozása jól példázza a vegyipari termékszabadalmak visszás megítélését. A francia szabályozás 1925-ig engedte a vegyipari termékszabadalmat, majd ezt követően - annak gazdaságra gyakorolt hatása miatt – megtiltotta és kizárólag eljárási szabadalmakat engedélyezett.[482]

Mindezekből nyilvánvaló, hogy az európai megoldások döntő többsége nem engedte a vegyipari termékszabadalmat, azonban ennek igazolására nem külső, hanem a szabadalmi jog körén belül érvényesülő követelményeket kell keresnünk. A vegyipari

[477] v. ö.: BALLANTYNE, HORATIO 1922. 13-16.
[478] Pontosabban csak akkor kaphatott volna, ha az új termék új műszaki hatással rendelkezett volna. v.ö: 4.1.2. fejezet
[479] DEUTSCH IZIDÓR 1895 195-196.
[480] THOMPSON, W. P. 1920 167., 251, 298., 422; BRANDON, SIMONNOT & RINUY 1929 8., 72.; BRANN, LUDWIG 1932 413. KLOEPPEL, EDMUND 1908. 31.
[481] THOMPSON, W. P .1920 147.

végtermékek sajátos megítélését az adta, hogy azok sok, és egymástól gyökeresen eltérő reakciók útján kerültek előállításra, és magában az iparban többnyire nyersanyagként jelentkeztek, amelyből adódóan potenciális felhasználhatóságuk jóval nagyobb, mint a mechanikai szabadalmaké.[483]Amennyiben tehát a jogalkotó a vegyipari termékre, mint ipari nyersanyagra termékszabadalmat adott volna, az azzal járó kizárólagosság azt jelentette volna, hogy az adott nyersanyagot más nem állíthatja elő. Mindez az ipar számára beláthatatlan következményekkel járt volna. Lényegében a jogalkotó szándéka is ennek az elkerülésére irányult, amikor a tilalmi kört azzal támasztotta alá, hogy a vegyi termékek anyagszabadalma azért tilos, mert az iparra nézve előnyösebb, ha csak eljárás képzi a szabadalom tárgyát.[484] Ez a felfogás az 1905., 1909., 1916., évi szabadalmi törvényjavaslatokban is konzekvensen visszaköszönt.[485]

A tilalmi kör pontos meghatározása során ki kell térni az ötvözetek és a gyógyszerek kérdésére. A vegyi termékek és az ötvözetek között az alapvető különbség, hogy a vegyi termék kémiai reakció eredménye, míg az ötvözetek előállítása fizikai folyamat által történik.[486] Ennek a különbségnek a Szabadalmi Bíróság olyan jelentőséget tulajdonított, amelynek okán az ötvözeteket kivette a 2. § 4. pontjának tilalmi köréből.[487]Ennek eredményeként ötvözetekre anyag és eljárási szabadalom is adható volt.[488]Ezen elhatárolásból is látszik, hogy az ítélkezési gyakorlat a „vegyi út" fordulata alatt a kémiai reakciókat értette, amelyekre anyagszabadalom nem volt adható, ellenben a fizikai úton beállott változások – mint az ötvözet – ilyen megszorítás alá nem estek. E megközelítésben tehát az anyagiságban beálló változások mindig kémiai reakciók voltak, amelyekre anyagszabadalom nem volt adható.[489]Ez a tétel a szabadalmi törvény megalkotásakor általánosan elfogadott volt[490], azonban a XX. század elején a kémiai és vegyi ipar fejlődésével tudományosan is meghaladottá vált. Ennek az volt az oka, hogy egyre nagyobb mértékben vált vitathatóvá, hogy az anyagiságban bekövetkezett változás fizikai vagy vegyi folyamatok eredménye. Első ránézésre ennek különösebb jelentőséget nem tulajdonítunk, hiszen végső soron, ha anyagszabadalmat nem, de eljárási szabadalmat még a kémiai reakciók útján előálló találmányokra is

[482] DEUTSCH IZIDÓR 1895 197.; VÁSÁRHELYI LÁSZLÓ 1927/I. 62.
[483] HOFF GYÖRGY 1939 125.
[484] KI. 1892. XXIII. 91.
[485] KELEMEN MANÓ 1905. 182.; SCHUSTER RUDOLF 1916/I 113.
[486] TÚRY SÁNDOR 1911 188.; VÁSÁRHELYI LÁSZLÓ 1929/III 134.;
[487] MNL K 603 577. cs. G. 6371/1928; 922. cs. K 10873/1929; 1468. cs. P. 8945/1937;
[488] MNL K 603 1865. cs. S 18165/1937; 656. cs. G 9444/1942
[489] LENGYEL BÉLA 1942 46.
[490] KI. 1892. XXIII. 91.

igényelhetett a bejelentő, azaz az oltalom biztosítva volt. Azonban ha megnézzük a vegyipar körébe eső találmányokat, akkor jelentős részüknél azt tapasztaljuk, hogy maga a találmány valamely új vegyület feltalálása speciális hatás elérése érdekében. Márpedig a kifejtettek miatt a vegyület nem helyezhető oltalom alá, az eljárási szabadalom pedig ebben az esetben logikailag értelmezhetetlen, hiszen ezen találmányok valamely speciális hatás elérését szolgálták egy új vegyület által.

A törvényi „vegyi út" fordulatnak a fentebb ismertetett jelentésétől más jelentést tulajdonítani nem lehetett annak a veszélye nélkül, hogy a bíróság ne írná felül a 2.§ 4. pontját. Ebből adódóan még a 30-as éveket követően is találkozunk olyan ítéletekkel, amelyek az ötvözetek anyagszabadalmát azon az alapon adták meg, hogy a találmány fizikai folyamat eredménye.[491]Mindez azt bizonyítja, hogy a tárgyalt korszak egészében a 2. § 4. pontjának ítélkezési gyakorlata konzekvens a tekintetben, hogy a fizikai folyamatok kivehetőek a tilalmi kör alól. A bírói gyakorlat ezen eleme biztosított megoldást az említett probléma alól. A 20-as évektől kezdődően ugyanis – a természettudományok fejlődésének eredményeként – a vegyületre már nem kizárólag kémiai reakciók eredményeként, hanem bizonyos esetekben egyszerű keverékként, azaz fizikai folyamatként is tekintettek. Márpedig a fizikai folyamatok – az ötvözetek analógiájára – kivehetők a 2. § 4. pontjának tilalma alól. Mindez a joggyakorlatban azt jelentette, hogy a szabadalmaztatni kívánt új vegyületet nem vegyületként, hanem az alkotóelemek keverékeként, mint fizikai folyamat eredményeként előállított terméket kellett az igénypontban megjelölni. Ebből adódóan a csávázószer [492] , mint növényvédelmi szer annak ellenére kaphatott termékszabadalmat, hogy az nyilvánvalóan egy vegyület, azonban azzal, hogy a bejelentő az igénypontban *„fungeidanyagoknak organikus oldószerekkel képzett oldataként (keverék)"*határozta meg, a bíróság az összetevők fizikai folyamatának eredményeként értelmezte a találmányt, amely így kivehető volt a tilalmi kör alól.[493]Hasonló értelmezés által vált lehetővé a méhatka irtására irányuló szer,[494] kártevő-írtószer,[495] és a fertőtlenítő szer[496] szabadalmazása is, amelyek kétséget kizáróan anyagszabadalmak voltak.

[491] MNL K 603 965. cs. K. 13067/1935; 976. cs. K. 13635/1936; 283. cs. D. 4885/1937; 2102. cs. V. 4058/1941; 2178. cs. W. 7336/1942
[492] A csávázás olyan kémiai magkezelési eljárás, amelynek célja a vetőmag kórokozók és állati kártevők elleni védelem biztosítása.
[493] MNL K 603 198.cs C. 4008/1928; Hasonló ítéletek: 432. cs. F. 6547/1931; 1922. cs. Sch. 5179/1934
[494] MNL K 603 523. cs. F. 9707/1942
[495] MNL K 603 3. cs. A. 3070/1926; 1418. cs. P. 6528/1928
[496] MNL K 603 573. cs. G. 6058/1926; 1918. cs. Sch. 5009/1932

Fontos hangsúlyozni, hogy mindez nem jelentette a vegyipari anyagszabadalmak burkolt engedélyezését, hiszen az a 2. § 4. pontja értelmében az továbbra is tilos volt. A bírói gyakorlat jogfejlesztő szerepe pusztán azon – fizikai folyamat eredményeként is értelmezhető – vegyületek szabadalmazhatóságának elismerésére irányult, amelyek e nélkül semmilyen oltalomban nem részesültek volna.

A gyógyszerek és gyógyhatású készítmények megítélésénél hasonló tapasztalható azzal, hogy a tilalmi kör létjogosultságát további közérdek is indokolta. Általánosan elfogadott volt ugyanis, hogy az egészség megőrzése és fenntartása olyan fontos közérdek, amely kizárja a gyógyszerek közhasználatból való elvonását vagy drágítását.[497]Ebből adódóan az Egyesült Államok kivételével szinte valamennyi ország kizárta a gyógyszerek termékszabadalmát. A kémiai termékek analógiája alapján azonban eljárási szabadalom a gyógyszerek kapcsán is adható volt.[498] Vagyis azt tapasztaljuk, hogy a magyar szabadalmi törvény gyógyszerekre vonatkozó rendelkezése a német szabadalmi törvény 1. § 2. pontját[499] szó szerint adaptálta. Bár a kérdéses rendelkezések egyértelműnek tűnnek, az ítélkezési gyakorlat két ponton mégis gyengítette azt.

Egyrészt az anyagszabadalomra vonatkozó tilalom csak gyógyszerekre vonatkozott, amely nem feltétlenül fedte a gyógyászati készítmények körét. Már a korai ítélkezési gyakorlat is szűken értelmezte a gyógyszerek fogalmát, amely a két világháború között megalapozta a gyógyszernek nem minősülő, de a gyógyászatban mégis jelentős szerepet játszó készítmények, eszközök anyagszabadalmát.[500] Gyógyszernek ugyanis azok a készítmények minősültek, amelyek rendeltetése, hogy felhasználásuk vagy elhasználásuk által az emberi vagy állati betegséget megelőzzék, enyhítsék vagy megszüntessék.[501] Ebből kifolyólag tehát a bíróság csak azokat a készítményeket minősítette gyógyszernek, melyek közvetlen és kizárólagos hatása a betegség megszüntetése. Így minden olyan készítmény vagy eszköz, amely önmagában ezt elérni nem, csak előmozdítani tudta, nem minősült gyógyszernek. Ez gyakorlatilag a gyógyászati segédeszközök szabadalmazhatóságát jelentette, amelyből adódóan

[497] IMLING KONRÁD 1895. 5.; KÓSA ZSIGMOND 1911 44.;
[498] MNL K 603 417. cs. F. 5536/1927; 1066. cs. L. 5802/1928; 442. F. 6989/1933; 454. cs. F. 7543/1935; 2159. cs. W. 6818/1938; 30. cs. A. 4285/1938; 503. cs. F. 9160/1940; 151. cs. B. 14930/1940
[499] DAMME, FELIX 1906. 156. Ezzel azonos szövegezést tartalmazott az osztrák szabadalmi törvény 2.§ 2. pontja is.
[500] v.ö. TÚRY SÁNDOR 1911 186.
[501] HOFF GYÖRGY 1939 122.; KOHLER, JOSEF 1900 174.; VÁSÁRHELYI LÁSZLÓ 1929/II. 134.

gyógyszeridomok (kúp),[502] kapszulák,[503] fecskendők,[504] vagy akár a kötszerek[505] is szabadalmazhatóak voltak. Ezen klasszikus gyógyászati segédeszközök önmagukban tehát nem voltak képesek gyógyulást előidézni, de a gyógyítás folyamatához elengedhetetlenek voltak. Szintén gyógyászati segédeszköznek minősültek azok a termékek, amelyek önmagukban alkalmasak voltak a gyógyításra, azonban jellegüknél fogva nem voltak gyógyszernek nevezhetőek. Így oltalomban részesült a kaparóeszköz fülzsír eltávolítására[506] vagy a segédeszköz béna kezekhez és lábakhoz is.[507]

Másrészt a törvényi tilalom csak az anyagszabadalomra vonatkozott, melynek értelmében gyógyszerek előállítására vonatkozó eljárás már szabadalmazható volt. Ez általában nem magának a gyógyszernek az előállítását, hanem a hatóanyag minél gazdaságosabb és hatásosabb előállításában nyilvánult meg. Így kapott szabadalmat az ópiumalkaloidák előállítására vonatkozó eljárás[508], − amelynek köszönhetően a hazai morfingyártás ugrásszerűen megnövekedett − vagy az inzulin előállítására vonatkozó eljárás.[509]

Összefoglalva megállapíthatjuk, hogy a vegyi termékek és gyógyszerek termékszabadalmát illetően a hazai jogalkotás a nemzetközi tendenciáknak megfelelően szigorú álláspontra helyezkedett. A vegyipar rohamos fejlődése által a törvény hivatkozott rendelkezése már a XX. elején meghaladottá vált. Ezt a bíróság a kémiai vegyületek újszerű értelmezésével próbálta orvosolni, amely hozzájárult az ötvözetek és vegyületek közötti határvonal elmosódásához. Részben ugyanez a folyamat volt megfigyelhető a gyógyszeripar terén azzal a megszorítással, hogy mind a jogalkalmazás mind a jogalkotás a gyógyszerek termékszabadalmát mereven elutasította. Észre kell vennünk, hogy ebben a tekintetben a szabadalmi törvénytervezetek sem jelentettek előrelépést, s csak Lévy Béla, Bernauer Zsigmond és Perlmutter Alférd tollából olvashatunk támogató véleményt a gyógyszerek és vegyipari termékek anyagszabadalma mellett.[510] Bár ez az álláspont a tárgyalt korszakban még idő előttinek bizonyult, de legalább elhintette a 2. § 4. pontjának újraértelmezését.

[502] MNL K 603 463. cs. F. 7930/1938
[503] MNL K 603 463. cs. F. 7926/1938
[504] MNL K 603 212. cs. C. 4805/ 1936; 1864. cs. S. 18436/1940
[505] MNL K 603 1419. cs. P. 6982/1929; 358. cs. E. 4712/1934
[506] MNL K 603 1903. cs. S. 20023/1944
[507] MNL K 603 697. cs. H. 8346/1929
[508] MNL K 603 935. cs. K. 11647/1931
[509] MNL K 603 1568. cs. R. 5811/1930; 1593. cs. R. 6839/1935; 1960. cs. Sch. 6335/1943
[510] BERNAUER ZSIGMOND 1900 64.; LÉVY BÉLA 1898 33.

4. 2. AZ ÚJDONSÁG FOGALMA, MINT A SZABADALMAZHATÓSÁG EGYIK KRITÉRIUMA

Szabadalmi oltalom tárgya csak új találmány lehet. A feltaláló ugyanis csak olyan műszaki megoldásokra igényelhet oltalmat, amelyek a társadalom műszaki ismereteit gazdagítják. Az újdonság megítélése központi eleme a szabadalmaztathatóságnak, amelynek két vetülete létezik: abszolút és relatív újdonság. Az abszolút újdonság világméretű újdonságot jelent, vagyis, ha bárhol a bejelentést megelőzően a találmány tárgyát legalább egyszer bárki számára hozzáférhetővé tették, az többet szabadalom tárgya nem lehet.[511] Az abszolút újdonság időbeli és terület korlátozás nélkül érvényesül.[512] Ezzel szemben a relatív újdonság megelégszik azzal, hogy a találmány tárgya az országon belül ne kerüljön nyilvánosságra.

Dogmatikailag az abszolút újdonság elve állja meg a helyét, s a legtöbb állam jogalkotása is ezt követte. Magyarországon a századfordulón a relatív újdonság bevezetésében a gazdaság erősítését, és a feltalálók hatékonyabb ösztönzését látták. A magyar ipar – annak ellenére, hogy soha nem látott mértékben fejlődött – elmaradott volt a nyugatihoz képest, ami szerényebb infrastruktúrában, technikai elmaradottságban is megmutatkozott. Így a törvény azt követeli a feltalálótól, hogy az évtizedekkel előrébb járó nyugati vetélytársait szárnyalja túl, ami így csak kiugró találmányok által érhető el. Ilyenből pedig csak 1-2 van egy évtizedben, hisz az ipari fejlődést az evolúcióval lehetne párhuzamba állítani, mert a fejlődés is fokozatos, lépésről lépésre történik. A törvény tehát a legjobb szándéka ellenére is teljesíthetetlen kritériumokat támasztott a feltalálók elé, és indokolatlan versenyhátrányba hozta őket.[513] Némileg *Fazekas Oszkár* állítását látszik alátámasztani az a tény, hogy a lajstromba vett szabadalmak 6/5-e külföldi, és a maradék 1/5 hazai szabadalom sem kiugró jelentőségű. A gazdaságpolitikai érve ellenére a relatív újdonság ellen több kifogás is felhozható. *Egyrészt* e kritérium alkalmazása esetén alapos okkal lehet tartani attól, hogy a magyar feltalálók ténylegesen új találmányok kidolgozása helyett a külföldön már oltalmat nyert találmányok utánzására törekednének. *Másrészt* magával az oltalom jellegével lenne ellentétes, hisz ebben az esetben nem a valódi feltaláló kapna oltalmat.

[511] WALKER, ALBERT H. 1917. 70.
[512] KELEMEN MANÓ 1905, 35.; JÁMBOR GYULA 1894/I 10.; FAZEKAS OSZKÁR 1898. 110.
[513] BECK HUGÓ 1909. 335.

Harmadrészt pedig jogalkotási visszalépést is jelentene, amely a nemzetközi elvárásokkal korántsem egyeztethető össze.

Mindezekből látszik, hogy egy korábban ismert, és a bejelentő által csak megismételt adatokat tartalmazó találmányi bejelentés folytán a társadalom „nem gazdagszik" és nem a szellemi munkát valójában kifejtő feltaláló, hanem egy harmadik személy részesül oltalomban. A relatív újdonság tehát olyan élethelyzetet eredményezhet, amely nemcsak ellentétes a szabadalom intézményével, de a jogi szabályozása azon célját, amely a feltalálói tevékenység elismerésére irányul, kivitelezhetetlenné teszi.

A törvény első szakasza említi az újdonság fogalmát, mint a szabadalmazhatóság egyik kritériumát, de annak tartalmát nem adja meg.[514] A találmányhoz hasonlóan az újdonság tartalmi mibenléte sem határozható meg. Ezzel szemben, azok az esetkörök, amelyek kétséget kizáróan nem merítik ki az újdonság fogalmát, már egyértelműen körülírhatók. A modern szabadalmi törvények közös jellemzője, hogy az újdonság fogalmát negatív oldalról, azaz az újdonságot kizáró körülmények (anterioritások) meghatározásával közelítik meg. [515] A tekintetben azonban, hogy az anterioritás fogalmának milyen mértékben kell érvényesülnie a jogalkotásban, már megoszlanak az elképzelések. Az 1844. évi francia szabadalmi törvény értelmében *„az a találmány nem új, amely Franciaországban vagy külföldön a bejelentés letételének dátumát megelőzően kivitelezéshez elégséges nyilvánosságban részesült.[516]"*Az anterioritás ilyen tág értelmezése rendkívül nagy mozgásteret engedett a tényállások bírói mérlegelésének, így az jogbizonytalanságot eredményezett. A szabályozás másik végletét az 1815. évi porosz szabadalmi rendelet képezte, amely az anterioritások kimerítő felsorolásával, kazuisztikusan próbálta meg a kérdést rendezni.[517] Nyilvánvaló, hogy tisztán sem a francia sem pedig a porosz megoldás sem szolgálhatja a jogbiztonságot, hanem a kettőnek valamilyen ideális kombinációja kívánatos. Az 1877. évi német szabadalmi törvény az anterioritások taxatív felsorolásával a porosz megoldást vette alapul úgy, hogy azok tartalma és határa a bírói gyakorlat által módosítható.[518] E megoldás él tovább az osztrák, majd pedig a magyar szabályozásban is. Ebből adódóan csak az a

[514] FAZEKAS OSZKÁR 1916 60.; TÖRÖK LÁSZLÓ 1913, 25.
[515] Tekintettel arra, hogy a korabeli szakirodalom az újdonságrontó körülményeket anterioritásoknak nevezi, a továbbiakban ezt a fogalmat veszem alapul.
[516].PHILIPPSON, F. C. 1860. 38.; SEELY, F. A. 1893. 8.; SINGER, BERTHOLD 1911. 150.
[517] KLEINSCHROD, CARL THEODOR VON 1855. 167-168.
[518] KLOSTERMANN, RUDOLF, 1877. 123-124.

tény vagy körülmény vehető figyelembe anterioritásként, amelyet a törvény kifejezetten felsorolt.[519]

4.2.1 KÖZZÉTETT NYOMTATVÁNY, MINT ÚJDONSÁGRONTÓ KÖRÜLMÉNY

Tekintettel arra, hogy a törvény az újdonság fogalmát nem, csak az anterioritások eseteit szabályozta, így a továbbiakban ezek elemzését követően határozhatjuk meg az újdonság valódi mibenlétét. A törvény 3. § tartalmazza azokat a feltételeket, amelyek megléte az újdonság hiányát okozták. Ezek szerint tekintendő újnak a találmány, ha az bejelentése idejében[520], közzétett nyomtatványok vagy egyéb sokszorosítások útján már annyira ismeretessé vált, hogy szakértők által használható volt.[521]

A törvény szóhasználata felveti a „nyomtatvány" és „sokszorosítás" kifejezések pontosabb értelmezésének szükségességét. Nyomtatvány alatt a sajtó útján történő közlést értjük, amely magában foglal minden olyan közlést[522], „*amely vagy szavakban, vagy ábrázolatokban, nyomda, kőnyomda s metszés által eszközöltetik, és a amelyek közzététele, a példányok akár ingyen kiosztásával, akár eladásával, már megkezdődött."* [523] Míg a sokszorosítás magában foglalja *„valamely iratnak vagy ábrázolatnak, nyomda, metszett minta, gép vagy más mesterséges készület vagy vegyészet által eszközölt többszörösítését."*[524]Ennek ellenére a gépírásos másolatot a bírói gyakorlat nem tekintette nyomdaterméknek, így az, mint újdonságrontó nyomtatvány nem volt figyelembe vehető.[525]

E nyomtatványok kapcsán az újdonságrontás azonban csak a 3. § 1. pontjában meghatározott feltételek megléte esetén áll be,[526] amelyek szövegezése számos gyakorlati problémát vetett fel, így azokat az alábbi két kérdés mentén fogom tárgyalni. Elsőként a következő kérdésre keressük a választ: *Mit kell közzétett nyomtatvány alatt érteni?* A fent hivatkozott definíciók értelmében a közzététel alatt a nyilvánosság számára történő hozzáférhetőséget kell érteni, amely a lehető legszigorúbban

[519] MNL K 603 577. cs. G. 6353/1929
[520] A bejelentés időpontja nyilvánvalóan egy időbeli korlátot szabott az anterioritás értelmezésének, amelyet az 1909. és 1916. évi tervezetek úgy pontosítottak, hogy a *„bejelentés idejében"* fordulat helyett a *„bejelentés napja előtt"* kitételt rendelték alkalmazni.
[521] Tartalmilag egyezett a német szabadalmi törvény 2. § (1) bekezdésével. v.ö.: KENT, PAUL 1907. 525.
[522] v. ö.:1914. évi XIV. törvénycikk 2. §
[523] 1848:XVIII. tc. 2. §
[524] 1878:V. tc 63. §
[525] MNL K 603 1686. cs. S. 11076/1926
[526] 1. A nyomtatványnak közzétettnek kellett lennie.
2. E közzététel által „ismeretté" kellett válnia.
3. Az „ismertté válásnak"olyan minőségűnek kellett lenni, hogy a nyomtatványból egy szakértő a találmány tárgyát előállíthassa.

értelmezendő. Irreleváns, hogy sok vagy kevés ember számára vált hozzáférhetővé, így a bíróság a vevőnek tájékoztató céljából kiküldött katalógust is közzétett nyomtatványnak tekintette.[527]

Ezen kívül a közzététel nyelve, illetve helye is lényegtelen, sőt a feltaláló közrehatása sem vizsgálható.[528] Ebből adódóan a világ báramely országában, bármilyen nyelven történő nyilvánosságra hozatal, közzétételnek minősült.[529] E rendkívül szigorú követelmény vonatkozásában a törvény országgyűlési vitája során felmerült annak a lehetősége, hogy csak olyan nyomtatványok legyenek újdonságrontóak, amelyeket európai nyelveken tettek közzé, azonban a törvény végleges szövegezésnél e kitételt már elhagyták. A törvényhez fűzött miniszteri indokolás szerint az is elegendő, ha a nyomtatványt például nyilvános könyvtárba iktatták, és nem kell igazolni, hogy azt bárki is megtekintette vagy hasznát vette.[530]Ez alól egyetlen egy kivételt állapíthatunk meg, mégpedig a találmányi leírásnak a szabadalmi eljárás során történő közzétételét.[531] A bírói gyakorlat szerint az ilyen közzététel természeténél fogva nem minősül közzétett sokszorosításnak.[532] Ezt próbálta meg kifejezésre juttatni az 1905, évi tervezet akkor, amikor „nyilvánosan hozzáférhető sokszorosításról[533]"rendelkezett.

Látható tehát, hogy a közzététel értelmezése az abszolút újdonság elvének maradéktalan érvényesülését szolgálta, amely önmagában aránytalan megterhelést jelentett volna a jogalkalmazóra és a jogkereső közönségre egyaránt. Ennek okán a nemzetállami megoldások kibúvókat kerestek, melyek kapcsán Klostermann elképzelése jól példázza azt a kétségbeesést, amely a közzététel újdonságrontó hatása körül a századfordulón kibontakozott. Érvelése szerint a nyomtatvány közzététele nem újdonságrontó, ha abból a találmány célja nem derül ki. Ez a megfogalmazás a „használati mód megértésétől" többet kíván harmadik személyek irányába. A német judikatúra ezt a szemléletet jutatta érvényre, melynek iskolapéldája a Hare v Harford

[527] MNL K 603 224. cs. M. 5116/1927
[528] KÓSA ZSIGMOND 1911. 51.; LÉVY BÉLA 1898. 36.;
[529] DEUTSCH IZIDÓR 1895. 25.
[530] KI. 1892. XXIII. 92.
[531] 1895:XXXVII. tc. 34. § (1) bekezdése; 573/1896 K.M. rendelet 17. §
[532] A Bírói Osztály H. 8138/1933. sz ügy kapcsán kifejtette, hogy az eljárás során történő közzététel esetén *„a találmányi bejelentések leírásaiból és rajzaiból csakis egyes személyek számára, ezek költségére, külön írásbeli felfolyamodásra csakis egyes másolatok készíthetők, tehát […] az arra jogosított számára kiadott egy vagy több iratmásolatról van szó, ami sokszorosításnak márcsak azért sem nevezhető, mert az egyes ilyen másolatok egymástól függetlenek, […] nem egy sokszorosítás egyes példányai. Még kevésbé tekinthető az ilyen másolatok kiadása közzétett sokszorosításnak, mert a „közzétett sokszorosítás" kifejezés szükségképpen feltételezi, hogy maga a sokszorosítás tétessék közzé […] amely feltételnek [a hivatkozott rendelet] természeténél fogva nem felelhet meg."*
[533] KELEMEN MANÓ 1905. 103.

und Taylor ügy.[534] Az érintett személyek egy olyan eljárást találtak fel, amely szerint a sörfőzésnél a vizet úgy főzik, hogy a malátaolaj elillanását megakadályozzák. A főzés ilyen jellege már nyomtatványokon ismeretes volt, de a célját, és annak kedvező következményeit – a sörfőzés tekintetében – nem ismerték.

Az angol jog a közzétett nyomtatványok újdonságrontó hatása alól kivételt állapított meg abban az esetben, ha a közzététel olyan publikáción alapszik, amely magától a feltalálótól ered feltéve, ha a feltaláló a publikáció közlése után minden tőle elvárható gondossággal bejelenti a találmányt szabadalmazásra.[535]

Hazánkban *Jámbor Gyula* nevéhez fűződik olyan értelmezés, amely a közzétett nyomtatványok újdonságrontó hatásának a korlátozására irányul. Érvelése szerint a 3. § 1. pontjának nyelvtani értelmezéséből kitűnik, hogy a jogalkotó az ismertté válás tényleges megtörténtére helyezi a hangsúlyt, és nem az ismertté válás lehetőségére.[536]Ebből adódik, hogy Magyarországon nem ismert az az eljárás vagy berendezés, amelyet pl. Mexikóban vagy Angliában nyilvános nyomtatványban megjelentettek, és ott egy könyvtárban elhelyeztek.[537] Valójában ez az érvelés a relatív újdonság egy sajátos értelmezése, amely kétségtelenül nem alkalmazható hazánkban annak a veszélye nélkül, hogy a nemzetközi integrációban betöltött vezető szerepünket el ne veszítsük. Ezen túl a törvény szellemiségével és a bírói gyakorlattal is ellentétes az idézett törvényszakasz ilyen jellegű értelmezése. A 3. § egész rendszeréből ugyanis az következik, hogy *„az annyira ismeretessé válást”* a törvény csak arra érti, hogy a nyomtatvány eléggé írja le a találmányt, tehát az ismertté válásnak csak a terjedelmét hangsúlyozza.[538]

Az említett értelmezést leszámítva Magyarországon sem a tudomány, sem a bírói gyakorlat részéről nem volt szükség arra, hogy a német mintához hasonló „menekülési útvonalakat” dolgozzanak ki, mivel nálunk a törvény szövegezése – még ha öntudatlanul is – magában rejtette a megoldást. A miniszteri indokolás szerint a

[534] SZAKOLCZAI ÁRPÁD,1898. 11.
[535] Érdekesség, hogy a PUE 1934. évi londoni értekezlete az angol szabályozáshoz hasonló megoldást ajánl a részes államoknak, amelyet Németország el is fogad. A német szabadalmi törvény 1936. évi módosítása kimondja, hogy *„a bejelentést megelőzően hat hónapon belül történt leírás vagy használat figyelmen kívül marad, ha az a bejelentő vagy jogelődje találmányán alapul.”* v.ö.: HOFF GYÖRGY 1939. 79-81.
[536] JÁMBOR GYULA 1894/I, 15.
[537] A modern szabadalmi rendszerek döntő többségben a világ báramely részén történő közlést újdonságrontó körülményként értékelték. Jámbor Gyula ismertetett érvelése a XX. század első harmadában megfigyelhető - és a PUE rendszerével összevetve, vitatható - angol megoldáshoz hasonlít. Az angol jog ugyanis csak a belföldi publikációnak tulajdonított abszolút újdonságrontó hatást, míg a külföldinek csak akkor, ha legalább egy példánya Anglia területén nyilvános könyvtárba került.
[538] LÉVY BÉLA 1898. 37.

nyomtatvány akkor is közzétett, ha a megismerhetőség lehetősége biztosítva van.[539] Ugyanakkor a bírói gyakorlat a „közzétett nyomtatvány annyira ismeretessé vált, hogy szakértő által használható" fordulatnak az utolsó elemére helyezte a hangsúlyt. Ugyanis a nyomtatvány közzététele, és ezáltal ismertté válása ténykérdés volt, amely kapcsán elegendő, ha a felszólaló magát a nyomtatványt – vagy annak hiteles másolatát – a bíróság előtt bemutatta.[540] Ugyanakkor az így bemutatott nyomtatvány csak akkor vált újdonságrontóvá, ha két konjunktív feltételnek megfelelt.

Ezzel át is tértünk a második kérdésre, amely szerint: *Hogyan viszonyul az újdonságrontóul felhozott nyomtatvány a bejelentés tárgyához?* Perlmutter Alfréd álláspontja szerint a közzétett nyomtatvány akkor újdonságrontó, ha arról azt lehet feltételezni, hogy annak gondos és figyelmes elolvasása a találmány létrehozásához teljes tájékoztatást nyújtott.[541] A „teljes tájékoztatás" a bírói gyakorlat értelmében azt jelentette, hogy az újdonságrontóul felhozott nyomtatvány tartalma kétséget kizáróan megegyezett a bejelentés tárgyával. Egyszerűbb esetben ennek az eldöntése nem ütközik különösebb nehézségbe, így pl. ha a közzétett nyomtatvány és az igénypont szerinti kapcsolási elrendezés megegyezik, kétséget kizáróan újdonságrontásról beszélhetünk.[542] A „teljes tájékoztatás" értelmezésekor a bíróság nemcsak a leírást, hanem a felek előadásait is figyelembe vette. Eszerint a bíróság a felszólaló azon kijelentéséből, hogy *„az valóban bennünket is meglep, hogy a bejelentés szerinti tömlők egyáltalán elkészíthetők"*azt a következtetést vonta le, hogy az újdonságrontóul felhozott nyomtatvány nem nyújt teljes mértékű tájékoztatást.[543] A legtöbb esetben azonban ezt eldönteni csak úgy lehetett, ha a bíróság értékelte a közzétett nyomtatványt abból a szempontból, hogy abban a megtámadott igénypont világosan le van-e írva. Amennyiben ezt megállapította, akkor újdonságrontásról beszélhetünk[544], ha viszont a nyomtatvány fogalmazása nem volt világos, vagy csak a megtámadott találmánnyal rokon elemeket, kifejezéseket használt, akkor a nyomtatvány és az igénypont közötti eltérés lényeges vagy lényegtelen voltában is állást kellett foglalnia. E jogalkalmazási logika az, amely a 3. § 1. pontjának széles alkalmazhatóságát úgy szűkítette le, hogy az abszolút újdonság elve és a hazai iparfejlesztés követelménye egyaránt érvényesülni tudott. Ugyanis ha az eltérés lényegtelen, akkor újdonságrontásról beszélhetünk. Így a

[539] KI. 1892. XXIII. 92.
[540] MNL K 603 1068. cs. L. 5903/1929
[541] PERLMUTTER ALFRÉD 1925/I, 44.
[542] MNL K 603 1083. cs. L 6543/1936
[543] MNL K 603 611. cs G. 7907/1937

bíróság megtagadta az oltalmat arra a bejelentésre, amely segédkapcsolók távolról való vezérlését áramirány megváltoztatásával, tehát átkapcsolóval kívánta megoldani. Az újdonságrontóul felhozott nyomtatvány főkapcsolóra vonatkozott, míg a bejelentés tárgya segédkapcsolóra, de a bíróság érvelése szerint a műszaki megoldás szempontjából ez az eltérés lényegtelen volt, így a szabadalmat meg kellett tagadni.[545] Ebben az esetben maga a műszaki elgondolás már ismert volt, csak az alkalmazási területében rejlett az újdonság. Hasonlóképpen nem találta lényeges eltérésnek a bíróság azt, hogy *„a két összekötendő áttört vezetőt a bejelentés szerint a [lámpa]burán belül kötik össze, míg az anterioritásánál az összekötés helye határozatlan, mert a szakértőnek a bejelentés idejében már tudnia kellett, hogy az állandó összekötést a burán belül kell foganatosítani.”*[546] A bíróság az ilyen típusú kérelmeket következetesen visszautasította abból a logikából adódóan, hogy a korábbi nyomtatvány, amely általában ismertette azt a műszaki megoldást, amelyen a bejelentés tárgya alapszik mindenképp újdonságrontó. Az általános műszaki elgondolásnak a szóbanforgó speciális, de korábban ismert területen való alkalmazása esetén a lehető legegyszerűbb és logikusan adódó megoldása az, amit a bejelentő lefoglalni kívánt.

Azonban, ha az eltérés lényeges volt, akkor a 3. § 1. pontjára eredményesen hivatkozni nem lehetett, amit a bíróság a legtöbb esetben a bejelentő javára értelmezett.[547] A 4399. számú ügy kapcsán a bíróság arra az álláspontra jutott, hogy a megállapítást kérő eljárásánál a gumiborítást alkotó alakzatok számának és alakjának a figyelembevétele mellett előre kell kicsákózni a gumilemezt, míg a védett eljárásnál akármilyen és akárhány alakzathoz egyetlen, előre ki nem csákózott gumilemezt lehet alkalmazni.[548] Ez olyan lényeges eltérés, amely az újdonságrontást kizárta. A lényeges eltérés széles értelmezését kiválóan tükrözi a V. 2829. számú ügy, amelyben a megtámadott találmányi bejelentés tárgyát az jellemezte, hogy a különböző fogfelületek tisztítására való sörtecsomók ugyanazon síkból indultak ki. Ellenben az újdonságrontóul felhozott nyomtatvány „H” és „U” alakú kefefejeket említett, vagyis az olyan fogkefékre vonatkozott, amelyeknél a kefefej sörtetartó felülete nem sík, s ez olyan lényeges eltérés, amely az újdonságrontást kizárta.[549] A bírói gyakorlatban tehát a „lényeges eltérés” értelmezéséből az a következtetés vonható le, hogy ha az

[544] MNL K 603 926. cs. K 11146/1932; 1220. cs. M. 9454/1932
[545] MNL K 603 2071. cs V. 2060 /1926
[546] MNL K 603 1083. cs. L. 6543/1933
[547] MNL K 603 931. cs. K 11146/1932; 1220. cs M. 9454/1932; 2074. cs V. 2829/1932;
[548] MNL K 603 271. cs. D. 4399/1935

újdonságrontóul felhozott nyomtatvány nem tartalmazza maradéktalanul és kétséget kizáróan az igénypontban felsorolt összes jellemzőt, akkor újdonságrontásról nem beszélhetünk.[550]

Ugyanez a jogalkalmazási logika érvényesült a kombinációs találmányok esetén is, amelyből adódóan az újdonságrontásnak az igénypontok összességére kellett irányulnia.[551] Ebből következik, hogy ha az újdonságrontóul felhozott nyomtatványok alapján az eljárás nem volt megismerhető, vagy nincs olyan, amely a szabadalmaztatni kívánt igénypontnak megfelelő valamennyi munkaműveletet együttesen ismertetné, akkor a nyomtatvány nem tekinthető újdonságrontónak.[552] Vagyis ha a korábbi nyomtatványban a kombinációnak csak egyes alkotóelemei vannak leírva, az önmagában nem minősül újdonságrontónak.[553]

Mindezeken túl a felhozott nyomtatvány tartalmi elemzésekor a bíróság szigorúan kezelte a nyelvtani értelmezést, vagyis a szöveg kötött voltát. Ez két irányban érvényesült. *Egyrészt* a közzétett nyomtatvány ábráihoz olyan magyarázatot fűzni, amely a szövegből nem következik, nem lehetett.[554]Ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy e szigorú nyelvtani értelmezés nemcsak a felszólalót, hanem a bejelentőt is kötötte, mert nem lehetett figyelembe venni a bejelentőnek a találmányra vonatkozó olyan előadását, mellyel a közzétett leírásban nem szereplő adatokkal kívánta elhatárolni a bejelentés tárgyát az ismertektől. *Másrészt* az újdonsághiányt megállapító körülménynek is magából a nyomtatványból kellett származnia. Vagyis ha a nyomtatvány más, közzé nem tett forrásra utalt, az szintén nem volt újdonságrontónak tekinthető.[555]Abban az esetben, amikor a találmány foszforsavas sóknak, e sók fémeinek lorentinsavas sóival való együttalkalmazásából állt, és az újdonságrontóul felhozott nyomtatványban szó volt lorentinsavról, – de csak a szabad savak nátriumkarbonáttal való együttalkalmazásukban – a bíróság az újdonsághiányt nem állapította meg.[556]

Az eddig ismertetett esetek arra irányulnak, amikor egy adott nyomtatvány tartalma a maga teljes egészében kétséget kizáróan egyezik a bejelentés tárgyával. Ebből kifolyólag az anterioritás minden kiegészítés nélkül magából az adott nyomtatványból következik. Ugyanakkor nem véletlen, hogy a kérdésben született bírói

[549] MNL K 603 2074. cs. V. 2829 /1932
[550] MNL K 603 675. cs. G.6061/1926; 696. cs. H. 8252/1931; 1760. cs. S. 15113/1936
[551] MNL K 603 1974. cs. T. 4079/1930
[552] MNL K 603 1083. cs. L. 6548/1933; 359. cs. E. 4725/1937
[553] MNL K 603 898. cs. K. 9236/1928; 1409. cs. P. 6421/1931;
[554] MNL K 603 1727. cs S 13682/1933; 696. cs. H.8252/1931
[555] KÓSA ZSIGMOND 1911, 50.

határozatok rendre kiemelik, hogy az anterioritásként felhozott nyomtatvány csak más, közzé nem tett nyomtatványokra nem tartalmazhat utalást, azaz más közzétett nyomtatványokra igen. Ez a rendkívül ritka eset arra irányul, amikor nem egy nyomtatványból, hanem több publikáció szétszórt ismertetéséből áll össze az anterioritás.[557] A törvény nem tartalmaz megkötést arra nézve, hogy egy nyomtatvány, vagy több nyomtatvány „összeolvasása" eredményezze az újdonságrontást, hiszen a 3. § 1. pontja tekintetében ez lényegtelen. Így arra a következtetésre juthatnánk, hogy a fenti feltételek megléte esetén akár több közzétett nyomtatvány együtthatása, „összeolvasása" is anterioritást eredményezhet. Meglepő módon a bírói gyakorlat – a német judikatúrával összhangban[558] – bár elvben elismerte *„annak a lehetőségét, hogy egynél több adat egybevetése kapcsán, következtetés útján állapítassék meg az, hogy a találmány közzétett nyomtatványok révén már annyira ismertessé vált, hogy szakértők által használható volt[559]"*, valójában azonban akadályt gördített az elv alkalmazása elé. A bíróság ugyanis hozzáfűzi, hogy ez az elvi megállapítás csak akkor állja meg a helyét, ha a nyomtatványok egyidejűleg és könnyen hozzáférhetőek oly módon, hogy az eredményt további kutatás nélkül adják.[560]Ebből a tételből következik, hogy *„nem vezet újdonságrontásra, ha a szakértőnek [a különböző nyomtatványoknak] az egyesítéshez kutatnia kell, vagy [azokat] kísérletek alapján kell kiválasztania."* [561] Sőt, ha a *„nyomtatványok egyikében vagy másikában az új igénypont tárgyi körének azonosságát érintő adatok fellelhetőek is, nem lehet ugyanazokban az új igénypont adta jellemzőket megtalálni, és amelyikben a jellemzők egyike vagy másika szerepel, ott a tárgyi kör tekintetében van eltérés."*[562]

Összevetve ezt azzal a megállapítással, hogy ha a nyomtatványok értelmezése többféle eredményre vezethet, akkor a szakértőnek nem kell tudnia, hogy amelyik értelmezés a helyes, nyilvánvaló, hogy a bíróság az elv gyakorlati alkalmazásától tartózkodni kívánt.

A közzétett nyomtatvány újdonságrontó voltával szemben támasztott két konjunktív feltétel közül az egyik tehát arra irányul, hogy a nyomtatvány tartalma kétséget kizáróan megegyezzen a bejelentés tárgyával. A feltételrendszer másik eleme a

[556] MNL K 603 1760. cs. S. 15113/1936
[557] LENGYEL BÉLA 1942 65.
[558] HOFF GYÖRGY 1939. 88.
[559] MNL K 603 1450. cs. P. 8303/1937
[560] u.o.
[561] MNL K 603 1383. cs. O. 1488/1934
[562] MNL K 603 1068. cs. L 5882/1929

szakértői közrehatással függ össze, vagyis azzal, hogy *Mit kell tartalmazni a nyomtatványnak ahhoz, hogy egy szakértő a találmány tárgyát használhassa?*

Mielőtt a kérdés megválaszolására rátérnénk, a kérdésfeltevés körülményeit is meg kell vizsgálni. E gondolat középpontjában a szakértő, a szakértői szaktudás és annak minősége áll. Mindenek előtt le kell szögezni, hogy a törvény több helyen is említi a „szakértő" kifejezést. A 32. §[563] szerinti szakértő a találmány tárgyát minden kiegészítés nélkül előállíthatja[564], vagyis érti és kétség esetén ki is tudja egészíteni a leírást. Ezzel szemben a 35. § 1. pontja[565] és a 21. § 1. pontja[566] szerinti szakértőtől a 3. §-ra történő utalással azt várta el a jogalkotó, hogy a találmány tárgyát használni tudja. *Mayer Géza* interpretációjában ez azt jelentette, hogy egyértelműen különbséget kell tenni a 3. § és 32. § szerinti szakértő között, hiszen az utóbbi a találmány tárgyát előállítja, míg az előbbi csak használja.[567] *Ladoméri Szmertnik István* nem az idézett törvényhelyek nyelvtani, hanem tartalmi elemzéséből indult ki. Álláspontja szerint a szakértőnek a „*találmány lényegét"* kell ismernie.[568] Ebből következik, hogy ha a találmány lényegét úgy határozzuk meg, hogy műszaki feladat megoldására alkalmas elgondolás, akkor a szakértőnek ismernie kellett a műszaki feladatot, magát az elgondolást és a műszaki hatást is. Ugyanakkor a bírói gyakorlat szerint a találmány nem egyenlő egy műszaki feladat megoldásával, mert a szabadalmazhatóság többi kellékének is meg kell felelnie, így az ipari alkalmazhatóságnak is.[569] Ebből adódóan a szakértőnek nyilatkoznia kell arról is, hogy a találmány ipari használatát lehetségesnek tartja-e. Ladoméri ebből azt a következtetést vonta le, hogy a műszaki hatáson túl egyéb ismeretanyagra is ki kell terjednie a szakértői tudásnak, amelyet majd a bírói gyakorlat fog objektivizálni.

Joggal merül fel az olvasóban, hogy miért kell ekkora jelentőséget tulajdonítani a szakértői közrehatásnak. Véleményem szerint ha a 3. § értelmezési köréből kilépünk,

---

563 *„A leírás kellékei a következők:*
1. lehetővé kell, hogy tegye azt, miszerint szakértők a találmány tárgyát a leírás alapján minden kiegészítés nélkül ***előállíthassák****."*

564 Kelemen érvelése szerint *„ az „előállítás" kritériuma különben is oly rugalmas, ellenőrizhetetlen és annyira függ a szakértő szakértelmétől, hogy azt ily fontos kérdés alapvető momentumául elfogadni nem lehet"* lásd bővebben: KELEMEN MANÓ 1905. 55.

565 „*A felszólalás két példányban és indokolva a Szabadalmi Hivatalnál nyújtandó be és csak a következő állításokra alapítható:*
1. hogy a találmány a jelen törvény 1-3. §-ai értelmében nem szabadalmazható;"

566 „*A szabadalom megsemmisitendő és ehhez képest ugy tekintendő, mintha meg sem adatott volna:*
1. ha a szabadalom tárgya szabadalmazásra alkalmatlan volt (1-3. §);"

567 MAYER GÉZA 1938. 4.

568 LADOMÉRI SZMERTNIK ISTVÁN 1938/I, 24.

569 MNL K 603 407. cs. F. 4847/1926; 687. cs. H. 7638 /1926

akkor mind Mayer mind pedig Ladoméri szakértővel szemben támasztott elképzelései más megvilágításba kerülnek. A két egyébként eltérő gondolatmenetnek azonos következménye, hogy a szakértői szaktudás ismeretanyagának a meghatározásával megakadályozható, hogy oltalom nélkül maradjanak azok az ipari alkotások, amelyek a 3. § 1. pontjának szigorú értelmezése miatt oltalmat nem kaphatnak, de az iparfejlődés előmozdítására mégis képesek volnának. Vagyis azt látjuk, hogy a szakértői tudás értelmezése és meghatározása a gyakorlati élethez való alkalmazkodás szükségszerű következménye. Röviden összefoglalva a két álláspontot tehát azt látjuk, hogy a szerzők a műszaki hatás minőségi értelmezésére a „szakértői szaktudást" kívánták alapul venni.[570]

A feltett kérdésre adandó válaszunk során azt látjuk, hogy a bírói gyakorlat lényegében ezen az elvi megállapításon alapszik azzal a kiegészítéssel, hogy a szakértői szaktudás ténybeli alapjának magából a nyomtatványból kell erednie. Így a bíróság nem találta kivitelezhetőnek a találmányt, mert a bejelentő nem tudott olyan szakirodalmi helyet megjelölni, amiből a szakértő ki tudta volna választani azokat az anyagokat, amelyek alkalmazásával a kívánt műszaki hatás elérhető. Ebből adódóan a bírói gyakorlat a szakértői szaktudástól nem várta el azt a minőségi szintet, amelyet Ladoméri kifejtett, mert a bíróság értelmezésében a szakértőnek a nyomtatványból kell kiindulnia, és sem feladata, sem pedig hivatása, hogy a le nem írt adatok után kutasson. Ezen túl a közzétett nyomtatvány szigorú nyelvtani értelmezéséhez hasonlóan a bíróság a szakértői tudás alapjául szolgáló adatok meglétét is szigorúan értelmezte.[571] Ha ugyanis az újdonságrontóul felhozott nyomtatvány nem tartalmazott kellően pontos adatokat, akkor a szakértő a találmány használhatóságára vonatkozóan következtetést nem tudott levonni, így az nem is minősült újdonságrontónak.[572]Továbbá, ha a nyomtatvány - akár jóhiszeműen is – többféleképpen volt értelmezhető, akkor a szakértőnek nem kellett tudnia, hogy az ilyen, tetszése szerint értelmezhető adatokból adott esetben melyik értelmezés volt helyes, vagyis a nyomtatvány nem volt alkalmas az újdonságrontásra.[573]

Abban az esetben, ha a fent leírt módon a közzétett nyomtatvány kétséget kizáróan, és egyértelműen tájékoztatást nyújt a bejelentés tárgyáról, és ezen információ a szakértő által ismert lett vagy lehetett, akkor a nyomtatvány abban az esetben volt

[570] KŐRÖSI LÁSZLÓ 1938. 55.
[571] MNL K 603 1730. cs. S. 13817/1932
[572] MNL K 603 4. cs. A 3193/1925
[573] MNL K 603 1068. cs. L. 5916/1931

újdonságrontó, ha abból a szakértő a találmány tárgyát használhatta.[574] Ezzel visszakanyarodunk a második kérdésünk kérdésfeltevéséhez. Használnia vagy előállítania kellett a szakértőnek a találmányt? Direkt módon a bírói gyakorlat ebben a kérdésben sosem foglalt állást. Mayer Gézának a fent bemutatott értelmezése alapján arra az álláspontra juthatnák, hogy a 3. § 1. pontja szerinti szakértő a találmányt használja, és nem feltétlenül szükséges előállítania. Ez minőségileg jelent kevesebbet, ami a szabadalmaztatás feltételein lazít, ezáltal növelve az oltalmi kört. Érdekes, hogy az 1905-ös tervezet az újdonságrontásnak az eldöntésére nézve nem állított fel mértéket, (szakértő által való használat) hanem kizárólag a szabadalmi hatóságra bízta annak eldöntését.[575]

A Mayer-féle értelmezést összevetve a bírói gyakorlattal azt látjuk, hogy ha a szakértői szaktudásnak a bírói gyakorlat alapján kimunkált értelmezéséből indulunk ki, akkor megállapíthatjuk, hogy annak a műszaki hatáson túl az ipari értékesíthetőségre is ki kellett terjednie.[576]Ebből adódóan a használat iparszerű használatot jelent, amely a 8. § értelmében magában foglalja az előállítást is.[577]Így a bíróság áthidalva a szakértői kifejezés nem teljesen exakt fogalomhasználatát, direkt módon nem mondta ki, hogy a szakértőnek elő kell állítania a találmányt, hiszen ez a 3. § 1. pontjának törvényszövegétől való eltérését jelentette volna, hanem az iparszerű használat általános kifejezésével élve, mintegy beleértette azt.[578] Érdekes, hogy a kérdésben született bírósági határozatok a „használat" vagy „előállítás" kifejezéseket következetesen kerülték, és általában a „találmány tárgyát tudnia kellett" fordulatot használták, amely tartalma lényegében a fent említett iparszerű használatra utal.[579]

Ugyanakkor ez a szigorú és kiterjesztő értelmezés mégsem jelentett aránytalan megterhelést a feltalálókra, hiszen a szakértői közrehatás minőségi értelmezésekor a bíróság mindig egy „szakmabeli szakértő", azaz átlagos szakember szaktudásából indult ki.[580] Ebből azt a következtetést vonhatjuk le, hogy amit az iparszerű használat értelmezésével szigorított a bíróság, azt az átlagos szakértő alapulvételével mérsékelte,

[574] MNL K 603 1572. cs. R. 6054/1933
[575] KELEMEN MANÓ 1905, 84.
[576] MNL K 603 407. cs. F. 4847/1926; 687. cs. H. 7638 /1926
[577] KÓSA ZSIGMOND 1911, 51.
[578] MNL K 603. 611. cs. G. 7907/1937; 1450. cs. P. 8303/1937; 359. cs. E. 4725/1937;
[579] MNL K 603 4. cs. A. 3193/1929; L 5903/1931
[580] MNL K 603 412. cs. F. 5213/1928; 1971. cs. T. 3867/1928; 1698. cs. S. 11973/1928; 4. cs. A. 3193/1930

hiszen a szaktudás alacsonyabb szinten való értelmezése szélesebb tájékoztatást várt el a nyomtatványtól.[581]

Mindezekből következik, hogy a második kérdésre adandó válaszunk abban áll, hogy a nyomtatványnak olyan kimerítő jellegű tájékoztatást kell tartalmaznia, amelyből egy átlagos szaktudással rendelkező szakértő a bejelentés tárgyát iparszerűen használhatja.

Látható tehát, hogy a 3. § 1. pontja a bírói gyakorlatban olyan értelmezést nyert, amelyben nem a nyomtatvány megismerhetőségén volt a hangsúly, hiszen ezt a bíróság ténykérdésként kezelte. Hanem azon volt a hangsúly, hogy a nyomtatvány kétséget kizáróan tartalmazta-e [582] a találmány szakmabeli szakértő által való iparszerű használhatóságához szükséges valamennyi adatot.

[581] MNL K 603 1697. cs. S. 11910/1926; 209. cs. C. 4656/1937

[582] Vagyis volt-e lényeges eltérés a találmány igénypontja és leírása, illetve az újdonságrontóul felhozott nyomtatvány tartalma között.

4.2.2 NYILVÁNOS GYAKORLATBAVÉTEL, MINT ÚJDONSÁGRONTÓ KÖRÜLMÉNY

A közzétett nyomtatvány újdonságrontó hatásával egyenértékű volt az az eset, amikor a találmányt – szabadalmaztatás előtt- a nagyközönség számára bemutatták, működési elvét bárki számára hozzáférhetővé tették. Ebből adódóan *„nem tekinthető újnak a találmány, ha a bejelentés idejében nyilvános gyakorlatbavétel vagy kiállítás útján annyira ismeretessé vált, hogy szakértők általi használhatása lehetségessé vált.”*[583]Már a törvényszöveg nyelvtani értelmezéséből is kiderül, hogy a 3. § 1. pontjához hasonló esetkörrel állunk a szemben. A két pont közötti különbség pusztán abban keresendő, hogy a 3. § 1. pontja esetében közzétett nyomtatványok útján vált a találmány lényege annyira ismeretessé, hogy a szakértő azt minden további kiegészítés nélkül használni tudta, míg jelen esetben ugyanez a hatás nyilvános gyakorlatbavétel által következik be. Vagyis a 3. § 2. pontja is ugyanazon – két konjunktív feltétel mentén kidolgozott – logika alapján értelmezhető. Első lépésként a „nyilvános gyakorlatbavétel” tartalmát kell meghatározni. Nyelvtani értelmezésben e kifejezés különösebb nehézséget nem okoz, azonban az iparjogvédelem nyelvére ilyen minőségében nehezen fordítható le. A 3. § 2. pontja ugyanazt akarja kifejezni, mint a német szabadalmi törvény 2. §-ában meghatározott *„offenkundige Benützung”*kitétel.[584]A német szakirodalom is többfajta értelmezést[585] tulajdonított e fogalomnak, amelyek közül *Kohler* interpretációja a leginkább elfogadott.[586] Álláspontja szerint a gyakorlatbavételt a lehető legtágabban kell értelmezni úgy, hogy az a találmány kivitelét jelenti a találmány céljának elérése végett.[587]E meghatározás áll a leginkább közelebb a miniszteri indokoláshoz és a bírói gyakorlathoz is. Ugyanis ha a feltaláló a találmányát titokban tartotta, az a szabadalmazhatóságot nem érintette. Ha azonban a találmány tárgyát elkezdte használni, készíteni, akkor az már gyakorlatbavételnek minősült, amely önmagában még szintén nem újdonságrontó.

Véleményem szerint ez volt a legkritikusabb eleme a 3. § 2. pontjának, hiszen lehetővé tett egy olyan élethelyzetet, amikor a találmány már kész volt, és a feltaláló elkezdte használni, előállítani – vagyis gyakorlatba venni – anélkül, hogy mindez a szabadalmazhatóságot érintette volna. Nyilvánvalóan egy ilyen helyzet nem szolgálta

[583] 1895:XXXVII. tc. 3. § 2. pontja
[584] KOHLER, JOSEF 1900. 189.
[585] SZAKOLCZAI ÁRPÁD 1898 13.: Rosenthal és Appellines: Gyakorlatbavétel alatt a találmány mindenféle alkalmazását és használatát érteni kell. Gareis: Gyakorlatbavétel a találmány hasznos használatbavételét jelenti. Robolszky: A prakrikus értékesítés áll a gyakorlatbavétel középpontjában.
[586] v.ö.: SCHANZE, OSCAR 1901. 98-100.
[587] SZAKOLCZAI ÁRPÁD 1898 13.

sem a társadalom sem pedig az iparfejlesztés érdekeit. Ezért a bírói gyakorlat a gyakorlatbavételt a kohleri értelmezésnél is szigorúbban vette, hiszen nem volt szükség a 8. § szerinti iparszerű használatra, mert a 3. § 2. pontja kizárólag a találmány kivitelezésére utal. Ebből adódóan a gyakorlatbavétel szempontjából lényegtelen, hogy a találmányt miért készítették, vagy, hogy egyáltalán használták-e.[588] Így a bíróság megállapította a gyakorlatbavétel megtörténtét abban az esetben, mikor az alperes a bejelentés napja előtt műhelyében a találmányt egy alkalommal előállította. Fontos hangsúlyozni, hogy e tekintetben a bíróság pusztán a gyakorlatbavételről döntött és nem annak nyilvános jellegéről. Érdekes azonban, hogy a kezdeti ítélkezési gyakorlat a megrendelés nélküli és csekély számú előállításnak[589] anterioritást nem tulajdonított. Nem egyértelmű viszont, hogy ezen esetekben a bíróság az anterioritás hiányát a gyakorlatbavétel hiánya vagy a gyakorlatbavétel nyilvánosságának a hiánya miatt állapította meg. Hoff György ennek a jelenségnek azt az értelmezést tulajdonította, hogy angol minta alapján a bíróság csak az üzleti tevékenység módjára eszközölt gyakorlatbavételt kívánta anterioritásként kezelni.[590] Ez azonban csak akkor, és csak annyiban állhatja meg a helyét, amennyiben a bíróság első két évtizedes gyakorlatát vesszük alapul. A huszas évek második felétől ugyanis az ilyen típusú határozatok eltűnnek, és helyükbe a rendkívül szigorú, akár egyetlen előállítást is gyakorlatbavételnek tekintő –fentebb említett – értelmezés kerül. Ennek nyilvánvaló oka az lehet, hogy a 3. § 1. pontjához hasonlóan, a gyakorlatbavételt a bíróság szigorúan és ténykérdésként kezelte, ugyanakkor az újdonságrontás szempontjából a gyakrolatbavétel nyilvános jellegére helyeződött a hangsúly.

Mindezekből következik, hogy önmagában a gyakorlatbavétel nem minősült újdonságrontónak, hiszen ahhoz annak nyilvánosnak kellett lennie. A nyilvánosságot azonban a 3. § 1. pontjához hasonlóan szintén szélesen értelmezte a bíróság, ezáltal olyan helyzetbe hozva a feleket, hogy a gyakorlatbavétel fennforgása mintegy magában hordozza a nyilvánosságra hozatal lehetőségét is.

A közzétett nyomtatványokhoz hasonlóan a gyakorlatbavétel is nyilvánossá vált, ha az a feltalálón kívül más személyek előtt történt. A 3. § 1. pontjához hasonlóan itt is irreleváns, hogy sok vagy kevés ember előtt történt a gyakorlatbavétel. E szigorú értelmezés alól két kivétel állapítható meg a bírói gyakorlat alapján. *Egyrészt* a kísérlet

[588] KÓSA ZSIGMOND 1911, 52.
[589] MNL K 603 1906. cs. Sch 4228/1926; 1574. cs. R. 6144/1933
[590] HOFF GYÖRGY 1939. 91.

céljából való elkészítés és termékkipróbálás nem minősült nyilvános gyakorlatbavételnek.[591] Ugyanezen megítélés alá estek az első minták is, amelyek elkészítése, bemutatása a találmány előnyét és használhatóságát illusztrálta. *Másrészről* a gyakorlatbavétel nem minősült nyilvánosnak, ha az titoktartásra kötelezett személyek előtt történt. Ezen két kivétel esetén tehát a gyakorlatbavétel megvalósult, de a nyilvánosságot a bíróság nem állapította meg. Ellentétben a 3. § 1. pontjától jelen esetben vizsgálható a feltalálói közrehatás a gyakorlatbavétel nyilvános jellegének a megítélésekor. A bírói gyakorlat értelmében, ugyanis ha a gyakorlatbavétel kifejezetten titoktartásra kötelezett személyek előtt történt, akkor azt nem lehetett nyilvánosnak tekintetni. A joggyakorlat alapján azonban a „titoktartásra kötelezett személy" a hétköznapi értelemtől jóval tágabb értelmezést nyert. Általában nem minősült nyilvános gyakorlatbavételnek a találmány zárt ipari üzemben történő használata, mert a munkások és az üzem érdekeltségébe tartozók külön megállapodás nélkül is titoktartásra kötelezettek.[592] A bírói értelmezés szerint tehát önmagában az a tény, hogy valamely gyárban a munkások nem voltak titoktartásra kötelezve, nem jelenti automatikusan azt, hogy a gyakorlatbavétel nyilvános lenne. Hoff György ezt az elvet kívánta kiterjeszteni arra az esetre is, amikor a „vállalat kötelékébe nem tartozó, meghívott személyek" is megtekinthették a találmányt.[593] Érvelése szerint ugyanis ezen személyektől szintén külön kikötés nélkül elvárható, hogy a bemutatott titkot megőrizzék. E kiterjesztő értelmezés nehezen illeszkedik a 3. § rendszerébe. Akár a törvényhelyhez fűzött miniszteri indokolásból, akár a 3. §-ra alapított határozatokból indulunk nyilvánvaló, hogy a jogalkotót és a jogalkalmazót az a következetes logika vezérelte, amely szerint nyilvánosság alatt a bárki számára történő hozzáférhetőség lehetőségét kell érteni.[594]

E két kivételt leszámítva a tárgyalt korszak második harmadára minden olyan gyakorlatbavétel, amely harmadik személy előtt történt, nyilvánosnak minősült.

A nyilvánosság értelmezésénél ebben az esetben is abszolút újdonság elvét kell figyelembe venni, vagyis a világ bármely részén történő nyilvános gyakorlatbavétel újdonságrontó lehet. Bár Magyarország a 3. § 2. pontjának szövegezésekor a német mintát vette alapul, az abszolút újdonság elvének maradéktalan tiszteletben tartásával elismerte a külföldi nyilvános gyakorlatbavétel újdonságrontó hatását is, mellyel a

[591] MNL K 603 1906. cs. Sch 4228/1926; 1574. cs. R. 6144/1933;
[592] MNL K 603 2191. cs. Z. 1610/1930
[593] v.ö.:HOFF GYÖRGY 1939. 91-93.
[594] KI. 1892. XXIII. 92.;MNL K 603 359. cs. E. 4725/1937.

német elvárásoktól is szigorúbb kritériumok elé állították a bejelentőt.[595] A 3. § rendszerének talán ez volt a leghevesebben támadott része. Maga az indokolás is következetlen akkor, amikor a külföldi nyilvános gyakorlatbavétel újdonságrontó hatását próbálja indokolni. Az eredeti szövegezés szerint az említett eset azért újdonságrontó, mert *„hazánkban egyes iparág, mint pl. a textilipar, nemigen fejlődött és a törvényes kellék hiányának a belföldi gyakorlatra való megszorítása esetében egyes furfangos iparosok az összes külföldi találmányokra ezen címen az iparfejlesztésnek nagy kárára maguknak egyedárúsági jogokat biztosíthatnának."*[596] Ha egy iparágra vonatkozóan születik egy találmány, amely az érintett iparág fejlődését szolgálja, és hazánkban ez nem ismertes, akkor annak bevezetése a magyar ipar számára is hasznos lehet. Téves tehát az indokolás azon feltételezése, hogy az ilyen eset kárára van a hazai iparnak. A hazai iparág ezzel nyerhet, ellenben a hazai piaci szereplők nem. Tisztán közgazdasági szempontból megközelítve a kérdést irreleváns, hogy az iparra fejlesztően ható találmány jogosultja magyar vagy külföldi. Ebből adódóan az indokolás azon okfejtése, hogy a magyar szereplők „ellesik" a külföldi találmányokat, és azokat itthon szabadalmaztatják szintén nem hathat károsan a gazdaságra, ellenben a szabadalmi jog rendszerével már nem egyeztethetők össze. Vagyis akkor, amikor a tudományos közvélemény támadta a külföldi nyilvános gyakrolatbavétel újdonságrontó hatását, akkor valójában a magyar feltalálóknak – a hazai gazdaság elmaradottságából adódó – „versenyhátrányát" próbálta enyhíteni.[597]Véleményem szerint mind az indokolás, mind pedig a korabeli szakirodalom gazdaságpolitikai oldalról közelítette meg a kérdést figyelmen kívül hagyva azt a tényt, hogy a problémát a 3. § rendszerében kell elhelyezni. Vagyis az az okfejtés, hogy ha valaki elutazott pl. Dél-Amerikába, és ott megismert egy új gyártási módot, akkor az ő erőfeszítése a 3. § 2. pontjának rendelkezése miatt nem volt jutalmazható, és ez a magyar gazdaságra hátrányosan hatott, nem helyénvaló. Nem helyénvaló márcsak azért sem, mert ebben az esetben egy tisztán dogmatikai kérdésről van szó. Valahányszor az újdonságrontó körülményeket vizsgáljuk, abból az alapfeltevésből kell kiindulnunk, hogy az újdonság abszolút újdonságot jelent. Ez egy olyan megcáfolhatatlan megállapítás, amely az egész szabadalmi rendszerünk alapját képezte, amely alól, ha kivételt engednénk, akkor az a

[595] JÁMBOR GYULA 1894/I, 4.; TÖRÖK LÁSZLÓ, 1913, 71. A német szabadalmi törvény 2.§-a – a nemzetközi tendenciákkal összhangban – csak a belföldi gyakorlatbavételnek tulajdonított újdonságrontó hatást. v.ö.: KLOSTERMAN, RUDOLF 1877. 280.
[596] KI 1892. XXIII. 28.

3. § rendszerét veszélyeztetné, s egyszersmind bizonytalanná tenné a későbbi törvényhozást. Ebből adódóan a kérdés nem az, hogy a külföldi nyilvános gyakorlatbavétel újdonságrontó hatását nem kellett-e vagy el kellett-e ismerni. A probléma valójában arra irányult, hogy a találmányi szintet el nem érő tevékenység[598] – ha az ipar számára hasznos – részesülhet-e állami oltalomban? Nyilvánvalóan részesülhet, sőt részesülnie is kellett, de az az oltalom, a kifejtett újdonságrontó hatás miatt nem lehetett szabadalmi oltalom. Így akármennyire is helyeselhető a hazai írók azon törekvése, hogy a nemzeti ipar fejlesztése miatt a magyar szabadalmi törvény se vegye figyelembe a külföldi gyakorlatbavételt, a szabadalmi jog rendszerével nem egyeztethető össze. Sőt a kifejtettek értelmében e kérdés nem is a szabadalmi jog körébe, hanem az iparjogvédelem egyéb intézményeire tartozott.

Összességében megállapíthatjuk, hogy a 3. § 2. pontja kapcsán a hazai szabályozás és ítélkezési gyakorlat, a szabályozási mintául szolgáló német-osztrák megoldásnál szigorúbb követelményeket támasztott akkor, amikor a nyilvános gyakorlatbavétel nemcsak belföldi, hanem külföldi megtörténe esetén is újdonságrontást tulajdonított.

[597] DEUTSCH IZIDÓR 1895, 20.; JÁMBOR GYULA 1894/I, 4.; KELEMEN MANÓ 1905, 36.; LÉVY BÉLA 1898, 35.; TÖRÖK LÁSZLÓ 1913, 71.; VÁSÁRHELYI LÁSZLÓ 1929/III, 155.
[598] Ebben az esetben a találmányi szint el nem érése az újdonsághiányból fog fakadni.

4. 2. 3 MEGLÉVŐ SZABADALMI OLTALOM, MINT ÚJDONSÁGRONTÓ KÖRÜLMÉNY

A közzétett nyomtatvány és a nyilvános gyakorlatbavétel mellett nem volt újnak tekinthető a találmány, ha a bejelentés idejében már szabadalom tárgyát képezte.[599]Az első ránézésre egyértelműnek tűnő 3. § 3. pontja azonban meglehetősen sok jogalkalmazási és értelmezési problémát okozott.

Az értelmezési zavar a Szabadalmi Hivatal két, teljesen ellentétes állásfoglalása folytán alakulhatott ki. 1903. február 10. napján kelt teljes ülési határozatában a hatóság ugyanis megállapította, hogy a 3. § 3. pontja kapcsán az újdonságrontás megítélése során nincs különbség aközött, hogy az újdonságrontóul felhozott szabadalom lejárt vagy még érvényben van.[600]Majd egy év sem telt el, mikor ugyanezen hatóság 1904. január 2. napján kelt teljes ülési határozatában merőben más állásfoglalást fogadott el, amelyben kifejtette, hogy a 3. § 3. pontja kizárólag az 1895:XXXVII. tc. hatálybalépése előtt engedélyezett szabadalmakra vonatkozik.[601] Ez a meglepő és első ránézésre érthetetlen fordulat egybecseng *Szakolczai Árpád* álláspontjával, aki a törvény nyelvtani értelmezéséből indult ki. Álláspontja szerint a „már szabadalom tárgyát képezte" fordulatban a jogalkotó szándékosan használt múlt időt, azaz csak olyan találmányokra gondolhatott, amelyek oltalma már lejárt, s így köztulajdon tárgyát képzik, s ezáltal bárki hivatkozhat rájuk.[602]Szakolczai érvelését azzal támasztotta alá, hogy a törvény 21. §-a is két helyen említi a 3. § 3. pontját. *Egyrészt* ugyanis a 21. § 3. pontja általánosságban mondta ki, hogy a szabadalom megsemmisíthető, ha valamely érvényben álló szabadalom tulajdonosa kimutatja, hogy a megtámadott szabadalom az ő korábbi szabadalmával azonos. *Másrészt* a 21. § 1. pontja, mint megsemmisítési jogalap általánosan hivatkozik a 3. § 1-3 pontjaira, azaz az általunk tárgyalt esetkör két esetben is felhívható volt.[603] A szakirodalom[604] ennek a kettősségnek azt a jelentőséget tulajdonította, hogy a 21. § 3. pontja csak a még érvényben lévő szabadalmakra vonatkozott, így azt megtámadni csak az 5. § értelmében, csak a „sértett fél" volt

[599] 1895:XXXVIII. tc. 3. § 3. pontja értelmében „*Nem tekintendő ujnak a találmány, ha az bejelentése idejében már szabadalom tárgyát képezte."*
[600] KELEMEN MANÓ 1905. 37.
[601] KÓSA ZSIGMOND 1911 56.
[602] SZAKOLCZAI ÁRPÁD 1899. 309.
[603] A 3. § 3. pontjára történő hivatkozás, mint megsemmisítési jogalap eljárásjogi kérdéseit az 5.3.1 .fejezetben tárgyalom.
[604] FAZEKAS OSZKÁR 1916. 61.; KELEMEN MANÓ 1905. 37.; LENGYEL BÉLA 1942. 71.; SCHUSTER RUDOLF 1916/II. 5.; SZAKOLCZAI ÁRPÁD 1899. 309.

jogosult.[605] Ezzel ellentétben a 21. § 1. pontjában foglalt okok bármilyen már korábban szabadalmaztatott találmányra vonatkoztak, amelyre bárki hivatkozhatott. A tudományos közvélemény többsége mindebből azt a következtetést vonta le, hogy a 3. § 3. pontja csak lejárt szabadalmakra vonatkozott.[606] Mindezt összevetve a Szabadalmi Hivatal 1904. január 2. napján kelt teljes ülési határozatával megállapítható, hogy a 3. § 3. pontja olyan lejárt szabadalmakra vonatkozott, amelyeket a szabadalmi törvény hatálybalépése előtt engedélyeztek.[607]

Ebből adódóan a teljes ülési határozat a tudományos közvéleményben kedvező visszhangra talált, azonban az maradéktalanul mégsem fogadható el. Ennek okát abban látom, hogy sem a miniszteri indokolásból, sem pedig a törvény szó szerinti értelmezéséből mindez nem olvasható ki.[608]Nyelvtani értelemben a 3. § egy egységes, összetett bővítő mondat, amely az anterioritásokkal szemben sem időbeli, sem térbeli, sem másfajta korlátozást nem tartalmazott. Ebből eredően a 3. pont időbeli korlátozását semmi sem indokolta. Továbbá a törvény szövegében olvasható „képezni" ige múlt időben van, amely múlt idő a jelent szükségképpen nem zárja ki.[609] Ebből következik, hogy nincs elvi akadálya annak, ha egy találmány szabadalom tárgyát képezte, ne képezhesse a vitatott időpontban is, azaz a rendelkezés az 1895 előtt, illetve után engedélyezett lejárt vagy le nem járt szabadalmakra is alkalmazható volt.

A kérdés boncolgatását tovább nehezíti az a körülmény, hogy a német szabadalmi törvény hasonló rendelkezést nem tartalmazott, így e tekintetben a német judikatúra sem hívható segítségül. Álláspontom szerint a 3. pont felvételének egyedüli indoka az lehetett, hogy az 1852. évi pátens alapján engedélyezett szabadalmak e pont nélkül nem minden esetben lettek volna figyelembe vehetőek, mint anterioritások. A pátens újdonságrontó körülményként csak a nyilvános közzétételt és gyakorlatbavételt említette. A XIX. század második harmadában a találmányi leírások közzététele többször elmaradt, így újdonságrontásra érdemben hivatkozni nem lehetett. Ezt próbálta meg kiküszöbölni a 3. § 3. pontja, amely közzétételtől függetlenül a szabadalmazás tényét minősítette újdonságrontónak. Bár a rendelkezés a kifejtettek miatt az 1895 előtt engedélyezett szabadalmak kapcsán bírt relevanciával, de ez – a törvény szövegezését

[605] v.ö.: a magánérdekű jogalapon emelt felszólalással illetve megsemmisítéssel. 5.2.4. és 5.3.1.fejezetek
[606] v. ö. : HARAUSZ GYULA 1930. 15.
[607] KÓSA ZSIGMOND 1911. 56.
[608] Ettől eltérően Hoff György a 3.§. 3. pontjának szűkítő értelmezését azzal indokolta, hogy a Szabadalmi Hivatal tudatosan kívánta súlytalanítani a hivatkozott pontot, mivel az a német szabadalmi törvényben sem szerepelt.
[609] KELEMEN MANÓ 1899. 324.

alapul véve – nem jelentette azt, hogy az 1895 után engedélyezett szabadalmak kapcsán ne lehetett volna felhívható.[610]

Mindezeken túl volt még egy körülmény, amely az általam vázolt értelmezés helyességét támasztja alá, nevezetesen a honvédelmi találmányok esete.[611] Ebben az esetben ugyanis az illetékes miniszter tiltakozása folytán az eljárás megrekedt, és kártalanítás fejében az állam úgy vonta magához a szabadalmat, hogy annak közzététele elmaradt. Ebből adódóan a 3. § 1. pontja anterioritásként nem volt felhívható, és a hasonló tárgyú későbbi bejelentést csak azon az alapon lehetett elutasítani, hogy annak tárgya már egyszer szabadalom tárgyát képezte. Mindez pedig nyilvánvalóan az 1895 utáni találmányokra vonatkozott.

Valamelyest ez a megközelítés olvasható ki a Kúria 1935-ből származó ítéletéből is, amely változást hozott a 3. § 3. pontjának megítélésében, ugyanis a bíróság kimondta, hogy a hivatkozott pont a szabadalmi törvény hatálybalépése előtti és utáni szabadalmakra is kiterjed.

Mindezekből következik, hogy az 1935 után irányadó ítélkezési gyakorlat szakítva a korábbi értelmezéssel egy, már szabadalmazott találmányt két tekintetben is újdonságrontónak minősített. *Egyrészt* a korábbi leírás közzététele folytán, *másrészt* a szabadalmazás ténye folytán, biztosítva annak a lehetőségét, hogy találmányok is felhívhatók legyenek anterioritásként, amelyek leírásának közzététele honvédelmi okokból elmaradt.

[610] Ennek eljárásjogi megítéléséről lásd bővebben 5.2.4. fejezet
[611] v.ö.: 4.1.3. fejezet

4.2.4. AZ ÚJDONSÁGRONTÓ KÖRÜLMÉNYEK ALKALMAZHATÓSÁGÁNAK ELMÉLETI ÉS GYAKORLATI PROBLÉMÁI.

Az előző fejezetekben ismertetett újdonságrontó körülmények alkalmazása tekintetében két törvényi korlátozás merült fel. *Egyrészt* a törvény szövegéből is kiolvasható időbeli korlát, *másrészt* a 3.§ maga is állapított meg eseti kivételeket. A törvény szövegezése alapján az újdonságrontó körülmények csak akkor gátolták a szabadalmazást, ha azok egy meghatározott időpontban álltak fenn, amelyet elsőbbségi időpontnak nevezünk.[612]

Az elsőbbségi időpont tehát azon időpont volt, amikor a feltaláló a találmányát a bírósághoz oltalom elnyerése végett bejelentette.[613] A bejelentési elsőbbség szabadalmi rendszerünkben főszabálynak bizonyult, amely alól az alábbi kivételeket állapíthatjuk meg.[614] *Egyrészt,* ha a bejelentő a törvényi határidőn belül módosította a leírást vagy az igénypontokat, akkor a módosítással érintett részek elsőbbségi időpontja eltért a bejelentés időpontjától. [615] *Másrészt*, ha valaki mástól elorozva jelentette be a találmányt, akkor az eredeti feltaláló vagy annak jogutódja felszólalhatott, amelynek sikeressége esetén a találmányt 30 napon belül újból bejelenthette. Ebben az esetben az elsőbbség időpontja az eredeti, tehát az első bejelentés időpontja volt.[616]*Harmadrészt* ugyanez a szabály érvényesült az alkalmazotti találmányok esetében, ha az alkalmazott saját nevében jelentette be a munkáltatót megillető találmányt.[617]*Negyedrészt* az uniós elsőbbség is lehetőséget adott az eltérő elsőbbségi időpont meghatározására. *Ötödrészt* pedig kiállításon való közszemlére tétel esetén, ha a feltaláló a kiállítástól számított hat hónapon belül a találmányt bejelentette, akkor az elsőbbségi időpont nem a bejelentéstől, hanem a kiállítástól volt számítandó.[618]

---

[612] Ebből adódóan az elsőbbségi időpontot követő cslekmény anterioritásra nem lehetett alkalmas. v. ö.: MNL K 603. 1764. cs. S. 15249/1936

[613] A bejelentés időpontjához fűződő elsőbbség és az ismertetésre kerülő szabályozása a tárgyalt korszakban változatlan maradt, és a kivételekkel együtt szabadalmi rendszerünk egyik alappillérét képezte. E tekintetben még a szabadalmi törvénytervezetek sem tartalmaztak érdemi változást, legfeljebb csak szövegezésbelit. Így az 1905. évi tervezet kifejezetten kiemelte, hogy meg kell különböztetni bejelentési elsőbbséget és szerződéses elsőbbséget. Ez utóbbi esetén nemzetközi szerződés alapján lehetőség van a bejelentés időpontjától korábbi elsőbbséget is megállapítani.

[614] Mindezek alapján, ha az újdonságrontó körülmények az elsőbbség időpontja előtt álltak be, akkor azok megakadályozták a szabadalmazást, míg ha az után, akkor arra nem voltak hatással. Ebből a szempontból érdekesnek tűnik az amerikai szabályozás, amely a külföldi gyakorlatbavétel kapcsán nem tulajdonított újdonságrontást akkor sem, ha az a bejelentést megelőző két éven belül történ.

[615] lásd bővebben az igénypontok módosításáról szóló 5.2.8. fejezet

[616] 1895:XXXII. tc. 5. § (1)-(2) bekezdései

[617] 1895:XXXVII. tc. 6. § (2) bekezdés

[618] 1911:XI. tc. 1. §

A bejelentési elsőbbség mellett a legnagyobb horderővel az ún. uniós elsőbbség[619] bírt, amelyről a PUE 4. cikke a következőképpen rendelkezett:

„Az, aki a szerződő államok egyikében találmányi szabadalmat, ipari mustrát, vagy ipari mintát, vagy kereskedelmi védjegyet szabályszerűen bejelent, azoknak a többi államokban való bejelentésére harmadik személyek jogainak fenntartása mellett az alább megjelölt határidőn belül elsőbbségi jogot élvez.”

Az Egyezmény eredeti szövege találmányi szabadalmak esetén hat hónapban, tengerentúli államok esetén pedig 12 hónapban [620] állapította meg az elsőbbségi határidőt, amelyet azonban a brüsszeli pótegyezmény egységesen 12 hónapra változtatott. [621] Az uniós elsőbbség gondolata a viszonosságból származik, amely szerint, ha a Magyarországon bejelentett találmányt a bejelentés napjától számított egy éven belül valamely tagállamban szabadalmazás céljából bejelentették, akkor a magyar hatóságnál történt bejelentés időpontját kellett alapul venni. [622] Így, ha ugyanezt a találmányt valaki más az Unió egyéb államában a Magyarországon történő bejelentést követően bejelentette, akkor ez utóbbi bejelentéssel szemben a magyar bejelentés újdonságrontó körülményként volt felhívható. Nyilvánvalóan ez a megállapítás a viszonosság elve mentén fordítva is igaz volt, így a foghús érzéstelenítésére szolgáló készüléket Franciaországban 1930. március 1. napján jelentették be, majd Magyarországon 1931. február 11. napján.[623] Az uniós elsőbbségből adódóan a magyar bíróság is az anterioritás vizsgálatánál az 1930. március 1. napját vette alapul. Az uniós elsőbbség gyakorlati jelentősége abban állt, hogy ha egy találmányt szabadalmaztattak, akkor a feltaláló azt használatba vehette és egy év alatt kitapasztalhatta annak gyakorlati értékét. Amennyiben ez kedvezőnek bizonyult, akkor az uniós elsőbbség révén a többi tagállamban is szabadalmat kérhetett, amelynek elsőbbségi ideje az eredeti bejelentési időpont volt.[624]

[619] SEELY, FRANKLIN A. 1887. 7.
[620] BRAVO, GUSTAVO 2001. 446.
[621] 1925. június 21-27 között Brüsszelben megtartott Nemzetközi Kereskedelmi Kamara III. Kongresszusa az Egyesült Államok javaslatára indítványozta az elsőbbségi határidő 18 hónapban való megállapítását, de végül a hágai konferencián a módosító javaslat elutasításra került.
[622] JÁMBOR GYULA 1894/II 98. MNL K 603 1. cs. 87086/1923;
[623] MNL K 603 266. cs. D. 4198/1931
[624] BÁRKÁNY JÓZSEF 1958. 159.

Az 1911-ben megtartott washingtoni konferencia két új bekezdéssel egészítette ki a 4. cikket, amelyek azonban az elsőbbségi jog tartamát érintetlenül hagyták.[625] Ebből adódóan az uniós elsőbbség – a legtágabb értelmezés ellenére – továbbra sem hozott létre „uniós szabadalmat", mert minden esetben egy nemzeti bejelentési elsőbbségre épült, azaz a 4. cikk alkalmazása egy nemzeti szabadalom lététől függött. A részesállamok között volt elképzelés arra nézve, hogy ezt a szoros kötődést lazítsák, – pl egységes bejelentési terület létrehozásával – de az újítás minden estben heves ellenállásba ütközött. Többek között Magyarország is ragaszkodott az uniós elsőbbség eredeti értelmezéséhez, amely mind a jogtudomány,[626] mind a joggyakorlat szintjén megnyilvánult. A Szabadalmi Bíróság nagy horderejű ítélete szerint az „*uniós elsőbbségi nap azt és csakis azt jelenti, hogy az uniós elsőbbséggel bejelentett szabadalmi bejelentéseket a bejelentési napjuk és elsőbbségi napjuk közötti időben bekövetkezett cselekmények nem érvényteleníthetik."*[627] Ebből az ítéletből két alapvető következtetés vonható le. *Egyrészt* az uniós elsőbbség csak bizonyos újdonságrontó körülményeket hatálytalanított, s joghatása ebben ki is merült.[628] Vagyis az uniós elsőbbség szabadalmi jogot nem keletkeztetett.[629] *Másrészről*, ha az uniós elsőbbség szabadalmi jogot nem keletkeztetett, akkor az kizárólag a nemzeti bejelentés alapján volt megszerezhető. A bíróság ítéletének alapjául az szolgált, hogy a 4. cikkben biztosított uniós elsőbbség kimondottan nem ölelt fel szabadalmi jogot, de nem is zárta ki annak létezését. Így minden állam szuverenitásából folyóan maga dönthette el, hogy az uniós elsőbbséghez kíván-e szabadalmi jogot párosítani vagy sem. Ez utóbbit szabadalmi törvényünk kifejezetten nem tette lehetővé, így a bíróság helyes következtetést vont le akkor, amikor az oltalom alapjául kizárólag a hazai bejelentést állapította meg. Míg a bíróság a törvény szigorú értelmezéséből indult ki, addig a jogtudomány gyakorlatiasabb érveket is támasztott a 4. cikk eredeti értelmezése mellett.

Az uniós elsőbbség tartalmának továbbértelmezése ugyanis a nemzeti szabadalomtól való elszakadást jelenhette, ám ez sok államra nézve hátrányos következményekkel járt volna. A fent hivatkozott ítéletben a bíróság is kifejezésre jutatta azon szándékát, hogy a szabadalmi oltalom kizárólag hazai bejelentésből származhat, azaz el kívánta kerülni a nemzeti szabadalomtól való elszakadást. E

[625] Magyarországon kihirdetve az 1912:XIII. törvénycikkel
[626] v. ö.: BELANTINI ZOLTÁN 1925/I. 1.; GUSZTÁV BÉLA 1910 41-42.; KAYSER SZILÁRD 1911 35-38.; KELEMEN ISTVÁN 1926 1.; KELEMEN ANDRÁS 1929 516-517..; VÁSÁRHELYI LÁSZLÓ 1930 543-545.
[627] MNL K 603 1697. cs. S. 11909/1929
[628] BERNAUER ZSIGMOND 1927/II 128.

megállapítást a tudományos közvélemény is támogatta. Egyedül *Bernauer Zsigmond* elképzelése mutatott kompromisszumkésséget.[630] Álláspontja szerint, ha a külföldi bejelentés hazánkban is 12 hónap elteltével azonnal nyilvánosságra kerül, akkor ugyanazt a hatást érhetjük el, mint a hazai bejelentés esetén, ahol hat hónapon belül kell a közzétételt eszközölni.[631] Amennyiben a hazai határidőt is 12 hónapra felemeljük, akkor Bernauer szerint az újdonságvizsgálat szempontjából nem lesz különbség a hazai és külföldi bejelentés között. Abban az esetben, ha Bernauer érvelését el is fogadnánk, következtetése akkor is helytelen volna, hiszen mindez azt eredményezte volna, hogy a – bírói gyakorlattal ellentétben – szabadalmi oltalmunk elszakad a nemzeti jogtól.

Bernauer érvelésének az elutasítása előre vetítette az ún. egységes bejelentési területről alkotott magyar álláspontot is, amelyet a holland kormány és a Berni Nemzetközi Iroda is szorgalmazott. A kérdésben a zürichi kongresszuson egységes álláspontot nem sikerült kialakítani. Az egységes bejelentési terület ugyanis azt jelentette volna, hogy az Unió báramely államában történő bejelentés a többi államban is szabadalmi jogot keletkeztet.[632]

Magyarországon egyszer már előállt egy hasonló helyzet a Vám- és Kereskedelmi Szövetség léte alatt.[633] A szövetségnek nem egy egységes bejelentési terület létrehozása volt a fő célja, de hatását tekintve mégis bebizonyosodott, hogy egy másik állammal való iparjogvédelmi közösség megbénította a magyar szabadalmi jog fejlődését.

Egy egységes bejelentési terület nemcsak Magyarországra nézve járt ilyen veszéllyel, ezért az 1925-ben megtartott Hágai Nemzetközi Iparjogvédelmi Konferencián a holland kormány 4. cikk módosítására irányuló javaslatát nemhogy nem tárgyalták, de még a napirendről is levették.

Ha az uniós elsőbbség „továbbértelmezéséről" azt állítjuk, hogy megosztotta a tagállamokat, akkor ez hatványozottabban érvényesült a „harmadik személy jogainak fenntartása" körül kialakult vitában. A 4. cikk fentebb hivatkozott olvasata teljesen egyértelmű, kivéve *„a harmadik személy jogainak fenntartása mellett"* kezdetű fordulatot[634]. A szöveg nyelvtani értelmezéséből arra következtethetünk, hogy az uniós elsőbbség Magyarországon kettős megszorítással értelmezhető. A 4. cikk ugyanis

[629] MNL K 603 225. cs. C. 5173/1940
[630] KELEMEN ANDRÁS 1927/I 129.
[631] v.ö.:4.2.4. fejezet
[632] KELEMEN ISTVÁN 1925 26.
[633] lásd bővebben 1.2.5. fejezet

lehetőséget biztosított, hogy egy tagállami bejelentést 12 hónapon belül - az eredeti elsőbbséggel - egy másik tagállamban is bejelentés kövessen. Ez utóbbi bejelentés (uniós elsőbbség) azonban a kifejtettek fényében hazánkban nem keletkeztetett automatikusan szabadalmi jogot, ám ha az oltalmat a bejelentő meg is kapta, azt csak harmadik személy jogainak sérelme nélkül gyakorolhatta. Felmerül a kérdés, hogy kit kellett harmadik személy alatt érteni. E harmadik személy az uniós elsőbbség alapját jelentő bejelentés bejelentőjétől különböző személy lehetett, aki az eredeti bejelentés és az uniós elsőbbségi bejelentés időpontja között, a feltalálótól függetlenül a találmányt feltalálta. A magyar szabadalmi jog ismerte ezt az esetkört[635], amelyet előző használó vagy elsőhasználó névvel aposztrofált.[636] Ennek értelmében a szabadalmas nem gyakorolhatta a 8. §-ban őt megillető jogokat azzal szemben, aki a bejelentés időpontja előtt a találmányt használta, gyakorlatba vette.[637] E rendelkezés a PUE 4. cikkével együtt is érvényesülhetett, ami sajátos helyzetet teremtett Magyarországon. Ugyanis az uniós elsőbbség értelmében a magyarországi elsőbbség időpontja az eredeti – más tagállamban eszközölt − bejelentés időpontja volt. A 4. cikk azonban csak azt jelentette, hogy az uniós elsőbbséggel rendelkező találmány esetén az újdonságrontó körülményeket az eredeti bejelentési idő szerint kellett elbírálni a másik államban is. Így az eredeti bejelentés után eszközölt gyakorlatbavétel vagy használat az uniós elsőbbséggel rendelkező találmány esetén nem volt vizsgálható, vagyis hazánkban szabadalmat kaphatott. Ennek oka az volt, hogy az újdonságrontást[638] a szabadalmi törvény 3.§-a szabályozta, amelyben azonban az előző használat nem szerepelt, így az uniós elsőbbséget tulajdonképpen nem érintette.

Mindezekből az a sajátos helyzet állhatott elő, hogy ugyanarra a találmányra nézve a kizárólagosságot két különböző személy is megkaphatta: mind az uniós

---

[634] LENGYEL BÉLA 1942 28.; VÁSÁRHELYI LÁSZLÓ 1922 209.;

[635] 1895:XXXVII. tc 12.§: *A szabadalom hatálytalan azzal szemben, - aki a találmányt, amelyre másnak szabadalom engedélyeztetett, már az előzz, - mielőtt az utóbbi találmányát bejelentette volna, a magyar korona országai területén szabadalmi oltalom nélkül használta, vagy a felhasználásra szükséges berendezést létesített.*

[636] lásd bővebben 1.2.5. fejezet

[637] A magyar bírói gyakorlat szerint az előhasználó gyakorlatbavételének iparszerűnek kellett lennie – hisz a magáncélú felhasználás bizonyos feltételek esetén eleve megengedett volt – és nem nyilvánosnak. Hiszen ha a gyakorlatbavétel nyilvános volt, akkor az újdonságrontó körülményként jelentkezett. Érdekes, hogy mindezen feltételeken túl jóhiszeműséget a törvény szövege nem követelt meg az elsőhasználótól, amelyet csak az 1916. évi tervezet próbált volna orvosolni. v.ö.: KÓSA ZSIGMOND 1917. 77.

[638] Az újdonságrontás tényét csak a bejelentési időpontban lehetett vizsgálni, ami jelen esetben az uniós elsőbbség révén egy más tagállamban eszközölt korábbi bejelentési időpont volt.

elsőbbséggel rendelkező személy, mind az előző használó.[639] Ebben az összefüggésben kizárólagosságról nem is beszélhetünk, hisz az, mint olyan, megszűnt létezni. Ugyanakkor nem valósult meg ún. kettős szabadalom, mert az előző használó nem szabadalmi oltalmat kapott, hanem csak egy olyan speciális jogállást, amelynek értelmében a szabadalmas vele szemben jogait nem érvényesíthette.[640]

A 4. cikk (1) és (2) bekezdése között fennálló ellentmondás több államot arra késztetett, hogy indítványozzák a harmadik személy jogainak fenntartás nélküli törlését. Ehhez azonban a főegyezmény értelmében egyhangúságra lett volna szükség, ami a 4. cikk körül kialakult vitákban szinte soha nem volt megfigyelhető. A leghevesebb ellenállást Magyarország és Olaszország tanúsította.[641] A 4. cikk értelmezésében elfogadott magyar álláspont még az 1925-ben megrendezett hágai konferencián is megingathatatlan volt, s csak a két évvel később megrendezett genfi konferencián mutatkozott némi enyhülés.[642] A magyar kormány támogatását élvezve *Pompéry Elemér* a két tábor között egy közvetítő álláspontot dolgozott ki.[643] Ennek értelmében hazánk hozzájárult a harmadik személy jogainak törléséhez azzal a fenntartással, hogy a *„személyes tulajdon”*[644] fogalmát felveszik az Egyezmény szövegébe, és a részes államok mindegyike megalkotja saját versenytörvényét. Miután egyik tábor sem tudta maradéktalanul elfogadni a magyar javaslatot, nyilvánvalóvá vált, hogy itt nem pusztán a harmadik személy jogainak eltörléséről, hanem az egységes bejelentési terület bújtatott bevezetéséről van szó. A tárgyalások eredménytelenségét kiválóan tükrözi, hogy a francia képviselő egyszerűen felszólította Magyarországot, hogy fogadja el a többségi álláspontot, míg az angol képviselő azt indítványozta, hogy a kérdésben Magyarország és Olaszország kihagyásával külön egyezményt kössenek. Ekkor azonban az olasz delegáció részben „visszavonulót fújt”, mert Ginori-Conti herceg, a delegáció elnöke kijelentette, hogy az olasz kormány az 1858-as szabadalmi törvény reformján dolgozik, és *„kötelességének fogja tartani, hogy a jelen ülés […] által előadott indokokat kormánya elé terjeszti. Természetes, hogy az olaszországi csoport e tekintetben mindennemű állásfoglalást fenntart kormánya számára.*[645] ”A magyar delegáció álláspontja azonban – a beterjesztett javaslat elutasítására tekintet nélkül –

[639] MNL K 603 1697. cs. S. 11909/1929
[640] KÓSA ZSIGMOND 1911 97.
[641] KELEMEN ANDRÁS 1929 516.
[642] BERNAUER ZSIGMOND 1927/I 13.
[643] MNL K27 (1927.05.06) 17R/92
[644] Ez tulajdonképpen az előhasználó jogállásának átmenekítését jelentette volna. v.ö.: KELEMEN ANDRÁS 1932 116.

továbbra is megingathatatlan volt. Pompéry Elemér – a magyar delegáció vezetője – az olasz érvelésre reagálva kijelentette, hogy *„az elsőbbség kérdésében […] a kongresszus elé terjesztett javaslat és indokolása a magyar kormány előtt ismeretes volt, azokat a kormány jóváhagyta és támogatta. Ennek megfelelően a m. kir. kormány most a maga részéről várja, hogy a Szövetség többi csoportja is terjessze elő javaslatát.*[646]*”* Ebből adódóan a harmadik személy jogainak fenntartás nélküli törlése hosszú időre lekerült a nemzetközi integráció porondjáról.

Összefoglalva megállapíthatjuk, hogy az elsőbbség időpontjának kulcsfontosságú szerepe van a szabadalmi eljárás során. Szabadalmi törvényünk a bejelentési elsőbbséget tette főszabállyá a fentebb említett kivételekkel, amelyek közül az uniós elsőbbség kérdése volt a legégetőbb. Az is nyilvánvaló, hogy a nemzetközi integráció fokozatos elmélyülése lehetővé tette az uniós elsőbbség továbbértelmezését, amely nagyon erős nemzeti – többek között magyar – ellenállásba ütközött. Ennek oka a fentebb kifejtettek fényében az volt, hogy az uniós elsőbbség továbbértelmezése lehetővé tette volna az uniós szabadalom kialakítását, amely lényegében a nemzeti bejelentéstől való elszakadást jelentette volna. Az uniós elsőbbségnek ilyen hatást több állam – így Magyarország is – nem kívánt tulajdonítani, ezét az uniós elsőbbség kizárólag arra irányult, hogy az ilyen elsőbbséggel rendelkező találmány esetén az újdonságrontó körülményeket az eredeti bejelentési idő szerint kellett elbírálni a másik államban is.

Nyilvánvaló tehát, hogy az anterioritások értékelésének időbeli korlátja az elsőbbség időpontja volt, azaz csak az elsőbbség időpontját megelőző újdonságrontó körülmény volt felhívható. Ezen túl a 3. § szövegezése egy további időbeli korlátot állított fel, amely értelmében nem érintette az újdonságot a gyakorlatbavétel vagy közzététel nyilvános volta, ha az legalább 100 éve történt. A felfedezés és feltalálás fogalmi elhatárolásánál már érintettük ezt a kérdést, így az ott leírtak jelen esetben is irányadóak.

[645] KELEMEN ANDRÁS 1927/II 307.
[646] u.i.

4. 3. AZ IPARI ÉRTÉKESÍTHETŐSÉG, MINT A SZABADALMAZTATHATÓSÁG EGYIK KRITÉRIUMA

Szabadalmi törvényünk a találmányi jelleg és az újdonság követelményének való megfelelésen túl az ipari értékesíthetőséget is a szabadalmazás feltételéül szabta. A törvényhez fűzött indokolás e kritérium jelentőségét abban látja, hogy e feltétel által az *„ipari célokra általában hasznavehetetlen, és gyakorlatilag nem alkalmazható találmányok”* kizárhatóak az oltalomból.[647]

E feltétel alkalmazásának valódi indokát a szellemi alkotásokra vonatkozó oltalmak differenciáltságában látom. Az ember szellemi tevékenysége a jog egyéb intézményei által is oltalmazható volt. Ebből adódóan a szabadalmi oltalmat az egyéb oltalmi formáktól az különböztette meg, hogy a találmányi szabadalom ipari tevékenységre vonatkozott. A szabadalmi oltalom ezen jellemzője – az ipari értékesíthetőség vagy ahhoz hasonló kifejezések által – valamennyi állam szabadalmi törvényében kifejezésre jutott. Az „iparilag értékesíthető” kifejezés, az 1891. évi német szabadalmi törvény megfelelő rendelkezésének adaptációja, amelynek szövegezését azonban több szerző sem tartotta szerencsésnek.[648] Ugyanúgy, ahogy a találmányi jelleg kapcsán, ebben az esetben sem nyújt kellő eligazítást a törvény szövegezése, így az ipari értékesíthetőség tartalmát illetően más államok jogalkotását és a bírói gyakorlatot kell segítségül hívnunk.

A többször módosított 1854. évi belga szabadalmi törvény egyszerűen csak azon találmányoknak biztosított oltalmat, amelyek az „ipar vagy a kereskedelem területére” estek.[649] Még egyszerűbben fogalmaztak az 1887. évi svéd,[650] illetve az 1880. évi török [651] szabadalmi törvények, amelyek „ipari termékről vagy eredményről” rendelkeztek. Az 1898. évi finn szabadalmi törvény az „iparilag alkalmazható” kitételt használta, míg az 1894. évi dán, az 1885. évi norvég, illetve 1886. évi orosz szabadalmi törvények az „ipar számára hasznosságot,” illetve az „ipari hasznosíthatóságot” állítottak középpontba.[652] Abban az esetben pedig, ha elhagyjuk Európát, akkor az angolszász jogterületek – mint, pl. Egyesült Államok, Kanada és Anglia – szabadalmi

[647] KI. 1892. XXIII. 90.
[648] LÉVY BÉLA 1898. 27.; KELEMEN MANÓ 1905. 32.;
[649] THOMPSON, W. P. 1920. 64.
[650] SINGER, BERTHOLD 1911. 409.
[651] THOMPSON, W. P. 1920. 145.
[652] SINGER, BERTHOLD 1911. 142.; 122.; 325. ; THOMPSON, W. P. 1920. 133

törvényei pedig egyenesen a találmány hasznosságáról beszélnek.[653]Ez utóbbi esetben tulajdonképpen nem is önálló kritériumról, hanem a találmány egyik fogalmi eleméről beszélhetünk, így a kérdés szempontjából ezen államok megoldásai nem relevánsak.[654]

Látható tehát, hogy a kontinentális szabályozások az „értékesíthetőség" kifejezést mellőzve a „hasznosítás" vagy „alkalmazás" fordulatokat használják. Mindez abból a szempontból érdekes, hogy a szabadalmi törvényhez fűzött indokolás külön kiemeli, hogy „a*z "értékesíthetők" szó helyett javaslatba hozatott ugyan több szakértői közeg részéről a "használható" szó, de ez nem felel meg az itt kifejeztetni kívánt kellékeknek, mert ez utóbbi alatt még oly eljárás is volna érthető, amely az iparnak külön előnyt nem nyújthat.'*[655]Az indokolás ezen okfejtése nemcsak nem volt tekintettel az európai szabályozásokra, de egyúttal olyan jellemzővel ruházta fel e kritériumot, amelyet feltételezhetően a jogalkotó nem is akart.

A szövegezésbeli pontatlanság minden bizonnyal arra vezethető vissza, hogy korábban sem az 1843. évi javaslat, sem pedig az 1852. évi pátens hasonló rendelkezést nem tartalmazott.[656] Továbbá figyelembe véve azt, hogy e kifejezés abban az 1891. évi német szabadalmi törvényben található, amelynek hasonló rendelkezése Németországban is komoly elméleti vitára adott okot, nyilvánvaló, hogy a választás nem volt túl szerencsés a jogalkotó részéről.[657]

A tudományos közvélemény hamar felfigyelt a szövegezésbeli pontatlanságra és tisztázta – még ha jogelméleti szinten is – az ipari értékesíthetőség fogalmának valódi tartalmát. Már Kósa Zsigmond is rávilágított, hogy e fogalom csak annak a vizsgálatára irányulhat, hogy a találmány a leírásban meghatározott célra alkalmazható-e.[658] E megközelítésben az alkalmazhatóság minőségileg jelent kevesebbet, mint az értékesíthetőség, vagy használhatóság. Ebben a fogalomhasználatban ugyanis az értékesíthetőség nem foglalhatta magában azt, hogy a találmánynak gazdasági előnnyel kellett rendelkeznie. Amennyiben ez nem így lett volna, akkor az angol-amerikai felfogáshoz hasonló haszonosság alapú értelmezéshez juthatnák, amely nyilvánvalóan nemkívánatos, hiszen a kifejtettek fényében ezen államokban az ipari értékesíthetőség nem önálló feltételként jelentkezett.

---

[653] BARKER WAITE, JOHN 1920. 6.; BROWN, D. WALTER 1889. 4.; RICHARDS, WILLIAM EDVARTS 1922. 6-7.; WALKER, ALBERT H. 1917. 97-98.
[654] v.ö.: találmány fogalmának értelmezése 1.1. és 4.1. fejezetek
[655] KI. 1892. XXIII. 90.
[656] Érdekes azonban, hogy ennek ellenére sem az igazságügy sem pedig a közgazdasági bizottság véleménye nem foglalkozott a kérdéssel.
[657] v. ö. KOHLER, JOSEF 1900. 431-438;

Mindez az ítélkezési gyakorlatban úgy jelentkezett, hogy az ipari értékesíthetőség a találmányi jellegtől és az újdonság kérdésétől elkülönült, teljesen önálló feltétel. Ezt támasztja alá a törvény szövegezése, és azok az ítéletek is, amelyek e feltétel hiánya esetén kizárták a szabadalmazhatóságot.[659] Ebből adódóan a műszaki feladat megléte kielégíthette a találmányi jelleget, de önmagában a szabadalmazhatósághoz kevésnek bizonyult.[660] Így az ipari értékesíthetőség értelmezése nem irányulhatott arra, hogy a találmány hasznosságát, gazdaságosságát, esetleg anyagi előnyét vizsgálja[661], de a műszaki hatás meglététől mindenképp többet jelentett. E két végpont között a bírói gyakorlat a fogalom tartalmát a leírásban meghatározott célra való alkalmazhatóságban határozta meg.[662]

Vagyis a törvény indokolásától némileg eltérően az ítélkezési gyakorlat a tudomány által kimunkált értelmezést tulajdonította e kritériumnak.

Ebből adódóan, ha a találmány a kitűzött műszaki feladat, tehát a leírásban meghatározott cél megvalósítására alkalmas, akkor az értékesíthetőnek volt tekinthető.[663]Az alkalmazhatóság tehát sokkal inkább azt jelentette, hogy a találmány gyakorlatilag kivitelezhető volt. Amennyiben a tudomány és a technika adott állása alapján ezen feltétel nem állt fenn, akkor a bíróság elutasította a bejelentést. Ez az oka annak, hogy a perpetuum mobile tárgyú bejelentések rendre elutasításra kerültek.[664] Fontos azonban hangsúlyozni, hogy a cél megvalósítására való alkalmasság, vagyis alkalmazhatóság semmilyen egyéb minőség jellemzőt nem hordozott magában. Így az alkalmazhatóság szempontjából irreleváns, hogy a találmány jobb, olcsóbb legyen.[665] Ebből adódóan a bíróság elutasította az ipari értékesíthetőség hiányára alapított felszólalást, *„mivel a leírásban szereplő porbevonó szerként ajánlott anyagok mind olyanok, amelyeket az enyviparban […] használni szokásos, […] nem lehet azt állítani, hogy ezek alkalmazása által normális jóságú enyvhez jutni nem lehet. Így tehát a találmánynak az ipari értékesíthetősége kétség kívül megvan.*[666]”

Az alkalmazhatóságnak – a törvényben meghatározott – egyedüli korlátja az volt, hogy annak „iparinak” kellett lennie. Mindez pusztán csak annyit jelentett, hogy a

---

[658] KÓSA ZSIGMOND 1911 32.
[659] MNL K 603 407. cs. F. 4847/1926; 687. cs. H. 7638 /1926;
[660] MNL K 603 1.cs. A. 2908/1923; 815. cs. I. 2537/1925
[661] LÉVY BÉLA 1898. 32.; NAGY BENŐ - WÁMOSCHER ENDRE 1931. 16.; TÚRY SÁNDOR 1911. 26.
[662] MNL K 603 401. cs. F. 5894/1929
[663] MNL K 603 687. cs. H. 7638/1926
[664] HOFF GYÖRGY 1939. 71.
[665] MNL K 603 684. cs. H. 7457/1927;
[666] MNL K 603 58. cs. B. 10644/1928

találmány alkalmazhatóságának az ipar területére kellett esnie. Az ipari tulajdon kitételt a PUE tágan értelmezte, és az Egyezményhez csatolt zárójegyzőkönyv is kiemelte, hogy *„a fogalom legtágabb értelmében veendők és pedig olyképen, hogy azok nem csupán a szó szorosabb értelmében vett ipari, hanem éppen úgy a mezőgazdasági termékekre (bor, gabona, gyümölcs, állatok stb.), valamint a kereskedelmi forgalomba kerülő ásványtermékekre (ásványvíz stb.) is alkalmaztassanak."* [667] E rendelkezés a londoni konferenciával bekerült az Egyezmény törzsszövegébe, egyértelművé téve az ipari jelző lehető legtágabb értelmezését.[668]

A magyar ítélkezési gyakorlat is tágan értelmezte az „ipari" jelezőt, mely okból olyan bejelentések is oltalomban részesülhettek, mint pl. az automata dobáló (mutatványos bódé), [669] s csak meglehetősen ritkán utasította el a bejelentést arra hivatkozva, hogy a megoldás nem az ipar területére esett. Ilyen ritka kivétellel találkozunk az S. 11317. alapszámú ügyben amelyben*„ a bejelentés tárgya nem mozgókép előállítási eljárás, mint azt az igénypont tárgyi köre megadja. Az igénypont valójában a kép tárgyának megválasztására irányul, ami nem tartozik az ipari találmányok körébe."*[670]

A magyar ítélkezési gyakorlat egy ponton mégiscsak eltért a nemzetközi integrációban megfogalmazott elvtől. A PUE egyértelművé tette, hogy a mezőgazdasági termékekre is ki kell terjednie az oltalomnak, azaz az ipari értékesíthetőség a mezőgazdaságra is kiterjedt. [671] A magyar bíróság a mezőgazdaság körébe eső találmányoknak rendre szabadalmat adott, azonban a mezőgazdasági termékekre kezdetben nem. Ennek oka abban keresendő, hogy az őstermelés körébe eső találmányok kapcsán a fiziológiai hatását a bíróság nem ismerte el műszaki hatásként, amelynek hiánya kizárja az ipari értékesíthetőség vizsgálatát.[672]E tendencia majd csak a 30-as évektől mutatott némi változást, amikor a mezőgazdasági termékekre vonatkozó eljárások tekintetében a fiziológiai hatást szigorú feltételek mellett műszaki hatásnak minősítette a bíróság, melyhez, ha megvalósítható cél párosult, akkor a szabadalmazást megtagadni már nem lehetett.[673]

---

[667] 1908. évi LII. tc.
[668] A londoni módosítás Magyarországon kihirdetve az 1929. évi XVIII. törvénycikkel
[669] MNL K 603 12. cs. A. 3597/1931
[670] MNL K 603 1689. cs. S. 11317/1925
[671] LADOMÉRI SZMERTNIK ISTVÁN 1941. 2.; LENGYEL BÉLA 1942. 32.; TÖRÖK LÁSZLÓ 1913. 68.
[672] MNL K 603 1. cs. A. 2908/1923
[673] lásd bővebben 4.1.4. fejezet

Összegezve megállapítható, hogy az ítélkezési gyakorlatban az ipari értékesíthetőség a találmány leírásban meghatározott célra való alkalmazhatóságát jelentette, amelynek a tágan vett ipar területére kellett esnie. E meghatározásból az is nyilvánvaló, hogy a bírói gyakorlat a törvényhez fűzött indokolástól némileg eltávolodva a jogtudomány által kimunkált fogalomból indult ki, amelynek központi eleme az alkalmazhatóság volt. Ezt a megközelítést a tudományos közvélemény is támogatta, azonban a hallgatólagos megegyezés mögött a tárgyalt korszakban mindvégig jelen volt a pontatlan szövegezésből eredő bizonytalanság. Ez legszembetűnőbben a törvénytervezetek értékelése körül figyelhető meg.

Az 1905. évi tervezet az „ipari tevékenység útján megvalósítható" fordulatot használta. A tervezethez fűzött indokolásból az is kiderül, hogy a szerző ennek kettős jelentőséget tulajdonított. *Egyrészt* ezáltal jutatta kifejezésre, hogy a „találmányt legelső sorban meg kell tudni valósítani, a találmánynak tehát tényleges megoldásnak kell lennie."[674] Ez az értékesíthetőségtől mindenképp exaktabb meghatározás, azonban az „ipari tevékenység" értelmezéséről a tervezet hallgat, így amennyit pontosított, ugyanannyit homályosított is a fogalmon. *Másrészt* az új szövegezéssel a szerző biztosítva látta, hogy a megvalósítható, de az ipar körébe nem eső tárgyak, mint a tudományos elvek és tételek ezáltal kizárhatóak az oltalomból. Bár több szerző a tudományos tételek és elvek oltalomból való kizártságát az ipari értékesíthetőség fogalmából vezette le, azonban a törvény 2. § 3. pontja a találmánykénti megítélés alól ezt az esetkört eleve kivonta, így annak újbóli kizárása egy másik feltétel kapcsán feleslegesnek bizonyult.

Az 1909. évi tervezet a fogalmat teljes mértékben elvetette, és kizárólag „ipari találmány feltalálójáról" tett említést.[675] Annak a figyelmen kívül hagyása, hogy a találmány a leírásban meghatározott feladatra alkalmazhatónak kell lennie, olyan kritérium, amelyet szabadalmi törvényünkből mellőzni nem lehetett. Tekintettel a fentebb írtakra nyilvánvaló, hogy az elvet Európa valamennyi szabadalmi törvénye – mégha eltérő módon is – magáévá tette, így a szabadalmazhatóság anyagi feltételeinek az újraértelmezése nélkül, a tervezet megoldásának alkalmazása komoly gyakorlati nehézségeket vetett volna fel.

[674] KELEMEN MANÓ 1905. 181.
[675] MESSINGER SIMON 1909. 367.

Az 1916. évi tervezet – visszatérve az 1905. évi megoldáshoz - az „iparilag megvalósítható" fordulatot használta.[676]Bár ez a kifejezés állt legközelebb az ítélkezési gyakorlat eredményeihez, a tervezet szerzője mégis elmulasztotta a szóhasználat pontos jelentésének a meghatározását. Ebből adódóan Kósa Zsigmond hevesen bírálta a tervezet szövegezését, utalva arra, hogy a szabadalmazhatóság anyagi előfeltételeinek a meghatározása során nem megengedhető egy kétes tartalmú kifejezés használata.[677]Kósa érvelése helytálló a tekintetben, hogy az ipari értékesíthetőség bírói gyakorlat által kimunkált fogalmát egy olyan fordulatra lecserélni, amely közelebb áll az ítélkezéshez, de tartalmilag még mindig pontatlan, veszélyes lehet. Ugyanakkor a tervezet valódi érdemét abban látom, hogy az „értékesíthetőség" kifejezést végleg elvetve, elhintette e kritérium kapcsán a „megvalósíthatóság" fogalma felé való elmozdulást.

Az eddig ismertetett tervezetek és az ítélkezési gyakorlat eredményei maradéktalanul az 1943. évi tervezetben kerültek meghatározásra. A tervezet „ipari megvalósításra és műszaki feladat megoldására alkalmas" fordulat használatával teljes mértékben kiküszöbölte az „ipari értékesíthetőség" pontatlan szóhasználatát, s egyúttal az új szövegezést kétséget kizáró – mind az ítélkezési gyakorlattal, mind a törvény egyéb rendelkezésével összhangban álló- tartalommal és funkcióval ruházta fel.

Összegezve megállapítható, hogy az ipari értékesíthetőség törvényi fordulata a bírói gyakorlatban sokkal inkább az alkalmazhatóság, illetve megvalósíthatóság gondolata körül forgott. E feltétel azon kevés szabadalmi jogintézményünk közé tartozott, amelyet sokkal egyszerűbbnek bizonyult esetről esetre eldönteni, mintsem általános érvénnyel és tartalommal törvényi szinten meghatározni.

[676] LÉVY BÉLA 1916. 4.
[677] KÓSA ZSIGMOND 1917. 69.

4. 4. AZ ALKALMAZOTTI TALÁLMÁNY[678]

Az előző fejezetekben a szabadalmazás tárgyi előfeltételeit vizsgáltam, figyelmen kívül hagyva annak alanyi oldalát, azaz a feltalálót. Tekintettel arra, hogy a feltalálói minőség megítélése döntően eljárásjogi kérdésnek bizonyult, ezért azt az eljárásjogra vonatkozó fejezetek között tárgyalom.

Jelen esetben elegendő csak annyit leszögezni, hogy modern szabadalmi rendszerek egyik alapvető tétele, hogy csakis a feltalálót illeti meg a szabadalom, amely alól az alkalmazotti találmányok jelentenek jogszerű kivételt.[679] Munkaviszonyra vonatkozó önálló szabályozás léte mellett is napjaink egyik legnagyobb kihívása a jogalkotás és a jogalkalmazás számára, hogy a munkáltató és munkavállaló sajátos kapcsolatát a szabadalmi jogban is érvényre juttassa. Mindezekből adódóan a XIX. század végén és a XX. század elején, önálló munkajogi szabályozás hiányában a kérdés még komplikáltabb megvilágításba került.

Az alkalmazotti találmány intézményének elvi alapját az szolgáltatta, hogy a feltaláló és a jogosított között olyan szerződéses megállapodás volt, amely alapján a feltaláló munkájának gyümölcse az őt alkalmazó munkáltatót illette meg.[680]

Annak eldöntése, hogy az alkalmazottat megillesse-e saját találmánya, jóval túlmutat az iparjogvédelem körén, és a kérdést sokkal inkább egy komplex gazdasági-társadalmi közegben kell elhelyezni. Továbbá meg kell jegyezni, hogy Magyarország a szabadalmi törvény születésének időpontjában azon kevés állam közé tartozott, amely nemcsak felismerte, hanem törvényhozási szinten is megpróbálta orvosolni a problémát. Mindez pedig azért jelentős, mert olyan komoly iparjogvédelmi múlttal rendelkező országok, mint Anglia vagy Franciaország a századfordulón nem a szabadalmi jog körébe, hanem az általános magánjog területére tarozó kérdésnek tartották annak az eldöntését, hogy a munkavállalót vagy a munkaadót illeti meg a találmány. A századfordulón a német szabadalmi törvény sem tartalmazott rendelkezést a kérdésben, azonban a Reichsgericht és a Patentamt joggyakorlata abba az irányba mozdult el, hogy a munkáltatót csak akkor illethette meg a munkavállaló találmánya, ha azt szolgálati szerződésben kifejezetten kikötötték, vagy ha a találmány a vállalat üzleti körébe

[678] Első szabadalmi törvényünk nem tett különbséget szolgálati és alkalmazotti találmányok között. Bár a később kifejtettek alapján a két eset külön volt választható, de a rájuk vonatkozó joganyag ugyanaz volt.
[679] NAGY BENŐ - WÁMOSCHER ENDRE 1931. 26.
[680] KÓSA ZSIGMOND 1911. 66.

tartozott.[681] Ugyanakkor a német megoldás sem bizonyult minden tekintetben kielégítőnek, amelyre Julis H. West is felhívta a figyelmet, mert álláspontja szerint *„Németország a föld minden lakójának, a német állampolgároknak úgy, mint a kínaiaknak vagy az ausztrál négereknek ad szabadalmat, csak épen a leghivatottabb feltalálóknak nem nyújt jogvédelmet: azoknak a német alkalmazottaknak, akiknek hivatásos feladatai közzé tartozik a technikai javításokon dolgozni és gondolkozni.*[682] *”*Továbbá meg kell említeni, hogy Németországban elsősorban az elektronikai és vegyi ipar területén fordultak elő alkalmazotti találmányok, s így a kérdés valójában a gyakorlati élet oldaláról merült fel, amelyre az ítélkezési gyakorlat próbált reagálni.

Ezzel ellentétben Magyarországon a szabadalmi törvény hatálybalépését követő 10 év alatt az ítélkezésben szinte alig találkozunk a kérdéssel, így nálunk nem a gyakorlati életből eredő kényszer, hanem sokkal inkább dogmatikai kérdésként jelentkezett a probléma. Álláspontom szerint ez volt az az alapvető eltérés, amely a magyar szabályozást a némettől eltérő közegbe helyezte.

A magyar szabadalmi törvény 6. § (1)-(2) bekezdései[683] rendelkeztek az alkalmazotti találmányról, amelynek első olvasásakor is szembetűnik, hogy a jogalkotó – a fent említett – német ítélkezési gyakorlatnak megfelelő tartalmú szakaszt kívánt alkotni. A törvény szövegezését alapul véve egy találmány alkalmazotti jellegének a megítélésénél abból kell kiindulni, hogy a találmány milyen kapcsolatban áll a feltaláló munkavállaló illetve a munkáltató közötti jogviszonnyal. Fontos kiemelni, hogy a tárgyalt korszakban munkaviszonyra vonatkozó önálló szabályozás nem volt, s magára a munkajogra is csak töredékes rendelkezéseket találunk.[684] Még az 1928. évi Mtj is szolgálati szerződésként definiálja a munkaviszonyt, amelynek 1550. §-a értelmében *„Szolgálati szerződéssel az egyik fél – munkavállaló – másnak háztartása, gazdasága, üzlete vagy egyéb vállalata vagy keresőfoglalkozása körében szolgálatok teljesítésére, a*

[681] BECK HUGÓ 1909. 384.
[682] BECK HUGÓ 1909. 385
[683] 1895:XXXVII. tc. 6. §
„(1) Állami vagy magánalkalmazásban álló személyek részére az alkalmazást adó állam kormánya vagy a magánvállalat felszólalása esetében megtagadandó a szabadalom engedélyezése, ha a bejelentőnek alkalmazásából vagy hivatalos állásából folyó teendője volt, vagy szerződés kötelezte őt arra, hogy szakértelmét olyan gyártási eljárások vagy ipari termékek feltalálására használja fel, mint a minőre a szabadalmat kéri.
(2) Ily esetekben az államkormány, illetve a magánvállalat jogosítva van a szabadalmat a bejelentés visszavonásáról vagy elutasításától vett értesítéstől 30 napon belül az első bejelentéstől számítandó elsőbbséggel maga részére igénybe venni.”
[684] Többek között ilyennek tekinthető A cseléd és gazda közötti viszony szabályozásáról, a gazdasági munkásokról és napszámosokról szóló 1876. évi XIII. tc.

*másik fél – a munkaadó – meghatározott ellenérték – munkabér – fizetésére kötelezi magát."*Az MTJ további §§-ai a munkabérre, annak védelmére illetve a szolgálati viszony felmondására vonatkoznak. Mindezekből azt látjuk, hogy ha valamely „szolgálat teljesítésére" vállal kötelezettséget a munkavállaló, amely szolgálat tárgya egy konkrét találmány feltalálása, akkor a munkavállaló szellemi teljesítményét bocsátotta áruba, amelynek produktuma ebben az esetben a munkáltatót illette meg. Ez az első és legegyértelműbb eset, amelyet a törvény „szerződés kötelezte" fordulattal jellemzett, s amelyet már a szakirodalom is szolgálati találmánynak nevezett.[685]Továbbá kifejezett szerződéses rendelkezés nélkül is szolgálati találmánynak minősült az, amikor a feltalálónak *„alkalmazásából vagy hivatalos állásából folyó teendője*" volt a találmány feltalálása. Vagyis ezen második esetben külön szerződéses kikötés nélkül is a munkáltatót illette meg az a találmány, amely a munkavállaló munkavégzésével összefüggésben keletkezett. Ez utóbbi kitételt tágan kellett értelmezni, mert a munkavégzéssel összefüggött minden olyan feladat, amelyet szolgálati szerződés, szolgálati szabályzat, munkaköri leírás, vagy egyszerűen csak a munkáltató utasításából fakadt. Ebből adódóan az *„alkalmazásából vagy hivatalos állásából folyó teendője*"fordulat alatt valójában minden olyan tevékenységet és feladatot érteni kellett, amely a munkáltató működési körébe tartozott. Ez az értelmezés rendkívül méltánytalan volt a munkavállaló részére, hiszen minden olyan találmányát, amely munkájával összefüggésben, tehát a munkáltató működési körébe tartozóan keletkezett, a munkáltatót illette meg. E tekintetben az sem bírt relevanciával, hogy a munkavállaló a munkáltató eszközeit, berendezéseit használta-e, vagy egyáltalán munkaidejében keletkezett-e a találmány.

E második esetkör tehát a találmány jogi sorsának eldöntését illetően nagymértékben a munkáltató irányába billentette a mérleg nyelvét. Érdemes megjegyezni, hogy az 1897. évi osztrák szabadalmi törvény a hazainál jóval nagyobb szociális érzékenységet mutatott a munkavállalók irányába, ugyanis úgy rendelkezett, hogy a találmány ellentétes szerződéses kikötés hiányában mindig a munkavállalót illette meg. Ebből adódóan a hazai szabályozásnál taglalt második esetkör kapcsán Ausztriában a találmány mindig a munkavállalót illette meg.

S végezetül a harmadik esetkörben, ha a munkavállalót szerződéses kikötés nem kötelezte a találmány feltalálására, s maga a találmány nem esett a munkáltató

[685] HOFF GYÖRGY 1939. 146.

működéséi körébe, akkor az a feltalálót illette meg, s ilyen esetben a törvény 6. §-a értelemszerűen nem volt alkalmazható.

Látható tehát, hogy az első két esetben a törvény erejénél fogva a munkáltatót illette meg a találmány, azonban a törvény szövegezésében rejlő pontatlanság miatt sajátosan érvényesült.[686]Fontos kiemelni, hogy az alkalmazotti találmányok jogelméleti hátterében az húzódott meg, hogy a munkavállaló kifejezett szerződéses rendelkezéssel szellemi tudását bocsátotta áruba egy meghatározott dolog feltalálása érdekében, vagy szerződéses rendelkezés nélkül munkáltatója működési körébe tartozó, azaz munkaviszonyával összefüggő dolgot talált fel. Így a találmány feletti rendelkezési jog a munkáltatót a munkavállalóval fennálló jogviszony puszta tényénél fogva illette meg, azaz a feltalálás időpontjában a munkáltató a feltaláló munkavállaló helyébe lépett. Ezen logika mentén a munkáltatót illette meg a találmány feletti teljes rendelkezési jog, beleértve a szabadalmi igény érvényesítését vagy az attól való tartózkodást. A törvény szövegezése azonban ettől jóval árnyaltabb és korlátozottabb képet mutatott, ugyanis a 6. § (2) bekezdésének szó szerinti értelmezése nem tette lehetővé a munkáltató számára, hogy a találmányt saját elhatározásából szabadalmaztassa. A törvény szövege ugyanis csak felszólalási jogalapot biztosított a munkáltató részére, amennyiben a munkavállaló szabadalmazásra bejelentette volna a találmányt. Ugyanakkor ezen felszólalás a munkáltató szabadalmazás iránti igényén alapult, továbbá nem lett volna életszerű a jogalkotótól az a megoldás, amely a munkáltatói jogok érvényesítését egy jogellenes munkavállalói cselekedettől tette volna függővé.

Mindezekből adódik, hogy bár a törvény 6. §-a egyetlen szóval sem említette, hogy az alkalmazotti találmányt a munkáltató szabadalmazás végett saját jogon jelentheti be, de nyilvánvaló, hogy a 6. § szabályainak ez lehetett az egyetlen logikus értelme. Ez iránt márcsak azért sem férhet kétség, mert a bírói gyakorlat ezt a szövegezésbeli pontatlanságot egyszerűen figyelmen kívül hagyta, és az alkalmazotti

[686] Munkáltató alatt, mind az állami- mind pedig a magánalkalmazottak munkáltatóját érteni kellett. Ezzel kapcsolatban érdekesség, hogy a törvény eredeti koncepciójában csak állami alkalmazottakról rendelkezett, s csak a jogszabály előkészítés végső fázisában terjesztette ki azt a magánszférára is. v. ö.: DEUTSCH IZIDÓR 1895. 203.; Ezt követően Török László és Hoff György is kritikával illette a munkáltatói kör megnevezését, utalva arra, hogy az „állami szolgálat" helyett a „közszolgálat" kitétel pontosabb lenne. TÖRÖK LÁSZLÓ 1913. 75.; HOFF GYÖRGY 1939. 152.; Tekintettel azonban arra, hogy az állami alkalmazottak vagy közszolgálati dolgozók részéről a tárgyalt korszakban gyakorlatilag nem érkezett szabadalmi bejelentés, így a kérdés sokkal inkább stiláris sem, mint jogelméleti.

találmányok munkáltató általi bejelentését minden esetben úgy kezelte, mintha a munkáltató lenne a feltaláló.[687]

A kifejtettek fényében nyilvánvaló, hogy az első szabadalmi törvényünk az alkalmazotti találmányok megítélése során erőteljesen a munkáltatóknak kedvező álláspontra helyezkedett. Az is egyértelmű, hogy a törvényhely szövegezése nem tartozott szabadalmi törvényünk legpontosabban megszövegezett szakaszai közzé, amelynek a kifejtettek túl két fontos következménye volt.

Egyrészt a 6. § kizárólag felszólalási jogot biztosított a munkáltató részére, mellyel az meg tudta akadályozni, hogy a munkavállaló a munkáltatót megillető találmányt szabadalmaztassa. E § azonban a lehető legtágabb értelmezés mellett sem jelentette azt, hogy a munkáltató a már megadott szabadalommal szemben – megsemmisítési eljárás keretében – is felléphetett. [688] *Másrészt* a törvény nem rendelkezett a feltalálót megillető személyhez fűződő jogok kérdéséről.

Kétségtelen, hogy alkalmazotti találmány esetén a munkáltató gazdasági profiljának megfelelő, és abba illeszkedő találmány feltalálásáról volt szó, amelynek egyértelmű célja a munkáltatói profit növelése volt. A ’20-as években egyáltalán nem volt ritka jelenség, hogy nagyobb vállalatok mérnököket, vegyészeket vagy báramely más szakembereket foglalkoztattak abból a célból, hogy a vállalat működési körébe tartozó találmányokat találjanak fel.[689] Ezekben az esetekben 2-3 szakember vagy akár egy egész kutatócsoport is dolgozott egy találmányon, amelynek okán a tényleges feltalálókat nem, vagy nem mindig lehetett megállapítani. Továbbá ezekben az esetekben a munkáltatónak csak az volt a fontos, hogy ne más, hanem az ő munkavállalói találják fel az adott találmányt.

Szabadalmi törvényünk a feltaláló személyhez fűződő jogait illetően csak annyit mondott, hogy az oltalom a feltalálót illette meg, akinek e minőségét a szabadalmi lajstromban is fel kellett tüntetni.[690]Márpedig a fentebb kifejtettek alapján az ítélkezési gyakorlat az alkalmazotti találmány esetén úgy tekintett a munkáltatóra, mintha ő lett volna a feltaláló. Ennek az volt az oka, hogy szabadalmi törvényünk nem tudta értékelni azt az esetet, amikor a bejelentő, mint a későbbi szabadalom jogosultja, és a tényleges

[687] MNL K 603 1183. cs. M. 6696/1923; 1. cs. A. 2855/1928; 1201. cs. M. 8312/1928.; 114. cs. B. 13713/1938.
[688] MAYER GÉZA1937/II. 110.
[689] Ilyen vállalatok voltak a Magyar Viscosagyár Rt., Zagyvapálfalvai Üveggyár Rt., Egyesült izzólámpa és Villamossági Rt., Weis Manfréd Acél- és Fémművei Rt., Hungária Guttapercha- és Gummiárugyár Rt.,
[690] 1895:XXXVII. tc. 5.§, 41. § (2) bekezdése

feltaláló személye elvált egymástól.[691] Ha ugyanis ilyen helyzet állt elő, - és egy felszólalás keretében be is bizonyosodott - akkor a bíróságnak el kellett utasítania a bejelentés.[692] Márpedig jelen esetben nyilvánvaló, hogy a tényleges feltaláló és a bejelentő munkáltató személye nem egy és ugyanaz, azaz feltalálóként a munkáltató bejelentőt kellett volna bejegyezni.

E meglehetősen erőltetett értelmezés a szabadalmi oltalom természetével volt ellentétes, hiszen az állam által adott kizárólagos jog célja az iparfejlesztésen túl a feltalálói tevékenység serkentése volt. Ez tükröződik a feltaláló számára biztosított jogokban is, amelyek egy része a feltaláló személyéhez fűződő jogok, míg más része vagyoni típusú jogosítványok voltak. Ebből adódóan a feltalálói minőség elismerése és feltüntetése, mint személyhez fűződő jog – ha nem is akkora mértékben, mint a vagyoni jogok – igen komoly relevanciával bírt. A feltalálói minőség tehát nem más, mint a ténylegesen szabadalmazott találmány alapját képző szellemi munka konkrét személyhez rendelése. Ugyanúgy, ahogy elszakíthatatlan vérségi kapcsolat van szülő és gyermeke között, hasonló kapcsolat alakul ki feltaláló és találmánya között. A feltalált dolog minden egyes sajátossága és jellemzője – amelyek lényegében a szabadalmazás feltételeit jelentették – a feltalálói tevékenységre, a feltaláló szellemi munkájára vezethető vissza. Úgy, ahogy a gyermek is hasonlít szüleire, a találmány is magán hordozza azt a sajátosságot, amely kizárólag annak az eredménye, hogy a dolog az adott feltaláló eszmei munkájának eredménye. Mindezekből adódóan a feltalálói tevékenység serkentése abban is megnyilvánult, hogy a szabadalmazás után a társadalom egésze számár legyen nyilvánvaló, hogy az adott találmány kinek az eszmei szüleménye. Nem alkalmazotti találmány esetén ezt az elvet szabadalmi törvényünk maradéktalanul érvényre juttatta, azonban alkalmazotti találmány esetén minderre nem volt lehetőség.

Látható tehát, hogy szabályozásunk fő hiányossága nemcsak abban nyilvánult meg, hogy alkalmazotti találmány esetén, mindennemű ellentételezés nélkül a találmány feletti rendelkezési jogot teljes mértékben a munkáltató számára biztosította, hanem abban is, hogy nem tette lehetővé a tényleges és eredeti feltaláló nevének feltüntetését a szabadalmi lajstromban.

[691] Schuster Rudolf az ilyen esetek elkerülése végett lehetővé tette volna a feltaláló nevének feltüntetését akkor is, ha nem ő a bajelentő. Ennek gyakolrati relevanciája az alkalmazotti találmányok esetén lett volna. v.ö.: SCHUSTER RUDOLF 1934. 157.
[692] v.ö: 5.2.4. fejezet

Ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy a személyhez fűződő jogok védelmére irányuló szabályozás a két világháború között kezdett kibontakozni hazánkban, továbbá azt is, hogy más államok törvényhozásai is hasonló problémákkal néztek szembe.

Álláspontom szerint azonban a hazai gyakorlat egy tekintetben mégis árnyaltabb volt nemcsak a törvényi szabályozásánál, hanem a legtöbb európai megoldásnál is. Az eddig ismertettek alapján megállapítottuk, hogy szabadalmi törvényünk nem biztosította az alkalmazotti találmányok esetén a tényleges feltaláló munkavállaló nevének feltüntetését, azonban ez nem jelentette azt, hogy egyetlen esetben se valósult volna meg. Megvizsgálva a hazai bejelentéseket ugyanis azt tapasztaljuk, hogy ha a bejelentő jogi személy, tehát kétséget kizáróan munkáltató is volt, akkor mind a bejelentés mind a közzététel során találunk utalást a tényleges feltaláló személyére.

Ha a szabadalmi lajstromokat megvizsgáljuk, és a feltaláló, azaz a bejelentő és a szabadalom jogosultja között személyi eltérést tapasztalunk, akkor az arra utal, hogy az oltalom időtartama alatt a szabadalmat átruházták, vagy arra licensziát engedtek, így ez önmagában nem vehető figyelembe. Azonban ha a közzétett leírásokat is megnézzük, akkor azt tapasztaljuk, hogy annak címében a találmány megnevezését követően a feltaláló is fel van tüntetve. Nem alkalmazotti találmány esetében ez a bejelentő természetes személy megnevezését jelentette, míg alkalmazotti találmány esetén a vállalatot. Ez utóbbi esetben a bíróság azonban nemcsak a vállalatot, hanem az esetek egy részénél zárójelben a tényleges feltalálókat is feltüntette.[693] Így, ha a szabadalmi lajstromból nem is, de a közzétett leírásokból – amelyeknek eredeti példányát a szabadalmi levéltárban kellett elhelyezni – néha meg lehetett állapítani alkalmazotti találmányok esetén is a tényleges feltaláló munkavállaló kilétét. Ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy ez csak hazai elsőbbségű bejelentések esetén, és ott is csak szorványosan volt jellemző.

Összességében megállapíthatjuk, hogy az alkalmazotti találmányokra vonatkozó hazai szabályozás és gyakorlat erőteljesen a munkáltatónak kedvezett, hiszen tágan értelmezte az alkalmazotti találmány fogalmát, illetve azt minden nemű ellentételezés fejében biztosította a munkáltató részére úgy, hogy az még a feltaláló munkavállaló feltalálói minőségének a feltüntetésére sem volt kötelezve. Mindezekből következik, hogy azokban a fent említett kivételes esetekben is egyedül a munkáltató megítélésén

[693] MNL K 603 193. cs. C. 3700/1926; 196. cs. C. 3888/1927; 926. cs. K. 11159/1930; 201. cs. C. 4268/1930; 1258. cs. M. 10851/1936

múlott, hogy a vele szerződő alkalmazott feltalálói minőségét a közzétett leírásban feltüntette.

4.4.1 Az alkalmazotti találmányokra vonatkozó elképzelések a szabadalmi törvénytervezetekben

Az előző fejezetben megállapítottuk, hogy szabadalmi törvényünk tartalmazott szabályokat az alkalmazotti találmányokra, azonban azok egyértelműen a munkáltatót hozták kedvezőbb helyzetbe. Ennek oka *egyrészt* abban keresendő, hogy a századfordulón más európai államokhoz hasonlóan a munkajogi szabályozás még meglehetősen gyerekcipőben járt. *Másrészt* a munkaviszonnyal összefüggésben keletkezett találmányok jogi sorsának megítélése sokkal összetettebb, mint a nem alkalmazotti találmányoké. Kétségtelen, hogy a századfordulót követően is találkozunk olyan találmányokkal, amelyeket a feltalálók otthon, szabadidejükben hosszú évek alatt, vagy éppen a „hátsó kisműhelyben" fejlesztettek ki. Ezek általában egyszerűbb és kisebb anyagi értéket képviselő, döntően a mindennapi életünkhöz kapcsolódó találmányok.

Bár az ipari értékesíthetőség fogalmát tárgyaló fejezetben megállapítottuk, hogy egy találmány anyagi értéke a szabadalmazás szempontjából irreleváns, azaz a szabadalmi jog nem tett és nem is tehetett különbséget értékes és értéktelen találmányok között, azonban mégis azt tapasztaljuk, hogy az igazán korszakalkotó találmányok nem egy személy több évtizedes munkájának az eredménye, hanem egy szakemberekből álló kutatócsoport néhány éves, intenzív munkájának a gyümölcse. Az olyan korszakalkotó találmányok feltalálása, mint a villamos motor[694] vagy a fényképező készülék[695]aligha lett volna kivitelezhető laboratórium vagy kísérleti berendezések nélkül. Mindezek pedig olyan komoly költségvonzattal jártak, amelyeket már egy-egy feltaláló nem tudott finanszírozni, s így a XX. századtól kezdve a komoly kutatásokkal járó feltalálói munka mögött megjelentek a befektetők. Ezek általában az adott ágazat vezető nagyvállalatai voltak, akik nyilvánvaló profitszerzés érdekében költöttek kutatás-fejlesztésre. Egy ilyen befektető vállalat szempontjából kizárólag az oltalom vagyonjogi jellege volt releváns, hiszen azért költött innovációra, hogy a találmány feletti kizárólagos jog birtokában növelje piaci részesedését.

[694] MNL K 603 625. cs. G. 8446/1937
[695] MNL K 603 670. cs. G. 9933/1943

Másik oldalról megközelítve pedig mégiscsak azt látjuk, hogy a feltalálók szellemi tevékenysége épp oly elengedhetetlen feltétele a találmány feltalálásának, mint az anyagi befektetés.

Szabadalmi szabályozásunk abból az élethelyzetből indult ki, hogy egy vagy több feltaláló szellemi tevékenységének jutalma az oltalom. Jelen esetben azonban a találmány feltalálása két, egymást kiegészítő komponensből áll össze: feltalálói tevékenység és annak a kivitelezését biztosító - a tényleges feltalálóktól független - anyagi támogatás. Mindez tehát azt jelentette, hogy a munkavállaló szellemi tevékenysége és a munkáltató anyagi támogatása együttesen hozta létre a találmányt, amelyből adódóan az oltalomból folyó jogok gyakorlása során is valamilyen egyensúlyra kell törekedni. Ez az egyensúly az, amely a szabadalmi törvényünkből teljes mértékben hiányzott, és amelyet az egyes tervezetek megpróbáltak orvosolni.

Álláspontom szerint az említett egyensúly kialakítása végett három kérdést kell közelebbről megvizsgálni. *Egyrészt* külön szerződéses rendelkezés nélkül mi legyen a találmány jogi sorsa. *Másrészt* korlátozza-e a törvény a szerződéses szabadságot. *Harmadrészt* ha a munkáltatót illeti meg a találmány, mi legyen a feltaláló személyhez fűződő jogaival. A továbbiakban a szabadalmi törvénytervezetet ezen három szempont alapján fogom megvizsgálni.

Az 1905. évi tervezet az igényrontó körülmények között helyezte el az alkalmazotti találmányokat, amely szerint nem a bejelentőt illette meg a találmány, ha az, szerződés vagy szolgálati szabályzat értelmében a másik szerződő fél, vagy a munkáltató tulajdonát képezte. Mindezekből azt látjuk, hogy az 1905. évi tervezet szabadalmi törvényünkhöz hasonlóan, külön szerződéses kikötés nélkül is a munkáltatónak ítélte a találmányt, amennyiben szolgálati szabályok alapján a munkavállalónak kötelessége volt a találmány feltalálása. Ugyanakkor a munkavállaló részére is tett engedményt akkor, amikor kimondta, hogy a szerződések vagy szolgálati szabályok azon rendelkezései, amelyek célja a találmánynak a feltalálótól ellenérték nélkül való elvonása volt, nem bírtak joghatállyal. A tervezetre nyilvánvalóan hatással volt az osztrák szabályozás, amely hasonló kérdésben semmisnek nyilvánította azt a megállapodást, amely a munkavállalót a találmánya jövedelméből való illő részesedésből kizárta.[696]Összehasonlítva az osztrák szabályozást a magyar tervezettel azt tapasztaljuk, hogy a tervezet felismerte annak a szükségességét, hogy a kiszolgáltatott helyzetben lévő munkavállalót az államnak a szerződési szabadság

korlátozásával védelemben kell részesítenie. Ettől nagyobb jelentőséget a tervezetnek azonban aligha tulajdoníthatunk, hiszen a puszta felismerésen túl a hivatkozott rendelkezés a munkavállalói érdekek védelmére nyilvánvalóan nem lett volna alkalmas. Ennek oka, hogy a tervezet – ellentétben az osztrák szabályozásban foglalt illő részesedéssel – csak azokat a megállapodásokat nyilvánította semmisnek, amelyek egyáltalán nem rendelkeztek a feltaláló díjazásáról. Ebből adódóan, ha a lehető legcsekélyebb mértékben is jutalmazta a munkáltató a feltalálót, akkor a szakasz már nem lett volna alkalmazható.

Az 1909. tervezet tovább halad azon az úton, amely megpróbálta kialakítani a munkavállaló és a munkáltató közötti egyensúlyt az oltalomból folyó jogok gyakorlása kapcsán. E tervezet erősen elődje hatása alatt állt, és továbbra is az osztrák szabályozást alapul véve kívánta rendezni a kérdést.[697] E tervezet érdekessége, hogy készítője továbbra is az osztrák szabályozást vette alapul, azonban egyre hangsúlyosabban próbálta a munkavállalói igényeket is érvényre juttatni.[698] Ez a kettősség nemcsak sajátos szövegezést szült, hanem egyúttal arra is rávilágított, hogy a problémát a XX. század első évtizedében uralkodó felfogás szerint, minden igényt kielégítően nem lehetett rendezni.

A kazuisztikusnak tűnő szabályozás által a tervezet a szerződési szabadság erőteljes korlátozásával próbálta kialakítani az egyensúlyt a munkáltató és a munkavállaló között. Szabadalmi törvényünk szerint ha a munkavállalót szerződés kötelezte a találmány feltalálására, vagy a munkáltató működési körébe tartozó találmányt talált fel, akkor az minden esetben a munkáltatót illette meg. A tervezet ezen úgy változtatott, hogy két esetkört különített el. Abban az esetben, ha a munkavállalót valamely találmány feltalálására alkalmazták, akkor a találmány minden további nélkül a munkáltatót illette meg. Ha azonban a munkaviszony létrejöttének nem egy találmány feltalálása volt az elsődleges célja, de a munkavállaló a munkáltató működési körébe tartozó találmányt talált fel, és annak átengedésére szerződés vagy szolgálati szabályzat őt kötelezte, akkor a találmány szintén a munkáltatót illette meg. Látható tehát, hogy a

---

[696] LÉVY BÉLA 1916. 12.

[697] Ez azért nem meglepő, mert a kérdésben kétséget kizáróan az osztrák megoldás tűnt a leghaladóbbnak.

[698] A tervezet 7. § (1) bekezdése értelmében „ *A közszolgálatban vagy magánalkalmazásban állók találmányai alapján a munkaadót illeti meg a szabadalomra való igény abban az esetben, ha az illető alkalmazottnak hivatalos állásából, szolgálati szerződéséből, illetőleg alkalmazásából folyókötelezettsége volt oly gyártási eljárások tökéletesítése, aminőre, vagy aminőnek termékére a találmány vonatkozik, valamint akkor is, ha az iparág, amelyre a találmány, a munkaadó vállalatának rendes üzleti körébe tartozik és az alkalmazott szolgálati szerződésével, illetőleg szolgálati szabályzat elfogadásával magát ily találmányai átengedésére kötelezte.”*

törvényi szabályozástól való eltérés a második esetkörben figyelhető meg, hiszen abban főszabályként a munkavállalót illette meg a találmány. A munkáltató arra igényt csak akkor tarthatott, ha annak átengedésére a munkavállalót szerződés vagy szolgálati szabályzat kötelezte és a találmány a munkáltató működési körébe tartozott.

Álláspontom szerint a tervezet legjobb szándéka ellenére is szabadalomjogi szempontból veszélyes vizekre evezett. Ugyanis annak az eldöntése, hogy a konkrét találmány feltalálást az első vagy a második esetkör szerint kellett megítélni, tisztán kötelmi jogi kérdés volt.

Az 1916. évi tervezet szövegezése még tovább bonyolította az intézmény körül kialakult vitát. A javaslat ugyanis csak ipari vállalatok alkalmazottainak találmányairól rendelkezett. Az „ipari" jelző használata azért lehetett megtévesztő, mert nem egyértelmű, hogy a gazdaság amely ágazatait kellett érteni alatta. Az ipari értékesíthetőség fogalmánál is előkerült az „ipari" jelző értelmezése, azonban abban az estben a PUE illetve a törvény indokolása is kiemelte, hogy azt tágan, tehát a mezőgazdaságra is kiterjesztően kellett értelmezni. Ebben az esetben azonban a tervezet és annak indokolása is hallgatott a fogalom tartalmát illetően, így azt kiterjesztően értelmezni nem lehetett. Ha pedig a kiterjesztő értelmezés nem állta meg a helyét, akkor nyilvánvaló, hogy az „ipari" jelző alkalmazása szűkítést jelentett a munkáltatók körét illetően. Arról azonban, hogy e szűkítést milyen jogpolitikai vagy gazdaságpolitikai érvek motiválták, szintén hallgat a tervezet. Mindez pedig abból a szempontból jelentős, hogy a szabadalmi törvényünk kifejezetten állami- és magánalkalmazásban álló személyekről tett említést, míg a tervezet szövegezése azt sugallja, hogy az állami alkalmazásban állókra a szakasz nem terjedt ki.[699] Ettől valamivel pontosabban fogalmazott az 1909. évi tervezet, amely közszolgálatban vagy magánalkalmazásban állók találmányait szabályozta, elkerülve az 1916. évi tervezet pontatlanságából eredő értelmezési nehézségeket.[700]

Ugyanakkor észre kell vennünk, hogy a tervezet a szabályozási koncepciót megfordította, ugyanis csak akkor illette meg a munkavállalót a találmány, ha azt szerződésben külön kikötötték vagy a munkáltató üzleti körébe esett.[701]E szerződéses kikötés azonban csak akkor volt érvényesnek tekinthető, ha a feltaláló díjazásáról rendelkezett. E megoldással kapcsolatos kritikát az 1905. évi tervezetnél is

[699] KOHN JAKAB 1917. 104.
[700] BECK HUGÓ 1909. 388.
[701] LÉVY BÉLA 1916. 11-12.

megfogalmaztuk, amely itt is helytálló. Mindezekből adódóan a tervezet valódi érdemét a 7. § rendelkezésében látom, hogy lehetővé tette a feltalálói minőség feltüntetését akkor is, ha az nem a feltaláló munkavállalót illette meg.[702]

S végezetül az 1943. évi javaslatot kell megemlíteni, amely érdemben kívánt foglalkozni a kérdéssel. E tervezet az 1909. és 1916. évi javaslat szövege mentén haladt azzal a kiegészítéssel, hogy a szerződéses kikötésben megfelelő ellenértékről kellett gondoskodni, amelyet utólag is felül lehetett vizsgálni.

Megállapíthatjuk tehát, hogy a tervezetek a munkavállalói érdekek védelmében osztrák minta alapján a szerződési szabadság korlátozására törekedtek, azonban annak pontos mikéntjére, amely mind a két fél érdekeit kielégítette volna, választ adni nem tudtak.

[702] SCHUSTER RUDOLF 1916/I. 107.

5.1. ELJÁRÁSI RENDSZEREK A XX. SZÁZAD ELSŐ HARMADÁBAN

A szabadalmi oltalom elnyerésére irányuló eljárások alapvetően négy csoportba oszthatók.

I. Tiszta bejelentési rendszer.[703] E megoldás lényege abban áll, hogy a hatóság a bejelentett találmány esetén sem az újdonságot, sem a célszerűséget nem vizsgálja, hanem a bejelentő felelősségére adja meg az oltalmat oly módon, hogy az utólag bárki által megtámadható.[704] Az ilyen megtámadás viszont csak arra irányulhat, hogy a találmány vagy a leírás nem felel meg a szabadalmaztatás követelményeinek. E rendszer hibái az alábbi pontokban foglalhatók össze:

- a hatóság érdemi vizsgálatának hiányában a gazdaság számára „haszontalan" találmányok is oltalomban részesülnek, amely magának a jogintézménynek a jellegével ellentétes,
- az eljárás nem zárja ki, hogy ugyanazon tárgyra vonatkozóan több bejelentő is oltalomban részesüljön, ami további peres eljárások sorát eredményezi,[705]
- Jogbizonytalanságot eredményez.

Előnye viszont ennek a rendszernek, hogy a kérelmek elintézési határideje rövidül, a szabadalmi hatóság felépítése egyszerű, s ebből adódóan kevesebb költséget is igényel, ami a szabadalmi díjak csökkenéséhez vezethet.[706] Ezt a rendszert Európában elsőként az 1791. évi francia szabadalmi törvény alkalmazta.[707]

II. Tiszta elővizsgálati rendszer, amelyet az Amerikai Egyesült Államokban[708] és Oroszországban, Németországban alkalmaztak[709]. E megoldás szerint a szabadalom megadását megelőzően a találmány újdonságát és ipari alkalmazhatóságát is hivatalból vizsgálni kell.[710] E rendszerrel szemben két alapvető követelményt kell támasztani:

---

[703] Többek között ezt a rendszert alkalmazta Franciaország, Olaszország, Spanyolország, és Ausztria.
[704] FEKETE IGNÁC 1884. 11.; BECK-MANNAGETTA, PAUL VON 1893. 38.; KASTNER ANTAL 1883. 166.
[705] A tiszta bejelentési rendszerben ugyanis az oltalom megadásakor az újdonság sem vizsgálható, újdonságrontó körülményre is – mint pl már meglévő oltalom – csak az oltalom elnyerését követően megtámadás formájában kerülhet sor.
[706] TÚRY SÁNDOR 1911 15.
[707] KÓSA ZSIGMOND 1914/I 63.
[708] Az USA-ban az 1836. évi szabadalmi törvény vezette be ezt az eljárást. v. ö.: BROWN, WALTER D. 1889., 8.
[709] DUTFIELD, GRAHAM 2003. 3.
[710] DEUTSCH IZIDÓR 1894/II. 261.;

- szakértőknek kell az érdemi vizsgálatot elvégezni,

- minden esetben lehetővé kell tenni a döntéssel szembeni jogorvoslatot.

Így a tiszta elővizsgálati rendszer szervezeti kérdéseket is felvet. Ebben az esetben ugyanis hatósági eljárásról van szó, amely jellegénél fogva nem illik bele a közigazgatás szervezetrendszerébe, hisz speciális szakképzettséget igényel.[711] Ebből következik, hogy külön hivatalokat kell az oltalmi igények elbírálására felállítani oly módon, hogy a közigazgatási szervezetrendszerrel való kapcsolat is biztosítva legyen. Tágabban értelmezve pedig a jogbiztonság követelményének szem előtt tartásával az igazságszolgáltatáshoz való viszonyát is tisztázni kell, mert egy különálló hivatal az eljárás közigazgatási jellegét nem érinti, s mint ilyennel szemben a bírói út igénybevételét is biztosítani kell. E különálló szervezet azonban rengeteg többletköltséget okoz, amelynek fedezésére az eljárási díj szolgál. Ez viszont csak olyan körülmények között működhet, ahol a szabadalmi igények sokasága, és az ezek után fizetett díjak megfelelő jövedelmet biztosítanak.[712]

A két rendszer között az alapvető különbség abban ragadható meg, hogy a tiszta bejelentési rendszer a piacra, azok szereplőire bízza az oltalmak érvényesülését utólagos megtámadás keretében, míg a tiszta elővizsgálati rendszer az államra ruházza annak a ténynek az eldöntését, hogy a találmány szabadalmazható-e vagy sem. Egyértelműen egyik rendszer helyessége mellet sem törhetünk lándzsát annak vizsgálata nélkül, hogy az érintett állam milyen gazdaságpolitikát folytat, illetve, hogy az állam mekkora szerepet vállal a gazdaság irányításában. A tiszta bejelentési rendszer azon a hipotézisen alapul, hogy a gazdaság résztvevői folyamatosan nyomon követik a technika fejlődését, az új találmányokat, és egy „önszabályozó" mechanizmus keretében, utólagos megtámadás formájában jelzik, ha egy oltalom nem felel meg a jogszabályi feltételeknek. Ez azonban két okból kifogásolható. *Egyrészt* az érintetteknek jogértelmezési kérdésben kell állást foglalniuk – pl. az újdonság esetében -, ami olyan feladat elé állítja őket, amelynek szakszerű megítélése nem várható el. *Másrészt* előfordulhat, hogy saját gazdasági érdekeik fényében, akár lehetséges konkurensek kizárására használják a jogintézményt, ami a szabad piaci verseny elvével ellentétes. A tiszta elővizsgálati rendszer ilyen veszélyeket nem rejt, de az eljárást túlságosan

[711] v.ö.: Rosenberg Gyula, a közlekedés és pénzügyi bizottság előadójának, az Országgyűlés Képviselőházának 1895. május 7. napján tartott ülésén tett felszólalásával. KN. 1892. XXV. 232.
[712] KI. 1892. XXIII. 87.

bürokratikussá teheti, amely nincs tekintettel a gazdaság valós történéseire.[713] Így pl. a Bessemer-féle acélgyártás sem részesülhetett oltalomban, mert az eljárás bizonyos elemei már alkalmazásban voltak.[714]

III. Elővigyázati rendszer, amely szerint a hatóság hivatalból megvizsgálja a szabadalmaztathatóság kritériumait, és amennyiben a találmány e feltételeknek nem felel meg a hatóság értesíti a bejelentőt, aki az információ birtokában szabadon dönthet az eljárás további sorsáról. Ha azonban az eljárás folytatását kéri, a hatóság az oltalma azzal a kikötéssel adhatja meg, hogy utólag annak megsemmisítését bárki kérheti.

IV. Felszólalási rendszer - amelyet 1852 óta Angliában is alkalmaznak – szerint a szabadalmi bejelentés közzétételre kerül a leírással együtt.[715] A közzététel egyúttal egy felhívást tartalmaz az érintettek számára, hogy záros határidőn belül bárki felszólalhat a szabadalom kiadása ellen.[716] Vagyis a felszólalási rendszer logikája azonos az elővizsgálati rendszerével, mert mind a két megoldás célja az, hogy olyan találmányok amelyek nem újak, vagy egyéb okból nem érdemelnek szabadalmat, „*már eleve a szabadalmazásból kizárassanak*”.[717] A felszólalást az eljáró hatóság vagy a szabadalmi bíróság bírálja el. Így még érdemi döntés előtt kap lehetőséget a laikus fél az észrevételek megtételére, ugyanakkor annak hiánya az eljárás folytatását vonja maga után, hisz az officialitás helyett a tárgyalási elv kerül előtérbe. Ez továbbra is aktív és szakszerű részvételt eredményez a jogalanyoktól, mellyel kapcsolatban észrevételeimet már fentebb kifejtettem.

V. Felszólalással egybekötött vizsgálati rendszer, amely a XIX. század végén egyedül Németországban létezett. E rendszer szerint a hatóság hivatalból megvizsgálja a kérelmet, mind formai, mind tartalmi szempontból, és csak annak pozitív eredménye estén következik be a találmány és leírásának közzététele. A felszólalási rendszer szellemében pedig meghatározott határidőn belül a gazdasági szféra alanyai is jelezhetik észrevételeiket, amelyről hatóság vagy bíróság dönt. Így e megoldás a felszólalási és vizsgálati rendszer pozitív elemeit ötvözi, egyfajta kettős kontrollt építve az eljárásba. Ugyanakkor az elővizsgálati rendszernél megállapított magas költségigények e

[713] DEUTSCH IZIDÓR 1895. 4.
[714] Az eljárás során az un. konverterben levegőt áraMNLtatnak át a folyékony vason. A frissítés hatására a szén, szilícium és mangán mennyisége néhány perc alatt a szükséges mértékűre csökken. Az eljárás energiatakarékos, mivel az égéshez szükséges hőt a kiégő szén és a szilícium adja.
[715] KÓSA ZSIGMOND 1900/II 3.; NAGY BENŐ-WÁMOSCHER ENDRE 1931 11.
[716] HALL, THOMAS BOND 1882. 20.
[717] DEUTSCH IZIDÓR 1894/II. 262.

rendszerre is igazak. Viszont a kettős kontroll az oltalom értékét is növeli, hiszen elvileg csökken a sikeresen indítható utólagos megtámadási keresetek száma. A gyakorlat azonban árnyaltabb képet mutat, amelyet az alábbi táblázat igazol.[718]

Év	**Németországban kiadott 66.910 szabadalom közül megsemmisítésre került:**	**Magyarországon kiadott 44.083 szabadalom közül megsemmisítésre került:**
1878	4	6
1879	30	6
1880	47	15
1881	46	14
1882	48	11
1883	54	14
1884	32	11
1885	44	10
1886	41	9
1887	50	17
1888	31	5
1889	24	31
1890	29	15
1891	32	17
1892	22	24
1893	21	44
Összesen	**555**	**249**

E táblázat bizonyítja, hogy Magyarországon, ahol elővizsgálati rendszer nem volt, arányaiban nem sokkal több szabadalom került utólag megsemmisítésre, mint Németországban, ahol e rendszer működött. Így a kettős kontroll a valóságban is érvényesült, de korántsem akkora fajsúllyal, mint ahogyan azt gondolnánk. Mindazonáltal a XIX. század végi Magyarországon két okból sem lehetett e rendszerre áttérni. *Egyrészt* hazánk nem tudott kellő számú, és kellő kvalitású vizsgálóapparátust

[718] KI. 1892. XXIII. 88.

felállítani, *másrészt* a német típusú hivatal felállítása akkora költséget eredményezett volna, amely gazdaságtalanná tette volna a hivatal működését

Azokban az országokban, ahol az elővizsgálati rendszer valamilyen formában működik, a Szabadalmi Hivatal fenntartási és személyzeti költségét nem az adózókra hárítják, hanem az eljárási díjakból finanszírozzák. Magyarországon ez aligha volt elképzelhető [719], hisz 1888-1892 között mindössze 5.000 szabadalomlevél került kiadásra. Továbbá ezek nem kizárólag magyar szabadalmak, hisz a Vám- és Kereskedelmi Szövetség értelmében Ausztria és Magyarország egy oltalmi övezetet képez, és az egyik állam területén megadott szabadalmat a másik állam területén is megadottnak kell tekinteni. Így a törvényjavaslat kidolgozásának az időpontjában alapos okkal lehetett tartani attól, hogy ez a szám a jogalkotási önállóság visszanyerésével csökken, ami az eljárási illetékek csökkenését vonja maga után. Mindezek alapján Magyarországon az elővizsgálati rendszer bevezetését sem gazdasági, sem jogpolitikai érvek nem indokolták.

Az említett eljárási rendszerek közül a hazánkban bevezetett felszólalási eljárás, az oltalom engedélyezésére irányult. Tekintettel azonban arra, hogy az engedélyezés illetve a megadott oltalommal kapcsolatban felmerült egyes jogviták elintézésre ugyanaz a szerv, nevezetesen a Szabadalmi Bíróság volt jogosult, ezért az eljárási kérdések ismertetése nem merülhet ki a hatósági engedélyezés fogalmában. A Szabadalmi Bíróság előtt folyó eljárások másik része ugyanis peres eljárásnak minősült, amely az 1911:I. tc. – továbbiakban Pp. – szabályainak alkalmazását is felvetette. Továbbá azt tapasztaljuk, hogy az engedélyezés és megadott szabadalommal összefüggő eljárás, mint per szétválasztása legfeljebb jogszabályszerkesztési alap lehet, hiszen a gyakorlatban ilyen éles elhatárolás nem képzelhető el. Erre utaltunk a szervezeti fejezetekben is, ahol a bejelentési osztály döntően az adminisztratív, azaz engedélyezési ügyekkel foglalkozott, míg a bírói osztály a megadott szabadalmakkal összefüggő perekről döntött. Azonban a felszólalási eljárás, mint engedélyezési eljárás sajátossága volt, hogy a felszólalás megtörténte esetén, az azonnal polgári perré alakult.[720]Ebből adódóan az a szervezeti különállás, amely a bejelentési és bírói osztály között fennállt, eljárásjogi szempontból sokkal árnyaltabb, hiszen az engedélyezés során

[719] KI. XXVI. 52.
[720] v.ö.:7.2.5. fejezet

bekövetkező felszólalás esetén már a bejelentési osztály előtt is a Pp. szabályait kellett alkalmazni.[721]

Mindez tehát felveti a szabadalmi törvény és a Pp. kapcsolatának értelmezését, amely kapcsán három megoldás volt elképzelhető. *Egyrészt* a szabadalmi eljárás egészét a szabadalmi törvényben kell szabályozni. *Másrészt* a Pp. tartalmazza a szabadalmi eljárási szabályokat, mint különleges eljárást. *Harmadrészt* a Pp. általános szabályai az irányadóak, a szabadalmi törvényben foglalt eltérésekkel.

A Pp. hatálybalépését követően nyilvánvalóvá vált, hogy az első megoldás a polgári peres eljárás kodifikációjával lenne ellentétes, hiszen a Pp. kódexjellegét ásta volna alá az, hogy egy magánjogi természetű eljárás teljes mértékben külön normában kerül szabályozásra. Így ezt a lehetőséget el kell vetnünk. A valódi választás tehát a második és harmadik pontok között van, amelyek közül a harmadik pontban foglalt konstrukció valósult meg, azaz a szabadalmi törvény V. Fejezetében foglalt különös eljárási rendelkezéseket a Pp. általános szabályaival összhangban kellett alkalmazni. Hallgat a jogalkotó és hallgat a szakirodalom is arról, hogy miért erre a megoldásra esett a választás.[722]

Első ránézésére különösebb relevanciát nem tulajdonítunk a két pont közötti különbségnek, hiszen a végeredmény mind két esetben azonosnak látszik. Ugyanis a Pp. 6-17. címeiben foglalt különleges eljárások kizárólag a Pp. általános szabályaitól való eltéréseket szabályozzák. Ebből adódóan, ha a szabadalmi eljárásra vonatkozó eltérő rendelkezéseket a Pp. különleges eljárásokat tartalmazó fejezeteiben helyezzük el, akkor az ott nem szabályozott kérdésekben ugyanúgy a Pp. általános szabályai lesznek az irányadóak, mintha a szabadalmi eljárásra vonatkozó különleges rendelkezéseket a szabadalmi törvényben helyeznénk el azzal a megkötéssel, hogy az ott nem szabályozott kérdésekben a Pp. általános szabályai az irányadóak. Látszólag tehát egy jogszabályszerkesztés-technikai kérdésről van szó, amely tulajdonképpen arra irányul, hogy a Pp. általános szabályaitól való eltérést magában a Pp-ben vagy egy másik törvényben szabályozzon a jogalkotó.

Véleményem szerint a szabadalmi eljárásra vonatkozó különleges rendelkezések szabályozására a jogalkotó azért választotta az utolsó megoldást, mert a szabadalmi törvény 1895-re, míg a Pp. 1911-re készült el. Így a Pp. elfogadásával és

[721] MAGYARY GÉZA 1913. 919.
[722] Schuster Rudolf hívta fel elsőként arra a figyelmet, hogy a perjogi kodifikáció kitűnő alkalmat adhatott volna a szabadalmi eljárás vitás kérdéseinek újraszabályozására. v. ö. SCHUSTER RUDOLF 1915. 58-59.

hatálybalépésével egyidőben a szabadalmi törvényt is módosítani kellett volna. Ennek értelmében pedig a szabadalmi törvény eljárási rendelkezéseit kellet volna a Pp-be adaptálni, ami a szabadalmi törvény szerkezetét bontotta volna meg. Ez már csak azért sem tűnhetett szimpatikus elképzelésnek, mivel a Pp. kodifikációjával egyidőben a szabadalmi törvény revíziója is zajlott. Az már csak külön érdekesség, hogy az 1949-ig született szabadalmi törvényjavaslatok és novellák egyik közös nevezője, hogy a Pp. és a szabadalmi törvény között fennálló eljárási szabályok funkcionális megosztásán nem változtatnak. Ugyanakkor miért is változtattak volna, hiszen első ránézésre a Pp. általános rendelkezéseitől való eltérések szabályozásbeli elhelyezése nem tűnik fontosnak, hiszen a lényeg mind a két esetben az, hogy a Pp. alaprendelkezései érvényesüljenek.

A valóság azonban ettől jóval árnyaltabb, amelyben azt tapasztaljuk, hogy a Pp. alapvető jogintézményei nehezen, vagy csak eltérő tartalommal voltak alkalmazhatóak a szabadalmi eljárásban.[723] Ennek oka *egyrészt* abban keresendő, hogy a szabadalmi törvény sajátos terminológiát használt, *másrészt* a törvény nem eljárásjogi törvény, hanem csak eljárásjogi rendelkezéseket tartalmazó jogszabály. Mindezekből következik, hogy szükség van a fent említett okok miatt az általánostól eltérő eljárási rendelkezések alkalmazására, de a gyakorlat bebizonyította, hogy a jogalkotó legjobb szándéka ellenére is, az eredetileg választott jogszabályszerkesztési-technika nem bizonyult eléggé hatékonynak.

Mivel a jogalkotó és részben a szakirodalom is hallgat a tekintetben, hogy miért az ismertetett koncepciót választotta a törvényhozás, ezért a fent említett megállapítás során kizárólag a bírói gyakorlatra támaszkodhatunk. Több évtizedes bírói gyakorlatot megvizsgálva ugyanis azt tapasztaljuk, hogy olyan alapvető eljárási intézmények, mint pl. a rendelkezési elv, tárgyalási elv, hiánypótlás, felhívás, határidők számítása, csatlakozási kérelem a felfolyamodás esetén, rosszhiszeműség vagy mulasztással szembeni igazolás komoly fejtörést okoztak szabadalmi bíráinknak.

Mindezekből adódóan a következő fejezetekben a szabadalmi eljárásra vonatkozó azon sajátos szabályokat mutatom be, amelyek a Pp. alkalmazhatóságát érintették.

[723] v.ö.: BECK HUGÓ 1909. 307.

5. 2. A SZABADALMAK ENGEDÉLYEZÉSE KÖRÜL FELMERÜLŐ ELJÁRÁS

5.2.1. A SZABADALMI BEJELENTÉS ÉS ANNAK JOGHATÁSAI

Az állam által biztosított kizárólagos jog elnyerése iránti eljárásnak, az előző fejezetben kifejtettek szerinti változataiból hazánkban a felszólalási rendszer honosodott meg.[724] Az engedélyezés iránti eljárás bejelentéssel indult. A törvényi vélelem alapján ellenkező bizonyításig az első bejelentő egyben feltalálónak is minősült, akivel szemben a törvény eljárásjogi szempontból pusztán két követelményt támasztott. *Egyrészt* a bejelentőnek perképesnek kellett lennie, *másrészt* belföldön rendes lakóhellyel, ennek hiányában pedig szabadalmi képviselővel kellett rendelkeznie.[725]Ez utóbbiból következik, hogy az engedélyezési eljárás során csak a belföldi lakóhellyel nem rendelkezők számára volt képviseleti kényszer, azonban szinte alig találkozunk olyan bejelentéssel, amelyet a fél személyesen tett volna meg. Szinte minden esetben a felet ügyvéd[726] vagy szabadalmi ügyvivő képviselte.[727][728]

Az említett törvényi vélelem[729] megdönthető volt, így az engedélyezési eljárás során illetve a megadott szabadalommal szemben egy megsemmisítési per keretében az érintett fél bizonyíthatta, hogy nem a bejelentő, hanem ő a találmány eredeti feltalálója. Mindezekből adódik, hogy a törvényi vélelem nem sérthette a feltalálói érdeket, hiszen már az engedélyezés során is a valódi feltaláló jogainak védelme érdekében felszólalhatott. Fontos hangsúlyozni, hogy a törvényi vélelem gyakorlati alkalmazása nem irányulhat az eredeti feltalálói érdek sérelmére.

Mindezeken túl a törvényi vélelem alkalmazásának gyakorlati indoka is volt. Ugyanis nagyon könnyen elképzelhető, hogy egy adott találmányon egymástól

---

[724] KÓSA ZSIGMOND 1914/I 64.

[725] LÉVY BÉLA 1898. 60.; v. ö.: HARAUSZ GYULA 1920. 72-75.

[726] Az ügyvédi képviselet jogalapja az 1874. évi XXXIV. tc 38. §-a volt, amely értelmében *„az ügyvéd jogosítva van az ország valamennyi bírósága és hatósága előtt eljárni és feleket képviselni*."

[727] Szabadalmi törvényünk 27. §-a értelmében a szabadalmi ügyvivő olyan speciális jogállású képviselő, aki mind jogi, mind műszaki képzettséggel rendelkezett. Ebből következik, hogy a szabadalmi ügyvivővel szemben támasztott képesítési követelmény kétarcú volt Egyrészt belföldi műegyetemi végzettség, vagy azzal egyenértékű és honosított külföldi műszaki végzettség volt szükséges, másrészt szakvizsga letétele. Ennek részletszabályait az 1895. évi 4791. számú K.M. rendelet tartalmazta, amely szerint a kereskedelemügyi miniszter jogosult az ügyvivői jogosítvány kiállítására, amennyiben az érintett teljesítette a jogszabályi feltételeket. E feltételrendszer két részből áll. Egyrészt a magyar állampolgárságot, és a műszaki végzettséget igazoló okmányok benyújtása, másrészt az érdemi vizsga letétele. A szabadalmi ügyvivőkről és képviseletről lásd bővebben: FAZEKAS OSZKÁR 1901. 251-252.; LÁSZLÓ ARTHUR 1927.286-288.; VÉKÁS GUSZTÁV 1970. 60-80.;

[728] Tekintettel arra, hogy az engedélyezési eljárás során kulcsfontosságú szerepe volt az igénypontszerkesztésnek, amely műszaki képzettséget igényelt, a képviselet szinte kivétel nélkül szabadalmi ügyvivői képviseletet jelentett.

[729] A szakirodalomban ezt az elvet „first to file" elvként is szokás nevezni.

függetlenül, akár egymás tudta nélkül többen is dolgoztak, s önállóan igényeltek szabadalmat. Márpedig egy adott műszaki elképzelésre csak egy szabadalmi oltalom volt adható, így valamilyen rangsort kellett felállítani az egyes feltalálók között. A leglogikusabbnak tűnő megoldás a feltalálás időpontja szerinti rangsor. Ezt az elvet követte az Egyesült Államok és Kanada szabadalmi joga is[730], amely azonban eljárásjogi szempontból meglehetősen ingatag, hiszen a korábbi feltalálás időpontjának bizonyítása rendkívül nehézkes, az legfeljebb tanúkkal, feljegyzésekkel történhetett.[731]Éppen emiatt nem véletlen, hogy Európa államaiban ez a megoldás nem terjedt el. A feltalálók közötti rangsor megállapításának másik módja a bejelentés napja szerinti sorrend.[732] E megoldás kétségtelen előnye volt, hogy a bejelentéshez csatolt leírásból és rajzokból kétséget kizáróan megállapítható volt, hogy a találmány azonos-e egy korábbival vagy sem.

E második megoldást követte a magyar szabadalmi jog is akkor, amikor az első szabályszerű bejelentőnek vélelmezett feltalálói minőséget tulajdonított. Ebben a megközelítésben tehát a feltalálói minőség megítélése szempontjából a bejelentés időpontját kell alapul venni. Ugyanakkor még ebben a rendszerben is előfordulhatott, hogy többen igényeltek oltalmat a találmányra. Ilyenkor a bejelentők közötti kapcsolatot kellett megvizsgálni. Amennyiben többek közös munkájának eredménye volt a találmány, akkor a bíróság az oltalmat a feltalálók részére együttesen adta meg.[733] Azonban ki kell emelni, hogy ebben az esetben a bíróság a bejelentők jogainak egymás közötti arányát nem állapíthatta meg, hiszen a bíróság előtt kizárólag a találmány szabadalmazása képezhette az eljárás tárgyát, míg a szabadalom tulajdonjogával összefüggő bármely jogkérdés rendes bírósági hatáskörbe tartozott.[734]

Összességében az látjuk, hogy szabadalmi törvényünk azon az általánosan elfogadott elvi megállapításon nyugodott, hogy a valódi feltalálót illethette meg a szabadalom.[735] Azt azonban, hogy ki volt az első feltaláló, a bíróság nem vizsgálhatta és

---

[730] A feltalálás időpontja szerinti rangsor, azaz a „first to invent” elv az 1836. évi szabadalmi törvényig vezethető vissza. v. ö.: BROWN, WALTER D. 1889. 8.; HSEIH, TSUUNG 2010. 32.; MOLNÁR ISTVÁN 2011.107.; PRAVEL, BERNARR R. 1991. 797.; SIMONDS, WILLIAM EDGAR 1883. 14-15.

[731] LADOMÉRI SZMERTINK ISTVÁN 1939/I 359.

[732] A bejelentés napja szerinti sorrend megállapítást „first to file”, míg az amerikai megoldást „first to invent” elveknek is szokták nevezni.

[733] MNL K 603 1196. cs. M. 8014/1924.; 1704. cs. S. 12427/1927.; 82. cs. B. 12213/1932.; 1112. cs. L.7452/1937.; 1655. cs. R. 8787/1943.

[734] 1895:XXXVII. tc. 59. § (1) bekezdés; MAGYARY GÉZA 1913. 160.; SCHÖN TIBOR 1934. 16.

[735] Ez az elv lényegében a modern szabadalmi gondolkodás kezedétől jelen volt, hiszen már a Statue of Monopolis is tartalmazta a *„true and first invetor”*formula alkalmazásával. v.ö.: DUTFIELD, GRAHAM 2003. 3.; CSÉCSY GYÖRGY 2006. 96.; Ezen kívül az első modern szabadalmi törvények, mint az USA

nem is lett volna képes annak vizsgálatára, ezért a jogalkotó a fent említett törvényi vélelmet állapította meg. E törvényi vélelem pedig azért nem sérthette a feltalálói érdeket, mert szabadalmi jogunk két intézmény által is biztosította a valódi feltaláló jogvédelmét. *Egyrészt* ha a bejelentő nyilvánvalóan nem az első feltaláló volt[736], azaz a bejelentés más rajzaiból, leírásaiból és mintáiból állt[737], akkor a valódi feltaláló felszólalási vagy megsemmisítési eljárásban érvényesíthette igényét.[738] *Másrészt* ha többek egymástól függetlenül találták fel az adott dolgot, de csak az egyik fél nyújtott be szabadalmi kérelmet, akkor a másik feltalálót korlátozott terjedelemben előhasználati jog illetett meg. Ez utóbbi esetben szabadalmi jogunk elkerülhette azt a csapdát, amely a tényleges első feltalálás időpontjának meghatározásában mutatkozott, továbbá érvényre juttathatta a bejelentési elsőbbség elvét, s nem utolsó sorban az előhasználat által az oltalmat nem kapható feltaláló érdeke sem sérült.[739]

A bejelentés megtétele és annak alakszerűsége nem csak abból a szempontból jelentős, hogy megindította az eljárást, hanem anyagi joghatás is kapcsolódott hozzá. Későbbiekben ezen anyagi joghatások döntő jelentőségűek lehetnek mind az engedélyezési eljárás, mind pedig az esetleges per kimenetele tekintetében. Az említett joghatások: az elsőbbségi időpont rögzítése és az igényelt szabadalmi oltalom lejártának meghatározására szolgáló nap megállapítása.[740]

A bejelentést és annak mellékleteit a bíróság iktató hivatalába kellett benyújtani, ahonnan az irattárba, majd a bíróság elnökéhez került, aki szignálta az ügyet. A korábbi fejezetekben kifejtettek miatt kulcsfontosságú a bejelentés elsőbbségének a megállapítása, azaz a bejelentés iktatása.[741] Ennek okán hamar kialakult az a gyakorlat, hogy az azonos tárgyú és egyszerre érkezett bejelentések elkerülése véget az iktatás időbélyegzővel történt.[742]Ez azonban azt is jelentette, hogy a rendes bíróságok előtt

---

1790. évi szabadalmi törvénye, vagy az 1791. évi francia szabadalmi törvény is ezen az elven nyugodott. V.ö.: BROWN, WALTER D. 1889, 4.;

[736] Deutsch Izidór ezt az esetet egyenesen rosszhiszemű szabadalmazásnak nevezi. v.ö.: DEUTSCH IZIDÓR 1895. 201.

[737] v.ö.: 1895:XXXVII. tc. 5. §

[738] LADOMÉRI SZMERTNIK ISTVÁN 1935, 8.

[739] FEKETE IGNÁC 1884. 24.

[740] HOFF GYÖRGY 1939. 283.

[741] Érdemes megjegyezni, hogy a szabadalmi törvény előtt bármely törvényhatóságnál be lehetett nyújtani a bejelentést, amely törvényhatóság a pontos érkeztetés megjelölésével azt továbbította. Ugyanakkor ez nem bizonyult eléggé egységesnek, így a szabadalmi törvény megalkotásakor az akkor telekkönyvezésénél használt iktatási rendet vették át, amely ettől kezdve csak a szabadalmi hatóságokat illette meg.

[742] TÚRY SÁNDOR 1911 317.; TÖRÖK LÁSZLÓ 1913 118.

zajló polgári pertől eltérően,[743] a szabadalmi eljárásban nem volt lehetőség a bejelentést szóban előterjeszteni, azaz jegyzőkönyvbe mondani.[744] Lényegében ezt a gyakorlatot rögzítette az 1943. évi törvénytervezet is, amely elsőbbségi napként azt a napot jelölte meg, amelyen a szabadalom iránti kérelem a bírósággal írásban közöltetett.[745]

Azonban elsőbbségi időpontot nemcsak a hazai bejelentés, hanem uniós elsőbbség esetén más tagállami bejelentés is keletkeztethetett.[746]Mindez azt jelentette, hogy az elsőbbséget nem a bejelentés hazai iktatása, hanem ugyanezen eljárási cselekmény más tagállamban történő foganatosítása keletkeztette. Ebből adódóan a bejelentőnek a magyar bíróság előtt, más tagállam hatósága által megállapított elsőbbségi időpontot kellett igazolnia. A PUE 4. cikke eredetileg semmilyen rendelkezést nem tartalmazott arra vonatkozóan, hogy a bejelentőnek az uniós elsőbbséget milyen csatolmánnyal vagy melléklettel kell igazolnia.[747] A washingtoni módosítás a 4. cikket két új bekezdéssel toldotta meg, amelyek az uniós elsőbbség igazolásának keretszabályait adták meg.[748] Ebből látható, hogy az uniós elsőbbség érvényesítése két mozzanatban történt, hiszen először nyilatkoznia kellett a bejelentőnek az uniós elsőbbség igénybevételéről, majd igazolnia kellett annak valós voltát. A 23.714/1913 K.M. rendelet 6. §-a érelmében az uniós elsőbbség igénybevételére vonatkozó nyilatkozatot a bejelentéssel együtt kellett megtenni, míg az igazoló okmányok benyújtására a bejelentés közzétételéig volt lehetőség.

A később ismertetésre kerülő eljárási szabályok döntő részénél azt tapasztaljuk, hogy a bíróság meglehetősen „türelmes" volt a bejelentőkkel, hiszen akár pótlásra vagy nyilatkozattételre többszöri határidőt is tűzött.[749] Ettől eltérően az uniós elsőbbség igénybevételére vonatkozó nyilatkozatot csakis egyetlenegy időpontban, a hazai bejelentéskor lehetett megtenni, azaz a hazai bejelentés megtételét követően maga a

---

[743] V. ö.: Pp. 135**. §** (1)-(2) bekezdéseivel, amelyek szerint *„járásbírósági eljárásban a* ***kereset a per bírósága előtt jegyzőkönyvbe is mondható.*** *A kereset szóbeli előadása esetében a bíróság a felet a szükséges útbaigazítással ellátni s az előadás hiányaira figyelmeztetni köteles, a jegyzőkönyvbe vételt azonban, ha ezt a fél a figyelmeztetés után is kívánja, meg nem tagadhatja."*

[744] KI. 1892. XXIII. 113.

[745] MNL Z 574 169. cs. 769.

[746] uniós elsőbbségről lásd bővebben 4.2.4. fejezet

[747] Általánosságban az egész integrációra jellemző volt, hogy a PUE rendkívül kevés eljárásjogi rendelkezést tartalmazott.

[748] A washingtoni módosítás követően a PUE 4. cikk d) pontja értelmében: *„Aki valamely megelőző bejelentés elsőbbségét érvényesíteni kívánja, nyilatkozatot köteles kiállítani […]. Mindegyik ország maga fogja meghatározni, hogy legkésőbb amely időpontig kell ezt a nyilatkozatot megtenni. […] Követelhető, hogy a másolathoz a hatóságnak a bejelentés idejét igazoló bizonyítványa és fordítás legyen mellékelve. Az elsőbbségi nyilatkozatra vonatkozólag a bejelentés benyújtásának időpontjában egyéb alakiságok nem kívánhatók. Mindegyik szerződő ország maga fogja a jelen czikkben megszabott alakiságok figyelmen kívül hagyásának következményeit megállapítani […]"*

nyilatkozat már nem volt pótolható.[750] Ítélkezési gyakorlatunk azért alkalmazta e szigorú szabályt, mert az uniós elsőbbségre csak az eredeti bejelentéstől számított 12 hónapon belül lehetett hivatkozni. Ebből adódóan, ha a bíróság lehetővé tette volna a hazai bejelentést követő nyilatkozattételt, akkor az a 12 hónapos határidő kitolását jelentette volna, amely nyilvánvalóan ellentétes a 4. cikk rendelkezésével.

Az uniós elsőbbség igénybevételének második mozzanata az eredeti elsőbbséget igazoló okmányok benyújtása volt, amely gyakorlatilag az eredeti bejelentés leírásának és rajzának a magyar nyelvre lefordított, hitelesített másolatát jelentette. A hitelesítést az eredeti bejelentés helye szerinti hatóság végezte, méghozzá úgy, hogy abból az eredeti bejelentés iktatási napjának is ki kellett derülnie.[751] Ezen eljáráson a 4300/1932 M. E. rendelet úgy változtatott, hogy a csatolmányok benyújtására a bejelentés hazai iktatásától számított három hónapot adott, amely határidő meghosszabbítható volt. A gyakorlatban a bejelentők rendre éltek is ezzel a lehetőséggel, és már a bejelentéskor haladékot kértek az uniós elsőbbséget igazoló iratok benyújtására.[752] Mindezeken túl további könnyítést jelentett a külföldi bejelentő számára az, hogy a Szabadalmi Bíróság elnökének 162/1933 eln. számú megállapításában felsorolt államok állampolgárai a hiteles fordítás helyett egyszerű fordítással is benyújthatták a csatolmányokat.[753]

Az uniós elsőbbség érvényesítésének kettős mozzanata felveti a csatolmányok benyújtásának az elmulasztásához kapcsolódó jogkövetkezményeit. Azzal ugyanis, hogy a bíróság a bejelentést befogadta, érdemben nyilatkoznia kellett annak tartalmáról. A felszólalási rendszer azonban nagyon szűk körben tette lehetővé a hivatalbóli vizsgálódást, és szabadalmi törvényünk csak a 30-32. §§-okban meghatározott esetekben engedte meg a bejelentés visszautasítását, amely §§-okban az uniós elsőbbség bizonyítottságának a hiánya nem szerepelt. Márpedig az elsőbbségi időpont az anterioritások felhívása során kulcsfontosságúnak bizonyult, így ezáltal nem maradhatott kétely a bíróság előtt. Mivel sem a szabadalmi törvény sem pedig a Pp. nem tartalmazott releváns rendelkezést, ezért a bíróság saját ítélkezési gyakorlatát hívta segítségül. A fentebb kifejtettek alapján az uniós elsőbbség szabadalmi jogot nem

[749] v.ö.: 5.2.3. fejezet
[750] VÁSÁRHELYI LÁSZLÓ 1929/III. 278.
[751] MNL K 603 1059. cs. L. 5275/1923; 1. cs. A 29181/1924; 1068. cs. L. 5872/1929; 114. cs. B. 13713/1937;
[752] MNL K 603 1183. cs. M. 6702/1920; 1187. cs. M. 7387/1922; 1196. cs. M. 7992/1924; 1201. cs. M. 8297/1926; 1073. cs. L. 6174/1931
[753] Schilling Zoltán a Szabadalmi Bíróság akkori elnöke azon államok állampolgárai számára biztosította ezt a kedvezményt, amely államok a viszonosság elve alapján hasonló kedvezményeket biztosítottak a

keletkeztetett, annak hatása bizonyos újdonságrontó körülmények hatálytalanításával kimerült.[754]Márpedig ha nem az uniós elsőbbségből eredt a szabadalmi jog, akkor az igazolás hiánya nem is annulálhatta az oltalomra való igényt. Mindezek eredményeként ha a bejelentő nem igazolta az uniós elsőbbségét, akkor az igénye nem veszhetett el, legfeljebb csak a hazai bejelentés időpontjára datálódott.[755]

Az elsőbbség időpontjának a meghatározásán túl a bejelentés joghatása az igényelt szabadalmi oltalom lejártának meghatározására szolgáló nap megállapítását is magában foglalta.[756] Ebből adódóan az oltalom esetleges elnyerése esetén az oltalmi időt a bejelentés napjától kellett számítani. A legtöbb nemzetállami szabályozás hasonló joghatást fűzött a bejelentéshez,[757] azonban találunk eltérő megoldásokat is. Így Brazíliában az 1882. évi, Dániában az 1894. évi, Finnországban az 1879. évi, Oroszországban az 1896. évi, Portugáliában az 1894. évi szabadalmi törvények értelmében az oltalmi idő a szabadalmi okirat kiállításától kezdődött[758], amelyhez hasonló szabályozással találkozhatunk hazánkban is 1895 előtt.[759] E tekintetben érdekesnek tűnik az osztrák megoldás, amely az oltalmi időt nem a bejelentés napjától, hanem a bejelentés közzétételétől számította.[760]Ezt a megoldást kívánta átvenni az 1905. évi,[761] 1909. évi[762] és 1916. évi tervezet[763] is arra hivatkozva, hogy a közzététel időpontjától kezdve van lehetőség a szabadalomból folyó jogok érvényesítésére, így az oltalmi időt is ettől az időponttól és nem a bejelentéstől kezdve kell számolni.[764]

---

magyar állampolgárok számára, így pl. Ausztria, USA, Belgium, Bulgária, Franciaország, Japán, Jugoszlávia, Kanada, Németország, Norvégia, Svájc, Svédország, Törökország.

[754] MNL K 603 225. cs. C. 5173/1940

[755] GUSZTÁV BÉLA 1910 42.

[756] TÚRY SÁNDOR 1911 289.

[757] Így többek között Franciaország, Németország, Norvégia, Svédország

[758] SINGER, BERTHOLD 1911 68., 121., 141., 372., 359.

[759] 1852. évi pátens 25. §-is a szabadalmi okirat kiállításának a napjától számította az oltalmi időt. Érdekes, hogy az 1895. évet követően az 1916. évi tervezet ezt a megoldást egyetlen egy estre tartotta volna fent, nevezetesen arra, amikor a közzététel azért marad el mert a hadsereg, a honvédség vagy a haditengerészet tiltakozása folytán a szabadalmat az állam részére kellett megadni. Ebben az esetben a tervezet szerint az oltalomi időt – közzététel hiányában – a szabadalmat megadó határozat keltétől kellett volna számítani.

[760] BRANDON, SIMMOT & RIUNUY 1929 9.

[761] KELEMEN MANÓ, 1905 214.

[762] KÓSA ZSIGMOND 1917 79.

[763] LÉVY BÉLA 1916 22.

[764] Érdemes megjegyezni, hogy nemcsak az oltalmi idő kezdetét illetően, hanem az oltalom időtartamát illetően is megoszlottak a nemzetállami megoldások, amelyek közelítésére irányuló törekvések a nemzetközi integráción belül is lassan bontakoztak ki. A 15-20 év között mozgó oltalmi idők tekintetében a fejlett szabadalmi joggal rendelkező államok is - mint Ausztria, Franciaország és Németország - kezdetben 15 éves oltalmi időt használtak, amelynek növelése csak az 1920-as évek második felétől volt megfigyelhető. v. ö.: THOMPSON, W. P. 1920 58., 82., 94.; Ebbe a tendenciába illeszkedett bele a hazai jogalkotás is azzal az eltéréssel, hogy a német-osztrák törvénymódosításokhoz képest néhány év késéssel az 1932:XVII. tc. 8. §-a 20 évre emelte az oltalmi időt, mellyel Belgium és Spanyolország mellett hazánk

5.2.2. AZ IGÉNYPONTTAL ILLETVE LEÍRÁSSAL SZEMBEN TÁMASZTOTT KÖVETELMÉNYEK.

Az előző fejezetben megállapítottak alapján szabadalmi eljárásunk a bejelentés tényéhez, azaz iktatásához is rendkívül fontos joghatásokat fűzött, amelyek azonban csak akkor álltak be, ha a bejelentés befogadható volt. Szabadalmi törvényünk ugyanis meghatározza a bejelentés kötelező tartalmi kellékeit[765], továbbá a bejelentéshez kötelezően csatolandó mellékletek számát és tartalmát.[766] Az előző fejezetben kifejtettek alapján szabadalmi törvényünk azt a vélelmet állította fel, hogy a bejelentő egyben feltaláló is, így az eljárást megindítani az első bejelentő volt jogosult. Ennek az volt a következménye, hogy a bejelentéshez csatolni kellett egy feltalálói nyilatkozatot, amelyben a bejelentő nyilatkozott, hogy a találmány az ő feltalálói tevékenységének eredménye, vagy pedig az eredeti feltaláló jogutódja.[767] E vélelemnek döntően eljárásjogi oka volt, nevezetesen, hogy a bíróság a szabadalmazás alanyi feltételét, azaz a feltalálói minőséget hivatalból nem vizsgálhatta, az pusztán a felszólalási eljárásban vállhatott vita tárgyává.

A bejelentéshez csatolt mellékletek közül kiemelkedő jelentőséggel bírt a leírás. A leírásnak tartalmaznia kell az igénypontot, azaz a találmány tárgyát képző műszaki leírás pontos ismertetését, továbbá minden olyan adatot, rajzot, ismertetést, amelynek funkciója, hogy a találmány lényegét feltárja.[768]A törvény az igénypontal illetve a leírás egyéb részével szemben minőségi követelményt is támaszt, amelyből adódóan olyannak

---

a leghosszabb védettséget biztosította a feltalálók részére. v.ö..: SINGER, BERTHOLD 1911 58.; 396.; E megoldás sajátossága, hogy a mindenkori mintául szolgáló osztrák-német szabályozás mindössze 18. évre emelte az oltalmi időt, amelynek következményeire Fazekas Oszkár is felhívta a figyelmet. v. ö.: FAZEKAS OSZKÁR 1932/I 1.; FAZEKAS OSZKÁR 1932/II 1-2.

765 1895:XXXVII. tc 30**. § „***A bejelentésnek magában kell foglalnia:*

a) a bejelentő nevét, állását és lakhelyét; és ha a bejelentőnek rendes lakhelye külföldön van, belföldi képviselőjének (15. §) nevét és lakását is;

b) a szabadalmazandó találmány czimét, azaz általánosságban való megjelölését, minden leirás vagy külön elnevezés mellőzésével;

c) azon nyilatkozatot, hogy a folyamodó feltalálója a szabadalmazandó tárgynak, vagy hogy ő a feltalálónak jogutódja és az utóbbi esetben:

d) a feltaláló nevét, állását és lakhelyét azon okirat megjelölésével, amelyre a bejelentő jogát alapitja."

766 1895:XXXVII. tc. 31**. § „***A bejelentéshez csatolandók:*

a) a bejelentési dij lefizetését igazoló állampénztári elismervény;

b) ha a bejelentést megbizott nyujtja be, az erre vonatkozó hitelesitett meghatalmazás;

c) a találmánynak leirása két példányban boritékba zárva, a amelyen a találmány czime, a bejelentő neve és lakhelye kiteendő;

d) ha a bejelentő a feltaláló jogutódja, csatolandó az átruházást vagy átszállást tanusitó okirat is."

767 MNL K 603 1068. cs. L. 5872/1929

768 BÁNYÁSZ JENŐ 1926 245.; LÉVY BÉLA 1898 62.; LENGYEL BÉLA 1942 20.

kell lennie, hogy abból a szakértő a találmány tárgyát előállíthassa.[769]Ez nagyon komoly minőségi elvárásokat támasztott a leírással szemben, amely a gyakorlatban az alábbi követelményeknek való megfelelésben nyilvánult meg. A leírásnak *teljesnek* kellett lennie, azaz az oltalom alá helyezendő valamennyi megoldás összes részletére ki kellett terjednie. Ebből adódóan a bíróság nem fogadta el azt a bejelentői érvelést, hogy *„elegendő valamely igénypontban csak annyi adatot megadni, amely az eljárásra már jellemző, ha van még más olyan jellemző is, amely az elérendő műszaki hatáshoz feltétlenül szükséges.”*[770] A leírás teljességének a követelménye különösen a vegyi termékek és ötvözetek szabadalmaztatása esetén bírt jelentőséggel. A bíróság több esetben is rámutatott, hogy nem elegendő az összetétel anyagainak puszta megjelölése, hanem pontosan meg kell határozni azok mennyiségi arányát, a reakció körülményeit, hőfokát stb.[771]Ebből adódóan elutasította a bíróság a bejelentést, mert a *„leírás oly általános és oly határozatlan, hogy a leírás nyomán semmit sem csinálhatunk.”*[772]

A leírásnak ezen kívül *világosnak*[773] *és egyértelműnek* kellett lennie.[774] Tekintettel a leírás műszaki tartalmára ez azt jelentette, hogy a szakkifejezések használata nem csak megengedett de szükségszerű is volt.[775]Ebből adódóan a leírásban rövid, tömör megfogalmazásra kellett törekedni, azaz kerülni kellett a határozatlan tartalmú kifejezések használatát, mint pl. sok, kicsi, alacsony.[776]Azt, hogy adott esetben mi minősült határozatlan tartalmú kifejezésnek, mindig az eset körülményei alapján a bíróság döntötte el. Így a „nagyfrekvencia” kifejezés elhatárolásra alkalmas határozott szakkifejezés[777], míg a „nehezen puhuló anyag” kitétel olyan megjelölés, amely a szabatosság követelményének nem felet meg.[778] A leírás teljes és világos megszövegezése tehát nem könnyű feladatot jelentett, amely nem csak műszaki hanem jogi ismereteket is feltételezett a bejelentőtől.[779]

[769] 1895:XXXVII. tc. 32. § 1. pont; MNL K 603 1334. cs. N. 2225/1928; 1068. cs. L 5916/1931; 1201. cs. M. 8293/1933;
[770] MNL K 603 1083. cs. L. 6548/1933
[771] MNL K 603 1739. cs. S.14253/1934; 1399. cs. P. 5725/1925
[772] MNL K 603 1196. cs. M. 8048/1924
[773] MNL K 603 114. cs. B. 13718/1937
[774] LÁSZLÓ ARTHUR 1910 67.; MNL K 603 1. cs. A 2925/1924
[775] MNL K 603 1399. cs. P. 5725/1926; 819. cs. I. 2790/1931;1201. cs. M. 8293/1932
[776] MNL K 603 568. cs. G. 5180/1925; 52. cs. B. 10189/1929; 1974. cs. T. 4079/1930; 1201. cs. M. 8293/1932; 2057. cs. U. 761/1935; 354. cs. E. 4552/1935; 1183. cs. M. 6662/1935; TÖRÖK LÁSZLÓ 1913. 117.
[777] MNL K 603 1334. cs. N. 2280/1937
[778] MNL K 603 464. cs. F. 7972/1940
[779] v.ö.: szabadalmi ügyvivő; BERNAUER ZSIGMOND 1917. 63.

Mind a törvény mind a bíróság részéről e szigorú tartalmi követelményeknek az volt az oka, hogy - perjogi példával élve - a leírás, illetve az annak részét képző igénypont egy keresetlevél funkciójához hasonlítható. Úgy, ahogy a polgári perben a keresetlevél is tartalmaz egy határozott keresetei kérelmet, a szabadalmi eljárás során is határozottan és egyértelműen meg kell jelölni azt a tényt (találmány), amely körül az eljárás zajlik. Ebből adódóan az igénypont magát a találmányt határozza meg, írja körül, azaz pontosan megjelöli azt a műszaki elképzelést, amelyet a bejelentő oltalomban kíván részesíteni. Mindezekből azt látjuk, hogy a szabadalmi oltalom eljárásjogi szempontból az igénypontra kiterjedő oltalmat jelent, vagyis a *szabadalmi oltalom magából az igénypontból ered*. Bár a törvény szó szerinti értelmezéséből ez kifejezetten nem következik, de mind a korabeli szakirodalom [780] mind a bírói gyakorlat [781] határozottan ezen az álláspontón volt.

A szabadalmi törvény 32. § 2. pontja értelmében *azt, a mi új és a mit a bejelentő, mint szabadalmazandót védelem alá kíván helyezni, a leírás végén egy vagy több igénypontban fel kell sorolnia. Az igénypontok felsorolásának hiányait a leírás egyéb részei nem pótolhatják.* Ezt egészíti ki a törvény 50. §-a, amely szerint *a találmány mibenlétének megítélésére kizárólag […] találmányi leírás szolgál alapul*. Ebből adódóan a leírásnak és benne az igénypontoknak meg kell adnia az oltalom körét is. Ha pedig az igénypont a találmány tárgyát képző műszaki megoldást pontosan magában foglalja, akkor azzal a találmány oltalmi köre olyan pontosan meg van határozva, hogy a további értelmezés szükségtelenné válik.[782] A törvény két hivatkozott rendelkezését összevetve is azt látjuk, hogy a szabadalmi jog az igénypontban van lefektetve. Ez a megállapítás lényegében szó szerint egyezik az osztrák álláspontal is. A Patentgerichtshof 14/1926. számú ügyében, 1926. július 3. napján kelt határozatában kimondta, hogy az a jellemző, ami a szabadalmi igénypontban nincs felvéve, nem képzi szabadalom tárgyát. [783] Ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy a szabadalmi törvény fentebb hivatkozott 50. §-a a találmány értelmezésénél leírásról és nem csak igénypontról beszél. Mivel az igénypont kötelező része a leírásnak, így akkor, amikor a törvény leírást említ, az alatt az igénypontot is magában foglaló leírást kell érteni. Így

[780] BÁNYÁSZ JENŐ 1926 245.; DEUTSCH IZIDÓR, 1895 227.; HOFF GYÖRGY 1939 290.; KÓSA ZSIGMOND 1911 180.; LADOMÉRI SZMERTNIK ISTVÁN 1938/II 288.; LENGYEL BÉLA 1942 35.; TÖRÖK LÁSZLÓ 1913 117.; TÚRY SÁNDOR 1911 323.; VÁSÁRHELYI LÁSZLÓ 1925 132.
[781] MNL K 603 568. cs. G. 5180/1925; 192. cs. C. 3621/1926; 1059. cs. L. 5306/1926; 411. cs. F. 5179/1928; 354. cs. E. 4552/1935; 114. cs. B. 13713/1938
[782] VÁSÁRHELYI LÁSZLÓ 1925 132.

akkor, amikor a bírói gyakorlat és a szakirodalom az igénypontot és nem általánosságban a leírást jelöli meg az oltalom alapjaként, a törvény rendelkezéseit szem előtt tartva, de mégis szűkítő értelmezést folytat. Lényegében ez az, ami a magyar álláspontot megkülönböztette a hasonló törvényi rendelkezést tartalmazó német felfogástól. A német értelmezés szerint ugyanis az igénypont az oltalomnak csupán a minimumát adja, azaz a leírás többi kelléke által pótolható és kiegészíthető.[784] Ez tulajdonképpen azt jelentette, hogy az igénypontban kellett megjelölni az oltalmi kört, de a találmány egyes kiviteli alakját elegendő volt a leírásban meghatározni. A német judikatúra a feltalálók védelmére hivatkozva követte ezt az érvelést, hiszen nyilvánvaló, hogy vita esetén a feltaláló számára a lehető legkedvezőbb, ha az igénypontot pusztán minimumként értelmezi az eljáró hatóság. Ugyanakkor harmadik személy számára e kiterjesztő értelmezés jogbizonytalanságot eredményezhetett. Ugyanis ezen harmadik személy számára nem minden esetben lehetett nyilvánvaló, hogy az adott kivitelezési alak azért nem szerepel az igénypontok között, mert szabadalmazásra alkalmatlan, vagy azért mert egyszerűen kifelejtették. Márpedig, ha a német hatóságok az igénypontot csak minimumként értelmezték, akkor a harmadik személy jóhiszeműsége ellenére is szabadalombitorlást követett el. Ebből az elvi példából is látszik, hogy a feltalálói érdek védelme érdekében az igénypontok minimumkénti értelmezése több kárt okozott, mint hasznot. Ennek elkerülése végett az angol és amerikai szabadalmi jogban hamar meghonosodott az *„amendment reissue”* intézménye, azaz az utólagos igénypontjavítás. Ez az intézmény lehetővé tette, hogy azok a jóhiszemű harmadik személyek, akik az utólagos igénypontjavítási kérelem benyújtása előtt az eredeti igénypontban nem szereplő, de a leírásban kellően ismertetett és az új igénypont folytán oltalom alá kerülő alkotás gyakroltabavételére berendezkedtek, ne károsodjanak.[785]

Látható tehát, hogy hazánkban a német eljáráshoz, vagy az angol-amerikai intézményhez hasonló elgondolásra azért nem volt szükség, mert Magyarországon kizárólag az igénypontban lefektetett műszaki megoldás kaphatott oltalmat. E megállapítás azonban két kérdéskört is felvet. *Egyrészt* a kifejtettek fényében az, ami az igénypontban nincs kifejtve oltalom alatt sem állhatott, de vajon e megállapítás fordítva is megállja-e a helyét. *Oltalom alatt áll-e mindaz, ami az igénypontban*

[783] A határozat magyar nyelvű fordítása a Szabadalmi Közlöny 1926/21. számának 337-338. oldalain olvasható.
[784] LADOMÉRI SZMERTNIK ISTVÁN, 1938/II 288.
[785] U.O. 289.

megfogalmazásra került? Másrészt, ha az igénypontból ered a szabadalmi oltalom, *akkor milyen kapcsolat van az igénypont és a leírás többi kelléke között?*

Ami az első kérdést illeti, arra csak akkor kaphatunk helyes választ, ha a kizárólagos jogra [786] (8. §) és az igénypont értelmezésére vonatkozó törvényi rendelkezéseket[787] (49. §) összevetjük. Ha a hivatkozott két §-t a 32. § logikája alapján értelmezünk, azaz tekintettel vagyunk arra, hogy a szakértőnek minden további kiegészítés nélkül kell előállítani a találmányt, akkor nyilvánvaló, hogy a 8. § szerint nem esik a kizárólagosság alá a találmány tökéletesítése, javítása. E kizárólagos jog a 49. § értelmében a szabadalom tárgyára terjed ki, amely azonban nem a leírás alapján minden kiegészítés nélkül előállítható konkrét megoldás, hanem a törvény 1. §-a értelmében maga a találmány. Ebből adódóan a jogalkotó nem az egyes konkrét megoldásokat, hanem a találmányt kívánja oltalom alá helyezni, azaz a kizárólagos jog minden olyan ténykérdésre kiterjed, amelynél az igénypontban meghatározott találmány ipari alkalmazásra kerül.[788]Ezt a logikát tette magáévá a Szabadalmi Bíróság is azzal a megszorítással, hogy a kizárólagosság a találmányra terjed ki, de kizárólag az igénypont szerinti terjedelemben, azaz az igénypont hiányosságát sem a leírás sem más nem pótolhatta.[789] Ebből következik: „*ha az igénypont kizárólag olyan gépekre korlátozódik, ahol a nyomtatófej mozog, a védelem nem tejed ki olyan gépekre, amelyeknél a nyomtatófej áll.*[790]*"*Ezzel át is tértünk a második kérdésünkre, amely az igénypont és a leírás egyéb kellékeinek kapcsolatát érinti.

A kifejtettekből nyilvánvaló, hogy a hazai felfogás szerint az igénypontból ered a szabadalmi jog. Az igénypont az, ami az oltalom körét egyértelműen meghatározza. A fenti értelmezés szerint az igénypontban meghatározott találmány ipari alkalmazását öleli fel a kizárólagosság, de ez azon túl nem terjeszkedhet. Ez azt is jelentette, hogy az igénypontok értelmezése nem tűr tág értelmezést, hiszen ez a meg nem valósított feltalálói gondolatok idő előtti oltalmazásával járt volna.[791]Mindezekből következik, hogy a leírás egyéb kellékei nem járulhatnak hozzá az oltalmi kör meghatározásához,

[786] 1895:XXXVII. tc. 8**. § „***A szabadalom jogos fennállása egész idejére a szabadalom tulajdonosának* ***kizárólagos jogot*** *ad arra, hogy* ***találmánya tárgyát iparszerüleg készithesse, forgalomba hozhassa és iparszerüleg vagy üzemi berendezésként használhassa.****"*

[787]1895:XXXVII. tc. 49**. § „***Aki a szabadalom tulajdonosának engedélye nélkül valamely* ***szabadalom tárgyát előállítja, forgalomba hozza vagy tiltott módon használja*** *[…]"*

[788] MNL K 603 1399. cs. P. 5725/1926; 1334. cs. N. 2225/1928; LADOMÉRI SZMERTNIK ISTVÁN, 1938/II 289.

[789] MNL K 603 912. cs. K. 10261/1930

[790] MNL K 603 354. cs. E. 4552/1935

[791] MNL K 603 1399. cs. P. 5725/1926

hanem pusztán annak magyarázatát jelentették.[792] Így ha az igénypontból ered a szabadalmi jog, akkor a leírás egyéb kellékei az igénypontok műszaki indokolásaként értelmezhetőek.[793] Ez nem csak azt jelentette, hogy a leírásban kellett műszakilag megindokolni az igénypont állításait, hanem azt is, hogy a leírás nem pótolhatta és nem is írhatta felül az igénypont rendelkezéseit.[794]Ugyanakkor mindez nem jelenttet azt, hogy a leírás egyéb kellékei ne lettek volna fontosak, vagy kötelezőek. Sőt, a törvény 32. §-a ugyanolyan szigorú elvárásokat támaszt a leírás egyéb kellékeivel szemben, mint magával az igénypontttal, hiszen az az igénypont műszaki indokolása. Így a leírás hiányos vagy hibás volta magát az igénypontot tette volna értelmezhetetlenné.[795]

Az igénypont és a leírás egyéb kellékeinek viszonya kapcsán azt látjuk, hogy az igénypontnak olyannak kellett lennie, amely alkalmas az oltalmi kör lehatárolására, továbbá, amely magát a találmányt és nem csak egyes kiviteli alakjait határozza meg.[796] Ebből adódóan az igénypont műszaki fogalmakat takart, amelyeknél a rövid és tömör fogalmazásra kellett törekedni. Ehhez képest a leírás egyéb kellékei már nem az oltalmi kör meghatározása, hanem az igénypont értelmezése, műszaki indokolása kapcsán játszanak szerepet.[797] Ugyanakkor az egész leírással szemben a törvény egységesen szigorú formai kritériumokat támasztott. Ennek oka abban keresendő, hogy bár az oltalmi kört csak az igénypont határozta meg, de gyakorlatilag a találmány tényleges kivitelezése a leírás egyéb kellékeiben foglalt adatok alapján volt lehetséges. Ennek ellenére az ítélkezési gyakorlatban a leírásban, illetve az igénypontban előforduló hibák, tévedések mégis eltérő jogkövetkezményeket vontak maguk után. Az igénypontban előforduló hiba, vagy tévedés akár az egész szabadalmazhatóságot, de minimum az oltalmi kört érintette. Ellenben a leírásban előforduló téves magyarázatot, ha a felszólaló a találmány használhatóságát nem vitatta, a bíróság a szabadalmazhatóság megítélésénél figyelmen kívül hagyta.[798]

Mindebből adódóan a leírás egészével szemben támasztott szigorú formaiságok − álláspontom szerint − kettős funkciót töltöttek be. *Egyrészt* vita esetén kizárólag az igénypont és a leírás egyéb kellékeinek együttértelmezéséből volt kideríthető, hogy a

[792] MNL K 603 265. cs. D. 4109/1933; 581. cs. G. 6607/1935; 271. cs. D. 4399/1933; 1739. cs. S. 14226/1935
[793] MNL K 603 1068. cs. 5916/1931; 702. cs. H. 8619/1932;
[794] MNL K 603 912. cs. K. 10261/1930; 1183. cs. M. 6662/1935; 354. cs. E. 4552/1935; 601. cs. G. 7529/1936
[795] MNL K 603 374. cs. F. 5179/1928
[796] TÚRY SÁNDOR 1911 324.
[797] MNL K 603 1730. cs. S. 13817/1931
[798] MNL K 603 902. cs. K. 9485/1925

feltaláló valójában mit talált fel. *Másrészt* az oltalmi idő lejártával csak így tudott valóban köztulajdonná válni a találmány, mert alapvető követelmény volt, *„hogy ne tegye a feltaláló valamely fogásának titokban tartásával a megszűnt szabadalom köztulajdonná válását illuzórikussá.*[799]*”*

5.2.3 AZ IGÉNYPONT FELÉPÍTÉSE ÉS AZ ENGEDÉLYEZÉSI ELJÁRÁS A KÖZZÉTÉTELIG

Az előző fejezetben leírtak alapján az igénypontból ered a szabadalmi oltalom, azaz az igénypontban kell egyértelműen meghatározni azt a műszaki megoldást, amelyre az oltalom irányul. Ugyanakkor a találmányok műszaki adottságait és jellemzőit figyelembe véve egyetlen igényponttal mindezt körülírni lehetetlen, így a valóságban egy találmány oltalmi körét több igényponttal fejezték ki. Ez felveti az egyes időpontok sorbeliségét, illetve az igénypontok egymáshoz való viszonyának kérdését.

Amennyiben a bejelentésben több igénypont szerepelt, akkor az első igényponthoz képest a további igénypontok mellérendeltségi vagy alárendeltségi viszonyban lehettek.[800] Utóbbi esetben beszélhetünk fő-és aligénypontokról, amikor az aligénypontok a főigénypont továbbfejlesztését, alkalmazását védték. [801] Ez gyakorlatilag a bejelentő számára kedvező szerkesztési technika volt, hiszen a tulajdonos helyzetét könnyítették annak eldöntésében, hogy az egyes kiviteli alak oltalom alatt áll-e. Ez a jogalkalmazásban semmilyen fennakadást nem okozott, sőt egyenesen kívánatos is volt, hiszen az előző fejezetben kifejtettek alapján csak az igénypontban kifejtettek állhattak oltalom alatt, s ezt kiterjesztően – a német megoldáshoz hasonlóan – értelmezni nem lehetett. Mindezekből fakadóan fő-és aligénypont esetén a főigényponttal védeni kívánt műszaki megoldás egyes speciális, sajátos tulajdonságai az aligénypontokban ölthettek testet, így az anterioritás megállapításánál erre tekintettel kellett lenni.[802]

Teljesen más azonban az igénypontok mellérendeltségének az esete. [803] Itt ugyanis az alárendelt aligénypontoktól eltérően nem csak a főigénypontot értelmezik, hanem az oltalmi kört is kiterjesztik. Az oltalmi kör aligénypontok általi

[799] TÖRÖK LÁSZLÓ 1913 116.
[800] KÓSA ZSIGMOND 1911 182.; TÖRÖK LÁSZLÓ 1913 117.
[801] LENGYEL BÉLA 1942 38.
[802] MNL K 603 1412. cs. P. 6601/1932
[803] Hoff György ezeket az igénypontokat „önálló aligénypontoknak” is nevezi. V. ö.: HOFF GYÖRGY 1939. 292.

kiterjesztésének egyetlen korlátja az „egy bejelentés egy találmány” elve volt. A szabadalmi törvény 4. §-a[804] értelmében két vagy több találmány csak akkor foglalható egy szabadalomba, ha a találmányok egy és ugyanazon tárgyra vonatkoznak. Így a gép, mint találmány és a hozzájuk kapcsolódó alkatrészek ilyennek minősültek. Ebből adódóan mellérendelt igénypontok alkalmazásának feltétele volt, hogy mindegyik igénypont azonos műszaki feladatot, minőségileg azonos műszaki hatással oldjon meg, és minden megoldás egy és ugyanazon elgondoláson alapuljon.[805] Amennyiben a bejelentés a mellérendelt igénypontokkal szemben támasztott követelményeket sértette, akkor az még anyagi jogi értelemben véve a találmány szabadalmazhatóságát nem érintette, hiszen az attól még új és iparilag értékesíthető volt. Így az igénypontok szerkesztési módja, azon belül a mellérendelt igénypontok alkalmazása eljárásjogi kérdés volt. Vagyis, ha a bíróság megállapította a találmány egységességének a hiányát, akkor határidő tűzésével felszólította a bejelentőt a találmányok szétválasztására. Amennyiben a bejelentő ennek eleget tett, akkor a szétválasztott találmányok újbóli bejelentésének anyagi jogi hatálya az eredeti bejelentéstől volt számítandó.

A leírás, azon belül az igénypont szerepét és tartalmi ismertetését követően a bejelentés elintézésének néhány sajátos eljárásjogi jellemzőire is ki kell térni. A bejelentés benyújtását és iktatását követően a bejelentési osztály előadó (mérnök) bírója megvizsgálta a bejelentést abból a szempontból, hogy megfelel-e a törvényes kellékeknek.[806] Fontos kiemelni, hogy a felszólalási rendszer értelmében a bíróság nem vizsgálhatta hivatalból sem a bejelentő alanyi jogának fennállását, sem pedig a találmány újdonságát. A valóságban azonban az újdonságvizsgálatot nagyon nehéz elválasztani a találmányi jelleg vizsgálatától, amelyet viszont, mint törvényes kelléket értékelnie kellett. Ennek okán a bíróság gyakran utasította el a bejelentést arra hivatkozva, hogy a leírás alapján a technika adott állása értelmében a bejelentés tárgya feltalálói tevékenységet nem igénylő, puszta konstrukció.[807]Ilyenkor a bíróság nemcsak a feltalálói tevékenységről, azaz a találmányi jelleg kérdésében foglalt állást, hanem gyakorlatilag az újdonságkérdésben is.[808] Ha a műszaki hatás iránya és megnyilvánulása kimutatható volt, akkor magának a találmányi jellegnek ez elismeréséhez nem férhetett

[804] 1895:XXXVII. tc. 4. § *„Két vagy több egymástól különböző találmány csak akkor foglalható egy szabadalomba, ha e találmányok egy és ugyanazon tárgyra, mint ennek alkotó részeire vagy közreható eszközeire vonatkoznak.”*
[805] LADOMÉRI SZMERTNIK ISTVÁN, 1938/II 293.
[806] JÁMBOR GYULA 1894/II 139.; FENYŐ HENRIK 1914 139. Itt érdemes megemlíteni, hogy az 1909. évi tervezet 87. §-a illetve az 1916. évi tervezet 49. §-a ezt a kialakult gyakorlatot önállóan is szabályozta.
[807] MNL K 603 1994. cs T. 5095/1937;

kétség.[809] Azonban a bíróság sok esetben nem állt meg az értelmezés ezen pontjánál, hanem kitért a műszaki hatás értékelésére is. Így a bíróság érvelése szerint, ha a megállapított műszaki feladatot a bejelentés tárgya *az eddig ismert módozatoknál jobban, előnyösebben, ipari szempontból hasznosabban oldja meg,* akkor nemcsak a találmányi jelleghez, hanem a szabadalmazhatósághoz sem férhet kétség. Látható tehát, hogy újságcikkek hasábjain egyértelműen lehetett érvelni a hivatalbóli újdonságvizsgálat ellen, de a gyakorlatban a találmányi jelleg értékelése miatt ez már korántsem volt olyan egyszerű feladat. Ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy a találmányi jelleg köntösébe bújtatott „előzetes újdonságvizsgálat" egyáltalán nem volt gyakori jelenség. Ugyanúgy, ahogy az eljárás során hozott végzések „perezése," vagy az egyes határozatokban használt formulák konkrét szövegezése is bírónként változott, úgy a találmányi jelleg értékelésének mélysége, azaz az újdonságrontásra való kiterjesztése is kizárólag az eljáró bíró „ügybuzgóságától" függött.[810] Ez a jelenség azonban nem vezetetett és nem is vezethetett a jogbiztonság vagy az ítélkezés pártatlanságának sérelméhez, mivel ezen elutasító határozatokkal szembeni jogorvoslatok rendre az elsőfokú határozatok helybenhagyásával zárultak.

Le kell szögezni, hogy a találmányi jelleg értékelése során kinyilatkoztatott kvázi újdonságvizsgálat nyilvánvalóan nem jelentette az elővizsgálati rendszerben megkövetelt hivatalbóli újdonságvizsgálatot. A magyar jogalkotás és jogalkalmazás ennek elérésére a tárgyalt korszakban soha nem törekedett. Egyedül az 1916. évi tervezet mutatott némi elmozdulást, amely a kétszeri szabadalmazás – mint az újdonságrontás egyik esete – vonatkozásában lehetővé tette volna a hivatalbóli vizsgálatot.[811] E tervezetet leszámítva a szegénységi jog alkalmazása kapcsán találkozunk némi eltéréssel, amely értelmében, *„aki vagyontalanságát szegénységi bizonyítvánnyal igazolja, vagy kimutatja, hogy napi keresetre van utalva,*[812] *annak [törvényben] meghatározott külön díjakat hitelezni lehet és ha a szabadalom a 4-ik év kezdete előtt megszűnik, teljesen el is lehet engedni."*[813]Bár az intézményt csak az 1932.

[808] KÓSA ZSIGMOND 1917 90.
[809] v.ö.: 4.1.2. fejezet
[810] HOFF GYÖRGY 1939 104.
[811] LÉVY BÉLA 1916 8.
[812] Ez az érintett fél lakóhelyén szokásos napszám összegének felelt meg. 72.500/1914. I. M. rendelet 1. §.
[813] A találmányi szabadalmakról, továbbá a védjegyek oltalmáról szóló törvények egyes rendelkezéseinek módosításáról és kiegészítéséről szóló 1932. évi XVII. tc. 10. §

évi novella nevesítette, a bíróság már jóval azt megelőzően is alkalmazta a Pp. vonatkozó szabályaira való közvetlen hivatkozással.[814]

A szegénységi jog megítélése a törvény szövegezéséből adódóan a bíróság diszkrecionális hatáskörébe tartozott[815], amelynek gyakorlásához az ügyviteli szabályzat értelmében arra is tekintettel kellett lenni, hogy *„a perindítást valamely jogos magánérdek indokolttá teszi-e."*[816] A perindításhoz szükséges jogos magánérdek a szabadalmak engedélyezése körüli eljárás során egyértelműen arra utal, hogy a bíróságnak állást kellett foglalnia a szegénységi jog odaítélése iránti kérelem elbírálásánál arról, hogy a szabadalom odaítélését valószínűnek látja-e.[817] Erről pedig kétséget kizáróan a bíróság nyilatkozni csak a találmány újdonságának megítélése esetén tudott. Amennyiben a bíróság a szegénységi jogot megállapította, akkor a bejelentő részére nemcsak bélyegmentességet biztosított, hanem engedélyezte a bejelentési díj, és általában a szabadalom első háromévi díja megfizetésének a halasztását is.[818]Tekintettel arra, hogy a szegénységi jog megítélése felől a bíróság soron kívül, önálló végzésben döntött, ezért az ellen önálló felfolyamodásnak volt helye.[819]

Ez volt az egyetlen jogszerű kivétel a szabadalmi törvény 33. §-a alól, amely egyértelműen kimondja, hogy az előadó bíró az eljárás ezen fázisában újsonságvizsgálatot nem folytathat.[820] E tilalom azonban csak a szabadalmazhatóság ezen egy kellékére terjed ki, míg a többi kellék, azaz a találmányi jelleg és az ipari értékesíthetőség esetén ilyen megkötés nincs.[821] Az előadó bíró e két kritérium vonatkozásában megvizsgálta a bejelentést, és ha nem találta megfelelőnek, akkor nyilatkozattételre vagy hiánypótlásra hívta fel a bejelentőt. E felhívás célja tehát az volt, hogy az előadó bíró minden kétségét eloszlassa a találmány leírása, szövegezése vagy az igénypontok szerkesztése kapcsán. Érdekes, hogy az eljárás háttérjogszabályául szolgáló Pp. 140. § (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy ha az eljárás megindításául szolgáló kérelem (keresetlevél) bármely orvosolható okból hiányos, akkor a bíróság a keresetlevelet rövid határidő tűzése mellett kijavításra visszaadja. A Pp. tehát nem tett különbséget a keresetlevél alaki vagy anyagi hiányossága között, mind a két esetben ugyanolyan hiánypótlást rendelt el. A szabadalmi eljárásban − tekintettel a felszólalási

[814] MNL K 603 1187. cs. M. 7374/1922; 1201. cs. M. 8303/1926
[815] Erre utal a törvény „*hitelezni lehet"* és *„teljesen el is lehet engedni"* fordulata.
[816] Szün. 87. § (4) bekezdés
[817] MNL K 603 114. cs. B. 13727/1937
[818] MNL K 603 114. cs. B. 13706/1937;
[819] MNL K 603 114. cs. B. 13723/1938; 114. cs. B. 13712/1940
[820] FENYŐ HENRIK 1914. 139.; KELEMEN MANÓ 1905 179.

eljárás jellegére – a hiánypótlás eltérően érvényesül. Ezt támasztja alá a Vh. rendelet 14. § (3) bekezdésének szövegezése is, amely alaki hiányosság, azaz a szabadalmi törvény 30-32. §-ainak hiányossága esetén pótlásról, míg anyagi hiányosság, azaz olyan hiányosság esetén, amely szabadalmazhatóságot érinti, nyilatkozattételről beszél. Mind a két esetben az előadó bíró 30 napot meg nem haladó határidőt tűzhetett, amelyet a bejelentő szóban is, jegyzőkönyvbe mondással is teljesíthetett. [822]

Akár pótlásról, akár nyilatkozattételről volt szó a bejelentőnek mindkét esetben nyilatkoznia kellett. Amennyiben a kitűzött határidő eredménytelenül és igazolatlanul telt el, a bejelentést visszavontnak kellett tekinteni. [823] Abban az esetben, amikor a bejelentő a bejelentést fent akarta tartani, a felhívásra válaszolnia kellett. E válasz tartalma és mélysége azonban eltérő lehetett attól függően, hogy alaki vagy anyagi hiány miatt került sor a felhívásra. Alaki hiány esetén a hiánypótlás egyértelmű, hiszen a bejelentőnek pótolnia kellett a törvény 30-32. §-aiban felsorolt kellékeket.[824] Anyagi hiányosság esetén azonban a szabadalmazhatóság ténye volt kérdéses, amely a találmány újdonságára is kiterjedhetett, s mint ilyet, az előadó bíró hivatalból nem vizsgálhatott. Éppen emiatt gyakori volt, hogy a szabadalmazhatóság tekintetében az előadó bírónak kétségei voltak, míg a bejelentőnek nem. [825] Ebből adódóan a bejelentőnek elegendő volt annyit nyilatkozni, hogy ragaszkodik a bejelentés eredeti alakjához. Ilyen nyilatkozattal találkozhatunk az M. 8285. alapszámú ügyben, ahol a hiánypótlásra a bejelentő nyilatkozatában előadta, hogy *„nem tudom megállapítani, hogy a benyújtott leírásnak amely része lehetne az, amely a találmány tárgyát nem ismerteti elég kimerítően, mivel mindarra, ami a bejelentésben új és védendő, részletesen kitértem.”*[826]

További eltérés a Pp. szabályaihoz képest a felhívás többszöri megismétlése. A Pp. 141. § (1) bekezdése értelmében ugyanis, ha a fél ismételten hiányosan nyújtotta be a keresetlevelet, akkor a bíróság azt idézés kibocsátása nélkül elutasította. A szabadalmi eljárásban ez ismeretlen intézmény, hiszen csak akkor lehet visszavontnak kimondani a bejelentést, ha a bejelentő egyáltalán nem nyilatkozott. [827]Ha nyilatkozott, legyen az bármi is, akkor az előadó bírónak folytatni kellett az eljárást. A bírói gyakorlatban ez

[821] MNL K 603 1. cs. 2908/1923; 1083. cs. L. 6560/1933
[822] MNL K 603 1068. cs. L. 5913/1929; 1083. cs. L. 6553/1933
[823] MNL K 603 1083. cs. L. 6540/1934; 80. cs. B. 12114/1935; 114. cs. B. 13706/1937; 1118. cs. L. 7606/1939; 132. cs. B. 14363/1940; 1287. cs. M 11765/1941
[824] MNL K 603 1083. cs. L. 6560/1933
[825] MNL K 603 1187. cs. M. 7392/1922
[826] MNL K 603 1201. cs. M. 8285/1926

lényegében azt jelentette, hogy ha a bejelentő nem zárkózott el a felvilágosítás elől, de nyilatkozata nem oszlatta el az előadó bíró kétségeit, akkor a felhívást addig lehetett megismételni, amíg a bejelentőben megvolt a jószándék a bejelentés kiigazítása iránt.[828]Első ránézésre a felhívás újbóli megismétlése az eljárás indokolatlan elhúzására is irányulhat, azonban mégsem eredményezte azt. Ugyanis a bejelentőnek az volt az érdeke, hogy a bejelentés lehető leghamarabb kerüljön közzétételre, hiszen az anterioritás szempontjából a bejelentés időpontja, míg a megadandó szabadalmi oltalom szempontjából a közzététel időpontja számított.

Amennyiben hiánypótlásra nem volt szükség vagy a hiányok pótlása megtörtént, illetve azok pótlása a bejelentőtől már nem valószínűsíthető, az előadó bíró a bejelentési osztály egyik tanácsa elé terjeszti az ügyet.[829] E tanács döntött arról, hogy a bejelentéshez szükséges törvényi feltételek fent állnak-e. Amennyiben a tanács úgy látta, hogy a bejelentésből valamilyen hivatalból vizsgálandó anyagi vagy alaki feltétel hiányzik a szabadalmi igény érvényesítéséhez, akkor a bejelentést hivatalból visszautasította.[830] E tanács kizárólag az ügy iratai, illetve az előadó bíró nyilatkozata alapján döntött, azonban annak érdekében, hogy a bejelentő oltalomhoz való igénye a lehető legszélesebben érvényesüljön, lehetőség volt a bejelentő személyes meghallgatására. Az eljárás ezen fázisában a bejelentőt azonban csak olyan visszautasításra okot adó hiány esetén lehetett meghallgatni, amelyre az előadó bíró nem hívta fel a figyelmét. Mindezekre tekintettel a tanács vagy visszautasította a bejelentést, - amely végzés ellen a bejelentő 15 napon belül felfolyamodással, további 15 napon belül pedig igazolással élhetett - vagy elrendelte a bejelentés közzétételét.[831]

Látható tehát, hogy az engedélyezési eljárás ezen fázisában a bíróság csak akkor utasíthatta vissza a bejelentést, ha a 30-32. §-okban foglalt kellékeket a bejelentő nem csatolta, vagy, ha a bejelentés tárgya az 1. § illetve a 2. § rendelkezései szerint nem szabadalmazható. Minden más esetben, egyetlen kivételt leszámítva kötelező volt a találmány közzététele. Ez az ominózus kivétel a törvény eljárási szabályai között nincs megemlítve, azonban gyakorlati alkalmazást csak az eljárás e fázisában nyerhetett. Honvédelmi tárgyú találmányok esetén ugyanis az illetékes miniszter által előterjesztett

[827] MNL K 603 1083. cs. L. 6545/1935
[828] MNL K 603 412. cs. F. 5184/1926; 1068. cs. L. 5913/1929; 114. cs. B. 13715/1938
[829] Az előadó bíró a bejelentéssel kapcsolatos észrevételeit és aggályait a bejelentési formanyomtatvány alsó harmadában található „Az előadó javaslata” alatt általában 8-10 sorban vázlatosan és tényszerűen tüntette fel. MNL K 603 1. cs. A. 2908/1923; 1083. cs. L. 6559/1933
[830] MNL K 603 114. cs. B. 13707/1937
[831] TÖRÖK LÁSZLÓ 1913 120.

tiltakozásnak ekkor és csak ekkor volt értelme, amelyet nyilvánvalóan olyan bejelentések ellen kellett alkalmazni, amelyek egyébként közzétételre alkalmasak lettek volna.[832]Abban az esetben, ha az illetékes miniszter a tiltakozását benyújtotta, a törvény 2. § 2. pontja értelmében a bejelentés tárgy nem volt szabadalmazható. Ekkor azonban a bíróság nem visszautasította a bejelentést, hanem egyszerűen felfüggesztette az eljárást.[833]

5.2.4 A BEJELENTÉS KÖZZÉTÉTELE ÉS A FELSZÓLALÁS

Amennyiben a bejelentési osztály tanácsa vagy felfolyamodás esetén a bírói osztály úgy ítélte meg, hogy a bejelentés visszautasítására okot adó körülmény nem állt fent, akkor a bejelentést közzé kellett tenni. A közzététel elrendelése és a közzététel tényleges foganatosítása között eltelt időről a törvény nem rendelkezett. A végrehajtási rendelet is csak annyit említett, hogy a közzétételt „azonnal" foganatosítani kell.[834]Ez általában azt jelentette, hogy a bejelentés közzétételének az elrendelésétől számított 30 nap elteltével történt meg a tényleges közzététel.[835] E közzététel egyedül a bejelentő elhatározása és nyilatkozata alapján maradhatott el, ugyanis kérhette a közzététel kezdetben maximum 6[836], majd 12 hónapra történő elhalasztását.[837]

Joggal merül fel a kérdés, hogy mi vezethette a bejelentőt arra, hogy halassza el a közzétételt egy olyan eljárásban, ahol az ideiglenes oltalom és a végleges oltalom is a közzététel napjától számított.[838] Ennek oka a szabadalmi törvény szövegezésében, egészen pontosan a bejelentés módosítására vonatkozó szakaszokban keresendő. Sajátos törvényi megfogalmazás következtében ugyanis a közzététel előtt minden további nélkül módosítható volt a bejelentés, míg a közzététel után csak korlátozottan és feltételesen.[839]Ebből adódóan a feltaláló érdekelve volt abban, hogy találmányát minél

[832] LÉVY BÉLA 1898 66.
[833] v.ö.: 4.1.3. fejezet; LENGYEL BÉLA 1942. 18.; SZENDRE PÉTER PÁL 1930. 16.
[834] 1896/873 ker. min. rendelet (Vh rendelet) 16. §
[835] A közzététel megtörténtének tényleges időpontja a Szabadalmi Közlönyben való megjelenés volt.
[836] TÚRY SÁNDOR 1911 346.; MNL K 603 11.83. cs. M 6628/1919; 1187. cs. M. 7381/1922; 1201. cs. M. 8296/1926
[837] MNL K 603 1183. cs. M. 6700/1920;
[838] Az ideiglenes oltalom sajátos megnyilvánulásával találkozunk az angol és amerikai szabályozásban a „caveat" intézménye által. Ez gyakorlatilag arra irányult, hogy a feltaláló a még nem teljesen elkészített találmányára ideiglenes oltalmat kaphatott. A találmány sommás leírását és lényeges ismertetését kellett a hatósághoz benyújtani, amely maximum 1 évre adhatott ideiglenes oltalmat. Ebben az esetben tehát még az eljárás tényleges megindítása előtti oltalommal találkozunk. v. ö.: DEUTSCH IZIDÓR 1894/I. 9-10.; EKMAYER ÁGOST 1867. 321-323.; TUCKER, GEORGE 1837. 186.;
[839] v.ö.:5.2.8. fejezet

hamarabb bejelentse, hiszen az anterioritás megítélése szempontjából a bejelentés napja számított, azaz minden egyes nap, hét vagy hónap elteltével alapos okkal tarthatott attól, hogy valaki más jelenti be a találmányt, vagy valamilyen újdonságrontásra alkalmas körülmény bekövetkezik. Ennek elkerülése végett minél hamarabb be kellett jelenteni a találmányt, még akkor is, ha az nem volt teljesen kiforrva, hiszen a közzététel megtörténtéig módosíthatta azt. Ebből adódóan nagyon is gyakori volt az a jelenség, hogy a közzététel elrendelése után, de még annak foganatosítása előtt a bejelentő a kijavítások, tökéletesítések kivitelezése végett „időt kért", amelyre a törvény 34. §-a által akár 12 hónap erejéig lehetősége is volt.

Amennyiben ezzel a lehetőséggel a bejelentő nem élt, vagy a határidő lejárt, a bíróság a Szabadalmi Közlönyben a bejelentést közzétette.[840] A közzétételnek tartalmaznia kellett a bejelentés osztályát és számát, a bejelentő nevét, lakhelyét, a bejelentés címét, az esetleges képviselő megnevezését, valamint a bejelentés és elsőbbség időpontját.[841] Továbbá a közzététel elrendelésével egyidőben a bíróság utasította a bejelentőt, hogy két hónapon belül fizesse meg az első véré vonatkozó szabadalmi díjat.[842]

A közzétételnek anyagi és eljárási joghatást is tulajdoníthatunk. Anyagi joghatása abban állt, hogy a bejelentés tárgya a jogtalan használattal szemben védelemben részesült.[843]Ez gyakorlatilag egy ideiglenes oltalmat jelentett, amelynek keretében a bejelentő kérhette, hogy a bejelentés tárgyába ütköző eljárások ellen a bíróság ideiglenes intézkedést foganatosítson. Ezen ideiglenes intézkedés tartalma azonban nem irányulhatott a szabadalombitorlás folytán indított polgári vagy büntetőperekben alkalmazott szankciók helyettesítésére, hiszen arra, ideiglenes oltalom keretében nem volt lehetőség. Továbbá meg kell jegyezni, hogy az ideiglenes oltalmon túl a közzétett leírás és az azt kiegészítő rajzok szerzői jogvédelem alá is kerültek.[844]

A közzététel eljárási joghatása pedig abban állt, hogy éles cezúrát vont az eljárásban. Az engedélyezésről eddig kizárólag a bíróság és a bejelentő tudott. A közzététellel azonban megnyílt a nagyközönség számára is a lehetőség, hogy az eljárásba beavatkozzon, azaz fellépjen a szabadalom megadása ellen. Ehhez a törvény minden szükséges információt biztosított, hiszen a közzététellel a teljes bejelentés

[840] TÖRÖK LÁSZLÓ 1913 121.; 735/1896. K. M. rendelet; 1652/1896. K. M. rendelet
[841] 1895:XXXVII. tc. 34. §
[842] MNL K 603 1196. cs. M. 8063/1924; 1083. cs. L. 6547/1933;
[843] 1895:XXXVII. tc. 34. §
[844] A szerzői jogról szóló 1921. évi LIV. törvény 5. §

nyilvánosságra került, továbbá a bejelentés és mellékletei a bíróságon is megtekinthetőek voltak. A közzététel tehát nem más, mint egy felhívás a nagyközönség részére abból a célból, hogy a bíróság értesüljön az esetleges szabadalomgátló körülményekről.[845] Ezt bárki megteheti a törvény által biztosított két hónapos határidő alatt.[846] A felszólalásra nyitva álló határidő kógens szabály, attól rövidebbet vagy hosszabbat a bíróság nem állapíthatott meg.[847] A felszólalásra nyitva álló két hónapos határidőt a Pp. határidő számítására vonatkozó szabályai szerint kellett meghatározni. A szabadalmi törvény 34. § (2) illetve 35. § (1) bekezdései a kéthónapos határidőt a közzététel napjától rendelték számítani. Ugyanakkor a Szün. 30. § (3) bekezdése a határidő számításánál a közzététel napját nem vette figyelembe, így a törvény szó szerinti értelmezése, illetve az annak felhatalmazásából eredő rendelet ellentétes volt.

Sajátos módon ez az ellentét az ítélkezésben is kifejeződésre jutott, amely gyakorlatilag egyetlen egy nap megítélése körül forgott. A kérdés tehát akként is feltehető, hogy a felszólalási határidő a bejelentés Szabadalmi Közlönyben való közzétételétől számított 60. vagy 61. napon járt le? A Szün. 30. § (3) bekezdése egyértelművé tette, hogy a közzététel napja a felszólalási határidőbe nem számítható be. Lényegében a szakirodalom[848] is kezdettől fogva ezen az álláspontón volt, amely értelmében a határidő utolsó napja a közzétételt követő naptól számított második hónap azon napja, amely naptári számánál fogva megfelelt a kezdőnapnak. Ezt a logikát követő bírósági határozatok érvelésüket azzal támasztották alá, hogy a Pp. 449. § (1) bekezdése értelmében az a nap, amelyen a határidő kezdődik, a határidőbe nem számítható be.[849]Találkozunk azonban ezzel szöges ellentétben álló bírói döntésekkel is, amelyek szintén a perrendtartásra alapozzák érvelésüket.[850]Ezen határozatok közül a B. 13731. alapszámú ügyben hozott határozat a legjelentősebb, mert rávilágít az értelmezési probléma valódi gyökerére.[851]E határozat indokolása kitér arra, hogy a Pp.

[845] NAGY BENŐ-WÁMOSCHER ENDRE 1931. 58.
[846] E kéthónapos határidő teljesen általánosnak mondható, hiszen a hasonló felszólalási rendszert alkalmazó Anglia szabadalmi joga is ezt alkalmazta 1852 óta. BRANDON, SIMMOT & RIUNUY 1929 74.; Hazánkban egyedül az 1916. évi tervezet kívánt változtatni e határidőn úgy, hogy az 60 napban kívánta meghatározni. LÉVY BÉLA 1916 43.
[847] Továbbá meg kell jegyezni, hogy a postai úton benyújtott felszólalás beadásának a napja az iktatóhivatalba való érkezésének napja volt, tehát úgy kellett a felszólalást postára adni, hogy annak iktatása a 2 hónapos határidőn belül megtörténjen. Bár sem a szabadalmi törvény, sem pedig a Szün. nem zárta ki a felszólalás más hatóságnál való benyújtását, azonban ha az áttételre nem került sor a 2 hónapos határidőn belül, akkor a felszólalást elkésettnek kellett tekinteni.
[848] HOFF GYÖRGY 1939 302.; KÓSA ZSIGMOND 1911 195.; TÚRY SÁNDOR 1911. 347.
[849] MNL K 603 52. cs. B. 9824/1931; 2157. cs. W. 6751/1938
[850] MNL K 603 52. cs. B. 9824/1925; 1335. cs. N. 2315/1927;
[851] MNL K 603 114. cs. B. 13731/1937

449. § (2) bekezdése értelmében a hónapokban megállapított határidő azzal a nappal jár le, amely elnevezésénél vagy számánál fogva a kezdőnapnak megfelel. Kezdőnapnak pedig ebben az esetben a közzététel napját kell érteni. Ezen ellentétes bírói döntésekből az alábbi következtetéseket vonhatjuk le.

Az eltérő értelmezés mögött a Pp. 449. §-ának két különböző bekezdésére való hivatkozás húzódik meg.[852]Első ránézésre egyértelműnek tűnhet, hogy, ha hónapokban van meghatározva a határidő – mint ahogy a szabadalmi törvény 35. § (1) bekezdésében – akkor a Pp. 449. § (2) bekezdése az irányadó, amely szerint a közzététel napja is beleszámít a határidőbe. Azonban, ha a Pp. határidőkre vonatkozó rendelkezéseit közelebbről megvizsgáljuk, akkor az alábbi érdekességre bukkanhatunk. *Egyrészt* a peres eljárás során az eljárási határidők néhány kivételtől eltekintve, mindig napokban voltak megállapítva, még akkor is, ha tartamuk hónapban[853] is kifejezhető lett volna. E néhány kivétel összesen hat esetkörre szorítkozik[854], amelyeknél hónapokban volt a határidő megállapítva, azonban azok elmulasztása egyik esetben sem jelentett igényvesztést. *Másrészt* a jogalkotó különbséget tett záros és nem záros határidők között.[855]A Pp. 451. §-ához fűzött miniszteri indokolás egyértelművé teszi, hogy a záros határidők elmulasztása esetén minden esetben igazolásnak volt helye. E záros határidők közzé tartozott többek között a fellebbezési, felfolyamodási, felülvizsgálati és fizetési meghagyásos eljárásban előterjesztett ellentmondási határidő. [856] A Pp. fogalomrendszerében a felszólaláshoz hasonló jogintézményt nem találunk, ahhoz talán a fizetési meghagyásos eljárásban előterjesztett ellentmondás állt a legközelebb. Úgy, ahogy az ellentmondás folytán a fizetési meghagyásos eljárás is perré alakult, a felszólalás is kontradiktóriussá tette az eljárást, amely attól kezdve polgári per. A fentebb kifejtettek fényében pedig az ellentmondásra nyitvaálló határidő elmulasztása záros, tehát igazolásnak volt helye. Mindezekből következik, hogy perrendtartásunk

[852] Pp. 429. §
(1) „Oly határidőknél, a amelyek napokban vannak megállapítva, ***az a nap, a amelyen a határidő kezdődik, a határidőbe nem számítandó be.***
(2) Az oly határidők, a amelyek hetekben ***vagy hónapokban vannak megállapítva, azzal a nappal járnak le, a amely elnevezésénél vagy számánál fogva a kezdő napnak megfelel****, ha pedig ez a nap a lejárat hónapjában hiányzik, a határidő a hó utolsó napjával végződik."*

[853] Így a Pp. 654. §-a értelmében ***„****Ha a bontó vagy a váló perben a keresetlevél beadása előtt a békéltetés még meg nem kíséreltetett, vagy ha a sikertelen békéltetési kísérlet óta több mint* ***harminc nap*** *telt el […]"*

[854] Pp. 260., 446., 452., 475., 567., 596-598. §§-ok.

[855] KI. 1906. XVII. 378. A záros és nem záros határidők közötti megkülönböztetés valójában az igazolás szempontjából releváns. Az indokolás kiemeli, hogy a nem záros határidőkkel szemben igazolásnak azért nincs helye, mert azok kevésbé jelentős eljárási cselekmények, és a fél kérelmére általában meghosszabbíthatók, s így a fél mulasztása menthető.

egyetlen egy olyan záros határidőt sem ismert, amelynek elmulasztása úgy eredményezett volna igényvesztést, hogy kizárta az igazolás lehetőségét.

Mindez azért releváns, mert a felszólalási határidő elmulasztása esetén szabadalmi eljárásunkban az igazolás kizárt volt. Mindezekből következik, hogy a felszólalási határidő elmulasztása, illetve annak következménye egyáltalán nem illeszkedett a Pp. rendszerébe, sőt a szabályozás a Pp. határidőkre vonatkozó logikájához képest kifejezetten rendszeridegennek bizonyult. Márpedig a Szabadalmi Bíróságnál dolgozó bírák egy részre nem ott, hanem rendes bíróságnál kezdte pályafutását, vagy legalábbis gyakornoki évét ott töltötte.[857]Ebből adódóan számukra a Szün. 30. § (3) bekezdésének alkalmazása a Pp. 449. §-ával volt az egyetlen olyan elfogadható megoldás, amely a perrendtartásunkba illeszkedett, azonban figyelmen kívül hagyta a szabadalmi törvény 35. § (1) bekezdésének szó szerinti rendelkezését. Az ezzel ellentétes – tehát a közzététel napját a határidőbe bele nem számító – határozatok pedig a szabadalmi törvény említett rendelkezésének elsődlegességét hangsúlyozva olyan döntést tartalmaztak, amely perrendtartásunk rendszerébe nem illeszkedett bele.

B. 13731. alapszámú ügyben hozott határozat további sajátossága, hogy az indokolás, Kovács Marcel „A polgári perrendtartás magyarázata" c. könyvére tartalmaz utalást a rendelkező részben foglaltak alátámasztására. Nyilvánvalóan helyeselhető, hogy egy kétes jogelméleti kérdésben az eljáró bíróság a szakirodalmat is tanulmányozta, azonban nem világos, hogy a szabadalmi jogra vonatkozó szakirodalmat – amely ellentétes a bírói döntéssel – a bíróság miért nem vette figyelembe.

Végezetül e kérdéssel összefüggésben észre kell vennünk, hogy az egész probléma gyökere valójában a szabadalmi törvény szóhasználatára vezethető vissza. Ugyanis ha a jogalkotó a 35. § (1) bekezdésében a „2 hónapos" kifejezés helyett – a tartalmilag ugyanazt jelentő – „60 napos" kifejezést használta volna, tehát a határidőt napokban jelölte volna meg, akkor semmi akadálya nem lett volna a Pp. 449. § (1) bekezdésének a felhívására, sőt a Szün 30. § (3) bekezdésének problematikája fel sem merült volna. Figyelembe véve azonban, hogy egy kivételesen ritka esetről volt szó, amely sokkal inkább jogelméleti, mint gyakorlati probléma, a szabályozás stiláris módosítása elmaradt, és a szabadalmi törvénytervezetek sem fektettek hangsúlyt a probléma orvoslására.

---

[856] Pp. 480., 552., 526., 461. §§

[857] Ilyen bírók voltak a teljesség igény nélkül: Wetzel Gyula, Nitsche Győző, Mayer Géza, Schuster Rudolf, Vavrik Antal, Fabinyi Ferenc.

Fontos hangsúlyozni, hogy a felszólalás célja az volt, hogy azok a bejelentések, amelyek nem szabadalomképesek, ne részesüljenek oltalomban, azaz a felszólalás szigorúan a bejelentés tárgyára és nem a bejelentőre irányult. Eljárásjogi szempontból a felszólalás értelme az volt, hogy a bíróság el tudja dönteni, hogy a bejelentés tárgya részesülhet-e oltalomban vagy sem. Azt, hogy ezt az oltalmat kinek kell megadni, a felszólalás, mint eljárásjogi intézmény szempontjából lényegtelen volt. Ebből adódóan a felszólalással más igény vagy érdek érvényesítése nem volt összekapcsolható. Ennek értelmében, ha a feltaláló és bejelentő személye elvált egymástól, és a feltaláló felszólalóként érvényesítette igényét a bejelentővel szemben, akkor a felszólalása kizárólag arra irányulhatott, hogy a bejelentő ne kapjon szabadalmat. Az a tény ugyanis, hogy a bejelentés tárgyának ő a feltalálója és nem a bejelentő, a felszólalás jellege szempontjából lényegtelen volt, s így annak érvényesítésére egy új bejelentést kellett eszközölni. Ezen a helyzeten az 1905. évi tervezet is változtatni próbált azáltal, hogy lehetővé tette az ilyen igény felszólalási eljárásban történő érvényesítését.[858]

A felszólalás tehát nem más, mint egy bírósághoz intézett kérelem, amely kérelem nem irányulhatott másra, csakis a szabadalom megtagadására. Ugyanúgy, ahogy a bejelentés során a bejelentő is több igénypontot jelöl meg, a felszólalás is több igénypontra irányulhatott. Amennyiben a felszólaló nem vitatta a bejelentő által lefektetett valamennyi igénypontot, az még eljárásjogi értelemben véve felszólalásnak minősült. Gyakorlatilag azonban az nem a szabadalom megtagadásához, hanem csak a megszorításához vezetett. A kifejtett elvek érvényre juttatása végett a törvény taxatíve határozta meg a felszólalás jogalapjait. Egyrészt felszólalási jogalapot képez a szabadalmazás előfeltételeinek a hiánya, azaz a találmányi jelleg, ipari értékesíthetőség és újdonság hiánya.[859] Mivel a három feltétel közül az első kettőt már korábban is vizsgálhatta a bíróság, így a felszólalások gyakorlati jelentősége ezen pont esetén az újdonsághiányra irányult, amely az eljárás során itt manifesztálódik először. Érdekes azonban, hogy a felszólalások döntő többsége az újdonság hiánya mellett szinte mindig a találmányi jelleget is hiányolta.[860]Ennek oka az lehetett, hogy a felszólalások jelentős részénél az újdonsághiány és a találmányi jelleg hiánya összemosódva jelentkezett.

[858] KELEMEN MANÓ 1905 239.
[859] 1895: XXXVII. tc. 35. § (1) bekezdés 1. pont
[860] MNL K 603 407. cs. F. 4847/1926; 1698. cs. S. 11973/1928; 1730. cs. S. 13817/1932; 1450. cs. P. 8303/1937

Másodsorban felszólalási jogalap lehetett, ha a bejelentés leírása vagy az igénypontok nem feleltek meg a törvény előírásainak.[861]Az első ponttól eltérően ezt a bíróság megengedően értelmezte, hiszen a törvény célja az, hogy a feltaláló részére oltalmat biztosítson, így ennek értelmében kell a törvény rendelkezéseit értelmezni. Ebből adódóan azon lényegtelen és kijavítható hibákat, amelyeket akár a bíróság hivatalból, akár a bejelentő felhívásra orvosolni tudott, a bíróság nem tekintette felszólalási alapként, vagy ha igen, akkor azt rendre elutasította. Harmadsorban pedig felszólalási jogalapként volt felhívható az a tény, hogy a szabadalom nem a bejelentőt illette meg.[862] Fontos kihangsúlyozni, hogy ebben az esetben a felszólalás csak annak a megállapítására irányulhatott, hogy a találmány más feltalálót illet meg, de egyúttal ez feltaláló részére az oltalmat a felszólalással igényelni nem lehetett. Ennek oka a fentebb kifejtettek fényében az, hogy nem a bejelentő, hanem a bejelentés tárgya ellen irányul a felszólalás. Ezt az elvet az 1905. évi tervezet akként törte át[863], hogy ilyen esetben – a megsemmisítési kereset analógiájára – lehetővé tette a bejelentés hivatalbóli áttételét a felszólaló javára.[864]

Mindezekből következik, hogy a felszólalás joglapjai taxatív felsorolást képeztek, melyből adódóan egyéb igényrontást felhívni nem lehetett. Ennek kapcsán a bíróság elutasította az arra alapított felszólalást, amely szerint a *„bejelentő az ő korábbi közléseiből vette a találmányt, mert a „szóbeli közlés" az 5. § (2) bekezdésének taxatív felsorolásából hiányzik.*[865]*"*

Míg a felszólalás jogalapjai közül az első két pontra bárki hivatkozhatott, addig a harmadik pontra csak az, akinek magánérdekét sértette a szabadalmazás[866], azaz találmánybitorlás esetén a feltaláló, szolgálati találmány esetén pedig a munkaadó.[867]

Áttérve a felszólalás formai kellékeire, megállapíthatjuk, hogy azt a bíróságnál két példányban kellett benyújtani úgy, hogy annak nemcsak a felszólalás jogalapját, hanem az annak alátámasztására szolgáló bizonyítékokat is tartalmaznia kellett.[868] Nem

[861] 1895: XXXVII. tc. 35. § (1) bekezdés 2. pont
[862] 1895: XXXVII. tc. 35. § (1) bekezdés 3. pont
[863] Az 1905. évi tervezet szerint azért kell megengedi a felszólalónak, hogy a bejelentés tárgyát maga részére követelje, mert ezáltal elkerülhető ugyanazon találmány kétszeri beadása, közzététele. Továbbá azzal érvel a tervezet, hogy ebben az esetben a felszólaló által újból beadott bejelentést a bíróságnak el kell utasítania, hiszen az eredeti bejelentés közzététele újdonságrontásnak minősül. Ez a megállapítást már csak azért is helytelen, mert a szabadalmi törvényünk eredeti szövegezése szerint is, ebben az esetben a felszólaló az eredeti bejelentés elsőbbségi napjával nyújthatta a be a találmányt.
[864] KELEMEN MANÓ 1905 239.
[865] MNL K 603 577. cs. G. 6353/1929
[866] LADOMÉRI SZMERTNIK ISTVÁN 1939/I 363.
[867] MNL K 603 225. cs. C. 5178/1939
[868] MNL K 603 1196. cs. M. 8004/1924

volt elegendő tehát a felszólalásban pusztán a jogszabály megjelölése, vagy akár az újdonságrontás kijelentése, azt alá is kellett támasztani.[869]Mindez újdonságrontásra való hivatkozás esetén azt jelentette, hogy a 3. § megjelölésén túl a felszólalónak be kellett csatolnia a korábbi szabadalmi leírást vagy az újdonságrontó nyomtatványt.[870] Sőt, ez utóbbi esetében a nyomtatvány csatolása mellett oldalszám vagy akár bekezdésnyi pontossággal is meg kellett jelölni, hogy a szöveg, amely részének tulajdonít anterioritást.[871] Továbbá figyelembe véve, hogy közzétett nyomtatvány alatt a külföldi nyomtatványokat is érteni kellett, gyakran előfordult, hogy a felszólaló külföldi sajtóterméket csatolt. Ebben az esetben a fenti kritériumok mellett azt a bíróság csak akkor fogadta el, ha mellé hiteles magyar fordítást is mellékelt a felszólaló.[872]Ebből adódóan a bírság elutasította azokat a felszólalásokat, amelyek nem voltak kellőképpen alátámasztva, vagy hiteles fordítással ellátva. Így nemcsak az olyan felszólalásokat kellett figyelmen kívül hagyni, amelyekben a felszólaló a találmány *„rendkívül bonyolult”* voltát jelölte meg szabadalomgátló körülményként,[873] hanem azokat is, amelyek alkalmasak lehettek volna az anterioritás megállapítására, de az említett alaki kellékeknek nem feleltek meg.

Mindezeken túl a felszólalónak azt is pontosan meg kellett jelölnie, hogy felszólalása amely igénypont vagy igénypontok ellen irányult. Ez azonban nem jelentette azt, hogy a bíróság felszólalással nem érintett igénypontokat nem vizsgálhatta, hiszen aligénypontok esetén, ha a főigénypont báramely okból megdőlt, akkor a felszólalással nem érintett és megmaradt aligénypontot vizsgálni kellett abból a szempontból, hogy az önállóan szabadalmazható-e.[874]

[869] MNL K 603 817. cs. I. 2637/1930; 260. cs. D. 3843/1930
[870] MNL K 603 1196. cs. M. 8047/1924
[871] MNL K 603 1068. cs. L. 5916/1931
[872] MNL K 603 1083. cs. L. 6558/1933
[873] MNL K 603 821. cs. I.2912/1931
[874] MNL K 603 1073. cs. L. 6169/1932; 1083. cs. L. 6548/1933

5.2.5 A FELSZÓLALÁS ELINTÉZÉSE ÉS AZ ELŐKÉSZÍTŐ ELJÁRÁS

A felszólalás megtörténte nemcsak bevonta a nagyközönséget az eljárásba, hanem egyúttal kondtradiktóriussá alakította az engedélyezési eljárást, amely ettől kezdve lényegében polgári per. Ebből adódóan a felszólalóra a Pp. perképességre vonatkozó szabályai is alkalmazást nyertek. Magánszemély esetén ez különösebb jelentőséggel nem bírt, ha azonban a felszólaló jogi személy volt, akkor a bíróságnak a jogi személy perképességét és a képviseletét a felszólalás benyújtásakor vizsgálnia kellett. Ennek következményeként a bíróság elutasította a felszólalást, mivel a cég a felszólalás időpontjában az illetékes törvényszék cégnyilvántartásában nem szerepelt, azaz jogképességgel nem rendelkezett, s így a Pp. 70. §-a értelmében perben félként nem vehetett részt. Ugyanezen oknál fogva a cég által magánszemély részére perbeli képviseletre adott meghatalmazást sem minősítette a bíróság valóságos meghatalmazásnak.[875]

Amennyiben tehát rendelkezésre álló határidőn belül érvényes felszólalás nem történt, akkor az engedélyezési eljárás be is fejeződött, hiszen felszólalás hiányában a bíróságnak a szabadalmat meg kellett adnia.[876]

A felszólalás elintézésére a bejelentési osztály volt jogosult. Ha a felszólalás orvosolható hibában szenvedett, akkor a bíróság a felszólalót hiánypótlásra utasította, amelynek eredménytelensége, vagy nem orvosolható hiba esetén, a felszólalást érdemi vizsgálat nélkül elutasította.[877] Ez utóbbi eset meglehetősen ritkán fordult elő, amelynek oka az volt, hogy a felszólaló általában több jogalapot jelölt meg, vagy egy jogalapot többféleképpen kívánt bizonyítani.[878] Ebből kifolyólag, ha nem bizonyított valamennyi jogalapot, vagy nem csatolta az összes megjelölt bizonyítékot, akkor a bíróság határidő tűzése mellett hiánypótlásra szólította fel. Ha azonban e hiánypótlás eredménytelennek bizonyult, akkor a felszólalást érdemi vizsgálat nélkül elutasítani nem lehetett, hiszen ha nem is egészében, de részben tárgyalásra alkalmasnak bizonyult, így azt a bejelentő részére továbbítani kellett.[879]Ez tipikusan akkor fordult elő, amikor a felszólaló korábbi szabadalmat jelölt meg újdonságrontóul [880] , és annak alátámasztására a korábbi

[875] MNL K 603 114. cs. B. 13716/1930
[876] MNL K 603 1187. cs. M. 7375/1922
[877] MNL K 603 L. 6553/1933
[878] MNL K 603 1187. cs. M. 7405/1922
[879] MNL K 603 114. cs. B. 13708/1937
[880] v.ö.: 4.2.3. fejezet

szabadalmi leírást külön magyarázat nélkül mellékelte. Ebből adódóan a bíróság elutasította a bejelentő azon kérelmét, amely a felszólalás hivatalbóli visszautasítására irányult, mivel *„az a körülmény, hogy [a felszólaló] a ténymegállapításaira nézve bővebb fejtegetésekbe és érvelésbe [3.§ 3. pontja kapcsán] nem bocsátkozott, nem lehet ok a visszautasításra.*[881] *”*

Amennyiben hiánypótlásra nem volt szüksége, a felszólalást annak mellékleteivel együtt kézbesítette a bejelentő részére abból a célból, hogy 30 napon belül nyilatkozzék. Mivel egy eljárásban egyszerre több egymástól független felszólalás is benyújtható volt, ezért a bejelentő kérésére a 30 napos határidő egyszer, újabb 30 nappal meghosszabbítható volt. Ugyanakkor ki kell emelni, hogy a közzétételt megelőző nyilatkozattételhez hasonlóan a bejelentő ebben az esetben sem volt köteles a nyilatkozat megtételére.[882] A bejelentő rendelkezési jogából adódott, hogy az eljárás ezen fázisában a bejelentést minden következmény nélkül teljes egészében[883], vagy akár meghatározott igénypontok tekintetében visszavonhatta.[884] Szabadalmi eljárásunk azonban ismerte a bejelentés hivatalból való visszavonásának az esetét, amely az eljárás ezen szakaszában érvényesült. Ugyanis, ha a bejelentő eddig a pontig nem fizette meg az első évre vonatkozó szabadalmi díjat, akkor az előadó bíró javaslatára zárt ülésen a tanács dönthetett a szabadalom visszavontnak való kimondásáról,[885] és ebben az esetben a bejelentő felszólalás költségeiben való marasztalásáról. Amennyiben erre nem volt szükség, akkor a bíróság határnap tűzésével előkészítő tárgyalásra idézte a feleket.

Érdekes, hogy a Pp. fogalomhasználatától eltérően a szabadalmi eljárás nem perfelvételi tárgyalást, hanem előkészítő tárgyalást említ annak ellenére, hogy tartalmilag ugyanarra irányult. Az előkészítő tárgyalás célja az volt, hogy a vitás tényekre vonatkozó állításokat és bizonyítékokat a bíróság összegyűjtse, így az előkészítő eljárás a felek idézésén kívül alakszerűséghez nem volt kötve.[886] Ebből adódóan a tárgyalási jegyzőkönyvekből az is kiderül, hogy a felek az előkészítő

[881] MNL K 603 1187. cs. M. 7405/1922
[882] MNL K 603 1083. cs. L. 6558/1933
[883] Meg kell jegyezni, hogy a bejelentő az eljárás későbbi fázisában – vagyis a közzétételt követően - is visszavonhatta a bejelentést, azonban akkor már viselnie kellett saját költségén felül a felszólaló költségeit is, azaz visszavonása nem volt minden következménytől mentes. MNL K 603 1196. cs. M. 8048/1924
[884] MNL K 603 1073. cs. L. 6169/1931
[885] MNL K 603 1083. cs. L. 6542/1935
[886] MNL K 603 1196. cs. M. 8047/1924; 1059. cs. L. 5306/1927;

tárgyaláson elsősorban saját bizonyítási indítványaik előterjesztésére, és az előkészítő iratok kiegészítésére törekedtek.[887]

Az előkészítő eljárás befejezését követően az előadó bíró bemutatta az ügy iratait a tanácselnöknek, aki az érdemi tárgyalásra határnapot tűzött.

5.2.6 ROSSZHISZEMŰ FELSZÓLALÁSOK ÉS A FELSZÓLALÁS VISSZAVONHATÓSÁGA

A felszólalás eddig ismertetett tulajdonságaiból nyilvánvaló, hogy kifejezetten alkalmas volt a per indokolatlan elhúzására. Továbbá a kezdeti ítélkezési gyakorlatból világossá vált, hogy a hivatalbóli újdonságvizsgálat és a felszólalási rendszer eredménye aligha lehetett azonos. Ugyanis olyan bejelentések ellen, amelyek újdonsághiánya nyilvánvaló volt, szinte alig érkeztek felszólalások. Azok a felszólalások pedig, amelyek beérkeztek, valójában az *„ipar szembenálló versenytársainak jogos magánérdekét szolgálták.”*[888] A kezdeti években százszámra találkozunk olyan felszólalásokkal, amelyek az érdemi elintézésük előtt rejtélyes körülmények között, indokolás nélkül kerültek visszavonásra.[889] Alapos okkal vélelmezhetjük, hogy ezen tömeges visszavonások mögött az engedélyezési eljárástól független körülmények is meghúzódtak. E gyakorlat nemcsak a felszólalási rendszer szellemiségével volt ellentétes, de egyenesen az engedélyezési eljárást is megnehezítette, hiszen kiszámíthatatlanná vált a hatóság munkarendje. Az elnök a két osztály tanácsait féléves rotációs rendszer szerint alakította ki.[890] Olyan eljárásban, ahol a felszólalások visszavonása, és ezáltal a tárgyalandó perek száma havi rendszerességgel hullámzik, aligha képzelhető el kiszámítható munkarend. Ennek elkerülése végett a hatóság hamar kialakította azt a gyakorlatot, amely szerint a benyújtott közérdekű felszólalás vissza nem vonható.[891] Ennek eredményeként a felszólalónak nem volt lehetősége „megegyezni” a bejelentővel a felszólalás visszavonásáról. Lényegében ezt a gyakorlatot rögzítette az 1467/1900 K. M. rendelet is azzal a megkötéssel, hogy a felszólalás visszavonhatatlansága csak a felszólalás első két jogalapjára terjedt ki. Ez a két jogalap az, amelyek a találmányi jelleg vagy az újdonságrontásra irányulnak, s a jogalkotó érvelése szerint, ha a felszólaló erre felhívta a figyelmet és bizonyítékot is szolgáltatott, le lehet folytatni az eljárást a felszólaló

[887] MNL K 603 1083. cs. L. 6553/1933
[888] JELENTÉS A M. KIR. SZABADALMI HIVATAL 10 ÉVES MŰKÖDÉSÉRŐL 1907. 73.
[889] KÓSA ZSIGMOND 1900/III 3.
[890] KELEMEN MANÓ 1905. 11.
[891] MNL K 603 1068. cs. L 5882/1929

távollétében is.[892] Ellenben a felszólalás harmadik jogalapja esetén, ahol közérdek helyett a „sértett" magánérdeke dominált, a felszólalás visszavonása esetén a bíróság beszüntette a felszólalási eljárást és megadta az oltalmat.[893] A felszólalási jogalapok kapcsán tehát a közérdekű felszólalások visszavonására irányuló nyilatkozatok ellenére is tovább folyt az eljárás, míg magánérdekű felszólalás esetén nem.[894] Perjogi szempontból az ilyen közérdekű felszólalást visszavonó nyilatkozat legfeljebb abból a szempontból volt releváns, hogy a felszólaló további jogorvoslattal nem élhetett, illetve költségek részére nem voltak megítélhetők.[895]

Nyilvánvaló, hogy a felek rendelkezési jogának korlátozásával kívánta a bíróság az eljárás hiányosságait kiküszöbölni. Ez a logika köszön vissza az 1916. évi tervezetből is, amely a felszólalás visszavonhatatlanságát kiterjesztette a nem közérdekű felszólalásokra is. Továbbá lehetővé tette a felszólalás jogalapjának utólagos kiterjesztését, megváltoztatását és a bizonyítás hivatalbóli elrendelését.[896] Ha a rendes polgári eljárással próbálunk analógiát vonni, akkor magától érthetődőnek tűnik ez a rendelkezés, hiszen polgári perben a felperes is – korlátozottan – változtathat a kereseti követelésén. Míg a polgári per kereseti követeléseinek jogalapjait számba venni aligha lehetséges, addig a felszólalási eljárásban összesen három jogalapot különböztethetünk meg. Ráadásul a bírói gyakorlat is azt mutatja, hogy lehetőség szerint a felszólaló valamennyi jogalapra próbált egyszerre felszólalást alapítani.[897] Ez lényegében azt jelentette, hogy a találmányi jelleg hiánya és valamely újdonságrontó körülményre alapított felszólalások, mint két külön jogalapok rendre együtt jelentkeztek. Így gyakorlatilag egyetlen egy olyan felszólalást sem ismerünk, amelyben kizárólag egy felszólalási jogalap érvényesítésével próbálkozott volna a felszólaló, azaz perjogi szempontból az 1916-os tervezet ezen rendelkezése teljesen feleslegesnek bizonyult.

A rosszhiszemű felszólalások visszaszorítása érdekében tehát a hatóság az officialitás elve felé mozdult el azon megfontolásból, hogy ha egyszer a felszólaló felhívta a hatóság figyelmét valamely szabadalomgátló körülményre, akkor azt, mint palackból kiszabadult szellemet többé figyelmen kívül hagyni nem lehetett. Érdekes, hogy a kodifikációs munkálatok során a felszólalási eljárás ezen anomáliája napirendre

[892] MNL K 6031073. cs. L. 6151/1932
[893] BÁNYÁSZ JENŐ 1926 246.; LADOMÉRI SZMERTNIK ISTVÁN 1940/III 71.
[894] MNL K 603 1336. cs. N. 2365/1930
[895] MNL K 603 343. cs E.4188/1932.
[896] BERNAUER ZSGMOND 1917 61.
[897] MNL K 603 407. cs. F. 4847/1926; 1698. cs. S. 11973/1928; 1730. cs. S. 13817/1932; 1450. cs. P. 8303/1937

került a „szabadalmi ügyész” illetve a „szabadalmi felügyelő” intézményei által, de akkor, mint a felszólalási rendszerrel összeegyeztethetetlen intézményeket határozottan elvetették.[898]

A felszólalás első két jogalapja esetén a felszólalás visszavonhatatlansága nagymértékben csökkentette a rosszhiszemű felszólalásokat, de azok teljes felszámolására elégtelennek bizonyult. Tekintettel a Pp. háttérjogszabályi mivoltára, a bíró pervezetési jogosítványival is érdemes közelebbről megvizsgálni. A felek rendelkezési jogán alapuló, és passzív bírói magatartást igénylő polgári perben a bíró szerepköre a pervezetésre korlátozódik. Rendes bírósági eljárás előtt is létfontosságú volt, hogy irreleváns beadványokkal és értéktelen bizonyítási indítványokkal ne lehessen a pert elhúzni. Ennek kiküszöbölésére szolgált többek között a Pp. 222. § (2) bekezdésében[899]szabályozott pénzbírság lehetősége is. A rendes bírósági eljárásban e szakasz alkalmazásának legfőbb nehézségét a *„legjobb tudomása ellenére”* fordulat értelmezése jelentette.[900]Vásárhelyi érvelésében ennek a fordulatnak az értelmezése a szabadalmi eljárásban azért nem okozhat gondot, mert mind a bejelentőnek mind a felszólalónak műszaki ismertekkel kellett rendelkeznie, s így nem állíthatták azt, hogy jobb tudomásuk ellenére hozták fel a hamis adatokat. [901] Vásárhelyi érvelése nyilvánvalóan helytálló, de a Pp. 222. §-ának alkalmazása mégis gyakorlati akadályokba ütközött. Az általa felállított vélelem arra irányul, hogy a bejelentő és a felszólaló is rendelkezett műszaki ismeretekkel, amely nyilvánvalóan így is volt. Azonban a Pp. 222. §-ának alkalmazása mégis megkívánta volna azt, hogy a bíróság, még ha eseti jelleg is de állapítsa meg ennek a műszaki tudásnak a minimumát, amely a szakértő szaktudásának az értelmezésénél[902] kifejtett okok miatt kivitelezhetetlennek bizonyult. Továbbá tekintettel kell lenni arra is, hogy a Szün 51. §-a érelmében a pénzbírságot kiszabó végzéssel szemben önállóan is helye volt felfolyamodásnak, azaz az eredeti problémára, nevezetesen a rosszhiszemű felszólalások miatti elhúzódás kiküszöbölésére érdemben nem volt alkalmas.

Látható tehát, hogy az engedélyezési eljárás elhúzódásáért felelős rosszhiszemű felszólalások kiküszöbölésére valódi gyógyír nem létezett, amelynek oka magának a

[898] v.ö.:3.1. fejezet
[899] 1911: I. tc. 222. § (2) bekezdése értelmében: *„Azt a felet vagy képviselőt, a ki jobb tudomása ellenére az ügyre tartozó oly tényt állit, a amely nyílvánvalólag valótlan, az ügyre tartozó tényt nyilvánvalólag alaptalanul tagad, vagy nyilvánvalólag alaptalanul hivatkozik valamely bizonyítékra, a bíróság hatszáz koronáig terjedhető pénzbírsággal bünteti.”*
[900] GAÁR VILMOS 1915. 42-43.; KOVÁCS MARCEL 1927 591.
[901] VÁSÁRHELYI LÁSZLÓ 1940 81.

felszólalási eljárásnak a sajátossága.[903] Hiszen akkor, amikor az állam az elővizsgálati rendszer ellenében az érdekeltekre bízta az újdonságvizsgálatot, akkor ezzel a jelenséggel számolnia kellett.

5.2.7 AZ ÉRDEMI TÁRGYALÁS[904]

A felszólalás legfontosabb eljárásjogi joghatása, hogy az engedélyezési eljárás perré alakult. A bíróság által kitűzött határnapon megtartott érdemi tárgyalás volt a per központi eleme. Hasonlóképpen a rendes bíróság előtti eljáráshoz, itt is kulcsfontosságúnak bizonyult a bizonyítási teher kérdése. A Pp. 269. § -a alapján annak a félnek kellett bizonyítania, akinek érdekében állt, hogy az állított tényt a bíróság valónak fogadja el.[905] Ez általában azt jelentette, hogy kétség esetén a műszaki hatást és a feltalálói minőséget a bejelentőnek kellett bizonyítani, amelynek hiánya esetén a bíróság megtagadta a szabadalmat.[906] Így akkor, amikor a felszólaló a bejelentő feltalálói minőségét vitatta, és a bejelentő a bíróság felhívására határidő tűzése mellett sem nyilatkozott, a bíróság a szabadalmat megtagadta.[907] Ugyanakkor ezen bizonyítási indítványokat már az előkészítő eljárás során meg kellett tenni, így a bíróság az érdemi tárgyaláson csak akkor fogadta el az új bizonyítékok felvételét, ha azokat a felszólaló korábban nem tudta előterjeszteni, illetve nem eredményezik a tárgyalás elhalasztását.[908] Ebből adódóan a bíróság elutasította a bejelentő bizonyítási indítványát, mivel a rendelkezésre álló jegyzőkönyvből egyértelműen megállapítható volt, hogy azt a bejelentő korábban önhibája miatt nem tette meg.[909]

A felszólalási jogalapok döntő többsége közérdekű felszólalás volt és általában a találmányi jelleg és az újdonság hiányára irányult.[910]Ugyanakkor a bíróság nem minden esetben volt kötve a felek által előterjesztett bizonyítási indítványokhoz. A találmányi jelleg vagy az ipari értékesíthetőség hiányára alapított felszólalások esetén a bíróság, a

---

[902] v.ö.:4.2.1. fejezet
[903] KELEMEN MANÓ 1905 57.
[904] Tekintettel arra, hogy a Szün 41. § értelmében az érdemi tárgyalásra a bírói osztály, mint elsőfokú bíróság előtti eljárásra – nevezetesen a megsemmisítési perre - vonatkozó szabályokat kell alkalmazni, ezért a felesleges ismétlések elkerülése érdekében jelen fejezetben csak azokkal az eljárásjogi kérdésekkel foglalkozok, amelyek kizárólag a felszólalásra jellemzőek.
[905] MAGYARY GÉZA 1913. 527.
[906] MNL K 603 1073. 6181/1931
[907] MNL K 603 332. cs. E. 3779/1930
[908] Szün 40. § (4) bekezdés
[909] MNL K 603 61. cs. B. 10803/1931; 1083. cs. L. 6548/1934

fél bizonyítási indítványait mellőzhette, vagy hivatalból is rendelhetett el bizonyítást. Ezt igazolja az is, hogy ha a találmányi jelleg, azaz a műszaki hatás volt vitás, akkor a bíróság a bejelentőt kötelezte a bizonyítás foganatosítására[911], azonban ha a műszaki hatás vitatása a felszólaló irányából nyilvánvalóan valószínűtlennek mutatkozott, akkor a bíróság egyszerűen mellőzte a bizonyítás foganatosítását.[912]*Így a felszólalónak az a kijelentése, hogy a védeni kért alkoholidok idegbénító hatást nem fejtenek ki, a bíróság egyrészt azért nem fogadta el, mert a szóban forgó alkoholidok ilyen fiziológiai hatása köztudomású."*[913]Azonban ha a felszólalás újdonságrontásra irányult, akkor mivel azt a bíróság hivatalból nem vizsgálhatta, kizárólag a felek előadásaira támaszkodhatott. Ebben az esetben mindez azt jelentette, hogy az újdonságrontás tekintetében a bizonyítási teher minden esetben a felszólalón volt.[914] A hivatalbóli újdonságvizsgálat tilalma a bírói gyakorlatban azt jelentette, hogy azt a bíróság kizárólag a felszólaló által előterjesztett bizonyítékok alapján dönthette el, azaz ebben az esetben kötve volt a felszólaló bizonyításához. Ennek az volt a következménye, hogy ha a felszólaló a fentebb írtak alapján visszavonta a közérdekű felszólalását, akkor az nem akadályozta a bíróságot az eljárás folytatásában, de ha a felszólaló nem terjesztett elő bizonyítékot akkor az újdonságrontás tényét a bíróság nem tudta megállapítani.[915]

Látható tehát, hogy a felek által előterjesztett bizonyítékok jogi sorsát nagymértékben meghatároztak a felszólalás magánérdekű vagy közérdekű volta. Ugyanez igaz volt a felszólalás jogalapja esetén is. A bíróság ugyanis újdonsághiányra és vagy a bejelentő alanyi jogának hiányára alapított felszólalásoknak csak akkor adhatott helyt, ha azok érvényesítve lettek. Ellenben hivatalból vizsgálandó előfeltételek esetén a bíróság akkor is megtagadhatta a szabadalmat, ha a felszólaló azokat kifejezetten nem hozta fel.

Figyelembe véve a bizonyítási teher megoszlását, továbbá a magánjogi vitákban szokatlanul aktív bírói részvételt, azt tapasztaljuk, hogy a bizonyítások jelentős része már az előkészítő eljárásban megtörtént.[916]Ennek oka az lehetett, hogy a felszólalási eljárásban döntően okirati bizonyításra került sor, amelyet a feleknek már az előkészítő

[910] MNL K 603 407. cs. F. 4847/1926; 1698. cs. S. 11973/1928; 1730. cs. S. 13817/1932; 1450. cs. P. 8303/1937
[911] MNL K 603 422. cs. F. 5894/1931;
[912] MNL K 603 1378. cs. O. 1263/1927
[913] MNL K 603 2071. cs. V. 2501/1927
[914] MNL K 603 1068. cs. L. 5916/1931
[915] MNL K 603 421. cs. F. 5761/1931; 1724. cs. S. 13545/1932
[916] v. ö.: 5.2.5. fejezet

tárgyaláson meg kellett tenniük. Így nem volt ritka az, hogy a felek az érdemi tárgyalás megnyitása előtt, egyenként akár 6-8 előkészítő iratot is benyújtottak.

Az érdemi tárgyalás határnapjára a feleket és a tanúkat, szakértőket is idézni kellett, s maga az érdemi tárgyalás az előkészítő iratok ismertetésével kezdődött. A rendes polgári pertől eltérően azonban az előkészítő iratok ismertetése nemcsak a szóbeliség és közvetlenség elvének érvényre juttatását szolgálta, hanem egyúttal a bennük szereplő adatok ütköztetésével a bíróság „vitaalapot" generált.[917] A tárgyalási jegyzőkönyvekből pedig kitűnik, hogy az érdemi tárgyalás gyakorlatilag ezen „vitaalap" tényállássá alakítása érdekében zajlott tovább, amely aktív bírói közreműködést szükségeltetett. Ez általában szakértői bizonyítást vagy a felek szóbeli meghallgatását jelentette a „vitaalap" tisztázása érdekében. Így a *„bejelentő bírói kérdésre azt is előadta, hogy a 3451/1931 ikt. szám alatti ténymegállapító iratban felsorolt vegyületek is olyanok, amelyekkel az igénypont tárgyát meg lehet valósítani. Ezt az állítást a bíróság helytállónak azért sem fogadta el, mert bírói kérdésre azt is beismerte a bejelentő, hogy ezekkel a vegyületekkel nagyemisszióképességű aktív réteget kapni nem lehet."* [918] A felek meghallgatása mellett előfordult, de ahhoz képest nem volt általánosnak mondható a szakértői bizonyítás. Ezt általában akkor rendelte el a bíróság, ha valamely igénypont vonatkozásában kísérlet útján, [919] vagy mérések által eszközölhető adatra volt szükség, amely az előkészítő iratokból nem volt megállapítható.[920]

Mindezekből következik, hogy az érdemi tárgyalás aktív párbeszédet eredményezett a bíró és a felek között egyaránt, amely felveti a fél távolmaradásának problematikáját. Érdekes, hogy az előkészítő eljárással ellentétben az érdemi tárgyalást már a felek távollétében is meg lehetett tartani.[921]Figyelembe véve a felekhez intézett bírói kérdések jelentőségét, mindez azt eredményezte, hogy ha a fél az előkészítő irat során nem tudta kétséget kizáróan bizonyítani álláspontját, és a tárgyalásról távolmaradt, akkor a bíróság a tárgyalás halasztása helyett a fél álláspontját nem találta bizonyítottnak. A tárgyalási jegyzőkönyvekből az is kiderül, hogy ez alól a gyakorlat alól a bíróság csak akkor tett kivételt, ha a tárgyaláson határozatot is szeretett volna

[917] Ez döntően az igénypontok szövegezését érintette. Így a bíróság az érdemi tárgyaláson már az előkészítő iratokban foglalt adatok alapján, azokra reagálva terjesztette elő az igénypontokat, mint tárgyalási alapot. MNL K 603 1073. cs. L. 6161/1932; 114. cs. B. 13713/1938
[918] MNL K 603 1068. cs. L. 5916/1931
[919] MNL K 603 1073. cs. 6181/1931
[920] MNL K 603 1073. cs. L. 6181/1935
[921] KÓSA ZSIGMOND 1900/II 4.

hozni, mert ebben az esetben a szabályszerű idézés ellenére meg nem jelent fél távollétében azt nem tette meg, hanem egy esetben határozathirdetésre új tárgyalási határnapot tűzött.[922]

Bár a felszólalási eljárás a Pp. szabályai szerint zajlik, az eddig ismertetettek alapján még is azt tapasztalhatjuk, hogy a felszólalónak jóval kedvezőbb perjogi helyzete van a felpereshez képest.[923]Ez valójában a felszólalási eljárás sajátos jellegéből adódott, hiszen annak célja az volt, hogy a hivatalbóli újdonságvizsgálatot pótolja, oly módon, hogy a társadalom lehető legnagyobb rétege számára lehetővé tett a szabadalomgátló körülmények felhívását. Ennek elősegítése végett a szabadalmi törvény igyekezett „kockázatmentessé tenni" a felszólalást, s ezért előírta, hogy a felszólaló az eljárás költségeiben nem volt marasztalható,[924] továbbá a felszólalás tartalmazó beadványok illetékmentesek.[925] Ez azt jelentette, hogy a felszólaló a bejelentő költségeinek a megtérítésére nem volt kötelezhető, azaz a bejelentőnek viselnie kellett a felszólalási eljárás során, saját érdekeinek a védelmével felmerült költségeket is. Ennek kettős következménye volt. *Egyrészt* a bejelentőnek saját költségeit mindig viselnie kellett, még akkor is, ha a felszólalás sikertelennek bizonyult.[926] *Másrészt*, ha a felszólalás akár csak részlegesen is sikeres volt, akkor bejelentőnek a felszólaló költségeit is viselnie kellett.[927] Abban az esetben ha a felszólalót nem ügyvéd vagy szabadalmi ügyvivő képviselte az eljárás során, akkor csak a felszólalással ténylegesen felmerült költségek megtérítését igényelhette.[928] Mindezekből következik, hogy a felszólaló a felszólalás teljes eredménytelensége esetén is maxium saját költségeinek a viselésére volt kötelezhető. A bírói gyakorlat értemében e rendelkezések azt jelentették, hogy ha a felszólalási eljárás a szabadalom megtagadásával vagy megszorításával járt, akkor a bejelentő az eljárás egész költségeinek a viselésére kötelezhető volt. Tekintettel arra, hogy a felszólaló részére adott költség és illetékmentesség a fentebb említett rosszhiszemű felszólalásokat táplálta, a 30-a évektől kezdve a bíróság enyhébben próbálta értelmezni a költségviselésre vonatkozó szabályokat. Mivel a szabadalmi törvény felszólaló

[922] MNL K 603 1073. cs. L. 6181/1935
[923] BÁNYÁSZ JENŐ 1926 246.
[924] HOFF GYÖRGY 1939 312.
[925] 1895:XXXVII. tc. 48. §
[926] Sőt, hogy ha a bejelentő a bejelentést visszavonta, a felszólaló akkor sem volt kötelezhető saját költségeinek viselésére, hiszen úgy kellett tekinteni, hogy a felszólalás sikeres volt. MNL K 603 M. 8285/1926; 362. cs. E. 4841/1936
[927] MNL K 603 2071. cs. V. 2501/1927; 817. cs. I. 2637/1927; 577. cs. G. 6371/1928; 696. cs. 8252/1929; 1068. cs. L. 5899/1931; 1073. cs. L. 6161/1932; 1083. cs. L. 6553/1933

költségmentességét kimondó rendelkezése világos és egyértelmű volt, így attól eltérni, és például a felszólalót a bejelentő teljes költségeiben marasztalni nem lehetett. Azonban gyakran előfordult, hogy a felszólalás a bejelentés visszavonása után került benyújtásra. Kezdetben ezekben az esetekben is a bejelentőt terhelte a felszólaló költsége[929], majd a rosszhiszemű felszólalások visszaszorítása érdekében a bírói gyakorlat folyamatosan mentesítette a bejelentőt ezen költségek viselése alól.[930]Ugyanez az elv érvényesült a közérdekű felszólalások visszavonása esetén, még akkor is ha a felszólalás akár részben is sikerre vezetett.[931] Továbbá érdemes megjegyezni, hogy a bírói gyakorlat nemcsak a rosszhiszemű felszólalásokat értékelte a perköltség megosztása során, hanem a felszólaló azon magatartásait is amelyek alkalmasak lehettek a per indokolatlan elhúzására. Figyelembe véve, hogy a felszólalási eljárás bizonyítási indítványainak jelentős részét az előkészítő eljárás során kellett megtenni, így a bíróság az érdemi tárgyaláson felhozott új bizonyítékokat több esetben rosszhiszemű pervezetésnek minősített, amelyet a perköltség megosztása során értékelt. Ebből adódóan *„a költségek megállapításánál a bíróság figyelemmel volt arra, hogy a felszólaló hatásos újdonságrontó nyomtatványt csak a szóbeli tárgyaláson hozta fel, s ezt megelőző tevékenysége javarészt nem mutatkozik a jog célirányos érvényesítésére szükségesnek, […] ezért a felszólalót megillető költségekbe beszámította a bejelentőnek feleslegesen okozott költségeket.”*[932] Mindenképp figyelemre méltó a döntés bírói indokolása, nevezetesen a „jog célirányos érvényesítésére” történő hivatkozás. Ezzel ugyanis a bíróság a Pp. 525. § (1) bekezdését hívta segítségül, amely lehetővé tette, hogy a vesztes felet – jelen esetben a bejelentőt – a nyertes fél – jelen esetben a felszólaló – minden olyan költségében marasztalják, amely a nyertes fél jogának célirányos érvényesítéséből keletkezett. Mindez pedig abból a szempontból érdekes, hogy a szabadalmi törvény 35. §-a értelmében a bejelentő költségeiben a felszólaló nem marasztalható. A bíróság azonban a fentebb kifejtettek alapján mindezt úgy értelmezte, hogy a felszólaló a bejelentő teljes költségeiben nem marasztalható, azaz a szabadalmi törvény 35. §-a ellenére alkalmazhatónak ítélte a Pp. 525. §-át is.

Látható tehát, hogy a perköltség viselésére vonatkozó szabályok a Pp. általános rendelkezéseitől, a felszólaló javára jelentős mértékben eltértek, ezzel is elősegítve a

[928] MNL K 603 423.cs. F. 5931/1932
[929] KÓSA ZSIGMOND 1911 212.
[930] MNL K 603 59. cs. B. 10653/1932; 1429. cs. P. 7532/1933; 900. cs. K. 9380/1935
[931] MNL K 603 1068. cs. L 5882/1929
[932] MNL K 603 1083. cs. L. 6543/1933

társadalmi beavatkozást a szabadalmi eljárásba. Azonban a 30-as évektől kezdve a rosszhiszemű felszólalások, illetve a per indokolatlan elhúzódásának a kiküszöbölésére, a bíróság a szabadalmi törvény 35. §-ának megengedő értelmezést tulajdonítva, egyre gyakrabban hívta fel a Pp. perköltségre vonatkozó általános szabályait.[933]

Összességében megállapíthatjuk, hogy a felszólalási eljárásra és a felszólalás érdemi elintézésére a Pp. általános szabályai a felszólalás sajátos jellegével együtt kerültek alkalmazásra. Ennek egyik legfontosabb, és a tárgyalt korszakban kezelhetetlennek tűnő következménye a rosszhiszemű felszólalás volt, amelyet a jogalkotó és jogalkalmazó a közérdekű felszólalás visszavonhatatlanságával illetve a perköltség viselésével próbált ellensúlyozni.

A kifejtettekből adódóan a felszólalás érdemi tárgyalásán lefolytatott bizonyítás eredményeként a bíróság az alábbi döntéseket hozhatta. *Egyrészt* helyt adhatott a felszólalásnak[934] és megtagadta a szabadalmat.[935] *Másrészt* részben adott helyt a felszólalásnak és erre tekintettel, a felszólalással érintett igénypontokat kizárva, csak meghatározott igénypontokra korlátozva adta meg a szabadalmat.[936]Ez utóbbi esetben a határozat rendelkező részében kellett feltüntetni és egyúttal megszövegezni az igénypontokat.[937] *Harmadrészt* a felszólalást teljes mértékben elutasította és a bejelentésben foglalt valamennyi idénypontra kiterjedően megadta a szabadalmat.[938] Amennyiben a bíróság teljes mértékben vagy részben megadta az oltalmat, és a határozat ellen jogorvoslattal az érintettek nem éltek, a határozatot a Szabadalmi Közlönyben közzé kellett tenni.[939] E közlés joghatása abban állt, hogy a közlés napjától vált állandóvá és teljessé a bejelentés napjától fennálló ideiglenes oltalom.[940] A közzététellel egy időben a bíróság intézkedett a szabadalmi leírás és rajzok kinyomtatása, a szabadalom szabadalmi lajstromba történő felvétele, illetve a

[933] A Pp. 424-435 §-ai vonatkoznak a perköltség viselésére, amelyből megállapítható, hogy főszabályként a vesztes fél – legyen az alperes vagy felperes – kötelezhető a teljes perköltség viselésére. Abban az esetben pedig ha mind a „*két fél részben nyertes, részben vesztes"*, a bíróság dönt perköltség viseléséről.
[934] MNL K 603 2132. cs. W. 5604/1928; 199. cs. C. 4105/1929; 1068. cs. L. 5889/1932; 16. cs. A. 3810/1935; 1083. cs. L. 6543/1936; 1786. cs. S. 16032/1937; 472. cs. F. 8281/1939; 114. cs. B. 13720/1940; 1624. cs. R. 7793/1941
[935] Nyelvtani érdekesség, hogy a szabadalmi törvény 35. § (3) bekezdése „*a szabadalom megadása, megszorítása vagy megtagadása"* fordulatot használja, amelyben a *„megszorítás"* kifejezés annyiban vitára adhat okot, hogy jelen esetben a felszólalás nem egy megadott szabadalom, hanem maga a bejelentés ellen irányul, azaz a *„szabadalmom megszorítása"* alatt a jogalkotó valójában a szabadalom megszorított terjedelemben való megadását értette.
[936] MNL K 603 1556. cs. R. 4971/1929; 1409. cs. P. 6423/1929; 1073. cs. L. 6181/1935
[937] MNL K 603 1083. cs. L. 6558/1933
[938] MNL K 603 52. cs. B. 10189/1929; 114. cs. B. 13708/1937
[939] 1895:XXXVII. tc. 37. § (2) bekezdés

szabadalmi okirat kiállítása tárgyában. A szabadalmi okiratot a feltaláló részére kézbesíteni kellett, azonban az okirathoz érdemi joghatás nem fűződött. Ennek oka az volt, hogy a szabadalmi jogviszonyok hiteles és érvényes igazolására egyedül a szabadalmi lajstrom, mint közhitelű nyilvántartás szolgált, azaz a szabadalom fennállásával összefüggő báramely jogot vagy igényt csak e nyilvántartás által lehetett igazolni. Ebből adódóan a szabadalmi okirat *„nem egyéb, mint a szabadalmat engedélyező végzésnek ünnepélyes alakban való kiadása.”*[941]

5.2.8 AZ IGÉNYPONT MÓDOSÍTÁSA

Az engedélyezési eljárás a korábban kifejtettek fényében a Pp. szabályai alapján történt, a felszólalás sajátosságaira tekintettel. E sajátosság alapvetően a felszólaló sajátos jogállásából, illetve a felszólalás sajátos jellegéből adódott. Ugyanakkor érdemes kitérni egy olyan jelenségre amely kitűnő bizonyítéka annak, a Pp- általános szabályainak az alkalmazása a szabadalmi eljárás terén milyen jogalkalmazási nehézségeket okozott.

A korábban kifejtettek értelmében az igénypontból ered a szabadalmi jog, és az igénypont hiányosságát a leírás nem pótolhatta. Ebből adódóan az, és csakis az részesülhetett oltalomban, amely az igénypontban kifejezetten le volt fektetve. Az igénypontokat a bejelentő a leírás részeként a bejelentéskor csatolta. Perjogi analógiával élve az igénypont a keresetlevélhez hasonló, hiszen ahogyan a rendes bírósági eljárás során a felperes is a kereseti kérelmében jelölte meg, hogy milyen jogalapból milyen igényt kíván érvényesíteni, a bejelentő is az igénypontokban határozta meg az érvényesíteni kívánt igényét. Ugyanakkor a rendelkezési elvből adódóan a felperes szabadon rendelkezett perbe vitt igényéről, sőt az igényt, azaz a kereseti kérelmet – korlátozásokkal[942] - az eljárás során módosíthatta. Ennek legerőteljesebb korlátja az alperesi perbebocsátkozás volt, amelynek következményeként, ezt követően a felperes csak az alperes hozzájárulásával módosíthatta keresetét.[943]

A szabadalmi eljárásban az engedélyezés során az előadó bíró, majd a bejelentési osztály tanácsa az igénypontokat az újdonságrontás kivételével

[940] Értelemszerűen ha az oltalmat a bíróság nem adta meg, akkor az ideiglenes oltalom a bejelentés napjára visszaható hatállyal megdőlt.
[941] KÓSA ZSIGMOND 1911 221.
[942] Itt elsősorban az alperesi perbebocsátkozás joghatására gondolok, amelynek egyenes következménye a Pp. 187.§ (1) bekezdése értelmében, hogy annak megtörténte után a felperes csak az alperes beleegyezésével állhat el a keresettől.
[943] 1911:I. t. 187. § (2) bekezdés

megvizsgálta, majd a közzététellel lehetőséget adott a nagyközönség számára az egyéb szabadalomgátló körülmények előterjesztésére. Úgy, ahogy a rendes bírósági eljárásban az alperesi perbebocsátkozás éles cezúrát jelentett a keresetváltoztatás tekintetében, a szabadalmi eljárásban ugyanezt a funkciót a közzététel valósította meg. A rendes bírósági eljárásban addig, amíg az alperes érdemben nem reagált a felperesi követelésre, a felperes minden további nélkül módosíthatta kereseti kérelmét. A jogalkotó lényegében ezt az elvet kívánta érvényre juttatni a szabadalmi eljárás során is, amikor a Szün. 40. §-a, a szabadalmi törvény 35-36. §-ainak felhatalmazása alapján megállapította, hogy a bejelentő a felszólalási eljárásban nem térhet át olyan igénypontra, amely a közzétételbe nem foglaltatott. Ebből adódóan azt a hatást, amit a rendes bírósági eljárásban az alperes perbebocsátkozása váltott ki, a szabadalmi eljárásban a közzététel testesítette meg.

A hivatkozott rendelkezésekből nyilvánvaló, hogy a közzétételt megelőzően a bejelentés minden további korlátozás nélkül módosítható volt.[944] Ezen a lehetőségen a közzététel ténye alapvetően változtatott.[945] Az is nyilvánvaló, hogy a hivatkozott jogszabály szó szerinti értelmezése, azaz az igénypontok közzétételt követő megváltoztathatatlansága sérelmes a bejelentőre nézve. A jogalkotó eredeti szándéka nyilvánvalóan az volt, hogy a közzétételt követően a bejelentő ne térhessen át olyan igénypontra, amely eredetileg a közzétételben nem szerepelt, azaz ne irányulhasson a kérelem minőségileg más igénypont oltalmazására. Így pl. ha hajózás körébe eső találmányt szabadalmazta a bejelentő, akkor azt a közzétételt követően ne változtathassa meg autóipar körébe eső találmányra. Ez teljesen logikus és elfogadható követelmény a jogalkotótól, amely a gyakorlatban azonban mégsem jelentette az igénypont megváltoztathatatlanságát. Az ítélkezés ugyanis szem előtt tartva azt a követelményt, hogy a bejelentő a közzétételt követően ne igényelhessen minőségileg másra oltalmat, két okból is enyhített a szigorú jogszabályi előíráson.

Egyrészt a bíróság az igénypont érdemi változásával nem járó, a kivitelezést részletező[946], ipari értékesíthetőséget vagy előállítást elősegítő, illetve pusztán stiláris változtatásokat a közzététel után is engedélyezte.[947]Ennek oka abban keresendő, hogy a szabadalom iparilag értékesíthető találmányokra vonatkozik, amelyből adódóan azokat

[944] MNL K 603 1183. cs. M. 6682/1920; 1201. cs. M. 8287/1926
[945] IMLING KONRÁD 1895 24.; TÚRY SÁNDOR 1911 338.
[946] MNL K 603 1692. cs. S. 11516/1927
[947] MNL K 603 333. cs. E. 3815/1927

az ipari lehetőségek határára tekintettel kellett értelmezni, amely magában foglalta a fent említett módosítások lehetőségét.[948]

Másrészt a jogalkotó fent említett szándéka arra irányult, hogy minőségileg másra ne irányulhasson az oltalom a közzétételt követően, amely az ítélkezési gyakorlatban egy szükségszerű maximumként jelentkezett. Lengyel Béla ezt a jelenséget úgy jellemezte, hogy *„az igénypontok változhatnak ugyan, de maga a találmány azonban nem.”*[949] Álláspontom szerint mindez a valóságban azt jelentette, hogy a bíróság a közzétételt követően az igénypontok megváltoztathatatlanságát minőségi vonatkozásban értelmezte, s így legfeljebb az és csakis az részesülhetett oltalomban, ami a közzétételt követően az igénypontban szerepelt. Ezen közzététel időpontjában meglévő igénypontok tehát az oltalmi kör maximumát jelölték ki, amelyből adódóan attól többet nem, de kevesebbet igényelhetett a bejelentő. Ebből adódóan a közzétett igénypontok egy részéről a bejelentő a közzététel után minden korlátozás nélkül lemondhatott.[950]

Nyilvánvaló tehát, hogy a közzétételt követő igénypontváltoztatást a bírói gyakorlat azzal a megkötéssel engedélyezte, hogy az új igénypont oltalmi köre nem terjeszkedhetett túl a közzétett igénypont oltalmi körén.[951]Mindez azt jelentette, hogy a bíróság engedélyezte a közzétételt követő igénypontváltoztatást, feltéve ha a változtatás alapgondolata az eredeti igénypontban is megvolt.[952] Ismételten ki kell emelni, hogy a bírói gyakorlat értelmében abból az igénypontból eredt az oltalom, amelynek hiányossága semmi más, még a leírás egyéb kellékei által sem voltak pótolhatók. Ezt az elvet a bíróság a közzétételt követő igénypontváltozatatás során is következetesen kifejezésre jutatta. Ebből adódóan, ha a védeni kívánt dolog a leírásban benne volt, de az igénypontban nem, akkor arra a közzétételt követően az igénypontot kiterjeszteni nem lehetett.[953]Így a bíróság elutasította a *„bejelentő azt a javaslatát, hogy a közzétett leírás helyett más bevezetés, illetve szöveg alapján bírálja el a bejelentést.*[954]*”*

Mindezekből nyilvánvaló, hogy az igénypontváltoztatásra vonatkozó jogalkotói szándék ugyanaz volt, mint a Pp. keresetváltoztatásra vonatkozó szabályozása esetén,

[948] LADOMÉRI SZMERTNIK ISTVÁN 1938/II 235.
[949] LENGYEL BÉLA1942 21.
[950] MNL K 603 1073. cs. L. 6169/1931; 1083. cs. L. 6548/1933
[951] MNL K 603 1376. cs. O. 1114/1926; 2071. cs. V. 2501/1927; 2081. cs. V. 3233/1935; 2058. cs. U. 761/1935; 611. cs. G. 7900/1937;
[952] MNL K 603 1425. cs. P. 7321/1930; 1068. cs. L. 5899/1931; 1437. cs. P. 7869/1932; 359. cs. E. 4727/1934
[953] MNL K 603 893. cs. K. 8790/1926; 611. cs. G. 7900/1937
[954] MNL K 603 1073. cs. L. 6161/1932

azonban a gyakorlatban mégis másképpen valósult meg. Míg a rendes bírósági eljárás során az ellenérdekű fel, azaz az alperes beleegyezésére volt szükség az érdemi perbebocsátkozás utáni keresetváltoztatáshoz, addig a szabadalmi eljárásban a közzétételt követően is módosíthatta a bejelentő a fent említett korlátozásokkal az igénypontokat.

Az igénypontok felszólalás utáni megváltoztatása rendkívül komoly eljárásjogi következménnyel járt. Ugyanis a találmány valódi műszaki tartalmát a bíróság az igénypontok által ismerte meg, amelyek a bejelentéskor jutottak tudomására. E bejelentési nap egyben elsőbbségi nap is volt, amely az anterioritás megítélése szempontjából kulcsfontosságú. Azzal, hogy a bíróság a fent említett korlátok között engedélyezte az igénypontok módosítását, felvetődött a módosítással érintett igénypontok elsőbbségének kérdése. Ez olyan eljárásjogi és dogmatikai nehézségnek bizonyult, amelyre sem a Pp. sem pedig szabadalmi törvényünk nem volt felkészülve. A módosítás következtében beálló elsőbbség kérdéséről szabadalmi törvényünk pusztán annyit mondott, hogy *„ezen módosítások elsőbbsége iránt a Szabadalmi Bíróság határoz.”* [955] E fordulat értelmezése az, amely eldöntheti a módosítással érintett igénypontok elsőbbségét.

Kósa Zsigmond értelmezése szerint az elsőbbség megállapításánál a bíróság csakis egységesen járhat el, mert a szabadalmi törvény 4. §-a szerint egy bejelentésbe csak egy találmány foglalható, amelynek elsőbbségéről a szabadalmi törvény 29. §-ában foglalt iktatás időpontja fog döntetni[956]. Álláspontja szerint ezen a tényen az sem változtat, hogy bejelentő a későbbiekben az igényponton változtathat.[957]Kósa érvelése szerint ugyanis a módosítás legfeljebb a leírás vagy igénypont világosabbá tételére irányulhatott, így az elsőbbséget egyértelműen a bejelentés napja alapján kell megállapítani. Abban az esetben, ha a módosítás valamilyen lényeges változtatást tartalmaz, akkor Kósa szerint nincs lehetőség annak az adott bejelentésben történő megítélésére, hiszen sértené az „egy bejelentés egy találmány” elvét.[958] Ilyen esetben Kósa az igénypontok szétválasztását és újabb bejelentést tartott szükségesnek. E nagyon szigorú értelmezést két indokkal is alátámasztott. Álláspontja szerint a pótszabadalom

[955] 1895:XXXVII. tc. 32. § 4. pont utolsó fordulata
[956] Meg kell jegyezni, hogy a bejelentés iktatása valóban a bejelentési elsőbbséget jelentette. Azonban ez nem az igénypontok belső viszonyára vonatkozott, hanem pusztán arra, hogy több azonos tárgyú bejelentés közül amelyiket kellett elsőnek tekinteni.
[957] KÓSA ZSIGMOND 1911 185.

intézménye alkalmas a feltalálói érdek védelmére. Ugyanis ha a bejelentő olyan változtatást eszközöl amely alapvetően eltér a bejelentéstől, de kapcsolódik hozzá, akkor nem az igénypontot kell módosítani, hanem egy újabb, de pótszabadalmi bejelentést kell tenni. Ez az indokolás két okból sem állja meg a helyét. *Egyrészt* az ítélkezési gyakorlat a fentebb kifejtettek értelmében korlátok között, de lehetővé tette az igénypont módosítását. E módosítás pedig nemcsak pótlást vagy kiegészítést jelentett – mint ahogy Kósa értelmezte – hanem az igénypont tényleges megváltoztatását. *Másrészről* pedig a pótszabadalom intézménye csak egy lehetőség a bejelentő részéről, és a szabadalmi törvény egyetlen rendelkezése sem teszi kötelezővé. Így önmagában a pótszabadalmi bejelentés lehetősége nem zárhatja ki a 32. § 4. pontban foglalt igénypontmódosítás lehetőségét.[959] Lényegében Kósa érvelését követte Kőrösi László is, aki szerint a pótszabadalom megfelelő lehetőséget biztosított, így későbbi elsőbbségre vagy részelsőbbségre nem volt szükség.[960] Kósa második érve pedig a német judikatúrára irányul, amely ebben az időben szintén ellenezte az elsőbbség megosztását. Ez az érvelés pedig azért ingatag, mert a kifejtettek szerint a német szabályozás azzal, hogy az igénypont csak oltalmi kör minimumát adta meg, és az a leírás által kiegészíthető volt, kizárta magának az igénypontnak a későbbi megváltoztatását. Ebből adódóan Németországban hasonló probléma fel sem merülhetett, így az analógia nehezen állta meg a helyét.

A 32. § 4. pontja utolsó fordulatának másik értelmezése a törvényhely nyelvtani megközelítéséből indult ki. Hoff György[961] és Ladoméri Szmertnik István[962] által képviselt felfogás szerint a bejelentés módosítása esetén a módosítás elsőbbségét a módosítás benyújtásának időpontja határozza meg. Abban az esetben pedig ha az új és régi elemek nem választhatók élesen külön, akkor az egész szabadalom elsőbbségét a módosítás időpontja határozta meg.

A kérdés rendezésének legnagyobb akadályát abban látom, hogy kifejezett törvényi rendelkezés hiányában, megosztott szakirodalmi álláspont mellett ebben az esetben a bírói gyakorlat sem nyújt teljes körű eligazítást. Ennek valódi oka az, hogy már az igénypontváltoztatás tartalma esetén is a bíróság eltért a szabadalmi törvény szó

---

[958] Gyakorlatilag ez az álláspont tükröződik vissza a korai ítélkezési gyakorlatban is. A Szabadalmi Hivatal 1910. január 10. napján kelt teljes ülési határozata értelmében egy bejelentés vonatkozásában az igénypontok szerint megosztott, különböző elsőbbségi nap megállapításának nincs helye.

[959] Meg kell jegyezni, hogy ha ez nem így lett volna, akkor a 32. § 4. pontjának sem gyakorlati sem elvi értelme nem lett volna.

[960] KŐRÖSI LÁSZLÓ 1932 431.

[961] HOFF GYÖRGY 1939 298.

szerinti értelmezésétől, s azt a fentebb említett korlátok között széles mértékben lehetővé tette. Kétségtelen, hogy a szabadalmi törvény sorai között kiolvasható a részelsőbbség, de annak kimondásáig a bíróság nem mehetett el. Ugyanis az igénypontváltoztatás széles értelmezése önmagában tágított a normaszövegen. E tág értelmezésből pedig egy olyan következtetést levonni, amely nyilvánvalóan nincs kifejezetten benne a törvényben, a jogalkotó szándékával lett volna ellentétes, s mint ilyen nyilvánvalóan nem volt kívánatos.

Ez a sajátosság figyelhető meg az S 14481. alapszámú bejelentés esetén is.[963]A bíróság úgy ítélte meg, hogy a módosításnak voltak olyan részei, amelyeket a bejelentés elsőbbsége egyértelműen nem illetett meg, azonban az eredeti bejelentést a törvény 29. §-a értelmében nem ruházhatta fel későbbi elsőbbséggel. Bár a bírósági határozatban a „részelsőbbség" kifejezés nem szerepelt, de egyértelműen kiolvashatjuk, hogy ebben az esetben ez lett volna a kívánatos, és a sajátos bírói döntés is erre utal. Ugyanis az igénypontok módosítását a bíróság elutasította – hiszen nem tudott állást foglalni az elsőbbség kérdésében – de úgy, hogy felhívta a bejelentő figyelmét arra, hogy az eredeti leírásában nem ismertetett megoldást egy önálló vagy pótbejelentésben szabadalmaztathatja, és amennyiben azt, a módosítást elutasító végzés kézhezvételétől számított 30 napon belül benyújtja, a módosítási kérelem benyújtásának napját mint elsőbbségi napot igényelheti.

Álláspontom szerint ez a döntés ugyanazt a hatást érte el, mintha a bíróság részelsőbbséget biztosított volna. Ugyanis az eredeti bejelentés szabadalmazását semmi sem gátolta, hiszen csak az igénypont módosítását utasította el. Azonban az elutasított módosítást a bejelentő újból benyújthatta – önálló vagy pótszabadalmi bejelentésként - , ráadásul az elutasított módosítás időpontjának elsőbbségével. Így tehát, mind az eredteti mind pedig a módosítással érintett részek szabadalmazást nyerhettek, csak épp két külön eljárásban, az eredeti bejelentés időpontjára és az elutasított módosítás időpontjára vonatkozó elsőbbség alapján. Ez hatását és végeredményét tekintve ugyanaz, mintha egy eljárásban egy bejelentési elsőbbséget, és egy módosításra vonatkozó részelsőbbséget állapított volna meg a bíróság.

Összegezve tehát a szakirodalom és a bírói gyakorlat eredményeit, az igénypontmódosítás során beálló elsőbbség problematikáját az alábbiakban foglalhatjuk össze. Az igénypontmódosításokat elsőbbségre gyakorolt hatásuk alapján három

[962] LADOMÉRI SZMERTNIK ISTVÁN 1932 349.
[963] MNL K 603 1745. cs. S. 14481/1932

csoportba oszthatjuk. Az *első csoportba* tartozó módosítások az eredeti bejelentést lényegében és teljes mértékében módosították. Ebben az esetben az eredeti bejelentés csak látszólag alkalmas az elsőbbség megállapítására, mert a találmány valódi jellegét a bejelentő csak a módosítással hozta a bíróság tudomására.[964] Ilyenkor, ha maga a módosítás tartalmilag megengedett, akkor az elsőbbséget a módosítás napja szerint kell megállapítani. A *második csoportba* a heterogén találmányokat magában foglaló módosítások tartoznak. Ezeket a módosításokat az eredeti bejelentéssel nem lehetett együtt elbírálni, mivel a bejelentés egységességének az elvét sértették. Ilyenkor szét kellett választani az igénypontokat és a módosítás napjának elsőbbségével újból, de önállóan be kellett nyújtani. Az első két csoport tartalmának alkalmazhatósága sem a szakirodalom többségi álláspontja sem pedig az ítélkezési gyakorlat alapján nem vitás. A probléma valódi gyökere, és a hivatkozott bírósági határozat is a harmadik csoportra vonatkozik.

E *harmadik csoportba* tartozó módosítások a találmány több kiviteli alakjára irányul, amelyek közül nem mindegyik változik meg. Ilyenkor elképzelhető volt, hogy egyes kiviteli alakok már az eredeti bejelentésben is le voltak írva, míg mások csak a módosítással váltak teljessé. Ebben az esetben, ami eredetileg is a bejelentésben foglaltatott, arra a bejelentési elsőbbség lenne az irányadó. Ami viszont csak a módosítással vált teljessé, arra pedig a módosítás időpontja szerinti elsőbbség lenne irányadó. Mivel a második csoporttól eltérően itt egy egységes bejelentésről van szó – tehát nem arról, hogy egy bejelentésbe több találmányt foglaltak bele – nyilvánvaló, hogy az elsőbbség tekintetében két egymástól független időpontot kaptunk. Ez az a pont ameddig a bírói gyakorlat - a fent hivatkozott határozat fényében - is eljutott, azonban ennek következményét nem vonhatta le.

A törvényi rendelkezésektől való eltérés veszélye nélkül ugyanis nem mondhatta ki a bíróság azt, hogy ebben a harmadik csoportban nem az elsőbbségi időpontok közötti választáson, hanem épp ellenkezőleg, az együttes alkalmazáson van a hangsúly.

Mindez lényegében a részelsőbbség felismerésének és szükségességének az elismerését jelentette. A tárgyalt korszak végére egyre erőteljesebben jelentkezett az az igény, hogy az elsőbbségre vonatkozó szabályokat a részelsőbbség kialakításával módosítsák, s ezáltal megkímélve a bíróságot és a feleket az említett „kerülőút”

[964] Márpedig a találmány leírásának a bejelentés időpontjában olyan pontosnak kellett lennie, hogy abból már a bejelentés időpontjában a szakértő a találmány tárgyát elő tudja állítani. MNL K 603 1068. cs. L. 5916/1931.

alkalmazásától. Ez az igény egyértelműen és kétséget kizáróan már az 1916. évi tervezetben is megjelent, amely lehetővé tette az igénypontok eltérő elsőbbségének megállapítását.[965]

Az 1932. év fordulópont a módosítással összefüggő elsőbbség kérdésében. A kifejtettek értelmében a szakirodalom és a bírói gyakorlat is kialakította a részelsőbbség megvalósításának alapjait, azonban a jogfejlődés ezen a ponton megállt. A jogalkotó hallgatása mögött az elsőbbségi időpont megosztásának dogmatikai és gyakorlati akadálya húzódhatott. Helyesen állapította meg Huszár Enikő,[966] hogy a részelsőbbség vagy későbbi nevén módosítási elsőbbség alkalmazása legalább akkor kárt okozhat, mint amekkora haszonnal jár, s így nem véletlen, hogy a következő több, mint 50 évben a kérdés ciklikusan felszínre került.

Az eddigiekben kizárólag az igénypont bejelentő általi módosításáról esett szó. Abban az esetben azonban, ha a bíróság a bejelentést részben elutasította, azaz csak meghatározott igénypontokra korlátozva adta meg a szabadalmat, lényegében maga is módosított az igénypontokon. A rendes bírósági eljárás során is a bíró kötve van a fél kereseti kérelméhez, amelyből adódóan többet nem ítélhetett, jogalapot nem változtathatott meg. Egy rendes bíróság előtt zajló polgári per során ez lényegében azt jelentette, hogy a felperes minél többet, és a lehető legtöbb jogalapon követelt annak érdekében, hogy keresete alapos legyen. Ezen több jogalap közül lehet, hogy nem állta meg mind a helyét, de ha csak egy is alaposnak bizonyult, a bíróság a tekintetben alaposnak, a többi jogalap tekintetében nem alaposnak ítélte a kereseti kérelmet, azaz „választott" a felperes által felhívott jogalapok közül. A szabadalmi eljárás során akkor, amikor a bíróság néhány igénypontra megszorítva adott oltalmat, lényegében ehhez hasonló tevékenységet látott el.[967] Ez a hasonlóság azonban csak első ránézésre állja meg a helyét. Közelebbről megvizsgálva ugyanis nyilvánvaló, hogy a bíróság az igénypontok átszövegezésénél meglehetősen ingoványos perjogi talajra lépett.

A 3.6. fejezetben leírtak alapján a szabadalmi jogszolgáltatás annyiban sajátos, hogy itt a műszaki kérdés eldöntése nem hozzájárul az ítélethez, hanem maga az ítélet. E megállapítás bírósági szervezetre gyakorolt hatását már levontuk. Jelen esetben mindennek az eljárásjog nyelvére történő lefordítása azt jelenti, hogy a műszaki szakkérdésben való döntés, azaz az igénypontok szabadalmazhatósága tárgyában való

[965] LÉVY BÉLA 1916 41.
[966] HUSZÁR ENIKŐ 2000. 1.
[967] MNL K 603 1068. cs. L 5882/1929

döntés nem hozzájárul az ítélethez, hanem maga az ítélet. Mindehhez hozzátéve azt, hogy csak az részesülhet oltalomban, ami az igénypontban le van írva, teljesen sajátos helyzetet kapunk. Mindezekből adódóan az igénypontok szövegezése kulcsfontosságú az eljárás során, hiszen akár egy vessző, vagy egy szócsere műszaki hatás tekintetében komoly következményekkel járhatott. A Pp. rendelkezési elve értelmében a bíróság a felek nyilatkozatai alapján állapította meg a tényállást, azonban a határozathozatal és a határozat megszövegezése titkos volt, ez alól a Pp. kivételt nem ismert.

A felszólalási eljárás során a bíróságnak abban a kérdésben kellett döntenie, hogy megszorítóan, teljesmértékben adja meg a szabadalmat, vagy esetleg utasítsa el a kérelmet. Az igénypont szövegezésnél az első esetkör releváns. Ugyanis a Pp. logikája szerint a jogvita eldöntésében először egy elvi álláspont fogalmazódik meg a bíróságban, majd ennek a kialakulása után vonul vissza a bíróság ítélethozatalra. Ez teljesen logikus és magától érthetődő, hiszen nem tudunk elképzelni olyan tárgyalást, ahol a bíróság úgy vonulna vissza ítélethozatalra, hogy akár a tényállás, akár a jogkérdés tekintetében nincs elvi álláspontja. Eddig a pontig nyilvános az eljárás, azonban ezt követően az ítélethozatal és a szövegezés nem. Ezt a kétlépcsős logikai folyamatot átültetve a szabadalmi eljárásba azt látjuk, hogy először kialakult az elvi elhatározás a bíróságban az igénypont megszorítása iránt, majd ezt követően zárt ülésen megszövegezte az ítéletet, azaz megváltoztatta az igénypontokat. Márpedig a Pp. rendelkezési jogát alapul véve a bíróság csak akkor és csak olyan terjedelemben nyújthatott jogvédelmet amilyen mértékben a fél azt kifejezetten kérte. Jelen esetben pedig egyértelműen arról lett volna szó, hogy a bíróság a fél meghallgatása nélkül, kizárólag az eljárás adatai alapján módosít az igényponton, azaz módosít a fél kérelmén. Rendes bírósági eljárás során mindez elképzelhetetlen szituáció, ezért a Pp. nem is tartalmazott erre nézve kifejezett rendelkezést. Hiszen azt látni kell, hogy egy rendes bírósági eljárásban mindez azt jelentette volna, hogy a bíróság „belenyúl", változtat a jogalapon, amely teljes mértékben ellentétes a Pp. szellemiségével. Ráadásul a szabadalmi eljárásban az igénypontok bíróság általi megváltoztatása magában hordozta az a veszélyt, hogy a bíróság által módosított igénypont révén arra is oltalmat kap a bejelentő amelyre nem is gondolt, vagy amit nem is kívánt. Ez nyilvánvalóan megengedhetetlen, amely ütközik modern perjogunk bíróságának valódi szerepével és funkciójával.

Érdekes, hogy e rendkívül komoly dogmatikai problémát az ítélkezési gyakorlat a lehető legegyszerűbb, de mégis perjogi gondolkodásunktól idegen eljárással orvosolta.

Mivel sem a Pp. sem pedig a szabadalmi eljárásra vonatkozó joganyag e tekintetben eligazítást nem adott, ezért a bíróság egy kézenfekvő köztes megoldást választott. Akkor, amikor a felszólalás eredményeként az eredeti igénypontokhoz képest szűkebb terjedelemben kívánta a bíróság megadni az oltalmat, akkor ezt az elvi elhatározást nyomban írásba is foglalta, azaz még a tárgyalás berekesztése előtt megszövegezte az új igénypontokat.[968] E „tervezetet" a bíróság még a tárgyalás berekesztése előtt közölte a felekkel, akik arra érdemben reagálni tudtak. Fontos azonban kiemelni, hogy ha bírói igénypontmódosításra került sor, akkor azt, illetve annak indokait és körülményeit a bíróság az indokolásban mindig kifejtette.[969]

A bíróság tehát csak a felek reagálása vagy hallgatólagos beleegyezése után vonult vissza ítélethozatalra és hozta meg az ügydöntő határozatot. E sajátos megoldással, sem az ítélethozatal zártságának perjogi elve, sem pedig a felek rendelkezési joga nem sérült, ugyanakkor látni kell, hogy ezzel a gyakorlattal a bíróság lényegében „megsúgta" a felkenek elvi álláspontját még az előtt, hogy perjogi értelemben véve az ügydöntő határozat megszületett volna. Mindez korlátozott prejudikációként is felfogható, hiszen azzal, hogy a bíróság az igénypontok változtatott szövegét közölte a felekkel tudva levővé vált, hogy ha nem is teljes mértékben, de korlátozottan a bejelentés oltalmat kaphat. Bár ezen eljárást egyetlen egy eljárási norma sem írta elő, a korszakban gyakorlatilag ez volt a követendő példa. Erre a sajátos bírói gyakorlatra – amely a kifejtettek miatt inkább elvi sem, mint gyakorlati probléma – Lőw Lóránt is felhívta a figyelmet, utalva arra, hogy a jelenlegi ítélkezési gyakorlat törvénybe foglalása nemcsak gyakorlati hanem elvi megoldást is jelenthetne a problémára.[970]

A kifejtettekből látható, hogy az igénypontok megváltoztatásának illetve megszorításának kérdése olyan perjogi sajátosság, amely a Pp. rendelkezéseivel nehezen magyarázható, s így ezen intézmények alkalmazása esetén a bírói jogértelmezés mindenképpen előtérbe került.

[968] MNL K 603 2017. cs. V. 2060/1926; 1556. cs. R. 4971/1929; 577. cs. G. 6373/1929; 2017. cs. V. 2501/1929; 912. cs. K. 10261/1930; 2191. cs. Z. 1610/1930; 260. cs. D. 3843/1930; 421. cs. F. 5761/1931; 2622. cs. D. 3931/1931; 1412.cs. P. 6601/1932
[969] MNL K 603 1201. cs. M. 8324/1926; 1083. cs. L. 6553/1933
[970] LŐW LÓRÁNT 1936 180-181.

5. 3. MEGADOTT SZABADALMAKKAL ÖSSZEFÜGGŐ JOGVITÁK ELINTÉZÉSÉRE VONATKOZÓ ELJÁRÁS

A korábbi fejezetekben a szabadalmak engedélyezésével összefüggő eljárás került ismertetésre, amelynek célja a bejelentés tárgya fölötti döntés azon okból, hogy az szabadalmi oltalomra jogosult-e vagy sem. A magyar jogalkotó a hivatalbóli újdonságvizsgálatot elvetve a társadalomra bízta a szabadalomgátló körülmények felhívását a felszólalási eljárás keretében, amelyet a bejelentési osztály bírált el.

A Szabadalmi Bíróság hatáskörébe tartozott az engedélyezéssel összefüggő eljárásokon túl a már megadott szabadalmakkal kapcsolatos eljárások is, azaz a megsemmisítési, megállapítási, megvonási perek és a kényszerengedély megadása iránt indított eljárás. Ezen eljárások közös jellemmezője, hogy esetükben elsőfokon a bírói osztály volt jogosult eljárni.

5.3.1. SZABADALMAK MEGSEMMISÍTÉSE IRÁNTI PEREK

A szabadalom, mint a feltaláló részére kizárólagos jogot biztosító állam által elismert oltalom szigorú feltételekhez kötött. E feltételeket a bíróság az engedélyezési eljárásban vizsgálta, azonban ez nem jelentette azt, hogy a feltételeknek az engedélyezést követően ne kellett volna fennállniuk. Ugyanúgy, ahogy az engedélyezés során sem fogadható el, hogy egy, a kritériumoknak meg nem felelő bejelentés oltalmat kapjon, a jogalkotónak rendelkeznie kellett arról is, hogy a szabadalmazhatóság feltételei utólag is ellenőrizhetők legyenek. Erre szolgált a megsemmisítési per, amely lényegében ugyanazt a funkciót töltött be a szabadalom megadását követően, mint a felszólalás az engedélyezési eljárásban.[971]

Szabadalmi törvényünk 38. §-a meglehetősen szűkszavúan, és csak bizonyos elemeket kiemelve rendelkezik a Szabadalmi Bíróság előtt perekről, így a megsemmisítési perről is. A törvényi rendelkezés alapvetően az eljárás megindítására és a megsemmisítési kereset jogalapjára vonatkozik, s minden más tekintetben a Pp. rendelkezéseire vonatkozóan utaló szabályt tartalmaz. Véleményem szerint ennek oka abban keresendő, hogy az eljárás megindításának, illetve a jogalapok taxatív

[971] KÓSA ZSIGMOND 1900 4.

felsorolásának törvényben rögzítésével a jogalkotó, a szabadalmi törvény hatálybalépése előtti gyakorlattól és szabályoktól való eltérést kívánta hangsúlyozni.

Jogalkotó azzal, hogy a szabadalmi törvény 38. § (1) bekezdésében rögzítette, hogy megsemmisítés kizárólag kereset útján terjeszthető elő, egyértelművé tette, hogy azt a Szabadalmi Bíróság előtt lefolytatott polgári perben lehet csak érvényesíteni. Maga a kereseti jog pedig a jogalapok magán- vagy közérdekű jellege mentén bontakozott ki. A Pp. általános szabályai szerint az eljárást a Szabadalmi Bíróság bírói osztályához benyújtott keresetlevéllel lehetett megindítani. A keresetlevél kötelező tartalmi elemei közül az általános szabályokhoz [972] képest három ponton találunk eltérést. *Egyrészt* a per jellegéből adódott, hogy a kereseti kérelem kizárólag egy megadott szabadalom megsemmisítésére vagy meghatározott igénypontokra való korlátozására irányulhatott. Egy megsemmisítési kereset csak egy szabadalomra irányulhatott, azaz tárgyi keresethalmozást, vagy a perek egyesítését szabadalmi eljárásunk nem ismert. Ezen próbált némileg változtatni az 1905. évi tervezet, amely lehetővé tette, hogy a törzsszabadalom elleni illetve a pótszabadalom ellen kereset egy beadványban legyen összefoglalható. [973] *Másrészt* eltérően alakult a jogalapok megítélése is. Bár e tekintetben a szabadalmi törvény eltérő rendelkezést nem tartalmazott, s így a rendes bírósági eljáráshoz hasonlóan a felperesnek nem kellett szabatosan megjelölnie a jogalapot, hanem elegendő volt, ha az a keresetlevél egészéből megállapítható. [974] Ugyanakkor nyilvánvaló, hogy a Pp. a rendes bírósági eljárásban mindezt azért tette lehetővé mert egy adott ügyben valamennyi magánjogi jogalapot felsorolni még egy jogi képviselővel eljáró félnek is komoly gondot okozhatott. Ellenben a megsemmisítési perben mindösszesen négy jogalap létezett, így a felperestől nemcsak elvárható, hanem szükségszerű volt, hogy ezek közül választani tudjon. Ez részben az eljárás gyorsítását, részben a kereseti követelés megalapozottságát is alátámaszthatta, ezért az ítélkezési gyakorlat arra szorította a felperest, hogy már a keresetlevél benyújtásakor határozott álláspontja legyen a jogalapot illetően. A bíróság mindezt úgy érte el, hogy a megsemmisítési per folyamán nem engedte a felperesnek a jogalap megváltoztatását. Harmadrészt pedig a megsemmisítési perben kötelező jogi

[972] A Pp. 129. §-a értelmében a keresetlevél kötelező tartalmi eleme a bíróság megjelölése; a felek megnevezése, perbeli állása, foglalkozása, lakcíme; kereseti kérelem és jogalap, továbbá azok a tényállítások is, a amelyekből a felperes keresetét származtatja, valamint ezek bizonyítékai.
[973] KELEMEN MANÓ 1905 242.
[974] 1911:I. tc. 129. §

képviseletet írt elő a jogalkotó, így az arra vonatkozó meghatalmazás is kötelező eleme volt a keresetlevélnek.[975]

Áttérve a jogalapokra megállapítható, hogy azok szinte teljesen a felszólalás jogalapjaival azonosak voltak. *Egyrészt* megsemmisítési jogalapot képez az a tény, hogy a szabadalom tárgya szabadalmazásra alkalmatlan volt.[976] Ezen jogalap esetén a szabadalmazás előfeltételeinek a hiánya, azaz a találmányi jelleg, ipari értékesíthetőség és újdonság hiánya került vizsgálat alá.[977] *Másrészt* megsemmisítési jogalapot képzett, ha a szabadalom nem a feltalálónak vagy annak jogutódjának adatott meg.[978] Ez lényegében a feltalálói minőség alanyi jogosultságának a hiányára alapított jogalap, amely szintén megegyezett a felszólalás harmadik jogalapjával. *Harmadrészt* megsemmisítési jogalap volt, ha valamely érvényes szabadalom tulajdonosa kimutatta, hogy a megtámadott szabadalom az ő korábbi szabadalmával azonos volt. Ezt az esetkört a felszólalási jogalapok között nem találjuk, s Hoff György és Kósa Zsigmond szerint megsemmisítési jogalapkénti deklarálása is megkérdőjelezhető.[979] Ugyanis e rendelkezés az 1891. évi német szabadalmi törvény hatásként került a magyar normaszövegbe, amely német szabadalmi törvény a korábbi szabadalmazáshoz újdonságrontó hatást nem fűzött.[980] A magyar jogalkotás, azonban a 3. § 3. pontjában kifejezetten kiemelte, hogy nem tekinthető újnak a találmány, ha a bejelentés idejében már szabadalom tárgyát képezte. Ebből adódóan a korábbi szabadalmazás, mint ujdonságrontó körülmény került értékelésre, azaz az első megsemmisítési jogalapban is felhívható volt. Tekintettel arra, hogy a felszólaláshoz hasonlóan a megsemmisítési perben is az újdonsághiányra történő hivatkozás általában együtt járt a találmányi jelleg kétségbevonásával, így a felperesnek sokkal praktikusabbnak és kényelmesebbnek bizonyult az első megsemmisítéséi jogalapra történő hivatkozás.[981]Mindezek ellenére a szabadalmi törvény reformjai során e rendelkezés mégis érintetlenül maradt. Ennek okát a szabadalmi törvény szövegezésének azon sajátosságában látom, amely az

[975] Szabadalmi törvényünk a peres képviseletből eredetileg kizárta a szabadalmi ügyvivőket, s az ügyvédekkel való egyenjogúsításukra csak az 1920:XXXV. tc. 7.§-ával került sor. Ettől kezdve valamennyi Szabadalmi Bíróság előtt folyó eljárásban a felet szabadalmi ügyvivő is képviselhette.
[976] E jogalap teljese egészében megegyezik a felszólalás 35. § (2) bekezdés 1. pontjában meghatározott első jogalapjával.
[977] MNL K 603 1335. cs. N. 2315/1927, Kúria 111. számú per; 261. cs. D.3864/1928. számú bejelentés esetén Kúria 161. számú per
[978] MNL K 603 335. cs. E. 3870/1927. sz. szabadalom ellen 149. számú per
[979] KÓSA ZSIGMOND 1911 134.; HOFF GYÖRGY 1939 320.
[980] LÉVY BÉLA 1898 72.
[981] MNL K 603 1335. cs. N. 2315/1927

„igényrontás” és „újdonságrontás” kifejezéseket következetlenül használta,[982] amelynél fogva a bírói gyakorlat a ’30-as évektől kezdve arra az álláspontra helyezkedetett, hogy a korábbi szabadalmazás csak igényrontásként és nem újdonságrontásként értelmezhető.[983]Ebből adódóan a korábbi szabadalmazás nem az első megsemmisítési jogalap, hanem ezen különálló harmadik jogalap kapcsán kerülhetett érvényesítésre.[984] Ugyanakkor Hoff György és Kósa Zsigmond álláspontja mindenképp elfogadható a tekintetben, hogy ez a harmadik megsemmisítési jogalap érdemi relevanciával nem bírt, hiszen ha a korábbi szabadalmazást hívta fel a felperes, akkor minden bizonnyal az újdonságrontó nyomtatványra vagy nyilvános gyakorlatbavételre is hivatkozott.[985] Végezetül pedig megsemmisítési jogalapként szolgált a találmány leírásának olyan hiánya, amelyből adódóan a szakértő a tárgyat nem tudta előállítani.[986]Ezen jogalap esetén meg kell jegyezni, hogy a bíróság a leírás kijavítása vagy korrigálása iránt jóval nagyobb hajlandóságot mutatott, mint a felszólalási eljárás során.

Az ismertetett jogalapok közül az első, második és negyedik jogalapok, amelyek a szabadalmazás tárgyi előfeltételeinek a hiányára irányulnak, közérdekű jogalapnak minősültek, azaz ezekre bárki, a jogi érdekeltség bizonyítása nélkül hivatkozhatott. Ellenben a harmadik megsemmisítési jogalapot csak az érintett személy hívhatta fel. A megsemmisítési jogalapok felsorolása szintén taxatív, s összevetve a felszólalás jogalapjaival a fentebb ismertetetten túl az alábbi különbségek figyelhetőek meg. *Egyrészt* ha a munkavállaló szolgálati találmányát saját nevében jelentette be, akkor annak a megsemmisítését – ellentétben a felszólalási eljárással – a munkáltató nem kérhette. *Másrészt* a szabadalmi törvény 7. §-ában[987] megállapított tilalom ellenére, ha egy megadott szabadalom javítása iránt egy éven belül javításai szabadalmat jelentettek be és adtak meg, akkor az eredeti szabadalom jogosultja ezen javítási szabadalom megsemmisítését nem igényelhette. *Harmadrészt* a bejelentés egységességének, azaz az

[982] v.ö. 4.2.3. fejezet
[983] MNL K 603 2074. cs. V. 2879/1932;
[984] LADOMÉRI SZMERNTIK ISTVÁN 1939/I 365.
[985] MNL K 603 1703. cs. S. 12320/1927.
[986] 1895:XXXVII. tc. 21. § 4. pontja értelmében: „*ha megállapíthatik, hogy a szabadalom leírása nincs úgy szerkesztve, hogy abból a találmány lényege, tehát a szabadalom tulajdonképpeni tárgya s létesítésére szolgáló eszközök tökéletesen, s oly világosan kitűnjenek, hogy minden szakértő a tárgyat a leírás nyomán előállíthassa.”*
[987] 1895:XXXVII. tc. 7. § (1) bekezdése értelmében *„Oly szabadalom, amely egy már szabadalmaztatott vagy szabadalmazás végett bejelentett találmány javítását vagy tökéletesbítését célozza, az eredeti találmány bejelentésétől számítandó egy éven alatt csak az eredeti bejelentőnek vagy jogutódjának adható meg.”*

„egy bejelentés egy találmány” elvének a megsértése miatt utólag megsemmisítést kérni nem lehetett.[988]

A keresetet a megsemmisíteni kért szabadalom szabadalmi lajstrom szerinti tulajdonosával szemben kellett benyújtani.[989]Tekintettel arra, hogy jelen esetben egy már meglévő, és nagy valószínűséggel gyakorlatba vett szabadalom megsemmisítéséről van szó, nyilvánvaló, hogy a szabadalom érvényének a fenntartásához más személyek érdeke is fűződött. Különösen igaz volt ez abban az esetben, ha szabadalom iparszerű előállítása egy licensznszerződés keretében történt, s így – ellentétben a felszólalási eljárással – az, aki jogi érdekét igazolni tudta a szabadalom tulajdonosa mellett mellékbeavatkózóként a perbe becsatlakozhatott.[990]

Magára a megsemmisítési perre a Pp. törvényszék előtti elsőfokú eljárásra vonatkozó szabályai voltak az irányadóak, a következőekben ismertetett sajátosságokkal.[991]

Egyrészt tekintettel a megsemmisítési eljárás azon tulajdonságára, hogy az kizárólag egy megadott szabadalom teljes vagy részleges megsemmisítésére irányult, viszontkeresetnek értelemszerűen nem volt helye. A fentebb írtak alapján a kereseti kérelem egy adott szabadalom ellen irányult, azaz több szabadalom megsemmisítése egy perben, vagy a perek egységesítése szintén logikailag kizárt. Hoff György a nyilvánosság kizárására vonatkozó szabályok tekintetében is eltérést látott, mivel a nyilvánosságot a bíróság akkor is kizárhatta, ha az valamely fontos állami érdeket vagy a tanuk, szakértők üzleti titkát veszélyeztette.[992]Álláspontom szerint a Pp. 207. § (2) bekezdésében[993] foglalt „méltányos magánérdek” felölelte ezt a kategóriát, így üzleti titokra hivatkozva a rendes bíróság előtt is elrendelhető volt a nyilvánosság kizárása.

Másrészt a Pp. rendes szabályaitól való eltérést a felek rendelkezési jogának a jogalapok tükrében való sajátos bírói értelmezése szolgáltatta. A felperes rendelkezési joga nemcsak azt jelentette, hogy a bíróság csak kérelemre nyújtott jogvédelmet, hanem azt is, hogy a fél szabadon rendelkezett perbevitt jogával. A felek rendelkezési jogának az officialitás felé hajló korlátozása már a felszólalási eljárásban is megfigyelhető volt,

[988] LADOMÉRI SZMERTNIK ISTVÁN 1935 8.
[989] Ennek ok az volt, hogy a szabadalom eredeti jogosultja idővel átruházhatta a szabadalom feletti kizárólagos jogát, így mindig az aktuális tulajdonos ellen kellett a keresetet megindítani.
[990] MAYER GÉZA 1937/I. 167.
[991] Tekintettel arra, hogy az értekezés szűkebb értelem vett témájához a polgári perrendtartás elsőfokú törvényszék előtti eljárása nem tartozik, így ennek ismertetésétől – terjedelemi korlátokra tekintettel – eltekintek.
[992] HOFF GYÖRGY 1939 350.

azonban a megsemmisítési perben még látványosabban jelentkezett.[994] Közérdekű jogalap esetén ugyanis a keresettől a felperes még az alperes perbebocsátkozása előtt sem állhatott el, sőt keresetének akár az alperes általi jóváhagyással való visszavonása[995] sem jelentette a per megszüntetését. Az ítélkezés ezt a gyakorlatot a felszólalási eljárás során már ismertetett elvre vezette vissza, nevezetesen arra, hogy ha a felperes kerestében egyszer már felhívta a bíróság figyelmét a szabadalmazás tárgyi előfeltételeinek a hiányára, akkor azt többet figyelmen kívül hagyni nem lehetett. Míg a felszólalási eljáráshoz hasonlóan, a megsemmisítési perben is magánérdekű jogalap esten a felperes a Pp. szabályai szerint elállhatott a keresettől.[996]

Ugyanez az elv figyelhető meg a felek perbeli aktivitásának az értékelését illetően. Ugyanis közérdekű jogalapon emelt megsemmisítés estén akár mind a két fél távolmaradása sem jelenthette az eljárás megszüntetését vagy akár szüneteltetését, mert ez a bíróságot a tárgyalás megtartásában nem akadályozta. Magánérdekű jogalap esetén a felek távolmaradása szintén nem szüntette meg az eljárást, pusztán szüneteltette azt.[997]

A jogalapok tükrében további eltérést találunk a felek perbeli feladatait illetően. Magánérdekű jogalap esetén a felperesnek az első tárgyaláson nyilatkoznia kellett, hogy keresetét fenntartását illetően.[998] Közérdekű jogalap esetén a tárgyalás megnyitását követően nem a felperes, hanem az előadó bíró ismertette a kereset tartalmát, és a felek csak ezt követően kaphattak szót.[999]

Mindezeken a túl a bíróság a keresetet igazoló adatokat akkor is figyelembe vette ha a felek arra kifejezetten nem hivatkoztak.[1000]

Amennyiben a bíróság a lefolytatott bizonyítási eljárás eredményeként megállapította a kereseti kérelem alaposságát, akkor a szabadalmat részben[1001] vagy teljes mértékben megsemmisítette.[1002] A megsemmisítés hatályát a szabadalmi törvény szó szerinti értelmezéséből csak közvetetten olvashatjuk ki, mikor a jogalkotó úgy

---

[993] 1911:I. tc. 207. § (2) bekezdése értelmében *„a bíróság valamelyik fél kérelmére elrendelheti a nyilvánosság kizárását, ha a tárgyalás nyilvánossága* ***a fél méltányos érdekét*** *sértené."*

[994] v. ö.: 5.2.5. fejezet

[995] Ez lényegében azt jelentette, hogy a felperesnek nem volt lehetősége peren kívül megegyezni az alperessel, amely kizárta a per konszenzus alapján történő megszüntetését.

[996] MNL K 603 261. cs. D.3964/1928.

[997] Ebből adódóan a megsemmisítési perben mulasztási ítélet nem volt hozható.

[998] MNL K 603 335. cs. E. 3870/1927. sz. szabadalom ellen 149. számú per

[999] MNL K 603 1703. cs. S. 12320/1927; MNL K 603 1335. cs. N. 2315/1927

[1000] LADOMÉRI SZMERTNIK ISTVÁN 1939/I 386.

[1001] A szabadalom meghatározott igénypontok tekintetében történő megsemmisítése az igénypontok újbóli szövegezésének a problematikáját veti fel, amelyre a felszólalási eljárás során bekövetkező igénypontmódosításra tett megállapítások lesznek igazak. v. ö.: MNL K 603 1335. cs. N. 2315/1927

[1002] MNL K 603 262. cs. D. 3950/1928; 1561. cs. R. 5339/1926;

fogalmazott, hogy „*úgy tekintendő, mintha meg sem adatott volna.*[1003]*”*E szövegezés kettős következménnyel járt.

Egyrészt a bírói gyakorlat a tudományos közvélemény teljes támogatását[1004] élvezve e törvényi fordulatnak azt az értelmezést adta, hogy a megsemmisítés a szabadalom megadásának az időpontjára visszaható hatállyal áll be. Ez annak a következménye, hogy a megsemmisítési perben hozott ítélet csupán megállapította azt, hogy a megadott szabadalom már eredetileg is érvénytelen volt, azaz a megsemmisítés joghatályának az volt a célja, hogy olyan helyzetet teremtsen elő, mintha a szabadalmat meg sem adták volna. Ebből adódóan, ha a semmisségi ítélet kihirdetését megelőzően szabadalombitorlást állapított meg a büntetőbíróság, akkor az iránt perújítási kereset előterjesztésének volt helye. Ugyanezen megállapítás igaz volt minden olyan kérdésben, amely a megsemmisített szabadalommal összefüggő használat jogszerűsége körül forgott. Ebből adódóan a megsemmisítési per tárgya nemcsak a perindításkor érvényes szabadalom, hanem már lejárt szabadalom is lehetett. Szabadalmi jogunk egyetlen rendelkezése sem zárta ki, hogy már érvényben nem lévő szabadalom ellen megsemmisítési per induljon, hiszen könnyen elképzelhető volt, hogy a jogszerűnek vélt szabadalom fennállása alatt más jogos érdekeit sérthette, amely a visszaható hatály által orvoslásra kerülhetett. A semmisségi per ítéletének visszaható hatálya a szabadalmi törvénytervezetekben[1005] is változatlan maradt azzal a megszorítással, hogy az 1905. évi tervezet mindezt csak a „nem jóhiszemű bejelentésekre” korlátozta.[1006]

Másrészt a szabadalmat megsemmisítő ítélet hatálya nem szorítkozott a felekre, hanem inter omnes hatállyal bírt, azaz mindenkire kihatott. Ellenben a kereseti kérelmet elutasító ítélet csak a peres felek között zárta ki ugyanazon ténybeli és jogbeli alapból származó igényérvényesítést, azaz más attól a szabadalmat még megtámadhatta.

Mindezekből következik, hogy a Pp. törvényszék előtti elsőfokú eljárásra vonatkozó szabályai a megsemmisítési per folyamán úgy nyertek alkalmazást, hogy a felek rendelkezési jogát a bíróság jelentős mértékben háttérbe szorította, amely a megsemmisítési pernek az officialitás jellemzőivel való felruházását jelentette.

[1003] 1895:XXXVIII. tc. 21. §

[1004] LÉVY BÉLA 1898 76.; TÚRY SÁNDOR 1911 306.

[1005] KÓSA ZSIGMOND 1917. 82.; LÉVY BÉLA 1916. 25.

[1006] A tervezethez fűzött indokolás kiemelte, hogy a bejelentéshez és nem a bejelentőhöz kapcsolja a jogkövetkezményt abból a célból, hogy a szabadalom tulajdonjogában bekövetkező változás a törvény kijátszására ne irányulhasson. v. ö.: KELEMEN MANÓ 1905. 220.

5.3.2. MEGÁLLAPÍTÁSI PEREK

Az előző fejezetben ismertetett megsemmisítési per lehetővé tette a nagyközönség számára, hogy a már megadott szabadalmat, amely a szabadalmazás előfeltételeinek nem felet meg bíróság előtt megtámadja. Figyelembe véve a megsemmisítési perek számát nyilvánvaló, hogy nemcsak a jogrendbe és a szabadalmi intézménybe vetett megingathatatlan bizalom vezette a felpereseket, hanem valamilyen mögöttes piaci érdek is. Hiszen a szabadalom megsemmisítésével megnyílt az út a korábban védett termék iparszerű használatbavételéhez vagy előállításához. Azonban megsemmisítési keresetet csak akkor tudtak benyújtani, ha a szabadalmazás előfeltételeinek a hiányát igazolni tudták. A szabadalom, mint kizárólagos jog monopolhelyzetet teremtett, s így a megsemmisítés mellett más eszközt is biztosítani kellett a piaci szereplők számára, mellyel saját jogos érdeküket a szabadalom tulajdonosával szemben érvényesíteni tudják. A szabadalom kizárólagos jellege ugyanis azt jelentette, hogy mindenki köteles volt tűrni, hogy a szabadalmas jogosítványát gyakorolja, illetve köteles volt tartózkodni a szabadalmas jogosítványainak a zavarásától. Ennek biztosítására a jogalkotó szabadalombitorlás alatt büntetőjogi védelmet biztosított a szabadalmas számára. Annak érdekében, hogy a kizárólagos jog ne jelentsen aránytalan megterhelést a piaci szereplőkre, negatív megállapítási per lehetővé tette a szabadalombitorlás csapdájának elkerülését.

Szabadalmi törvényünk lehetővé tette, hogy az a fél, aki ellene indítandó bitorlási keresettől tartott, Szabadalmi Bírósághoz forduljon annak a megállapítása végett, hogy az általa előállított vagy használt tárgy vagy eljárás valamely általa megjelölt szabadalomba ütközik-e.[1007] A negatív megállapítási per tehát harmadik személy jövőbeli jogállapotát kívánta biztosítani. E logika nemcsak a szabadalmi jog körében ismeretes, hiszen alapvető perjogi szabály, hogy bárki keresetet indíthatott valamely jogviszony vagy jog fennállásának vagy fenn nem állásának a megállapítása iránt, feltéve, hogy jogállapotának biztosítása végett szükségesnek mutatkozott.[1008]

A negatív megállapítása per kérelemre indult, amelynek időbeli korlátját a megállapítási kérelem tárgyát képző cselekmény kezdete jelentette. Szabadalmi törvényünk 57. §-a *„általa előállított vagy használt tárgy vagy eljárás”*fordulatot használta, amelynek nyelvtani értelmezéséből az tűnhet, hogy a megállapítási kérelem

[1007] 1895:XXXVII. tc. 57. § (1) bekezdés

tárgyának előállítása már megkezdődött, eljárás már foganatosítva lett. Ugyanezen § (2) bekezdése már *„előállítandó tárgy vagy eljárás”* fordulatot használja, amely arra utal, hogy a tényleges gyártás illetve használatbavétel még nem kezdődött el. A két bekezdés közötti eltérés nyilvánvalóan szövegezési hibára utal, hiszen mind a szakirodalom, mind a bírói gyakorlat egyöntetű volt abban a kérdésben, hogy negatív megállapítási keresetet kizárólag a vitatott tevékenység megkezdése előtt lehetett benyújtani. A szabadalmi törvény is ezt az interpretációt támasztotta alá akkor, amikor a szabadalombitorlási eljárás, mint büntetőeljárás megindításának olyan joghatást tulajdonított, amely kizárta a megállapítási kereset benyújtását.[1009]További érdekessége a törvény szövegezésének, hogy csak „előállítás illetve használat” képezhette a kereset tárgyát, míg forgalombahozatal nem, annak ellenére, hogy az ugyanúgy sérthette a kizárólagos jogot, s mint ilyen ugyanúgy bitorlási eljárás alapja lehetett.

A kereset csak egy szabadalom és a rá vonatkozó pótszabadalom tulajdonosa ellen irányulhatott.[1010] A szabadalmi lajstromból, mint közhitelű nyilvántartásból a szabadalom tulajdonosa egyértelműen megállapítható volt. Továbbá a per megindításának előfeltétele volt, hogy a felperes valamely tárgyat előállítani, illetve eljárást alkalmazni szándékozott, továbbá ennek következményeként alapos okkal tarthatott a bitorlási per megindításától. A kereseti kérelem tehát csak annak a megállapítására irányulhatott, hogy a felperes által előállított termék vagy eljárás nem azonos az általa megjelölt szabadalommal.[1011] Ebben és csakis ebben a kérdésben foglalhatott állást a bíróság, amit az ítélkezési gyakorlat szigorúan értelmezett, s így a lehetséges használat jogszerűségét nem vizsgálhatta. Ebből adódóan ha a bíróság megállapította, hogy a felperes magatartása az alperes szabadalmába ütközött, akkor nem vizsgálhatta annak esetlegese jogszerűségét.[1012]

További érdekességet fedezhetünk fel a felperesek alanyi körét illetően. Magától érthetődött, hogy a szabadalom jogosultján kívül – a fenti feltételek teljesülése esetén – bárki indíthatott eljárást. Azonban abban a kérdésben, hogy maga a szabadalom jogosultja indíthatott-e megállapítási pert, már megoszlottak a vélemények. A

[1008] 1911:I. tc. 130. § (1) bekezdés
[1009] KI. 1892. XXIX. 74.
[1010] Bár a szabadalmi törvény az eljárás megindításakor *„kérelemről”* beszél, azonban magára az eljárásra a Szün. 61-68. §§-ai értelmében a magánérdekű jogalapon indított megsemmisítési perekre vonatkozó szabályok az irányadóak. Mindezekből adódóan a negatív megállapítási per kétséget kizáróan peres eljárás, amelynek háttéranyagául a Pp. szolgált, s így az eljárást megindító aktus nemcsak tartalmában, hanem elnevezésében is keresetlevél.
[1011] MNL K 603 1201. cs. M. 8312/1928; 1187. cs. M. 7394/1930
[1012] MNL K 603 1551. cs. R. 4594/1928

szabadalom mint kizárólagos jog ugyanis más szabadalmával szemben nem adott használati jogot, amelyből adódóan előfordulhatott, hogy az, aki saját szabadalmát gyakorolta, egyúttal más szabadalmát is bitorolta. Kósa Zsigmond és Tury Sándor álláspontja szerint egy ilyen szituációban csak korlátozott terjedelemben volt lehetőség perindításra.[1013]Az ítélkezési gyakorlat és a többségi vélemény is azon az álláspontonvolt, hogy szükségtelen a felperesek személyét illetően a kereseti jog korlátozása. A szakirodalom mindezt azzal indokolta, hogy ha két szabadalom azonos, akkor a későbbi újdonsághiány miatt semmisnek fog minősülni, azonban e semmisséget csak megsemmisítési perben lehetett kimondani.[1014] Addig, amíg ez az ítélet meg nem született, a szabadalom érvényes volt, s így annak jogosultja minden további nélkül bitorlási pert indíthatott a másik szabadalom jogosultja ellen. Mindezekből adódóan ha egy szabadalom jogosultjának nem lett volna lehetősége megállapítási pert indítani, akkor lényegében ki lett volna szolgáltatva egy másik szabadalom jogosultja által indított bitorlási pernek.[1015] Ez az érvelés mindenképpen elfogadható, azonban véleményem szerint e mögött egy másik probléma húzódott meg, amely magából a hiányos törvényi szabályozásból adódott. Ebben az esetben lényegében arról van szó, hogy egy szabadalom jogosultja annak a megállapítását kérte, hogy a kizárólagos jogának gyakorlása nem ütközik más szabadalmába. Ez tartalmát tekintve a negatív megállapítási kereset ellentéte, azaz a pozitív megállapítási kereset, amelyet azonban a szabadalmi törvényünk ekkor még nem szabályozott. Mindezekből adódóan a bírói gyakorlat a törvény szó szerinti szövegezésétől jóval tágabb tartalommal ruházta fel az 57. §-t annak érdekében, hogy abba a szabadalom jogosultja által saját szabadalmára irányuló perindítás is beletartozhasson, ezzel kiküszöbölve a megállapítási per körül kialakult joghézagot.

Az említett bírói értelmezés azért nem okozhatott törést a szabadalmi jog rendszerében, mert tartalmát tekintve mind a két típusú kereset ugyanarra irányult és ugyanazt a célt töltötte be. Ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy az említett joghézagra már Lévy Béla is felhívta a figyelmet, utalva arra, hogy azt pozitív megállapítási

[1013] KÓSA ZSIGMOND 1911 298.; TÚRY SÁNDOR 1911 444.
[1014] LÉVY BÉLA 1898 105.
[1015] HOFF GYÖRGY 1939 335.

keresetként önállóan is szabályozni kellene.[1016] Ezt a gondolatot csak az 1905. évi tervezet tette magáévá, a későbbi tervezetekből már kimaradt.[1017]

Minden egyéb eljárási kérdésben a megállapítási perre a magánérdekű jogalapon indított megsemmisítési eljárás szabályait kellett alkalmazni, amelyeket az előbbi fejezetben ismertettem, így azok ismétlésétől eltekintek.

5.3.3 MEGVONÁSI ÉS HASZNÁLATI KÉNYSZERENGEDÉLY IRÁNTI PEREK

Az előző fejezetben ismertetett negatív megállapítási keresetek a megsemmisítési perekhez képest elenyésző számban fordultak elő, s ez a megállapítás még hatványozottabban igaz az e fejezetben tárgyalt pertípusokra. Perjogi szempontból itt is azt tapasztaljuk, hogy a *megvonási perre a közérdekű jogalapon emelt megsemmisítési per, míg a használati kényszerengedély adására irányuló eljárásra a magánérdekű jogalapon emelt megsemmisítési per szabályai voltak az irányadóak.* Ebből adódóan az eljárás menetére az eddig ismertetettektől eltérést nem találunk, azonban a kereseti jogalap illetve az ítélet következménye miatt mégis önállóan érdemes velük foglalkozni.

Mind a felszólalási eljárás mind pedig a megsemmisítési per arra irányult, hogy szabadalomgátló körülményben szenvedő bejelentés ne kaphasson oltalmat, vagy ha már kapott akkor olyan állapotot kell előidézni, mintha az oltalmat meg sem adták volna. Ebből adódóan az ismertetett eljárások a szabadalmazás előfeltételeinek az érvényesülését szolgálták, amely feltételek fennállta esetén a bejelentő oltalomra tarthatott igényt. Az oltalom azonban nemcsak a feltalálói kedv serkentését hanem egyúttal iparfejlesztési célokat is szolgált. Ebből adódóan a jogosultat addig illette meg a kizárólagosság, amíg ezen iparfejlesztési szempontoknak eleget tett, azaz teljesítette az oltalomhoz kapcsolódó kötelezettségeit, amely díjfizetésben és a találmány gyakorlatbavételében nyilvánult meg.

E gyakorlatbavételi kötelezettség teljesítésével vált a találmány a társadalom számára értékessé, így a szabadalmi törvények arra törekedtek, hogy ezt a lehető leghatékonyabban meg tudják valósítani.[1018]Ezt biztosította az említett kötelezettség,

[1016] LÉVY BÉLA 1898 103. Hasonló álláspontot volt Shuster Rudolf is. v.ö.: SCHUSTER RUDOLF 1934. 158.
[1017] Ugyanakkor azt is m eg kell jegyezni, hogy az 1905. évi tervezet a pozitív megállapítási keresetet nem az említettek miatt, hanem azért szabályozta, mert a szabadalombitorlás eldöntését is a szabadalmi bírósághoz utalta. v. ö.: KELEMEN MANÓ 1905. 210-211.
[1018] MAYER GÉZA 1927. 123.

amelyre a szabadalmi törvények záros határidőt szabtak.[1019] Szabadalmi törvényünk eredetileg három évet biztosított a feltaláló részére arra, hogy a találmányt belföldön gyakorlatba vegye.[1020] E kötelezettség azonban nem volt teljeskörű, ugyanis a jogalkotó megelégedett *„a hazai és saját ipari és vagyoni viszonyaihoz”* [1021] alkalmazkodó gyakorlatbavétellel. Ebből következik, hogy a feltalálót nem lehetett arra kötelezni, hogy a belföldi szükségleteket teljes mértékben kielégítse, ugyanakkor e gyakorlatba vételnek valóságosnak és ténylegesnek kellett lennie, amelyről minden esetben a konkrét körülményeket figyelembe véve a Szabadalmi Bíróság döntött.

Ami a gyakorlatbavétel hiányának szankcióját illette, törvényünk eredetileg rendkívül szigorú álláspontra helyezkedett, ugyanis ilyen esetben egy megsemmisítési per analógiájára zajló eljárásban kimondhatta a szabadalom megvonását. Ennek időbeli korlátja a szabadalom megadásától számított három év eltelte volt, azonban kivételesen a 20. § 1. pontjának 3. bekezdése értelmében három éven belül is meg lehetett azt vonni. Erre azért volt szükség mert a feltaláló a találmányt gyakorlatba nem vette, és ezt más a szabadalombitorlás ténye nélkül nem is pótolhatta.

E rendkívül szigorú eljárás konfrontációt eredményezett a nemzetközi integrációval. A PUE értelmében az *„Unióhoz tartozó államok egyikében vagy másikában előállított tárgyaknak a szabadalomtulajdonos által eszközölt bevitele abba az államba, amelyben a szabadalom engedélyeztetett, a szabadalom elvesztét nem vonja maga után.”* [1022]Az 5. cikket a brüsszeli és washingtoni pótegyezmény azzal kitétellel toldotta meg, hogy három év eltelte előtt gyakorlatba vétel hiánya miatt egyetlen államban sem vonható meg a szabadalom, és három év eltelte után is csak akkor, ha a szabadalom tulajdonosa a mulasztás tényét igazolni nem tudta. [1023]Így tulajdonképpen az Egyezmény a gyakorlatba vételi kötelezettséget fenntartotta, de az elmulasztására vonatkozó szankciót megvonta, amely nyitva hagyta azt a kérdést, hogy milyen eszközökkel kényszeríthető ki a találmány gyakorlatba vétele.[1024]Ezzel gyakorlatilag a

[1019] E határidő 1-4 év között mozgott, s a gyakorlatba vétel terjedelmétől illetve az igazolás lehetőségétől függően a részletszabályok eltérőek voltak. A teljesség igénye nélkül a legjelentősebb európai államok a következő megoldásokat alkalmazták. Franciaországban ha a szabadalom külföldön gyakorlatba vétetett, akkor ezen időponttól számított egy éven belül belföldön is gyakorlatba kell venni. Olaszországban öt évnél rövidebb időre adott szabadalmak esetén egy éven belül, ennél hosszabb időre adott szabadalmak esetén két éven belül gyakorlatba kell venni. Portugáliában és Spanyolországban az oltalom elnyerésétől számított két éven belül, míg Németországban három éven belül gyakorlatba kell venni.
[1020] DEUTSCH IZIDÓR 1895. 32.
[1021] 1895:XXXVII. tc. 20.§-ához fűzött miniszteri indokolás. Corpus Iuris Hungarici
[1022] PUE 5. cikk
[1023] Washingtoni pótegyezmény Magyarországon kihirdetve az 1912. évi XIII. törvénycikkel.
[1024] BELANTINI ZOLTÁN 1925/II. 1.

hazai megvonási eljárás lényege üresedett ki. Ugyanakkor az 5. cikk 3/b. pontja egy új intézményt vezetett be, amelytől a probléma orvoslását várták, és amely használati kényszerengedély néven vonult be a hazai judikatúrába. Mindez tehát azt jelentette, hogy a gyakorlatbavétel hiánya miatt olyan eljárást kell alkalmazni, amely a megvonás helyett másnak engedi át a kizárólagos jog gyakorlását.

Az 1932:XVII. tc. által szabályozott használati kényszerengedélyt, egy olyan eljárásban lehetett igényelni a bíróságtól, amelyre a magánérdekű jogalapon emelt megsemmisítési per szabályai voltak irányadóak. Ebből adódóan eljárásjogi szempontból ez nem tekinthető önálló pertípusnak.

Összességében megállapítható, hogy a megadott szabadalmakkal összefüggő jogviták szabályozásának fő irányvonalát a jogalkotó a megsemmisítési perekben határozta meg, és ehhez a normaanyaghoz képest találunk eltérést a megállapítási, megvonási és használati kényszerengedély oadítélése iránti perekben. A megsemmisítési perek dominanciája nemcsak a szabályozásban, hanem a gyakorlati életben is érvényesült, ugyanis azt tapasztaljuk, hogy azokból a tárgyalt korszakban közel 400 per maradt fent, míg az összes többi pertípusból alig néhány tucat.

5.4. JOGORVOSLAT A SZABADALMI ELJÁRÁSBAN

Az előző fejezetekben az engedélyezési eljárást, illetve a bírói osztály előtt zajló elsőfokú eljárások sajátos perjogi szabályait ismertettem. Az elsőfokú eljárások analógiájára a jogorvoslati szakban is a Pp. szabályait kellett alkalmazni a szabadalmi eljárásra vonatkozó eltérésekkel. Ugyanúgy, ahogy az alapeljárásokban a jogorvoslati szakban sem ment zökkenőmentesen a Pp. alkalmazása.

Perrendtartásunk perorvoslati rendszeréből kiindulva különbséget tehetünk rendes[1025] és rendkívüli perorvoslatok[1026] között. Már első ránézésre is nyilvánvaló, hogy a felülvizsgálat és ellentmondás jellegénél fogva nem volt alkalmazható a szabadalmi eljárásokban.[1027]Ezen túl az engedélyezési eljárás során hozott határozat, még ha az felszólalási eljárásban is született végzésnek minősült, amelyből adódóan csak felfolyamodással lehetett ellene élni. Ebből következik, hogy az engedélyezés során a fellebbezés, mint perorvoslat megintcsak értelmezhetetlen volt, így az engedélyezési eljárás során csak a felfolyamodás illetve a mulasztás igazolására kell kitérnünk.[1028]

A felfolyamodás kapcsán elsőként a bejelentési osztály ügydöntő végzései elleni benyújtottakat kell megvizsgálnunk.[1029]Az alanyi kört illetően máris eltérést találunk a Pp. szabályaihoz képest, amely nem korlátozza a fellebbezéssel illetve felfolyamodással élhetők körét. Egy polgári perben a pernyertes felperest semmi sem korlátozta abban, hogy fellebbezéssel éljen, mert pl. az indokolás valamely részével nem ért egyet. Ehhez képest szabadalmi törvényünk 36. § (1) bekezdése értelmében ha a szabadalmat teljes egészében megtagadták akkor csak a bejelentő, míg ha teljes egészében

[1025] Rendes perorvoslatok közzé tartozott a fellebbezés, felfolyamodás, felülvizsgálat, igazolás, ellentmondás.
[1026] 1911. évi perrendtartásunk csak a perújítási keresetet jelölte meg egyedüli rendkívüli perorvoslatként.
[1027] A felülvizsgálat azért nem, mert a Pp. rendszerében egy harmadfokú perorvoslatot jelentett, míg a szabadalmi jogszolgáltatás legfeljebb kétfokú volt, azaz a másodfokú döntéssel szemben további rendes perorvoslatnak nem volt helye. Az ellentmondás, mint a mulasztással szembeni jogorvoslat pedig azért nem volt jelentős, mert ellentmondással az az alperes élhetett, aki az első tárgyaláson nem jelent meg, és sérelmére makacssági ítéletet hoztak. Az 5.2.7. fejezetben kifejtettek szerint a felszólalási eljárásban erre nem került sor. Így bár nem kizárt az intézmény alkalmazása, de gyakorlatilag nem releváns a szabadalmi jogban. Ezt ismerte fel az 1905. évi tervezet, amely kifejezetten ki is mondta az intézmény alkalmazhatatlanságát. v. ö.: KELEMEN MANÓ 1905. 245.
[1028] Tekintettel arra, hogy az igazolás több gyakorlati problémát vetett fel, ezért az külön alfejezetben tárgyalom.
[1029] A Pp. fogalomrendszerében e kitétel már értelmezhetetlen, hiszen ha a bíróság ügydöntő határozatot hozott, akkor azt ítéletnek nevezzük. Permegszüntető végzésre csak a keresetlevél idézés kibocsátása nélküli elutasítása, permegszüntetés, illetve egyezség esetében kerülhetett sor.

visszautasították akkor csak a felszólaló élhetett felfolyamodással. Ebből adódóan mind a két fél akkor élhetett e jogorvoslattal, ha a bejelentési osztály csak részben adott helyt a felszólalásnak, továbbá ha a jogorvoslat a költségek viselésére vonatkozott. Ebből a szabályozásból egy további érdekességet vehetünk észre, nevezetesen a csatlakozási kérelem hiányát. A csatlakozási kérelem az alaphatározattal szemben fellebbvitellel nem élt fél részéről benyújtott feltételes, azaz a másik fél fellebbviteli kérelmétől függő lehetőség volt. A Szün. 43. § tételesen felsorolta azokat az észrevételeket, amelyeket a felfolyamodásra tenni lehetett. Itt a csatlakozási kérelmet nem találjuk, s a Sztüsz 202. §-a értelmében ha valamiről a szabadalmi törvény nem rendelkezik, akkor a Pp. szabályai az irányadóak. Márpedig a Pp. kifejezetten nevesítette azokat az eseteket[1030], amikor csatlakozási kérelmet lehetett előterjeszteni, azaz mindebből az ítélkezési gyakorlat azt a következtetést vonta le, hogy a szabadalmi eljárás fellebbviteli szakában az említett rendelkezés nem alkalmazható.

A felfolyamodási határidő szintén eltért a Pp. általános szabályaitól, ugyanis az érintett félnek a sérelmes határozat kézbesítésétől számított 30. napja volt a beadvány benyújtására.

A tartalom szerinti elbírálás elve alapján valamennyi felfolyamodást meg kellett vizsgálni a bíróságnak, azonban az ítélkezési gyakorlat igyekezett visszaszorítani a perelhúzásra irányuló jogorvoslatokat. Ennek értelmében *egyrészt* a bíróság a felfolyamodás során csak akkor engedte meg az új bizonyíték előterjesztését, ha arra az alapeljárásban arra nem volt lehetősége. Így ha a fellebbviteli bíróság úgy ítélte meg, hogy a felfolyamodó a bizonyítási indítványt korábban is megtehette volna, akkor azt egyszerűen mellőzte, és figyelmen kívül hagyta az ítélethozatal során.[1031]Így a bíróság a felfolyamodó *„előadását figyelmen kívül hagyta, mert az elsőfokú eljárás egész anyagából azt a meggyőződést merítette, hogy a fél az előadását az ügy elintézésének késleltetése végett szándékosan halogatta.[1032]”Másrészt* ugyanúgy ahogy a felszólalási eljárásban, a felfolyamodás során sem lehetett a felszólalás jogalapján változtatni. *Harmadrészt* bár nem volt kötelező a felfolyamodást indokolni, de mégis célszerűnek bizonyult, ugyanis ennek hiányában a bíróság könnyen elutasíthatta a felfolyamodást. Így a bíróság a felszólaló felfolyamodását elutasította és megállapította, hogy az abban

[1030] Itt elsősorban a Pp. 485., 493., 516., 531. §§-aira gondolok.
[1031] Ebben az esetben értelemszerűen az indokolásban minderre ki kellett térni.
[1032] MNL K 603 52. cs. B. 10107/1926

előadottak *„indokolásnak egyáltalán nem is tekinthetőek, miután egyetlen konkrét adatra sem hivatkozik.*[1033]*”*

Magára a felfolyamodás illetve az arra tett észrevételek alaki kellékeire a felszólalási eljárás során tett megállapítások az irányadóak. A felfolyamodás elintézésére a Pp. szabályai értelmében nyilvános előadás vagy szóbeli tárgyalás útján kerülhetett sor, az alábbi eltérésekkel.

Egyrészt a felszólalási és megsemmisítési eljáráshoz hasonlóan ebben az esetben is jelentősége volt a felfolyamodás során érvényesíteni kívánt jogalap magánérdekű vagy közérdekű voltának. Ugyanis ha magánérdekű jogcímen alapuló felfolyamodást a felszólaló visszavonta, akkor a bíróság a költségviselésről való döntés után az eljárást megszüntette. Ellenben ha közérdekű jogalapot kívántak érvényesíteni a felfolyamodás során, akkor annak visszavonása nem érintette az eljárás folytatását. Ebben az esetben tehát hiába lépett ki a felfolyamodó az eljárásból, a bíróság azt tovább folytatta.[1034] Magának a visszavonásnak pusztán annyi következménye volt, hogy ilyen esetben a bejelentő nem volt kötelezhető a felfolyamodó felszólaló költségeinek viselésére.[1035]

Másrészt a bírói osztály fellebbviteli határozatával szemben további jogorvoslatnak nem volt helye, így azok kihirdetésüket követően jogerőre emelkedtek. Ezen a megoldáson a tervezetek sem kívántak változtatni, utalva arra, hogy Németország és Ausztria sem engedte a harmadfokú eljárást.[1036]

Ami a felszólalási eljárás során hozott pervezetési végzéseket, illetve a bírói osztály elsőfokú hatáskörében hozott határozatokat illette, azokkal szemben a Pp. általános szabályi szerint volt helye jogorvoslatnak. Ugyanezt tapasztaljuk a perújítási kereset kapcsán is azzal a megszorítással, hogy a Szabadalmi Felsőbíróság majd a Kúria előtt zajló másodfokú perekben hozott ítéletekkel szemben perújításnak csak a kereseti kérelem elutasítása esetén volt lehetőség.

Összességében megállapíthatjuk, hogy a perorvoslatok között a bejelentési osztály határozataival szemben benyújtható felfolyamodás szabályaiban látunk eltérést a Pp. rendelkezéseihez képest. Azonban figyelembe véve azt, hogy a jogorvoslatok döntő többsége erre az esetkörre koncentrálódik, felértékelődik ezen eltérés jelentősége. Továbbá azt is megállapítottuk, hogy a bejelentési osztály határozatával szemben

[1033] MNL K 603 1187 cs. M. 7405/1922
[1034] MNL K 603 1073. cs. L. 6166/1931
[1035] MNL K 603 1083. cs. L. 6558/1933

szabadalmi törvényünk egy olyan felfolyamodást helyezett kilátásba, amelyre a Pp. felfolyamodásra vonatkozó szabályait úgy kellett alkalmazni, hogy az tartalmilag a Pp. fellebbezésre vonatkozó rendelkezéseit jelentse.

5.4.1.. IGAZOLÁSI KÉRELEM, MINT RENDES PERORVOSLAT A BEJELENTÉSI OSZTÁLY ELŐTT.

Az előző fejezetben az igazolás kivételével ismertettem a szabadalmi eljárás során igénybevehető perorvoslatokat. Tekintettel arra, hogy a mulasztás jogkövetkezményeinek a kiküszöbölésére irányuló igazolás intézménye komoly alkalmazhatósági problémákat vetett fel, érdemes külön fejezetben értekezni arról.

Az Szün. 48. § (2) bekezdése és a 150.400/1932 K. M. rendelet 12. § felsorolják az igazolási eseteket, de a mulasztás jogi fogalmát és a határidők jogi természetét nem határozzák meg. Ebből adódóan a Sztüsz.[1037] 202. §-a értelmében a Pp. általános szabályait kell alkalmazni.

Megvizsgálva a határidők jogi természetét a Pp. alapján az alábbi megállapításokat tehetjük. A törvényes határidők meghosszabbíthatatlanok, azokat a bíróság sem módosíthatja pl. fellebbezései, felfolyamodási határidők, vagy a Sztüsz. 197. §-ában meghatározott igazolási határidő. A törvényes határidőktől eltérően a bírói határidők meghosszabbíthatóak voltak, ha a fél a Pp. 450. § (2) bekezdése szerint a határidő lejárta előtt kérte. Ha ezt elmulasztotta, akkor a Pp. 437. § (1) bekezdése értelmében külön figyelmeztetés nélkül is beálltak a mulasztás jogkövetkezményei. A szabadalmi törvény 33. § (1) bekezdése[1038] lényegében ezt az esetet szabályozta.

Mindezek alól a Pp. összesen három kivételt ismer (177. §, 201. §, 397. §), amelyek azonban jelen kérdés szempontjából nem relevánsak. Ebből adódik, hogy az engedélyezési és felszólalási eljárás határnapjai illetve határidejeinek az elmulasztása

---

[1036] LÉVY BÉLA 1916. 60. Az indokolások azonban hallgattak arról, hogy az Egyesült Államok és Ausztrália erre az esetkörre is kereseti jogot engedett, így a koncepció semmiképp sem lett volna példanélküli.

[1037] A Szabadalmi Tanács majd a Szabadalmi Felsőbíróság ügyviteli szabályzatát, azok megszűnése után a 33.243/1928 I. M rendelet 37. §-a hatályon kívül helyezte. E hatályon kívül helyezés azonban csak a szabályzat 1-192. §§-aira vonatkozott, így a kérdéses jogszabályhely a Kúria vonatkozásában is továbbértelmezhető.

[1038] 33. § (1) bekezdése értelmében: *„A bejelentést a Szabadalmi Hivatal bejelentési osztályának egyik tagja megvizsgálja, és a mennyiben a 30-32. §-ban említett kellékek hiányoznának, a bejelentőt a szükséges pótlásokra utasíttatja. Ha a bejelentő ezen utasításokra a kitűzött, vagy a bejelentő kérelmére meghosszabbított határidő alatt nem nyilatkozik, bejelentése visszavontnak tekintendő. Ha ellenben a kifogásolt hiányt pótolja, vagy bejelentéséhez ragaszkodik, a bejelentés fölött a bejelentési osztály ülésben határoz.”*

miatt csak a Szün 48. § (2) bekezdésében meghatározott esetekben volt helye igazolásnak. A végrehajtási rendelet 14. §-a értelmében ha a bejelentési osztály alaki kellékek hiánya miatt a bejelentőt határidő tűzése mellett hiánypótlásra utasítja, és határidő eredménytelenül telik el, a mulasztás jogkövetkezménye – az ilyen bejelentést visszavontnak kell tekinteni – önmagától beáll.[1039] Ezt a bejelentő csak úgy kerülhette el, ha a mulasztást a határidő utolsó napjától számított 15 napon belül igazolta. Ezzel el is érkeztünk a valódi problémához, amely kettős gyökerű.

Egyrészt a bejelentést visszavontnak kimondó és a bejelentést visszautasító végzések között az igénybe vehető jogorvoslatok szempontjából különbség lehet.[1040] A szabadalmi törvény 33. § felsorolja azokat a visszautasító végzéseket, amelyekkel szemben felfolyamodással lehet élni. Zakariás Lajos érvelése szerint, ha a jogalkotó a visszavontnak kimondó végzésekkel szemben is adni szeretett volna jogorvoslatot, akkor azt a 33. §-ban kifejezetten elrendelte volna.[1041] Továbbá a Szün 51. §-a a szabadalmi törvény 33. § alapján felsorolta azokat a végzéseket, amelyekkel szemben felfolyamodásnak volt helye, utalva arra, hogy esetükben a Pp. 549. §-a[1042] lesz irányadó. Zakariás érvelésében a visszavontnak kimondó végzés esetén a felet nem éri jogsérelem, s így felfolyamodással sem lehet élni. Ugyanis a határidő elmulasztása folytán a fél *„szabadalom engedélyezése iránti joga elenyészik”*. S ez, mint törvényes következmény önmagától áll be, amelynek következtében a bíróság intézkedése folytán bekövetkezett jogsérelemről nem beszélhetünk. Továbbá a bejelentést visszavontnak kimondó végzéssel szemben igazolással egybekötött felfolyamodás már csak azért sem adható be, mert az igazolási kérelmet annál a bíróságnál kellett előterjeszteni, ahol az elmulasztott eljárási cselekményt foganatosítani kellett volna, hiszen a Pp. 454. § -a szerint az igazolás nem devolutív hatályú perorvoslat.[1043] A Sztüsz 197. §-a értelmében ha a bejelentő igazolási határidőn túl nyújtott be igazolással egybekötött felfolyamodást, akkor azt a tartalom szerinti elbírálás elve alapján igazolási kérelemnek kellett tekinteni.

[1039] MNL K 603 114. cs. B 13707/1937;114. cs. B 13715/1938

[1040] A szabadalmi törvény 33. §-a értelmében ha a bejelentés *alaki hibában* szenved, akkor a bíróság határidő tűzésével hiánypótlásra hívja fel a felet. Ha ez a határidő eredménytelenül telik el, akkor a bejelentést visszavontnak kell tekinteni. Ellenben, ha a bejelentés tárgya nem szabadalmazható, mert a törvény 1-2 §-aiban meghatározott követelményeknek nem felel meg, azaz *tartalmi hibában* szenved, akkor a bíróság a bejelentést visszautasítja. Ebből adódóan csak azok a végzések értelmezhetők visszautasító végzéseknek, amelyek a bejelentést azért utasítják vissza, mert annak tárgya nem felel meg a találmányi jellegnek, vagy újdonsághiányban szenved. v. ö.: 5.2.3. és 5.2.4. fejezetekkel

[1041] ZAKARIÁS LAJOS 1934. 23.

[1042] Az eljárás folyamában hozott végzések ellen felfolyamodásnak csak a törvényben meghatározott esetekben van helye.

[1043] A Pp. 454. §-a értelmében *„az igazolási kérelem felett az a bíróság határoz, a amely arra van hivatva, hogy a pótolt cselekmény felett határozzon, vagy a amely előtt a határnap el volt mulasztva.”*

A Sztüsz 198. §-a szerint azonban az ilyen igazolási kérelem elkésett,[1044] azaz a bírónak vissza kellett utasítani. A visszautasító végzés ellen – a szabadalmi törvény 33. §, és az Szün 51. §-a alapján − lehet felfolyamodással élni, de ez olyan helyzetet teremtene, amely értelmében az elmulasztott cselekmény felett a felettes szervnek, azaz a bírói osztálynak kellene döntenie, amely nyilvánvalóan ellentétes a Pp. 454. §-ával.

E gondolatmenet ugyanakkor figyelmen kívül hagyja azt a tényt, hogy a Pp. 457. §-a értelmében az igazolási kérelmet visszautasító végzés ellen felfolyamodásnak volt helye. Ebből adódóan anélkül, hogy e gondolatment elfogadhatósága mellett állást foglalnánk, nyilvánvaló számunkra, hogy a Pp. által használt „visszautasító" végzés tágabb kategóriát jelent, mint a szabadalmi törvény által alkalmazott „visszautasító" végzés, hiszen ez utóbbi ismeri a visszavontnak kimondó végzés fogalmát is.[1045]

A kérdés tehát az, hogy eljárásjogi szempontból szabadalmi visszautasító végzés alatt minden olyan végzést érteni kellett, amely akár alaki, akár tartalmi okok miatt utasítja el a bejelentést, vagy csak azokat, amelyeket a szabadalmi törvény 33. §-a kifejezetten nevesít. Így tulajdonképpen a Pp. általános rendelkezése és a szabadalmi törvény, mint eljárásjogi szempontból különös rendelkezései ütköznek. Elviekben ez az ütközés csak látszólagos, hiszen ha a szabadalmi törvény a Pp-től eltérő eljárási rendelkezéseket tartalmazott, akkor az előbbit kellett alkalmazni. [1046] Lényegében Zakariás érvelése is ezen az elvi megállapításon alapszik.

Nyilvánvaló tehát, hogy a visszavontnak kimondó végzésekkel szembeni felfolyamodás, illetve az igazolási kérelemmel egybekötött felfolyamodás kizárása Zakariás érvelésében a szabadalmi törvény 33. §-ának, Szün 48. §-ának és az Sztüsz 197-198 §§.ainak logikai zártságát védte, a jogszabály szigorú szó szerinti értelmezése által, adott esetben a Pp. általános rendelkezéseit háttérbe szorítva.

Ezzel ellentétben Harausz Gyula, és az általa formált ítélkezési gyakorlat értelmében a Pp. 548. §-a szerint minden végzéssel szemben van helye felfolyamodásnak kivéve, ha a törvény azt kifejezetten kizárja. Ebből adódóan a szabadalmi törvény 33. §-ából azt a következtetést levonni, hogy a visszavontnak kimondó végzéssel szemben nincs helye felfolyamodásnak nem lehet, hiszen nincs

[1044] A későbbiekben kifejtettek fényében ez nyilvánvaló, hiszen az általános szabályoktól eltérően az igazolási kérelem előterjesztésére mindössze 15 napos határidő áll rendelkezésre, míg a felfolyamodás előterjesztésére 30 nap. Tekintettel arra, hogy Zakariás érvelésében a visszavontnak kimondó végzések esetén kizárt a felfolyamodás, így az egyetlen jogorvoslati lehetőség a 15 napon belül benyújtott igazolási kérelem marad.
[1045] MNL K 603 1454. cs. P. 8459/1935; 755. cs. H. 10528/1939
[1046] VÁSÁRHELYI LÁSZLÓ 1940. 79.

kifejezetten kizárva.[1047] Az az érvelés pedig, hogy a mulasztás következményei a törvény erejénél fogba beállnak, s emiatt valójában nem éri jogsérelem a felet, szintén nem igaz. Ugyanis a Pp. szerint az igazolás, mint intézmény előfeltétele volt, hogy a mulasztó fél a mulasztás tényével jogsérelemet szenvedjen, s ott ahol a törvény igazolást enged nyilvánvaló, hogy a fél jogsérelmet szenvedett.[1048] Vagyis lehetővé kellett tenni a visszavontnak kimondó végzéssel szemben a felfolyamodást, sőt az igazolással egybekötött felfolyamodást is.

Ebben az esetben nyilvánvaló tehát, hogy a visszavontnak kimondó végzésekkel szembeni felfolyamodás, illetve az igazolási kérelemmel egybekötött felfolyamodás megengedhetősége, a Pp perorvoslati rendszerének, és azon belül az igazolás szabályainak és funkciójának az érvényesülését szolgálja a törvény 33. §-ának megengedő értelmezése mellet. Ebből adódóan Harausz a két törvény közötti kapcsolat szempontjából, a perorvoslat egységessége érdekében épp az ellenkező álláspontra helyezkedett, mint Zakariás.

Mindezeken túl az igazolási kérelem előterjesztésével kapcsolatban a határidők alkalmazási tekintetében is jogalkalmazási aggályok merültek fel. Ezzel el is érkeztünk a probléma másik gyökeréhez.

A Szün 49. §-a alapvetően a Pp. 452. §-át ismétli meg, azonban az Sztüsz 197-198. §-ai úgy rendelkeznek, hogy az igazolási kérelem benyújtására nyitva álló 15 napos határidőt az elmulasztott határnaptól, határidő esetén a határidő utolsó napjától kell számítani. Ez az igazolást, mint jogorvoslatot sok esetben illuzórikussá tette, hiszen a vétlenül mulasztó fél a mulasztás következményeit kimondó határozat kézhezvételével értesült arról, hogy mulasztott. Mindez pedig olyan időpontban történt, amikor az igazolási kérelem benyújtására nyitva álló 15 nap már rég eltelt. E rendelkezésnek nagyon komoly következményei lehettek, mert pl. ha a bejelentő hiánypótlási kötelezettségének önhibáján kívül nem tudott eleget tenni, és a kifejtettek fényében igazolási kérelmet gyakorlatilag nem terjeszthetett elő, akkor szabadalmazási igényét is elveszíthette.

E sérelmes helyzeten a Kúria P. II. 3891/1938/44. számú határozata változtatott. E végzés értelmében a szabadalmi törvény 38. §-át úgy kell értelmezni a szabadalmi perekben, ahogy a Pp. 451-459 §-ai rendelkeznek. A szabadalmi törvény 38. §-a úgy rendelkezik, hogy a Pp-t kell alkalmazni kivéve, ha törvény eltérő rendelkezést nem

[1047] HARAUSZ GYULA 1934. 95.
[1048] v.ö.: Pp. 451. § (1) bekezdésével

tartalmaz. A szabadalmi törvény kapcsán egyértelmű, hogy a szabadalmi törvény eltérő rendelkezést az igazolási kérelem kapcsán nem tartalmaz, hiszen *az eltérő rendelkezések rendeleti szinten kerültek meghatározásra*, azaz a Sztüsz 197. §-a ellentétes a szabadalmi törvény 38. §-ával. Ebben a végzésben tehát a Kúria gyakorlatilag „szemet huny" az Sztüsz 197. §-a fölött, pótolva a jogalkotásból eredő következetlenséget, azaz a Pp. igazolásra vonatkozó szabályait rendelte alkalmazni, elkerülve a fent említett méltánytalanságot.[1049]

Összességében megállapíthatjuk, hogy a Pp. szabadalmi eljárásban való alkalmazása a korábbi fejezetek fényében meglehetősen problematikusnak bizonyult, amely nemcsak a szabadalmi eljárás sajátosságából, hanem a szabadalmi törvény és a Pp. eltérő fogalomhasználatából is adódott. Ezt a kollíziót, amely az alapvető eljárásjogi intézményeinkre is kihatott a bírói gyakorlatnak kellett feloldania, amely a fentebb írtak alapján sokszor érdekes eljárásjogi megoldásokat szült.

[1049] Már az 1916. évi szabadalmi törvénytervezet is felhívta erre a visszásságra a figyelmet, amelyet egyszerűen lehetett volna orvosolni azáltal, hogy eltérés nélkül engedte volna a jogalkotó az igazolás szabályainak az alkalmazását. A kifejtettek fényében ez nem történt meg, így a probléma orvoslására 18 éves ítélkezési gyakorlat által került sor.

6. ÖSSZEGZÉS

A szabadalmi jog fejlődésének egyetemes ívét megvizsgálva két szembetűnő jelenség figyelhető meg. *Egyrészt* az oltalomra vonatkozó szabályozás már a XVII-XVIII. században megjelent, azonban ezek legfeljebb az uralkodói privilégiumadományozás korlátjaként értelmezhetőek. A modern szabadalmi rendszerek a XIX. században születtek meg, ugyanakkor kétségtelen, hogy azokban az államokban − mint pl. Anglia, Franciaország −, amelyekben volt korábbi szabályozás, mindez gördülékenyebbnek bizonyult. *Másrészt* a XIX. századra nyilvánvalóvá vált, hogy a szabadalmazhatóság anyagi előfeltételeit illetően az egyes megoldások között eltérés alig tapasztalható. Ezen megállapításnak szintén két következménye volt. *Egyrészt* a nemzetállami törvényi szabályok megszületésével párhuzamosan szinte azonnal lehetővé vált a szabadalmi jog nemzetközi szabályozása. *Másrészt* e nemzetközi integráció a részes államok számára elsősorban anyagi jogi kérdésekben tartalmazott minimumkövetelményeket. Mindezekből az a következtetés vonható le, hogy az egyes nemzetállami szabályozások között jelentős eltérés az eljárási és szervezeti szabályokban kereshető.

Ebbe a tendenciába illeszkedett a hazai szabályozás is azzal, hogy a francia vagy angol fejlődéshez képest az első oltalomra vonatkozó uralkodói rendeletek jóval később jelentek meg. Németországban vagy az Egyesült Államokban nem, vagy csak részlegesen találkozunk XVIII. századi szabályozással, amely azonban nem akadályozta azt, hogy a XIX. századra modern szabadalmi törvények szülessenek. Ezzel ellentétben Magyarországon mindez késleltetve jelentkezett, amelynek oka a XIX. században megfigyelhető osztrák birodalmi szabályozásra irányuló törekvés volt. E koncepció végérvényesen az 1852. évi szabadalmi pátensben öltött testet, amely hosszú időre befagyasztotta a magyar szabadalmi törvényalkotás lehetőségét. A pátens béklyóitól szabadulva hazánk 1894. január 1. napjával nyerte el jogalkotási önállóságát, amelynek következtében megszületett az első szabadalmi törvényünk.

A dualizmuskori jogalkotási „divatnak” megfelelően szabadalmi törvényünk is erőteljes osztrák-német hatás alatt állt. Ez nemcsak a törvény szerkezetében figyelhető meg, hanem sok tekintetben az anyagi rendelkezések szinte szó szerinti adaptációjában is. Mindez azonban nem értékelhető a német minta automatikus átvételeként, hiszen az említettek miatt az anyagi jogi rendelkezésekben nagy eltérés nem volt tapasztalható. Szervezet tekintetében hazánk az osztrák mintát vette alapul, s a szabadalmi

hatóságokat különbíróságként kívánta megszervezni. A törvény eredeti szabályozása azonban álláspontom szerint nem hozhatott létre valódi különbíróságot. Bár a korszakból származó szakirodalom szinte kivétel nélkül különbíróságként említette a szabadalmi hatóságokat, azok e jellemzővel csak a két világháború között bírtak.

Megvizsgálva a törvény rendelkezéseit, megállapítható, hogy a szabadalmi hatóságok tekintetében a jogalkotó egy bírói és adminisztratív jogkört gyakorló „hibrid" szervet hozott létre, amelyben a bírói függetlenség sem szervezeti, sem személyi oldalát illetően nem érvényesült maradéktalanul. Csak a XX. század első két évtizedében láttak napvilágot azok a törekvések, amelyek a szabadalmi hatóságok valódi különbíróságkénti megszervezését célozták. Álláspontom szerint e tendencia két megállapításból táplálkozott. *Egyrészt* a szabadalmi hatóságok eljárásban jogászi és műszaki elem egyidejű jelenléte szükséges, azaz a bírói tanácsot úgy kellett megszervezni, hogy abban műszaki tag is szerepet kapjon. A dualizmus tudományos közvéleménye egyetértett abban, hogy a jogi és műszaki képesítésű bírókból álló tanács olyan sajátos szervezeti formációt eredményezett, amely nem integrálható a rendesbírósági rendszerbe. Ebből adódóan nem a laikus elem részvételének puszta ténye igazolja a dualizmuskori szabadalmi hatóságok különbíróságkénti megszervezését, hanem az, hogy az említett sajátos tanácsi formációt nem találták összeegyeztethetőnek a korabeli rendesbíróságokkal. *Másrészt* e megállapítás alapján a szabadalmi hatóságokat különbíróságként kellett megszervezni, amelyhez szükség volt a „hibrid" jogállás megszüntetésére, illetve biztosítani kellett a bírói függetlenséget. Véleményem szerint ez utóbbi a kültag intézményének eltörlése, a bejelentési és bírói osztály kapcsolatának újraértelmezése és a fegyelmi felelősség újraszabályozása által valósult meg. E követelményeknek az 1920:XXXV. tc. szinte maradéktalanul eleget tett, mellyel a Szabadalmi Bíróság és a Szabadalmi Felsőbíróság által hazánk német-osztrák mintájú különbírósági rendszert hozott létre. Ezen a Szabadalmi Felsőbíróság Kúriába történő integrálása sem változtatott, hiszen a különbíróságkénti megszervezés fentebb vázolt elvei érintetlenül maradtak.

Tekintettel arra, hogy hazánk az anyagi jogi és szervezeti rendelkezések során osztrák-német mintát követett, nem meglepő, hogy a szabadalmazás anyagi előfeltételeinek bírói gyakorlata is az említett államokéhoz hasonló volt. Szabadalmi törvényünk szerint szabadalmaztatható minden új, iparilag értékesíthető találmány, amelyet a törvény nem zárt ki az oltalomból. Ezen anyagi feltételeket részletesen

megvizsgáltam, kitérve az ítélkezési gyakorlat jogfejlesztő hatására olyan kérdésekben, amelyekben sem a jogszabály sem pedig a szakirodalom nem adott kellő eligazítást.

Nemcsak szabadalmi törvényünk, hanem egész szabadalmi rendszerünk magas színvonalát igazolja az a tény, hogy a törvény több mint ötvenéves fennállása alatt, a technika robbanásszerű fejlődése ellenére, módosításra alig szorult. Ennek okát az ítélkezési gyakorlat rugalmasságában és kimagasló jogfejlesztő szerepében látom. Ennek igazolására az egyes feltételek vizsgálata során bemutattam azokat a kérdéseket, amelyeket a bírói gyakorlat munkált ki, többek között a találmány fogalmának alapját képző „műszaki hatás" kategóriáját, fizikai és kémiai reakciók szabadalomjogi megítélését, eljárási szabadalmak, vegyi termékek, gyógyszerek és mezőgazdasági növények szabadalmazhatóságát. Sem a szabadalmi törvényünk, sem pedig a szakirodalom nem törekedett egy egységes találmánydefiníció megalkotására, hiszen az eleve lehetetlennek bizonyult. Álláspontom szerint az egyes szakirodalmi meghatározások középpontjában a *„feltalálói tevékenység tudatos és megismételhető"* volta állt, amely érvényre jutott a bírói gyakorlatban is. Kimutatható, hogy az említett kritérium a gyakorlatban a *műszaki hatás megnyilvánulásában és irányultságában* öltött testet, amely által a találmányi jelleget a bíróság esetről-esetre értékelni tudta.

A találmányi jelleg értékelése mellett szintén az ítélkezés jogfejlesztő szerepe mutatható ki az újdonságrontó körülmények kapcsán. A törvény 3. §-a a lehető legpontosabban próbálta körülírni azokat a körülményeket, amelyek kizárták a szabadalmazhatóságot. Ennek ellenére azonban, ugyanúgy, ahogy Németországban és Ausztriában, hazánkban is ezen rendelkezések képezték az engedélyezési eljárás sarokpontjait. Az újdonságrontó nyomtatványok esetében megállapítható, hogy a törvényi rendelkezésnek a bíróság olyan értelmezést tulajdonított, amelyben *nem a nyomtatvány megismerhetőségén volt a hangsúly, hanem azon, hogy a nyomtatvány kétséget kizáróan tartalmazta-e a találmány szakmabeli szakértő által való iparszerű használhatóságához szükséges valamennyi adatot.* Hasonlóképpen a nyilvános gyakorlatbavételt, és a meglévő szabadalmat, mint újdonságrontó körülményt is olyan tartalommal ruházta fel a bíróság, amely biztosíthatta a hosszútávú és kiszámítható ítélkezést.

A disszertációban különös hangsúlyt fektettem a szabadalmi jog XIX-XX. századi fejlődésének többször említett azon sajátosságára, amely az egyes nemzetállami anyagi jogi szabályok azonosságán alapul. Ezzel ellentétben a szervezeti és eljárási rendelkezések differenciáltak, amelyet az értekezésben úgy juttattam kifejezésre, hogy

azt külön fejezetben tárgyaltam. A magyar eljárási szabályok fejlődése során két alapvető megállapítást tettem. *Egyrészt* igazoltam, hogy az eljárás tekintetében hazánk az angol felszólalási rendszert követte, amelynek eredményeként „mintavételi ellentét" volt megfigyelhető a törvény anyagi és szervezeti illetve a törvény eljárási rendelkezései között. Kétségtelen, hogy Angliában a szabadalmazás előfeltételei azonosak voltak a hazaival, azonban szervezeti értelemben Anglia nem a német különbírósági rendszert követte. Értelemszerűen mindez alapjaiban határozta meg az angol felszólalási eljárást. Ezzel ellentétben Magyarország az angol rendszert vette át, amelyet egy német típusú különbíróságban kívánt érvényre juttatni. Németországban az ún. elővizsgálati rendszer aktív bíróságot és részletes eljárási szabályokat kívánt, Angliában azonban a felszólalási rendszer megelégedett a keretszabályok törvényi rögzítésével. Ebből adódóan a német-osztrák mintát követő anyagi és szervezeti szabályok egy meglehetősen szűkszavú angol típusú eljárásban manifesztálódtak, amely komoly jogalkalmazási nehézséget jelentett. *Másrészt* a szabadalmi eljárás háttéranyaga a polgári perrendtartás volt, amely azonban a szabadalmi törvény hatálybalépését követően került kodifikálásra. Az 1911:I. tc. a szabadalmi eljárást elmulasztotta különeljárásként szabályozni, amelynek eredményeként a Pp. rendelkezéseit a szabadalmi törvény néhány §-ában foglalt eltéréssel kellett alkalmazni.

E jogalkotói megoldás a tárgyalt korszak eljárását úgy befolyásolta, hogy az anyagi jogi rendelkezésekkel ellentétben a bíróság nem a „*jogalkotó szándékát kereste",* hanem megpróbált a Pp. rendelkezéseinek olyan értelmezést tulajdonítani, amely egyáltalán biztosítja a szabadalmi eljárás törvényes lefolytatását. E tekintetben az ítélkezési gyakorlat jogfejlesztő szerepe méginkább felértékelődött, hiszen olyan alapvető eljárásjogi kérdések eldöntése, mint pl. a rosszhiszemű felszólalás, az igénypont értelmezése, a felszólalás visszavonhatósága, a fellebbezés szabályainak alkalmazása, rendre a bírói gyakorlat által kimunkált elveken nyugodott.

FELHASZNÁLT IRODALOM

A.M & VM. CLARK 1884.	A.M & Vm. Clark: British Foreign & Colonial Patent law London 1884.
ABBOTT, BENJAMIN VAUGHAN 1886.	Abbott, Benjamin Vaughan: The patent laws of all nations, Charles R. Brodix Law Publisher, Washington 1886.
ALMÁSI ANTAL 1928.	Almási Antal: A dologi Jog kézikönyve THÉBE Könyvkiadóvállalata, Budapest 1928.
BAINBRIDGE, DAVID 2007.	Bainbridge, David I: Intellectual Property, Bell & Bain Ltd. Glasgow 2007.
BALLANTYNE, HORATIO 1922.	Ballantyne, Horatio: Lecture on chemists and the patent laws, London 1922.
BALOGH JUDIT 2007.	Balogh Judit: Közös érdekű ügyek a dualizmus rendszerében, Jogtörténeti Szemle 2007/3. szám 2-7.
BÁNYÁSZ JENŐ 1926.	Bányász Jenő: A tisztességtelen verseny törvény magyarázattal és joggyakorlattal. Továbbá a védjegy-, szerzői jogi-, szabadalmi-, cégjogi törvények és az ipari mintaoltalmi rendelet szövege és magyarázata, Iparjogvédelmi Egyesület Budapest1926.
BÁRKÁNY JÓZSEF 1958.	Bárkány József: Kézikönyv az újításokról és találmányokról, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest 1958.
BARKER WAITE, JOHN 1920.	John Barker Waite: Patent law, Oxford University Press, London 1920.
BECK HUGÓ 1909.	Beck Hugó: Szabadalmi jogunk reformja, Franklin Társulat, Budapest 1909.

BECK SALAMON 1937. Beck Salamon: „Egy ismeretlen magyar szabadalmi törvényjavaslat” Szabadalmi Közlöny 1937/2. szám, 24-31.

BECK-MANNAGETTA 1893. Beck-Mannagetta: Das oesterreichische Patentrecht., Berlin, 1893.

BECK-MANNAGETTA, PAUL VON 1893. Beck-Mannagetta, Paul von: Das oesterreichische Patentrecht, C Heymann Berlin, 1893.

BELANTINI ZOLTÁN 1925/I. Belantini Zoltán előadása a Nemzetközi Kereskedelmi Kamara III. brüsszeli Kongresszusáról, Szabadalmi Közlöny 1925/8. szám, 1.

BELANTINI ZOLTÁN 1925/II. Belatini Braun Zoltán: A Nemzetközi Kereskedelmi Kamara III. Kongresszusa Brüsszelben, Iparjogi Szeme 1925/8. szám 25.

BERNAUER ZSIGMOND 1900. Bernauer Zsigmond: A "vegyi termék" fogalma a szabadalmi jog szempontjából, Magyar chemiai folyóirat 1900/11. szám 161-164., 1900/12. szám 177-182.

BERNAUER ZSIGMOND 1910. Bernauer Zsigmond: A Szabadalmi Tanács sorsa, Iparjogi Szemele 1910/9. szám 95-96.

BERNAUER ZSIGMOND 1911. Bernauer Zsigmond: Szakbírák és szakértők a szabadalmi jogszolgáltatásban, Iparjogi Szemle 1911/1. szám 5-11.

BERNAUER ZSIGMOND 1917. Bernauer Zsigmon: Észrevételek az új szabadalmi törvénytervezethez. Magyar Mérnök és Építész Egylet Közlönye 1917/7. szám 60-64.

BERNAUER ZSIGMOND 1927/I. Bernauer Zsigmond: Az elsőbbségi jog tartalma és harmadik személy jogainak

fenntartása, Iparjogi Szemle 1927/4. szám 13-14.

BERNAUER ZSIGMOND 1927/II. Bernauer Zsigmond: A párizsi illetve hágai nemzetközi iparjogvédelmi egyezmény 4. cikkéhez, Szabadalmi Közlöny 1927/8. szám 127-131.

BÍRÓ GYÖRGY 1936. Bíró György: A M. kir. Szabadalmi Bíróság jubileuma, A Magyar Mérnök-Egyesület Közlönye, 1936/31-36. sz. 238-244.

BITTÓ BÉLA 1943. Bittó Bála: Szabadalmi intézményünk történeti előzményei, Szabadalmi Bíróság kiadása, Budapest 1943.

BODENHAUSEN, G.H.C.1968. Bodenhausen, G. H. C.: Guide to the application of the Paris Convention for the Protection of Industrial Property, BIRPI, Geneva, 1968.

BOHEM, KLAUS 1967. Bohem, Klaus: The Bristish Patent System Cambridge University Press, Cambridge 1967.

BONCZ FERENC 1876. Boncz Ferenc: A magyar közigazgatási törvénytudomány kézikönyve a törvényhozás legújabb állása szerint. Athenaum, Budapest 1876.

BRACHA, OREN 2004. Bracha, Oren: Commodification of Patents 1600-1836: How Patents Became Rights and Why We Should Care, Loyola of Los Angeles Law Review, Vol. 38, Issue 1 (Fall 2004),177-244.

BRACHA, OREN 2005. Bracha, Oren: Owning Ideas: A History of Anglo-American Intellectual Property (S.J.D. Dissertation, Harvard Law School, 2005)

BRANDON, SIMONNOT & RINUY 1929. Brandon, Simonnot & Rinuy: Patents of the European and adjacent countries, London, Cassel and Company, 1929.

BRANN, LUDWIG 1932. Brann, Ludwig (fordította Vásárhelyi László): A kémiai találmányokra vonatkozó külön intézkedésekről a német szabadalmi jogban, Szabadalmi Közlöny 1932/22. szám 412-416.

BRAVO, GUSTAVO 2001. Bravo, Gustavo: From Paris Convention to TRIPs: A Brief History, Journal of Contemporary Legal Issues, Vol. 12, Issue 1 (2001), 445-449.

BRÓDY GYÖRGY 1930. Bródy György: A találmányi jelleg kérdéséhez, Szabadalmi Közlöny 1930/21. szám 478-480.

BROWN, WALTER D 1889. D. Walter Brown: A brief history of patent legislation in the United States, Washington 1889.

BRUMBAUGH, N. J. 1932. Brumbaugh, N. J.: History and Purpose of Claims in United States Patent Law, Journal of the Patent Office Society, Vol. 14, Issue 4 (April 1932) 273-287.

CARPMAEL, ALFRED AND EDWARD 1885. Carpmael, Alfred; Carpmael, Edward: Patent laws of the world, collected, edited and indexed London 1885.

CLARK, E. H. 1932. Clark, E. H.: Past of the Patent Office, Journal of the Patent Office Society, Vol. 14, Issue 4 (April 1932), 262-272.

CONCHA GYŐZŐ 1902. Concha Győző: Az államhatalmak megoszlásának elve. Magyar Jogászegyleti Értekezések, VIII. köt. 2. füzet, Franklin Társulat Könyvnyomdája, Budapest 1902.

CORYTON, JOHN 1855. Coryton, John: A Treatise of the Law of Letters-Patent for the Sole Use of Inventors int he United Kingdom of Great Britain and Ireland, T. & J. W. Johnson, Law Booksellers, Philadelphia 1855.

CSÉCSY GYÖRGY 2006. Csécsy György: A szellemi alkotások jogának fejlődéstörténete. In: A civilisztika fejlődéstörténete. A Miskolci Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskolájának Kiadványsorozata, Miskolc, 2006, 91-113.

CSIKY KÁLMÁN 1889. Csiky Kálmán: A magyar állam közigazgatási joga kézikönyv a joghallgatók és szigorlók számára Pallas irodalmi Nyomda és Részvénytársaság, Budapest 1889.

DAMME, FELIX 1906. Damme, Felix: Das Deutsche Patentrecht: Ein Handbuch für Praxis und Studium, Berlin 1906.

DELL' ADAMI REZSŐ 1884/I. Dell'Adami Rezső: A szabadalmi jog szabályozásának alapelvei. Jogtudományi Közlöny. 1884/42. szám 329-330.

DELL' ADAMI REZSŐ 1885/II. Dell'Adámi Rezső: A szabadalmi jog szabályozásának alapelvei, Jogtudományi Közlöny, 1885/19. szám 147-150.

DELL' ADAMI REZSŐ 1884/II. Dell'Adami Rezső: A szabadalmi jog szabályozásának alapelvei. Jogtudományi Közlöny. 1884/38. szám 297-298.

DELL' ADAMI REZSŐ 1885/I. Dell'Adámi Rezső: A szabadalmi jog szabályozásának alapelvei, Jogtudományi Közlöny, 1885/9. szám 65-66.

DEUTSCH IZIDÓR 1894/I. Deutsch: A szabadalomból folyó jogviszonyok. Magyar Jogászegyleti

Értekezések 101. 11. köt. 1. füzet. Budapest 1894.

DEUTSCH IZIDÓR 1894/II. Deutsch Izidór: Az ipari szellemi tulajdon védelme, Jogtudományi Közlöny 1894/33. szám 260-263.

DEUTSCH IZIDÓR 1895. Deutsch Izidór: A szabadalmi törvényjavaslat. Magyar jogászegyleti értekezések; 105. 11. köt. 5. füzet, Budapest, 1895.

DIAMOND, SIDNEY A.1995. Diamond, Sidney A.: Our Patent System: The Past Is Prologue, American Bar Association Journal, Vol. 67, Issue 3 (March 1981) 308-311.

DIENNER, JOHN 1950. Dienner, John A.: Patents and Nationalism - A Patent Lawyer Looks at the Problem of European Reocvery , Journal of the Patent Office Society, Vol. 32, Issue 8 (August 1950) 615-627.

DINWOODIE, GRAEME 2002. Graeme Dinwoodie: The Architecture of the International Intellectual Property System'(2002) Vol.77 No. 3. Chicago-Kent Law Review 993-1014.

DOORMAN, G. 1948. Doorman, G.: Patent Law in the Netherlands - Suspended in 1869 and Reestablished in 1910 , Journal of the Patent Office Society, Vol. 30, Issue 3 (March 1948), pp. 225-241.

DUNCAN, MATTHEWS 2002. Duncan Matthews: Globalizing Intellectual Proprety Rights: The TRIPS Agreement, Routledge, 2002.

DURHAM, ALAN L. 1999. Useful Arts in the Information Age, Brigham Young University Law Review, Vol. 1999, Issue 4 (1999), 1419-1528.

DUTFIELD, GRAHAM 2003. Graham Dutfield: Intellectual Propety Rights and the Life Science Industries: Past, Present and the future. Antony Rowe Ltd, Chippenham, Wiltshire, 2003.

EDSON, R. JOSEPH 1907. Edson, R. Joseph: Extension of letters patent, Goverment Printing Office Washington 1907.

EGYED ISTVÁN 1917. Egyed István: A külön-bíróságok Ügyvédek Lapja 1917/26. szám 5-6.

EGYED ISTVÁN 1948. Egyed István: A külön-bíróságok Ügyvédek Lapja 1917/26. szám 5-6.

EKMAYER ÁGOST 1867. Ekmayer Ágost: Európa s Amerika törvényhozása a műipari szabadalmak körül, Jogtudományi Közlöny 1867/49. szám 321-323.

FAZEKAS OSZKÁR 1898 Fazekas Oszkár: Az újdonság kérdése a szabadalmi jogban, jogtudományi Közlöny 1898/14. szám 110.

FAZEKAS OSZKÁR 1901. Fazekas Oszkár: Külföldiek képviselete a szabaadalmi ügyben. Jogtudományi Közlöny 1901/36. szám 251-252.

FAZEKAS OSZKÁR 1904. Fazekas Oszkár: A szabadalmi hatóságok szervezeti reformja. Jogtudományi Közlöny, 1904/31. szám 251-253.

FAZEKAS OSZKÁR 1907. Fazekas Oszkár: Sürgős Iparjogvédelmi reformok. Magyar Jogászegyleti értekezések. ; 278. 36.köt.2.füz., Budapest, 1907.

FAZEKAS OSZKÁR 1916. Fazekas Oszkár: A régebbi szabadalom mint anterioritás, Évkönyv az Iparjogi Szemle 1915. évfolyamának pótlására. 1916. 60-65.

FAZEKAS OSZKÁR 1917/I. Fazekas Oszkár: A jogászi és a műszaki elem a szabadalmi hatóságok

szervezetében. A Magyar Jogászegyletben 1917. március 30-án a szabadalmi reform vitája során tartott előadás. Franklin Társulat nyomdája, Budapest, 1917.

FAZEKAS OSZKÁR 1917/II. Fazekas Oszkár: Kuriózumok a szabadalmi jog köréből I. Ügyvédek Lapja 1917/20. szám 5-6.

FAZEKAS OSZKÁR 1932/I. Fazekas Oszkár: A szabadalmi oltalmi idő meghosszabbítása, Iparjogi Szemle 1932/1-2 szám 1.

FAZEKAS OSZKÁR 1932/II. Fazekas Oszkár: Tudnivalók a szabadalmi reformról, Iparjogi Szemle 1932/6-9 szám 1-2.

FEDERICO, PASQUALE JOSEPH 1932. Federico, Pasquale Joseph: First Patent Act, Journal of the Patent Office Society, Vol. 14, Issue 4. (April 1932) 237-249.

FEKETE IGNÁC 1884. Fekete Ignác: Szabadalmi jogunk reformja Budapest, 1884.

FENYŐ HENRIK 1914. Fenyő Henrik: Szabadalmi intézményünk jelen állapota. In: Magyar Mérnök és Építész Egylet Közlönye, 1914 138-142.

FERDINANDY GEJZA, 1902. Ferdinandy Gejza: Magyarország Közjoga, Politzer Zsigmond és fia, Budapest 1902.

FÉSÜS GYÖRGY 1887. Fésüs György: A magyar közigazgatási jog kézikönyve, Athenaeum, Budapest 1887.

FLEISCHER JÓZSEF 1930. Fleischer József: A találmányi jelleg kérdéséhez, Szabadalmi Közlöny 1930/19. szám 426-427.

FOWLER, CARY 2000. Fowler, Cary: Plant Patent Act of 1930: A Sociological History of Its Creation, Journal of the Patent and Trademark

Office Society, Vol. 82, Issue 9. (September 2000.) 621-644.

FRUMKIN, M. 1945. Frumkin, M.: Orgin of Patents, Journal of the Patent Office Society, Vol. 27, Issue 3 (March 1945) 143-148.

GAÁR VILMOS 1915. Gaár Vilmos: Igazmondás a polgári perben. Jogállam: jog- és államtudományi szemle 1915/1-2. szám 39-43.

GEHR, GEORGE VON 1936. Gehr, George von: International Convention, Journal of the Patent Office Society, Vol. 18, Issue 9 (September 1936), 609-618.

GODSON, RICHARD 1832. Godson, Richard: A practical treatise on the law of patents for inventions and copright, London 1832.

GRANDSTRAD, OVE 2005. Granstrand, Ove: Innovation and Intellectual Property Rights. In: The Oxford Handbook of Innovation. Oxford University Press, Oxford, 2005 266-290.

GRÜNWALD BÉLA 1880. Grünwald Béla: A törvényhatósági közigazgatás kézikönyve, Magyar Királyi Állami Nyomda, Budapest 1880.

GUSZTÁV BÉLA 1910. Gusztáv Béla: A szabdalmi elsőbbségi igény érvényesítéséhez, Iparjogi Szemle 1910/4. szám 41-42.

HARAUSZ GYULA 1920. Harausz Gyula: Külföldi képviselete a szabadalmi eljárásban. Szabadalmi Közlöny 1920/5. szám 72-75.

HARAUSZ GYULA 1930. Harausz Gyula: A magyar szabadalmi törvény 3.§ 3. pontjához. Szabadalmi Közlöny, 1930/1. szám 14-16.

HARAUSZ GYULA 1934. Harausz Gyula: A bejelentési osztály előtt elmulasztott cselekmények pótolhatók-e a

bírói osztály előtt, Szabadalmi Közlöny 1934/7. szám 95-97.

HERZ BERTALAN 1892. Herz Bertalan: Szabadalmi jogunk szabályozásához, Jogtudományi Közlöny 1892/13. szám 98-99.

HOFF GYÖRGY 1939 Hoff György: Szabadalmi jog. Az Iparjogvédelmi Egyesület kiadmánya. Dunántúl Pécsi Egyetemi Könyvkiadó és Nyomda R.-T. Pécsett, 1939.

HOMOKI-NAGY MÁRIA 2004. Die Kofifikation des ungarischen Zivilrechts im 19. Jahrhundert, Budapest, 2004.

HOMOKI-NAGY MÁRIA 2007. Homoki-nagy mária: Az Osztrák Polgári Törvénykönyv és a kiegyezés Jogtörténeti Szemle 2007/3 16-23.

HORVÁTH GYULA 1994. Horváth Gyula: Iparjogvédelem Magyarországon. Az "Alapítvány az iparjogvédelmi kultúráért" kiadványa (az Országos Találmányi Hivatal közreműködésével), Budapest, 1994.

HORVÁTH GYULA 1994. Horváth Gyula: Iparjogvédelem Magyarországon. Az "Alapítvány az iparjogvédelmi kultúráért" kiadványa (az Országos Találmányi Hivatal közreműködésével), Budapest 1994.

HSEIH, TSUUNG 2010. Hsieh, Tsusung: Overview of U.S. Patent Law's First-to-Invent System, National Taiwan University Law Review, Vol. 5, Issue 2 (September 2010)pp. 27-72.

HULME, E. WYNDHAM 1896. Hulme, E. Wyndham :History of the Patent System Under the Prerogative and at Common Law, Law Quarterly Review , Vol. 12, Issue 2 1896 141-154.

HUSZÁR ENIKŐ 2000. Huszár Enikő: A pótszabadalomtól a belső elsőbbségig. Iparjogvédelmi és Szerzői

Jogi Szemle 2000/6. szám, elektronikus publikáció; forrás:http://www.sztnh.gov.hu/kiadv/ipsz/200012/huszar.htm

IMLING KONRÁD 1895. Imling Konrád: 1895:XXXVII. Törvénycikk a találmányi szabadalmakról jegyzetekkel, utalásokkal és magyarázattal, Kiadja Báth Mór, Budapest 1895.

JAKAB ÉVA 2012. Jakab Éva: Szerzők, Kiadók, Kalózok, Akadémia Kiadó, Budapest 2012.

JÁMBOR GYULA 1894/I. Jámbor Gyula: Az újdonság fogalma a szabadalmi jogban, Budapest 1894.

JÁMBOR GYULA 1894/II. Jámbor Gyula: Szabadalmi ügyünk reformjához I., Magyar Mérnök- és Építész -Egylet Közlönye, 1894/3. füzet 92-99; 135-140.

KASTNER ANTAL 1883. Kastner Antal: A szabadalmi ügy és reformja, Magyar Igazságügy 1883/19. szám 164-168.

KAUFER, ERIC 1989. Kaufer, Erich: The ecomonics of the patent system. Harwood Academic Publishers GnbH, 1989.

KAYSER SZILÁRD 1910. Kayser Szilárd, dr. Magyarország az Iparvédelmi Unióban. Iparjogi Szemele 1910/1. sz. 2-7

KAYSER SZILÁRD 1911. Kayser Szilárd: A nemzetközi iparjogvédelem és a washingtoni konferencia, Iparjogi Szemle 1911/3. szám 35-38.

KELEMEN ANDRÁS 1927/I. Kelemen András határozati javaslata az elsőbbség kérdéséről. Szabadalmi Közlöny 1927/8. szám 131-132.

KELEMEN ANDRÁS 1927/II. Kelemen András jelentése: A Nemzetközi Iparjogvédelmi Szövetség Genfi Kongresszusa 1927. június 8-10., Szabadalmi Közlöny 1927/18. szám 303-308., 1927/19. szám 325-330.

KELEMEN ANDRÁS 1929. Kelemen András: Az elsőbbség, Szabadalmi Közlöny 1929/23. szám 516-517.

KELEMEN ANDRÁS 1930. Kelemen András: A tudományos tulajdon, Szabadalmi 1930/17. szám 381-384.

KELEMEN ISTVÁN 1925. Kelemen István: Jelentés a zürichi kongresszusról, Iparjogi Szemle 1925/8. szám 26.

KELEMEN ISTVÁN 1926. Kelemen István: A hágai nemzetközi iparjogvédelmi konferencia, Iparjogi Szemle, 1926/1. szám 1.

KELEMEN MANÓ 1899. Kelemen Manó: A szabadalmi törvény 3. §-ának 3. pontja Jogtudományi Közlöny, 1899/45. szám, 324-325.

KELEMEN MANÓ 1905. Kelemen Manó István: A találmányi szabadalmakról szóló 1895. évi XXXVII. törvénycikk revisiója. Kiadja az Országos Iparegyesület. Hungária Könyvnyomda nyomása, Budapest, 1905.

KENT, PAUL 1907. Kent, Paul: Das Patentgesetz vom 7. April. 1891, Carl Heymanns Verlag Berlin 1907.

KINCSES ISTVÁN 1975/I. Kincses István: Szabadalmak, találmányok, feltalálók a XVIII. Századi Magyarországon, Újítók Lapja 1975/11. szám 27-29.

KINCSES ISTVÁN 1975/II. Kincses István: Szabadalmak, találmányok, feltalálók a XIX. századi

Magyarországon, Újítók Lapja 1975/12. szám 29-31.

KINCSES ISTVÁN 1975/III. Kincses István: Szabadalmak, találmányok, feltalálók Magyarországon a századforduló elején (1895-1917), Újítók Lapja 1975/13. szám 17-19.

KINCSES ISTVÁN 1975/IV. Kincses István: Szabadalmak, találmányok, feltalálók Magyarországon 1914-1945 között, Újítók Lapja 1975/14. szám 17-20.

KISS ISTVÁN 1886. Kiss István: Magyar közjog, Érsek-Lyceumi Könyvnyomda, Eger 1886.

KLEINSCHROD, CARL THEODOR VON 1855. Kleinschrod, Carl Theodor von: Die Internationale Patentgesetzgebung nach ihren Prinzipien, nebst Vorschlägen für ein künftiges gemeines deutsches Patentrecht, Munchen 1855.

KLITZKE, RAMON A. 1959. KLITZKE, RAMON A : Historical Background of the English Patent Law, Journal of the Patent Office Society, Vol. 41, Issue 9 (September 1959), 615-650.

KLOEPPEL, EDMUND 1908. Kloeppel, Edmund: Patentrecht und Gebrauchsmusterrecht: Kurzes Handbuch zur Einf. In dieses Rechtsgebeit für jungere Juristen, Carl Heymanns Verlag, Berlin 1908.

KLOSTERMAN, RUDOLF 1869. Klostermann, Rudolf: Das geistige Eigenthum an Schriften, Kunstwerken und Erfindungen Nac preussischem u. internationalen Rechte, Verlag von I. Guttentag, Berlin 1869.

KLOSTERMAN, RUDOLF 1877. Klosterman, rudolf: Das Patentgesetz für das deutsche Reich vom 25. Mai 1877, Verlag von Franz Vahlen, Berlin 1877.

KMETY KÁROLY 1911. Kmety Károly: A magyar közjog tankönyve, Grill Károly Könyvkiadó Vállalata, Budapest 1911.

KOHLER, JOSEF 1900. Kohler, Josef: Handbuch des deutschen Patentrechts in rechtsvergleichender Darstellung. J. Bensheimer, Mannheim 1900.

KOHN JAKAB 1916. Kohn Jakab: A szabadalmi törvénytervezet mint szervezeti reform Ügyvédek Lapja 1916/47. szám 2.

KOHN JAKAB 1917. Kohn Jakab: Az alkalmazottak találmányai a szabadalmi törvénytervezetben, Jogállam: jog- és államtudományi szemle 1917/1-2. szám 103-107.

KOLOSVÁRY BÁLINT 1930. Kolosváry Bálint: Magánjog, Studium Kiadó, Budapest, 1930.

KONEK SÁNDOR 1868. Konek Sándor: Az Ausztriai-Magyar Monarchia Statisztikai Kézikönyve, Heckenast Gusztáv, Pest 1868.

KORBULY IMRE 1889. Korbuly Imre: Magyarország Közjoga, Eggenberger-féle Könyvkereskedés, Budapest, 1889.

KÓSA ZSIGMOND 1900/I. Kósa Zsigmond: Jogosítottak-e a szabadalmi hatóságok egy szabadalom megsemmisítése iránt indított perben, a későbbi elsőbbséggel engedélyezett szabadalmat a korábbi szabadalomtól függőnek nyilvánítani? Ügyvédek Lapja 1900/18 2-4.

KÓSA ZSIGMOND 1900/II . Kósa Zsigomnd: Felszólalási eljárás a magyar szabadalmi jogban, Ügyvédek Lapja 1900/13. szám 3-4.

KÓSA ZSIGMOND 1900/III. Kósa Zsigmond: Felszólalási eljárás a magyar szabadalmi jogban, Ügyvédek Lapja 1900/14. szám 2-4.

KÓSA ZSIGMOND 1911. Kósa Zsigmond: A magyar szabadlami törvény magyarázata: függelékben a Nemzetközi Unióra vonatkozó, - Ausztriával, a Német Birodalommal, Spanyolországgal kötött nemzetközi szerződésekkel és végrehajtási rendeletekkel. Hoffmnan és Kronovitz, Debrecen, 1911.

KÓSA ZSIGMOND 1914. Kósa Zsigmond: Felszólalási eljárás a magyar szabadalmi jogban, Ügyvédek Lapja 1900/14. szám 2-4.

KÓSA ZSIGMOND 1917. Kósa Zsigmond: Vélemény a szabadalmi törvénytervezetről, Évkönyv az Iparjogi Szemle 1916. évfolyamának pótlására. A Magyar Iparjogvédelmi Egyesület kiadványa. Budapest, 1917 68-101.

KOVÁCS MARCEL 1927. Kovács Marcell: A polgári perrendtartás magyarázata II. kötet, Pesti Könyvnyomda Rt. Budapest 1927.

KŐHÁZI ENDRE 1933. Kőházi Endre: A m. kir. Szabadalmi Bíróság bírói és hivatalnokai fegyelmi felelősségének törvényes szabályozása Közgazdasági értesítő 1933/2 . 10-13.

KŐRÖSI LÁSZLÓ 1932. Kőrös László: Módosítások elsőbbségéről, szabadalmi Közlöny 1932/23. szám 431-432.

KŐRÖSI LÁSZLÓ 1938. Kőrösi László: A találmányról, Szabadalmi Közlöny 1938/4. szám 54-55.

KUNCZ ÖDÖN-BALÁS P. ELEMÉR 1924. Kuncz Ödön-Balás P. Elemér: A tisztességtelen verseny: az 1923:5. törvénycikk magyarázata, kieg. a törvényt

végrehajtó rendeletekkel. Politzer, Budapest 1924.

LADOMÁRI SZMERTNIK ISTVÁN 1937. Ladoméri Szmertik István: Az ipari kizárólagos jogok körüli bíráskodás. Szabadalmi Közlöny, 1937/6. szám, 80-83.

LADOMÉRI SZMERTINK ISTVÁN 1939/I. Ladoméri Szmertnik István: Egy találmány több feltaláló, Szabadalmi Közlöny 1939/19. szám 357-363.

LADOMÉRI SZMERTNIK ISTVÁN 1939/II. Ladoméri Szmertnik István: A szabadalmazható találmány és a közérdek. Szabadalmi Közlöny 1939/6. szám 107-114.

LADOMÉRI SZMERTNIK ISTVÁN 1932. Ladoméri Szmertnik István dr.: A találmányi bejelentések leírásainak és igénypontjainak a módosítása, Szabadalmi Közlöny, 1932/20. szám 348-352.

LADOMÉRI SZMERTNIK ISTVÁN 1935. Ladoméri-Szmertnik István: A magyar szabadalmi törvény, a hozzátartozó végrehajtási rendelet és az ezeket módosító rendelkezések. A m. kir. Szabadalmi Bíróság kiadása. Budapest. 1935.

LADOMÉRI SZMERTNIK ISTVÁN 1938/I. Ladoméri Szmertnik István: A "szabadalmazható új találmány" és a "szakértő", Szabadalmi Közlöny 1938/2. szám 21-24.

LADOMÉRI SZMERTNIK ISTVÁN 1938/II. Ladoméri Szmertnik István: A szabadalmi igénypontal kapcsolatos néhány kérdés. Szabadalmi Közlöny 1938/17. szám 287-298.

LADOMÉRI SZMERTNIK ISTVÁN 1940/I . Ladoméri Szmertnik István: Háborús intézkedések az iparjogvédelem terén

Szabadalmi Közlöny 1940/5. szám Melléklet 33-42.

LADOMÉRI SZMERTNIK ISTVÁN 1940/II. Ladoméri Szmertnik István: Az őstermelés találmányai Szabadalmi Közlöny 1940/12. szám Melléklet 95-110.

LADOMÉRI SZMERTNIK ISTVÁN 1940/III. Ladoméri Szmertnik István: A felszólalás, Szabadalmi Közlöny 1940/10. szám Melléklet 71-78.

LADOMÉRI SZMERTNIK ISTVÁN 1941. Ladoméri Szmertnik István: A "szabadalmazható találmányok" és a szabadalmi törvény, Szabadalmi Közlöny 1941/3. szám Melléklete 1-4.

LÁNYI BERTALAN 1903. Lányi Bertalan: A tulajdonjog, Singer & Wolfner, Budapest 1903.

LÁSZLÓ ARTHUR 1910. László Arthur: Robinson elmélete és a szabadalmi leírás Iparjogi Szemle 1910. 5. évfolyam 6-7 szám 65-67.

LÁSZLÓ ARTHUR 1927. László Arthur: A "szabadalmi ügyvivő" - elnevezés reformja, Szabadalmi Közlöny 1927/17. szám 286-288

LENGYEL BÉLA 1942. Lengyel Béla: A szabadalom és iparfejlesztő tevékenysége. Mérnöki Továbbképző Intézet 1941-es tanfolyamának anyaga, XI. kötet 8. füzet, Budapest 1942.

LÉVY BÉLA 1898. Lévy Béla: A magyar szabadalmi jog rendszere. Budapest, 1898.

LÉVY BÉLA 1916. Lévy Béla: A szabadalmi törvényjavaslat előadói tervezete. Különlenyomat a Jogtudományi Közlöny 1916. évfolyamából, Budapest 1916.

LONTAI-FALUDI-GYERGYÁNFY-VÉKÁS 2006 Lontai Endre - Faludi Gábor - Gyertyánfy Péter - Vékás Gusztáv:Szellemi alkotások

joga. Eötövs József Könyvkiadó, Budapest. 2006.

LŐW LÓRÁNT 1936. Lőw Lóránt: Találmányi leírás szövegezése bírói eljárásban, Jogállam: jog-és államtudományi szemle 1936/5. szám 177-181.

MACLEOD, CHRISTINE 1988. MacLeod, Christine: Inventindg the Industrial Revolution. The English patent system 1660-1800. Cambridge, Cambridge University Press 1988.

MAGYARY GÉZA 1913. Magyary Géza: Magyar polgári perjog, Franklin Társulat, Budapest 1913.

MALACKOWSKI, JAMES 2011. Malackowski, James E.: Next Big Thing in Monetizing IP: A Natural Progression to Exchange-Traded Units, Landslide, Vol. 3, Issue 5 (May/June 2011), 32-37.

MANDICH, GIULIO 1948. Mandich, Giulio: Venetian Patents (1450-1550) Journal of the Patent Office Society, Vol. 30, Issue 3 (March 1948), 166-224.

MÁTHÉ GÁBOR 1983. Máthé Gábor: A „bírói hatalom" szervezetének reformtervei. Horváth Pál - Révész Tamás Mihály(szerk): Összehasonlító jogtörténet. Bolgár Elek-emlékkönyv. Akadémiai Kiadó, Budapest. 137-148.

MÁTHÉ GÁBOR 2000. Máthé Gábor: The dual monarchy. (The Hungarian bourgeois state. 1867-1944. Part II/1/1.). Gergely András - Máthé Gábor(szerk): The Hungarian state. Thousand years in Europe. Korona Publ., Budapest. 217-232.

MAYER GÉZA 1927. Mayer Géza: A szabadalmak gyakorlási kényszerének kérdéséhez, Iparjogi Szemle 1927/5. szám 17-18.

MAYER GÉZA 1937/I. Mayer Géza: Mellékbeavatkozás a szabadalmi bíróság előtt, Szabadalmi Közlöny 1937/11. szám 165-167.

MAYER GÉZA 1938. Mayer Géza: Szakértő a szabadalmi törvényben, Szabadalmi Közlöny 1938/1. szám 2-5.

MAYER GÉZA1937/II. Mayer Géza: A feltaláló alkalmazott, Szabadalmi Közlöny 1937/8. szám 110-113.

MELLER ERIK 1916. Meller Erik: A szabadalmi törvényjavaslat sürgőssége, tekintettel a háborús viszonyokra, Magyar Mérnök és Építész Egylet Közlönye 1916. 299-300.

MESSINGER SIMON 1909. Messinger Simon: A találmányi szabadalmakról szóló törvénytervezet, Jogállam: jog-és államtudományi szemle 1909/5. szám 365-368.

MEZEI PÉTER 2012. Mezei Péter: A fájlcsere dilemma, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft, Budapest, 2012.

MEZEY BARNA 2007. Mezey Barna: A kiegyezés jogpolitikájának kialakítása. Horvát Boldizsár igazságügyi miniszter reformprogramja, Jogtörténeti Szemle 2007/2. szám 31-42.

MGBEOJI, IKECHI 2003. 414 Mgbeoji, Ikechi: Juridical Origins of the International Patent System, *Journal of the History of International Law*, Vol. 5, Issue 2., (2003) 403-422

MOLNÁR ISTVÁN 2008. Molnár István: Szellemi tulajdon menedzsment és technológia-transzfer,

InnovAID Innovációs és Gazdasági Tanácsadó kft., Kecskemét, 2008.

MOLNÁR ISTVÁN 2011. Molnár István: Szabadalmi anyagi jogi problémák és megoldási elképzelések közfinanszírozású kutatóhelyeken. Doktori értekezés kézirata. Lezárva: Szeged, 2011. szeptember 15. Forrás:http://doktori.bibl.u-szeged.hu/1426/1/Phd2010_v26_2012_02_12.pdf

MUNRO, CRAWFORD J. E. 1884. Munro, Crawford J. E.: The Patents, Designs and Trade Marks Act with the Rules and Instructions London 1884.

NAGY BENŐ - WÁMOSCHER ENDRE 1931. Nagy Benő és dr Wámoscher Endre. A magyar szabadalmi jog zsebkönyve, Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest 1931.

NAGY ERNŐ 1907. Nagy Ernő: Magyarorszg közjoga: államjog, Athenaeum, Budapest 1907.

OSTERTAG, M. 1926. Ostertag, M. : International Unions for the Protection of Industrial, Literary and Artistic Property, Michigan Law Review , Vol. 25, Issue 2 (December 1926), 107-123.

PALÁGYI RÓBERT 1927. Palágyi Róbert: A tudományos tulajdonjogról. Szabadalmi Közlöny 1927/9. szám 146-149, 1927/10. szám 168-170.

PALÁGYI TIVADAR 1999. Palágyi Tivadar: A szabadalmi ügyvivői hivatás története Magyarországon II. Iparjogvédelmi és szerzői jogi Szemle 1999/ 2. szám

PERLMUTTER ALFRÉD 1915. Perlmutter Alfréd: A szabadalmi törvény 2. §-a 2. pontja körül követett

joggyakorlatunk bírálata. Szabadalmi Közlöny 1915. 879-882.

PERLMUTTER ALFRÉD 1925/I. Permutter Alfréd: A nyomtatott szöveg újdonságrontó voltáról, Jogtudományi Közlöny, 1925/6. szám 44-45

PERLMUTTER ALFRÉD 1925/II. Perlmutter Alfréd: Szabadalomjogi reflexió, Jogtudományi Közlöny 1925/22. szám 171-172.

PERLMUTTER ALFRÉD 1927. Permutter Alfréd: Néhány szó a szabadalmi bíróság megszüntetésének kérdéséhez, Jogtudományi Közlöny, 1927/10. szám 85-86.

PERPIGNA, ANTONIE 1834. Perpigna, Antonie : The French Law and Practise of for Inventions Improvements and Importations. Philadelphia 1834.

PHILIPP, ALFRED 1904. Philipp, Alfred: Kommentar zu den Reichsgesetzen über das gewerbliche Urheberrecht: Patentgesetz, Gesetz, betr. das Urheberrecht an Mustern und Modellen Gesetz, begr. den Schutz von Gebrauchsmustern Gesetz zum Schutz der Warenbezeichnungen, sowie zu den internationalen Verträgen zum Schutze des gewerblichen Urheberrechts, München 1904.

PHILIPPSON, F. C. 1860. Philippson, F. C.: Die Reform der Patent-Gesetzgebung, bearbeitet im Auftrage des Handles- und Gewerbe- Vereins für Rheinland und Westphalen, Düsseldorf, 1860.

PRAGER, FRANK D. 1944. Prager, Frank, D.: A history of Intellectual Property From 1545 to 1787, Journal of the Patent Office Society, Vol. 26, Issue 11 (November 1944), 711-760.

PRAGER, FRANK D. 1961. Prager, Frank D.: Historical Hackground and Foundation Of American Patent Law. American Journal Of Legal History (AJOLH) 1961/5 309-325.

PRAGER, FRANK D. 1964 Prager, Frank D.: Examination of Inventions from the Middle Ages to 1836 Journal of the Patent Office Society, Vol. 46, Issue 4 (April 1964) 268-291.

PRAVEL, BERNARR R. 1991. Pravel, Bernarr R.: Why the United States Should Adopt the First-to-File System for Patents, St. Mary's Law Journal, Vol. 22, Issue 3 (1991) pp. 797-814.

RÉCSI EMIL 1871. Récsi Emil: Magyarország közjoga, Pfeifer Ferdinánd Budapest 1871.

RENWICK, EDWARD S. 1893. Renwick, Edward S.: Patentable invention, Rochester 1893.

RICHARDS, WILLIAM EDVARTS 1922. Richards, William Edvarts: *Patent law and practice*, New York, 1922

RÖHRICH, WILHELM 1863. Röhrich, Wilhelm: Die Patent-Gesetzgebung, In Kommission bei H. Bechhold, Frankfurt a. M., 1863.

ROBINSON, WILLIAM C. 1890 Robinson, Villiam C.: Law of Patents for Useful Invention, Little, Brown, and Company, Boston, 1890

SCHANZE, OSCAR 1901. Schanze, Oscar: Patentrechtliche Untersuchungen, Verlag von Gustav Fischer, Jena 1901.

SCHILLING ZOLTÁN 1936/I. Schilling Zoltán: A szabadalmi jog és a technika fejlődésének párhuzama. Szabadalmi Közlöny 1936/14. szám 181-185.

SCHILLING ZOLTÁN 1936/II. Schilling Zoltán: Múlt és jövő. Szabadalmi Közlöny 1936/5. szám 51-56.

SCHÖN TIBOR 1934. Schön Tibor: A szabadalmi joggyakorlat kézikönyve, Pátria, Budapest 1934.

SCHUSTER RUDOLF 1915. Schuster Rudolf: Új polgári perrendtartás és a szabadalmak, Jogállam: jog- és államtudományi szemle 1915/1-2. szám 58-62.

SCHUSTER RUDOLF 1916/I. Schuster Rudolf: Az új szabadalmi törvényjavaslat előadói tervezete, Jogtudományi Közlöny 1916/13. szám 113-114.

SCHUSTER RUDOLF 1916/II. Schuster Rudolf: Ugyanazon találmány kétszeri szabadalmazásának kérdéséhez. Évkönyv az Iparjogi Szemle 1915. évfolyamának pótlására. 1916. 3-5.

SCHUSTER RUDOLF 1934. Schuszter Rudolf: Néhány szó a szabadalmi törvény revíziójához. Kereskedelmi Jog 1934/9. szám 157-159.

SCHWABACH, ARON 2007. Schwabach, Aron: Intellectual Property. ABC-CLIO Santa Barbara 2007.

SEELY, F. A. 1893. Seely, F. A. :Patent and trade-mark law and convention, Washington Govermental Printing Office, 1893.

SEELY, FRANKLIN A. 1887. Seely, Franklin A: History of the International union for the protection of industrial property, including a discussion of the articles of the Union and their effect upon industrial property of citizens of the United States, Goverment printing Office, Washington 1887.

SELL, K SUSAN 1989. Sell, Susan K.: Intellectual Property as a Trade Issue: From the Paris Convention to GATT , Legal Studies Forum, Vol. 13, Issue 4 (1989), 407-422.

SELL, SUSAN K 2003. Sell, Susan K: Private power, public law: The Globalization of Intellectual Property Rights. Cambridge University Press, Cambridge, 2003.

SÉTHY IMRE 1964. Séthy Imre: A magyar szabadalmi jog kialakulásának történeti áttekintése. Szabadalmi Közlöny 1964/1. szám 1-3.

SHERKOW, JACOB S. 2011. Sherkow, Jacob S.: Negativing Invention, Brigham Young University Law Review, Vol. 2011, Issue 4 (2011), 1091-1138.

SIMON, ALFRED 1891. Simon, Alfred: Der Patentschutz: Mit bes. Berücks. Der schweizerischen Gesetzgebung, Druck und Verlag von K. J. Wys, Bern 1891.

SIMONDS, WILLIAM EDGAR 1883. Simonds, William Edgar,: A summary of the law of patents for useful inventions, with forms, L. K. Strouse & co., New York 1883.

SINGER, BERTHOLD 1911. Singer, Berthold: Patent and trade mark laws of the world, Chicago, 1911.

SMITH, CHAUNCEY 1890. Smith, Chauncey: A Century of Patent Law, The Quarterly Journal of Economics, Vol. 5, No. 1 (Oct., 1890), 44-69.

SMITH, CHAUNCEY 1890. Smith, Chauncey: A Century of Patent Law. The Quarterly Journal of Economics Issue 5. (1890.) 44-69.

SMITH, FORD E. 1960 Smith, Ford E.: Serendipity and Patentable Invention , *Journal of the Patent Office Society*, Vol. 42, Issue 6 (June 1960), 425-432.

STIPTA ISTVÁN 2003. Stipta István: Az igazságszolgáltatás szervezete 1848-1871. (Szerk.: Veres

László): Miskolc története IV/1. 1848-tól 1918-ig. Miskolc, 2003. 67-85.

STIPTA ISTVÁN 2010. Stipta István: A magyar bírósági rendszer története. Multiplex Media-Debrecen University Press. (Harmadik, javított kiadás) Debrecen, 2000.

STRINGHAM, EMERSON 1925. Stringham, Emerson: Patents under the International Convention, Journal of the Patent Office Society, Vol. 7, Issue 5 (January 1925), 215-230.

SUHAJDA JÁNOS 1874. Suhajda János: A magyar polgári anyagi magánjog rendszere az országbírói értekezlet által megállapított szabályokhoz és azóta a legújabb időig hozott törvényekhez alkalmazva, Magyar Királyi Egyetemi Könyvmyomda, Budapest 1874.

SZABÓ ISTVÁN 2005. Szabó István: A Pragmatica Sanctio és az osztrák-magyar államjogi kapcsolat, Hajdu Gábor-Ruszthi Hunor (szerk.): Honorem Magistrorum: Tanulmányok Botos Gábor tiszteletére, Neolife, Budapest 125-135.

SZAKOLCZAI ÁRPÁD 1898. Szakolczai Árpád: Újdonság a kereskedésről és a szabadalmi jogról, Franklin Társulat, Budapest 1898.

SZAKOLCZAI ÁRPÁD 1899. Szakolczai Árpád: A szabadalmi törvény 3. §-ának 3. pontja, Jogtudományi Közlöny 1899/43. szám 309.

SZARKA ERNŐ 1996. Szarka Ernő: Iparjogvédelem Magyarországon - 100 éves a Magyar Szabadalmi Hivatal, Magyar Tudomány, 1996/2. szám 207-227.

SZÁSZY-SCHWARZ GUSZTÁV 1911. Szászy-Schwarz Gusztáv: Új irányzatok a magánjogban Athenaum Irodalmi és

Nyomdai Részvénytársulat, Budapest 1911.

SZENDRE PÉTER PÁL 1930. Szendre Péter Pál: A szabadalmi jog, Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest 1930.

SZENTE LAJOS 1907. Szente Lajos: A szabadalmi törvény reformja. Kereskedelmi Jog 1907/11. szám 242-244.

SZENTE ZOLTÁN 2011. Szente Zoltán: Kormányzás a dualizmus korában: A XIX. századi európai parlamentarizmus és Magyarország kormányformája a kiegyezés után 1867-1918, Atlantisz Kiadó, Budapest, 2011.

SZIVÁK IMRE 1906. Szivák Imre: Az alkotmányjogi biztosítékokról állambíróság stb. Budapest Athenaum 1906.

SZLADITS KÁROLY 1908. Szladits Károly: Az osztrák Polgári Törvénykönyv novella-javaslatáról. Magyar Jogászegyleti Értekezések XXXVII. Kötet 284. szám 1-69. Budapest 1908.

SZLADITS KÁROLY 1933. Szladits Károly: A magyar magánjog vázlata, Budapest 1933.

SZLADITS KÁROLY 1942. Szladits Károly: Magyar magánjog mai érvényében. Budapest. 1942.

TATTAY LEVENTE 2003. Tattay Levente: A szellemi alkotások joga. Szent István Társulat Az Apostoli Szentszék Könyvkiadója, Budapest 2003.

TERREL, THOMAS 1895. Thomas Terrel: The law and practice relating to letter patent for inventions. Sweet and Maxvel, London 1895.

THOMPSON, W. P. 1920. W. P. Thompson: Handbook of patent law of all countries, London, Stevens & Sons, Limited 1920.

TÓTH LAJOS 1930. Tóth Lajos: Magyar magánjog: dologi jog, Debrecen és a Református Tisztántúli Egyházkerület Könyvnyomda-Vállalata, Debrecen 1930.

TÖRÖK LÁSZLÓ 1913. Török László: A Találmányi szabadalom, Rényi Károly kiadása, Budapest 1913.

TUCKER, GEORGE 1837. George Tucker: Commentaries on The Law of Virginia, Printed at the office of the republican, Winchester, 1837.

TÚRY SÁNDOR 1911. Túry Sándor: A magyar szabadalmi jog kézikönyve, Győző Andor Könyvkereskedő, Budapest, 1911.

VADÁSZ LAJOS 1933. Magánjogunk Zsebkönyve, Ábrahám és Sugár, Bagó M. és Fia Utóda Könyvnyomdája, Budapest, 1933.

VARGA NORBERT 2003. Varga Norbert: Első állampolgárság törvényünk (1879:L. tc.) elemzése, különös tekintettel a megszerzés és az elvesztés eseteire. Kun András (szerk.): Könyv és Könyvtár: A Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtárának közleményei. Kiadja: Debreceni Egyetem, Debrecen, 2003. 267-293.

VARGA NORBERT 2012. Varga Norbert: A magyar állampolgársági jog a 19. században, Akadémia kiadó, Budapest 2012.

VÁSÁRHELYI LÁSZLÓ 1922. Vásárhelyi László: Néhány szó az unio-szerződés 4. cikkéhez, Szabadalmi Közlöny 1922/12. szám 209-211.

VÁSÁRHELYI LÁSZLÓ 1927/I. Vásárhelyi László: A kémiai termékek (vegyületek) szabadalmazhatóságának kérdéséhez, Szabadalmi Közlöny 1927/3. szám 43-45., 1927/4. szám 61-62.

VÁSÁRHELYI LÁSZLÓ 1929/I. Vásárhelyi László: A találmányi jelleg kérdéséhez, A Magyar Mérnök és Építész Egylet közlönye 1929/1 szám Melléklet 1-3.

VÁSÁRHELYI LÁSZLÓ 1929/II. Vásárhelyi László: Szabadalmi törvény és a chemiai ipar, Szabadalmi Közlöny 1929/7. szám 130-138., 1929/8. szám 154-159.

VÁSÁRHELYI LÁSZLÓ 1929/III. Vásárhelyi László: Szükséges-e az uniós elsőbbség érvényesítésénél távoli országok esetére vagy vis maior esetére különleges intézkedésekben megállapodni, Szabadalmi Közlöny 1929/12. szám 278-281.

VÁSÁRHELYI LÁSZLÓ 1930. Vásárhelyi László: Az unios egyezmény 4. cikke és a feltalálók védelme, Szabadalmi Közlöny 1930/24. szám 543-545.

VÁSÁRHELYI LÁSZLÓ 1940. Vásárhelyi László: Néhány szó a rosszhiszemű felszólalásokról, Szabadalmi Közlöny 1940/11. szám Melléklet 79-81.

VÉGH LÁSZLÓ 2005. Végh László:Az Egyesült Államok szabadalmi rendszerének létrejötte és korai működése Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle 2005/1. szám 110. évf 86-97.

VÉKÁS GUSZTÁV 1970. Vékás Gusztáv: Az iparjogvédelem szakembereiről (in: A magyar iparjogvédelem 75 éve, 60-80. oldal; az Országos Találmányi Hivatal kiadványa, 1970)

WALKER, ALBERT H 1917. Walker, Albert H.: Text-book of the law of patents for inventions, Baker Voorhis and company, New York 1917.

WALTERSCHEID, EDWARD C. 1998. Walterscheid, Edward C.: Patents and Manufacturing in the Early Republic Journal of the Patent and Trademark Office Society, Vol. 80, Issue 12 (December 1998) 855-891.

WALTERSCHEID, EDWARD.1994. Walterscheid, Edward:.Early Evolution of the United States Patent Law: Antecedents (Part 1), Journal of the Patent and Trademark Office Society, Vol. 76, Issue 9 (September 1994) 697-715.

WEBSTER, THOMAS 1853. Webster, Thomas: The New Patent Law London, 1853.

WENCZEL GUSZTÁV 1854. Wenczel gusztáv: Az ausztriai általános polgári törvénykönyv magyarázata. Pest. 1854.

WENCZEL GUSZTÁV 1863. Wenczel Gusztáv: A magyar és erdélyi magánjog rendszere, Magyar Királyi Egyetemi Nyomda, Budapest 1863.

WYMAN, WILLIAM I. 1919. Wyman, William I.: Patent Act of 1836, Journal of the Patent Office Society, Vol. 1, Issue 5 (January 1919) 203-210.

ZAKARIÁS LAJOS 1934. Zakariás Lajos: A bejelentési osztály előtt elmulasztott cselekmények pótolhatók-e a bírói osztály előtt, Szabadalmi Közlöny1934/2. szám 23-25.

ZLINSZKY IMRE 1902. Zlinszky Imre: A magyar magánjog mai érvényében Budapest Franklin Társulat 1902.

LEVÉLTÁRI FORRÁSOK

Magyar Nemzeti Levéltár Magyar Kancellária Levéltára Acta Generalia (MNL A 39)

737. d.; 1720. d. ; 3014. d; 5121. d. ; 6509. d. ; 6521. d. ; 6554. d. ; 6630. d. ; 6632. d. ; 6795. d. ; 6838. d. ; 6916. d. ; 7184. d. ; 7184. d. ; 7255. d. ; 7256. d. ; 7317. d. ; 7391. d. ; 7424. d. ; 7424. d. ; 7632. d.; 7995. d. ; 8352. d. ; 8608. d.; 8629. d.; 8949. d. ; 8977. d.

Magyar Nemzeti Levéltár Minisztertanácsi Jegyzőkönyvek (MNL K 27)

(1896. február 8.) BR/9: A Szabadalmi Tanács és Szabadalmi Hivatal tagjainak kinevezése.

(1900. március 21.) 11R/17: A „Szabadalmi Tanács" ülnöki állására Jónás Ödön kinevezése.

(1901. június.12.) 46R/58: A szabadalmi tanács üres ülnöki állására Ádám András kinevezése.

(1902. november 28.) 35R/57: A Szabadalmi Tanácsnál megüresedett tagsági helyre Istvánffy József kúriai bíró kinevezése.

(1902. december 27.) 10R/19: Dr. Perlmutter Alfréd albíróvá való kinevezése a Szabadalmi Hivatalhoz.

(1905. június 19.) 10R/14: Jónás Ödön műegyetemi tanár újbóli kinevezése a Szabadalmi Tanács elnökévé.

(1905. október 05.) 7R/52: Kinevezések a Szabadalmi Tanácsba.

(1906. március 01) 22R/48: Szabadalmi Tanács tagjainak újbóli kinevezése.

(1907. május 16.) 15R/45: Bírói kinevezés a Szabadalmi Tanácsba

(1908. május 25.) 18R/33: Söpkézis Sándor műegyetemi tanár kinevezése

(1909. január 30.): 4R/117: Tury Sándor kúriai bíró kinevezése a Szabadalmi Tanács elnökévé

(1910. november 27.) 11R/59: Bánki Donát műegyetemi tanár kinevezése

(1911. augusztus 11.) 25R/35: Schilling Zoltán kinevezése szabadalmi bíróvá.

(1911. február 12.) 6R/18: Műegyetemi tanárok kinevezése a Szabadalmi Tanács ülnökeivé

(1911. október 17.) 63R/103: Bírói kinevezések a Szabadalmi Tanácsba.

(1912. február 26.) 61R/ 103: Bírói kinevezés a Szabadalmi Tanácsba

(1913. február 28.) 101R/112: Bírói kinevezés a Szabadalmi Tanácsba

(1918. június 6.) 83/R 136: Bírói kinevezés a Szabdalmi Tanácsba

(1921. 01. 04.) 28R/86: Bírói kinevezések a Szabadalmi Bírósághoz

(1921. június 03.) 78R/122: Pompéry Elemér szabadalmi bírósági alelnöki kinevezése

(1922. január 24.) 39R/81: Szabadalmi bírói kinevezések.

(1922. július 7.) 90R/133: A Szabadalmi Bíróság alelnöki tisztének betöltése

(1923. február 16.) 65R/103: Bírói kinevezés a Szabadalmi Bírósághoz

(1925. március 12.) 15R/110: Ülnökök kinevezése a Szabadalmi Felsőbírósághoz

(1926.február.26.) 28R/40: Bírák kinevezése a Szabadalmi Felsőbírósághoz

Magyar Nemzeti Levéltár Polgári Kori Kormányhatósági Levéltárak K szekció, Iparügyi Minisztériumi Levéltár (MNL K 603)

1. cs, 3. cs., 4. cs, 12. cs., 16. cs., 20. cs., 30. cs., 52. cs., 58. cs., 59. cs., 61. cs., 80. cs., 82. cs., 114. cs., 151. cs., 162. cs., 166. cs., 186. cs., 186. cs., 192. cs., 193. cs., 194. cs., 196. cs., 198. cs., 199. cs., 201. cs., 207. cs., 212. cs., 224. cs., 225. cs., 244. cs., 257. cs., 260. cs., 262. cs., 264. cs., 265. cs., 266. cs., 271. cs., 283. cs., 332. cs., 333. cs., 334. cs., 359. cs., 362. cs., 374. cs., 401. cs., 407. cs., 411. cs., 412. cs., 417. cs., 421. cs., 422. cs., 423. cs., 432. cs., 437. cs, 442. cs., 454. cs., 463. cs., 464. cs., 472. cs., 503. cs., 532. cs., 562. cs., 568. cs., 573. cs., 574. cs., 581. cs., 583. cs., 587. cs., 611. cs., 625. cs., 656. cs., 670. cs., 675. cs., 684. cs., 687. cs., 696. cs., 697. cs., 702. cs., 755. cs., 817. cs., 819. cs., 821. cs., 882. cs., 893. cs., 898. cs., 912. cs., 922. cs., 926. cs., 931. cs., 935. cs., 965. cs., 976. cs., 996. cs., 1059. cs., 1066. cs., 1068. cs., 1073. cs., 1083. cs., 1118. cs., 1183. cs., 1187. cs., 1196. cs., 1201. cs., 1211. cs., 1220. cs., 1258. cs.,1287. cs., 1302. cs., 1334. cs., 1335. cs., 1352. cs., 1358. cs., 1378. cs., 1383. cs., 1399. cs., 1412. cs., 1418. cs., 1419. cs., 1425. cs., 1429. cs., 1437. cs., 1438.cs, 1450. cs., 1454. cs., 1468. cs, 1556. cs., 1568. cs, 1572. cs, 1574. cs, 1593. cs., 1624. cs., 1689. cs., 1692. cs., 1697. cs., 1698. cs., 1703. cs., 1704. cs., 1722. cs., 1727. cs., 1730. cs., 1739. cs., 1745. cs., 1760. cs., 1786. cs., 1804. cs, 1855. cs, 1864. cs., 1865. cs., 1870. cs., 1875. cs., 1903. cs., 1906. cs., 1908. cs., 1914. cs., 1916. cs., 1918. cs., 1922. cs., 1960. cs., 1971. cs., 1974. cs., 1985. cs., 1994. cs., 1994. cs., 2009. cs., 2017. cs., 2027. cs., 2042. cs., 2057. cs., 2058. cs, 2071. cs., 2074. cs., 2081. cs., 2102. cs., 2126. cs., 2150. cs., 2157. cs., 2156. cs., 2159. cs., 2178. cs., 2184. cs., 2187. cs., 2191. cs., 2195. cs., 2622. cs., 2908. cs.

ORSZÁGGYŰLÉSI NYOMTATVÁNYOK

KI. 1872. I. Az *1872. évi szeptember hó 1-jére hirdetett Országgyűlés Képviselőházának Irományai,* I. kötet, 15. szám, Magyar Királyi Államnyomda, Buda, 1872.

KI. 1892. XVI. Az *1892. év február hó 18-ára meghirdetett Országgyűlés Képviselőházának Irományai*, XVI. kötet, 523. szám, Pesti-Könyvnyomda-Részvénytársaság, Budapest 1894.

KN. 1892. XXV. Az *1892. év február hó 18-ára hirdetett Országgyűlés Képviselőházának Naplója*, XXV. kötet, 402. szám, Pesti-Könyvnyomda-Részvénytársaság, Budapest 1895.

KI. 1892. XXIII. Az *1892. év február hó 18-ára meghirdetett Országgyűlés Képviselőházának Irományai*, XXIII. kötet, 741. szám, Pesti-Könyvnyomda-Részvénytársaság, Budapest 1894.

KN. 1892. XXIX. Az *1892. év február hó 18-ára hirdetett Országgyűlés Képviselőházának Naplója*, XXV. kötet, 884. szám, Pesti-Könyvnyomda-Részvénytársaság, Budapest 1895.

KI. 1892. XXVI. Az *1892. év február hó 18-ára meghirdetett Országgyűlés Képviselőházának Irományai*, XXII. kötet, 854. szám, Pesti-Könyvnyomda-Részvénytársaság, Budapest 1894.

FI. 1892. XV. Az *1892. év február hó 18-ára meghirdetett Országgyűlés Főrendi Házának Irományai*, XV. kötet, 706. szám, Pesti-Könyvnyomda-Részvénytársaság, Budapest 1895.

KI. 1906. XVII. Az *1906. év május hó 19-ére hirdetett Országgyűlés Képviselőházának Irományai,* XVII. kötet, 594. szám, Pesti-Könyvnyomda-Részvénytársaság, Budapest, 1907.

NN. 1920. VI. Az *1920. év február hó 16-ára meghirdetett Nemzetgyűlés Naplója*, VI. kötet, Athenaum Irodalmi és Nyomdai Részvénytársulat Könyvnyomdája, Budapest, 1920.

KI. 1927. IV. Az *1927. év január hó 25-ére hirdetett Országgyűlés Képviselőházának Irományai,* IV. kötet, 150. szám, Pesti-Könyvnyomda-Részvénytársaság, Budapest, 1927.

FI. 1927. II. Az *1927. év január hó 25-ére hirdetett Országgyűlés Felsőházának Irományai,* II. kötet, 62. szám, Pesti-Könyvnyomda-Részvénytársaság, Budapest, 1927.

KN. 1927. V. Az *1927. év január hó 25-ére hirdetett Országgyűlés Képviselőházának Naplója,* V. kötet, 62. szám, Athenaum Irodalmi és Nyomdai Részvénytársulat Könyvnyomdája, Budapest, 1927.

KN. 1931. XVII. Az *1931. év július hó 18-ára hirdetett Országgyűlés Képviselőházának Naplója,* XVII. kötet, 203. szám, Athenaum Irodalmi és Nyomdai Részvénytársulat Könyvnyomdája, Budapest, 1933.

JOGFORRÁSOK

A magyar korona országai és Őfelsége többi királyságai és országai közt kötött vám- és kereskedelmi szövetségről szóló *1867. évi XVI. tc*. Márkus Dezső (szerk): Magyar Törvénytár 1836-1868. évi törvénycikkek, Franklin Társulat, Budapest, 1896., 350-354.

A bírói hatalmoról szóló *1869. évi IV. tc*. Márkus Dezső (szerk): Magyar Törvénytár 1869-1871. évi törvénycikkek, Franklin Társulat, Budapest, 1896., 4-8.

A bírák és bírósági hivatalnokok felelősségéről szóló *1871. évi VIII. tc*. Márkus Dezső (szerk): Magyar Törvénytár 1869-1871. évi törvénycikkek, Franklin Társulat, Budapest, 1896., 236-248.

A bírák és bírósági hivatalnokok áthelyezése és nyugdíjazása során követendő eljárás szabályozásáról szóló *1871. évi IX. tc*. Márkus Dezső (szerk): Magyar Törvénytár 1869-1871. évi törvénycikkek, Franklin Társulat, Budapest, 1896., 248-250.

Az ügyvédi rendtartásról szóló *1874. évi XXXIV. tc.* Márkus Dezső (szerk): Magyar Törvénytár 1872-1874. évi törvénycikkek, Franklin Társulat, Budapest 1896., 333-352.

A találmányi szabadalmakról szóló *1895. évi XXXVII*. tc. Márkus Dezső (szerk): Magyar Törvénytár 1894-1895. évi törvénycikkek, Franklin Társulat, Budapest, 1897. 275-292.

A magyar szent korona országainak az ipari tulajdon védelmére alakult nemzetközi Unió kötelékébe való belépéséről szóló *1908. évi LII. tc.* Márkus Dezső (szerk): A Hatályos Magyar Törvények Gyűjteménye, 1908-1910. évi törvénycikkek, Franklin Társulat, Budapest, 1912, 499-151.

A polgári perrendtartásról szóló *1911. évi I. tc*. Márkus Dezső (szerk): Magyar Törvénytár 1911. évi törvénycikkek, Franklin Társulat, Budapest 1912., 3-291.

A tisztességtelen versenyről szóló *1923. évi V. tc* Tréfy Gyula (szerk): Magyar Törvénytár, Franklin Társulat, Budapest, 1924, 20-37.

A m. kir. Szabadalmi Felsőbíróság megszüntetéséről szóló *1927. évi XX. tc*. Tréfy Gyula (szerk.): Magyar Törvénytár, Franklin Társulat, Budapest, 1928, 382-383.

A találmányi szabadalmakról, továbbá a védjegyek oltalmáról szóló törvények egyes rendelkezéseinek a módosításáról és kiegészítéséről szóló *1932. évi XVII. tc*. Tréfy Gyula (szerk): Magyar Törvénytár, Franklin Társulat, Budapest, 1933, 136-144.

A m. kir. Szabadalmi Bíróság bíráinak és hivatalnokainak a felelősségéről szóló *1933. évi XX. tc.* Tréfy Gyula (szerk): Magyar Törvénytár, Franklin Társulat, Budapest, 1934, 152-155.

A m. kir. földművelés,- ipar,- és kereskedelemügyi miniszternek 1867. június 14-én a találmányok szabadalmazását tárgyazó hírdetménye. Magyarországi Törvények és Rendeletek Tára, Kiadja Pfeifer Ferdinánd, Pest 1868., 164-167.

4.791/1895. K. M. rendelet a szabadalmi ügyvivőkről. Magyarországi Törvények és Rendeletek Tára, Pest-Nyomda Részvénytársaság, Budapest 1896., 1253-1257

573/1896. K. M. rendelet a találmányi szabadalmakról szóló 1895. évi XXXVII. tc. végrehajtásáról. Magyarországi Törvények és Rendeletek Tára, Pest-Nyomda Részvénytársaság, Budapest 1896., 262-279

733/1896. K. M. rendelet a Szabadalmi Hivatal szervezeti és ügyviteli szabályzatáról. Magyarországi Törvények és Rendeletek Tára, Pest-Nyomda Részvénytársaság, Budapest 1896., 285-369.

734/1896. K. M. rendelet a Szabadalmi Tanács szervezeti és ügyviteli szabályzatáról. Magyarországi Törvények és Rendeletek Tára, Pest-Nyomda Részvénytársaság, Budapest 1896., 370-381.

735/1896. K. M. rendelet a m. kir. Szabadalmi Hivatla hivatalos lapjának szervezeti szabályzata. Magyarországi Törvények és Rendeletek Tára, Pest-Nyomda Részvénytársaság, Budapest 1896. 382-384.

1652/1896. K. M. remdelet a m. kir. Szabadalmi Hivatla hivatalos lapjának szervezeti szabályzata tárgyában. Magyarországi Törvények és Rendeletek Tára, Pest-Nyomda Részvénytársaság, Budapest 1896., 945-948.

2226/1896. K. M. rendelet a Szabadalmi Tanács ügyviteli szabályzatának módosítása tárgyában. Magyarországi Törvények és Rendeletek Tára, Pest-Nyomda Részvénytársaság, Budapest 1896., 1018.

1089/1898. K. M. rendelet a szabadalmi ügyvivők fegyelmi ügyeiben követendő eljárás tárgyában. Magyarországi Törvények és Rendeletek Tára, Pest-Nyomda Részvénytársaság, Budapest 1898., 1045-1069.

72.500/1914. I. M. rendelet a szegénységi jog megadásáért a bírósági eljárásban előterjesztett kérelem alapjául szolgáló hatósági bizonyítvány kiállításáról. Magyarországi Törvények és Rendeletek Tára, Pest-Nyomda Részvénytársaság, Budapest 1914., 2667-2676.

8.538/1916. K. M. rendelet a m. kir. Szabadalmi Hivatal feletti felügyelet gyakorlásáról. Magyarországi Törvények és Rendeletek Tára, Pest-Nyomda Részvénytársaság, Budapest 1916., 718-720.

36.243/1927. I. M. rendelet a m. kir. Kúria szabadalmi ügyekben irányadó eljárási és ügyviteli szabályainak a megállapításáról. Magyarországi Törvények és Rendeletek Tára, Pest-Nyomda Részvénytársaság, Budapest 1927., 1096-1105.

3624/1928. I. M. rendelet a m. kir. Kúria szabadalmi ügyekben irányadó eljárási és ügyviteli szabályainak megállapítása tárgyában. Magyarországi Törvények és Rendeletek Tára, Pest-Nyomda Részvénytársaság, Budapest 1928., 1105.